

MONITOR VAN GELIJKWAARDIGE KANSEN EN EVENREDIGE POSITIES OP DE ARBEIDSMARKT, ONGEACHT MIGRATIEACHTERGROND TWEEDE METING

**Klantnaam
Auteur(s)**

Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid
Maartje Gielen, Sanne van der Laan, Ruben van Loon, Victor Hoornweg,
Michiel Bosma, Lisette Swart, Inge Clemens, Maarten Batterink en Joost
van Gemeren
6 maart 2023
VH/sb/0033099

**Datum
Kenmerk**

Inhoudsopgave

Conclusies en samenvatting	4
Conclusies	4
Achtergrond en doel monitor gelijkwaardige kansen	7
Aanpassingen in onderzoeksaanpak ten opzichte van de eerste editie van de monitor	7
Belangrijkste ontwikkelingen ten opzichte van de eerste meting	8
Samenvatting Hoofdstuk 2 ‘Onderwijsprestaties en kansen op de arbeidsmarkt tijdens en na studie’	12
Samenvatting Hoofdstuk 3 ‘Culturele diversiteit op het werk en verschillen in posities tussen groepen’	16
Samenvatting Hoofdstuk 4 “Algemene arbeidsmarktindicatoren en sociale zekerheid (arbeidstoeleiding)”	21
Samenvatting Hoofdstuk 5 “Analyse van specifieke herkomstgroepen”	25
1 Inleiding	27
1.1 Achtergrond en aanleiding	27
1.2 Doel en onderzoeksvragen	27
1.3 Reikwijdte monitor en verschillen met de vorige editie	28
1.4 Leeswijzer	29
2 Onderwijsprestaties en kansen op de arbeidsmarkt tijdens en na studie	31
2.1 Inleiding	31
2.2 Aandeel gediplomeerden op verschillende onderwijsniveaus	35
2.3 Vervolgonderwijs na middelbaar onderwijs	42
2.4 Kansen op de arbeidsmarkt bij gekozen opleiding bol en bbl	56
2.5 Schooluitval uitgesplitst voor mbo (bol en bbl), hbo (bachelor) en wo (master)	59
2.6 Problemen bij het vinden van een stageplaats	68
2.7 Aantal keer solliciteren voor stageplaats	69
2.8 Duur vinden van een baan na afstuderen	71
2.9 Uurloon eerste baan uitgesplitst naar onderwijsniveau	82
2.10 Aansluiting huidige baan bij gevolgde opleiding	86
3 Culturele diversiteit op het werk en verschillen in posities tussen groepen	88
3.1 Inleiding	88
3.2 Persoonlijk primair inkomen uit arbeid/onderneming	92
3.3 Uurloon	103
3.4 Contracturen, verloonde uren en overuren per week	106
3.5 Stijging en daling uurloon uitgesplitst naar niveau uurloon	111
3.6 Percentage met vast contract en kans op doorstroom van een tijdelijk naar een vast contract in hetzelfde of een ander bedrijf	120
3.7 Kans op baanbehoud (met een vergelijkbaar inkomen, met een vergelijkbaar uurloon en van dezelfde baan (bij dezelfde werkgever)	123
3.8 Percentage werknemers met één baan of meerdere banen tegelijkertijd	130
3.9 Van werk naar WW, AO of bijstand	134
4 Algemene arbeidsmarktindicatoren en sociale zekerheid (arbeidstoeleiding)	137
4.1 Inleiding	137
4.2 Werkloosheid	141

4.3	Bruto en netto arbeidsparticipatie	147
4.4	Percentage met WW, bijstand en AO of ZW en duur WW, AO, ZW of bijstand	157
4.5	Van WW naar werk of bijstand en van bijstand naar werk	165
4.6	Vinden baan na WW en bijstand	168
4.7	Type contract na uitstroom uit de WW of bijstand	168
4.8	Duur tot een vast contract voor burgers die uitstromen uit een sociale regeling	172
4.9	Kans op baanbehoud (met een vergelijkbaar inkomen, met een vergelijkbaar uurloon en van dezelfde baan (bij dezelfde werkgever)) na uitstroom uit een sociale regeling	173
5	Verdere analyse van subgroepen	179
5.1	Inleiding	179
5.2	Onderwijskansen en overgang naar werk	180
5.3	Inkomen en baanzekerheid	186
A.	Overzicht outcome-indicatoren	190
B.	Uitgewerkte deelvragen	193
C.	Criterium effectgrootte	194
D.	Gecorrigeerde verschillen	195

Conclusies en samenvatting

Voor u ligt de tweede editie van de 'Monitor gelijkwaardige kansen en evenredige posities op de arbeidsmarkt, ongeacht migratieachtergrond'. In dit hoofdstuk 'conclusies en samenvatting' worden de volgende zaken besproken:

1. Conclusies: De belangrijkste overkoepelende conclusies en inzichten uit deze tweede meting;
2. Samenvatting:
 - a. Achtergrond en doel van de monitor;
 - b. Belangrijkste aanpassingen in onderzoeksaanpak ten opzichte van de eerste meting;
 - c. Een vergelijking met de belangrijkste conclusies uit de vorige meting;
 - d. Samenvatting per hoofdstuk/thema.

Conclusies

Achterstanden het grootst bij personen met buiten-Europese achtergrond, ook na correctie voor achtergrondkenmerken

Deze tweede meting van de 'monitor gelijkwaardige kansen' laat zien dat de achterstanden op de arbeidsmarkt zich voornamelijk concentreren bij de personen met een buiten-Europese achtergrond. Dit zien we in grotere mate bij de eerste generatie dan bij de tweede generatie. De personen met een buiten-Europese achtergrond hebben achterstanden op het terrein van onderwijs (niveaus, doorstuderen, uitval), bij het vinden van een stage, op de 'werkvloer' (baanzekerheid, inkomen), in de sociale zekerheid (percentages en uitstroom naar werk) en bij algemene arbeidsmarktindicatoren (werkloosheid, participatie). De achterstanden nemen in het algemeen af als gecorrigeerd wordt voor achtergrondkenmerken en bij een aantal indicatoren verdwijnen ze helemaal,¹ maar bij veruit de meeste onderzochte indicatoren blijven de achterstanden ook na correctie substantieel. Hiermee kan dus geconcludeerd worden dat er voor deze groepen op de meeste van de onderzochte indicatoren geen sprake is van een evenredige arbeidsmarktpositie.

In de groep met een buiten-Europese migratieachtergrond bevinden zich ook subgroepen die hier positief tegen afsteken:

- We zien bijvoorbeeld dat afgestudeerden met een buiten-Europese migratieachtergrond minder vaak dan afgestudeerden zonder migratieachtergrond een baan of een vaste baan weten te vinden binnen drie jaar na het afstuderen. Dit geldt voor afgestudeerden op alle niveaus (mbo, bachelor en master). Maar degene die wel een baan weten te vinden doen dat soms sneller dan gemiddeld en ook sneller dan de studenten zonder migratieachtergrond. Dit geldt voor de tweede generatie mbo-afgestudeerden, en eerste en tweede generatie master-afgestudeerden. Bovendien hebben de afgestudeerden met een buiten-Europese migratieachtergrond die wel erin slagen om een baan te vinden doorgaans zelfs een iets hoger uurloon dan gemiddeld, en ook hoger dan de afgestudeerden zonder migratieachtergrond.
- Ook zien we dat er grote verschillen naar herkomstland zijn, in het bijzonder aangaande overgang van onderwijs naar werk op bachelor en master niveau.² Na afronden van een bachelor of master hebben burgers met een Somalische, Marokkaanse, Syrische, Turkse, Afghaanse en Surinaamse migratieachtergrond een betere overgang naar een baan dan gemiddeld, en ook beter dan bij de afgestudeerden zonder migratieachtergrond. De overgang van een bachelor of master naar een baan is juist slechter dan gemiddeld bij burgers met een migratieachtergrond uit Indonesië, Iran, Nederlands-Cariben en overig Afrika (zonder Marokko) en overig Azië (zonder Turkije en Indonesië).

¹ Dit geldt bijvoorbeeld voor de kans op het vinden van baan vanuit bijstand voor zowel eerste als tweede generatie, en voor uurlozen bij de tweede generatie.

² Hierbij wordt gekeken naar een verzameling van de volgende indicatoren: percentage afgestudeerden met een (vaste) baan binnen drie jaar, de snelheid waarmee ze die baan weten te vinden, en de uurloon bij de gevonden baan.

-
- Ten slotte laten de analyses zien dat verblijfsduur een belangrijke rol speelt: de positie van de personen met een eerste generatie buiten-Europese achtergrond die korter dan vijf jaar in Nederland zijn is substantieel minder goed dan het gemiddelde van de eerste generatie.

Toename achterstanden eerste generatie Europees, bevestiging conjunctuurgevoeligheid buiten-Europese groep, maar ook enkele positieve ontwikkelingen

Op een deel van de indicatoren laat de meting in het laatste decennium een duidelijke verslechtering zien van de positie van de eerste generatie met een Europese migratieachtergrond, waardoor deze groep inmiddels substantiële achterstanden heeft.³ Dit is met name het geval op de indicatoren 'in het onderwijs' en 'op de werkvloer' en niet of in mindere mate als het gaat om indicatoren als werkloosheid, participatie en sociale zekerheid. Nadere analyses tonen dat de achterstanden van de groep met een eerste generatie Europese migratieachtergrond met name te vinden zijn bij degenen die korter dan vijf jaar in Nederland verblijven.

Daarnaast is zowel voor de eerste generatie buiten-Europees als de tweede generatie buiten-Europees achteruitgang op enkele indicatoren waargenomen, zoals werkloosheid (in 2020) en indicatoren in sociale zekerheid. De groep reageert sterk op wisselingen in de economische conjunctuur. Alleen bij het percentage met een WW-uitkering kan deze conjunctuurgevoeligheid deels verklaard worden door andere sociaaleconomische persoonskenmerken waarvoor we corrigeren (Zie bijlage A voor een overzicht van de controlevariabelen per indicator).

Tegelijkertijd zijn ook enkele positieve ontwikkelingen waarneembaar. Zo is er bij de eerste generatie Europees sprake van een stijging van uurlonen sinds 2019. Bij de eerste generatie buiten-Europees stijgen de uurlonen al sinds 2007. Ook is bij beide eerste generaties een verbetering van de kans op stage en baan. Bij de tweede generatie buiten-Europa is geen stijging van het gemiddelde uurloon te zien. Over een langere periode is bij deze groep wel een stijging waar te nemen van het gemiddelde uurloon voor de recent afgestudeerden. Omdat op andere indicatoren geen sprake is van verbetering of verslechtering kan niet gesproken worden over structurele verbetering van de arbeidsmarktpositie van de groep met migratieachtergrond.

Geen eenduidig verschil tussen de generaties⁴

Als de eerste en tweede generatie burgers met een Europese migratieachtergrond met elkaar vergeleken worden dan blijkt de tweede generatie betere posities in te nemen op een deel van de indicatoren, zoals baanbehoud, doorstroom, uurlonen en schooluitval. Op andere thema's in onderwijs, vinden van baan of stage vanuit het onderwijs, algemene arbeidsmarktindicatoren en indicatoren met betrekking tot sociale zekerheid is er echter geen substantieel verschil tussen de twee generaties met een Europese achtergrond zichtbaar.

Ook bij de groep met een buiten-Europese migratieachtergrond is er geen sprake van een eenduidig beeld. In een deel van de uitgevoerde analyses is een betere positie van de tweede generatie met buiten-Europese migratieachtergrond zichtbaar, in een ander deel van de uitgevoerde analyses is er geen substantieel verschil of heeft de tweede generatie juist een grotere achterstand dan de eerste. Zo blijkt onder meer dat:

³ De achterstanden van de eerste generatie Europees zijn overigens nog altijd, alle indicatoren overziend, kleiner dan die van de eerste en tweede generatie buiten-Europees.

⁴ Belangrijk om op te merken is dat hierbij niet de ouders en hun kinderen met elkaar vergeleken worden, maar de totaalgroep burgers die tot de eerste of tweede generatie behoren. Bij indicatoren over onderwijs worden leeftijdsgenoten uit de eerste en tweede generatie met elkaar vergeleken.

-
- Bij de groep buiten-Europees zijn er enkele indicatoren waarop de tweede generatie grotere achterstanden heeft dan de eerste (vinden van een stageplaats, kans op baanverlies), maar op de meeste indicatoren is een grotere achterstandpositie van de eerste generatie zichtbaar. Dit geldt onder meer voor gemiddeld uurloon, werkloosheid, participatie en indicatoren in de sociale zekerheid.
 - Kijkend naar onderwijsniveau dan blijft het beeld bij hoger opgeleiden staan dat de tweede generatie buiten-Europees het overwegend beter doet dan de eerste generatie. De hoogopgeleide tweede generatie is bijvoorbeeld minder vaak werkloos en vindt vaker een baan binnen drie jaar na afstuderen dan de eerste generatie. Bij de laag en middelbaar opgeleiden is echter een tegengesteld beeld zichtbaar. Het laagopgeleide deel van de tweede generatie buiten-Europees is vaker werkloos dan de eerste, en is bovendien gevoeliger voor conjunctuur⁵. Burgers met een tweede generatie buiten-Europese achtergrond met een middelbaar opleidingsniveau hebben bovendien meer moeite met het vinden van een stage of baan dan de eerste generatie.
 - Het beeld wordt minder eenduidig als de eerste en tweede generaties vergeleken worden van specifieke herkomstlanden. Zo is de positie van de tweede generatie met een Turkse migratieachtergrond slechter dan die van de eerste generatie als gekeken wordt naar baanzekerheid, inkomen, onderwijsprestaties en overgang van onderwijs naar arbeidsmarkt. Daarentegen zien we bij de groep met Indonesische achtergrond telkens betere posities bij de tweede dan bij de eerste generatie. Bij de groepen met een Marokkaanse, Surinaamse en Caribische migratieachtergrond is geen duidelijk beeld, en is bij de ene thema een betere positie van de eerste en bij de andere thema een betere positie van de tweede generatie zichtbaar.

Positieverbetering vrouwen met tweede generatie migratieachtergrond zet deels door, trendbreuk bij de eerste generatie

Een nuancering op de eerste rapportage betreft de daarin geconstateerde positieverbetering van alle groepen vrouwen. Die geconstateerde positieverbetering zet in deze rapportage slechts gedeeltelijk door: bij de tweede generatie vrouwen met zowel Europese als buiten-Europese achtergrond, en bij de vrouwen zonder migratieachtergrond. Bij de beide eerste generaties daalt de arbeidsparticipatie namelijk in 2021 (na een eerdere stijging tot het jaar 2020). Bovendien is er bij de eerste generatie met een Europese achtergrond sprake van een forse stijging van de werkloosheid in 2021, met twee procentpunten (tot 2020 daalde de werkloosheid voor deze groep vrouwen). Deze trendbreuk bij de eerste generatie vrouwen zou te maken kunnen hebben met de coronacrisis of met een wijziging in de toegepaste meetmethode.⁶ Of dat zo is, of dat het een blijvende trendbreuk is, zal uit de vervolgmetingen met deze monitor moeten blijken.

⁵ In deze monitor verdelen wij de opleidingsniveaus in drie categorieën, te weten: laag, midden en hoog. Hierbij volgen wij de standaard onderwijsindeling gehanteerd door het CBS (https://www.cbs.nl/-/media/cbs/onze-diensten/methoden/classificaties/documents/2021/pubsoi2021_ed2122.pdf)

⁶ In overeenstemming met Europese richtlijnen is in 2021 de Enquête BeroepsBevolking (EBB) herijkt door het CBS. Dit heeft geleid tot een methodologische breuk tussen de jaren voor 2021 en 2021. De cijfers in de periode voor 2021 zijn wel herijkt op basis van de nieuwe methode op basis van een modelschatting van de systematische verschillen tussen de verschillende methodes. Het is echter niet uitgesloten dat de verandering in de werkloosheid en bruto en netto arbeidsparticipatie in de periode tussen 2020 en 2021 een onderdeel is van de methodewijziging. Ook tussen 2011 en 2013 is de EBB veranderd van methode en zijn de cijfers vergelijkbaar gemaakt. Voor de volledigheid hebben we gekozen om wel alle cijfers op te nemen, maar als gevolg van de wijzigingen door het CBS is enige terughoudendheid hier wel op zijn plaats.

Bovengemiddeld baanverlies voor personen met een migratieachtergrond, met name in de particuliere sector

Ten slotte valt op dat de grotere kans op baanverlies van mensen met een migratieachtergrond voor het grootste deel op het conto van de particuliere sector toe te schrijven is. In de particuliere sector verliezen alle groepen met migratieachtergrond zo goed als in alle onderzochte jaren en alle onderzochte indicatoren significant vaker de baan dan personen zonder migratieachtergrond, ook als gecorrigeerd wordt voor achtergrondkenmerken. Ook in een aantal andere sectoren (gesubsidieerde sector, de Rijksoverheid en Onderwijs) zijn in enkele gevallen voor een deel van de groep met migratieachtergrond bovengemiddelde kansen op baanverlies te zien, echter in veel kleinere mate dan in de particuliere sector. In alle andere sectoren is in de meeste gevallen geen sprake van significante verschillen.

Achtergrond en doel monitor gelijkwaardige kansen

Hoewel op verschillende vlakken verbetering te zien is in hun maatschappelijke positie, hebben personen met een migratieachtergrond nog grote en structurele achterstanden op de arbeidsmarkt. Het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) heeft samen met maatschappelijke partners de ambitie om hier verandering in te brengen. Gelijkwaardige kansen op de arbeidsmarkt zijn van belang voor de positie en ontwikkeling van individuen uit de groep zelf. Maar het is ook belangrijk voor de samenleving en economie als geheel dat personen met een migratieachtergrond zichzelf kunnen ontwikkelen en ontplooien. Ter ondersteuning hiervan voert **Significant Public** in opdracht van SZW de **monitor gelijkwaardige kansen en evenredige posities op de arbeidsmarkt van personen ongeacht migratieachtergrond** uit. Deze 'monitor gelijkwaardige kansen' laat zien in hoeverre mensen met verschillende migratieachtergronden door de jaren heen gelijkwaardige kansen hebben op de arbeidsmarkt. We vergelijken hierbij de positie van mensen met verschillende migratieachtergronden met die van het gemiddelde van de bevolking. In voorliggend document rapporteren wij de bevindingen van de tweede meting van deze monitor.

Een nieuw onderdeel van de meting dit jaar is dat er een online dashboard publiek beschikbaar wordt gesteld, zie www.monitorgelijkwaardigekansen.nl. Op het dashboard krijgt de bezoeker op één pagina een overzicht van de belangrijkste deelresultaten van ieder thema. Het themaoverzicht laat per thema de belangrijkste deelresultaten zien. Indien gewenst kan de bezoeker zelf in de data duiken en interactief een tabel of grafiek met monitorgegevens samenstellen.

Aanpassingen in onderzoeksaanpak ten opzichte van de eerste editie van de monitor

De kwantitatieve analyses zijn uitgevoerd op basis van microdata van het CBS en hebben voor een groot deel betrekking op de periode van 2006 tot en met december 2021. Ten aanzien van de vorige editie van de monitor is de huidige editie op drie punten aangepast.

Een eerste verandering betreft de indeling van migratieachtergronden. De vorige monitor onderscheidde mensen met een westerse en niet-westerse migratieachtergrond. In deze editie gebruiken we de nieuwe CBS-indeling⁷, wat mede als voordeel heeft dat we meer onderscheid kunnen maken tussen de herkomstgroepen. Deze indeling bevat burgers zonder migratieachtergrond, burgers met een Europese migratieachtergrond (eerste of tweede generatie) en burgers buiten-Europese migratieachtergrond (eerste of tweede generatie). Op verzoek van de opdrachtgever vergelijken we deze vijf groepen met het gemiddelde van de bevolking. Een kanttekening die we maken bij de analyse van verschillende generaties is dat dit onderzoek geen cohortstudie is: we hebben generaties niet in de tijd gevolgd; het is dus *geen* vergelijking tussen de ouders en hun kinderen, maar een vergelijking van groepen waarvan de samenstelling door de tijd heen kan veranderen. Omdat er in deze meting een andere indeling van migratieachtergronden is toegepast, zijn niet alle uitkomsten één op één vergelijkbaar tussen de twee metingen.

⁷ [CBS introduceert nieuwe indeling bevolking naar herkomst](#)

Een tweede aanpassing ten opzichte van de vorige monitor is dat we corrigeren voor sociaaleconomische persoonskenmerken bij het becijferen van de verschillen tussen een herkomstgroep en het gemiddelde van de bevolking. Zo kunnen we beter bepalen in hoeverre de verschillen zijn toe te schrijven aan iemands migratieachtergrond en niet aan iemands sociaaleconomische positie. Bijlage A laat zien voor welke persoonskenmerken gecorrigeerd is bij iedere indicator in het rapport. Afhankelijk van de indicator gaan deze persoonskenmerken over: geslacht, leeftijd, totaalinkomen ouders, hoogst behaalde opleiding, studierichting, arbeidssector, burgerlijke staat en aantal kinderen. De statistische correctie van de verschillen gebeurt met een zogenaamde 'evenredigheidsanalyse'.

Een derde aanpassing ten aanzien van de vorige monitor is dat de indeling van de hoofdstukken is veranderd. De titels van de eerste drie kernhoofdstukken uit het rapport zijn gebaseerd op de drie thema's van de werkagenda Voor een Inclusieve Arbeidsmarkt (VIA). De VIA-thema's zijn "Meer kans op een eerste baan of stage voor jongeren met een migratieachtergrond", "Meer (culturele) diversiteit op het werk" en "arbeidstoeleiding". Het vierde kernhoofdstuk geeft een verdere analyse over de positie van specifieke subgroepen, zoals vluchtelingenlanden, klassieke migratielanden en verdere uitsplitsing zoals leeftijd, geslacht en duur van verblijf in Nederland.

In het vervolg van deze samenvatting bespreken we eerst de belangrijkste hoofdlijnen die uit de tweede editie van de monitor gelijkwaardige kansen en evenredige arbeidsmarktposities naar voren komen. Daarna bespreken we de meest in het oog springende ontwikkelingen ten opzichte van de eerste meting. Vervolgens geven we een samenvatting van de resultaten van de vier kernhoofdstukken.

Belangrijkste ontwikkelingen ten opzichte van de eerste meting

Een van de doelen van de monitor is om ontwikkelingen en trends in de tijd te volgen. Om die reden grijpen wij hieronder terug naar de vier belangrijkste bevindingen uit de eerste meting van de monitor uit november 2021 en laten we zien hoe de ontwikkelingen op deze thema's sindsdien zijn geweest.

1. Tweede meting bevestigt: jongeren met een migratieachtergrond blijven gemiddeld genomen lager opgeleid dan jongeren zonder migratieachtergrond en de verschillen worden niet kleiner

Ten aanzien van onderwijskeuze en opleiding blijkt uit deze tweede meting dat jongeren met een migratieachtergrond gemiddeld genomen nog steeds lager opgeleid zijn dan gemiddeld en dat de verschillen niet kleiner worden ten opzichte van de vorige meting. Sterker nog, jongeren met een eerste generatie migratieachtergrond, Europees en buiten-Europees, behalen relatief steeds vaker een diploma voor vmbo en minder vaak voor havo of vwo, en volgen minder vaak een vervolgopleiding. Er is dus geen sprake van een inhaalslag voor deze groepen. Het gegeven dat burgers met een migratieachtergrond in de laatste jaren niet vaker een havo of vwo-diploma behalen is een belangrijke aanvulling ten opzichte van het Integratie en Samenleven rapport van het CBS (2022). Uit het CBS rapport blijkt dat bepaalde herkomstgroepen meer naar het gemiddelde toetrekken in het percentage scholieren dat havo of vwo volgt. Een belangrijk verschil hierbij is dat het CBS kijkt naar het percentage scholieren in het derde schooljaar, terwijl wij ons richten op scholieren die in een gegeven jaar een diploma van een opleiding hebben behaald. Ook op andere indicatoren over het onderwijs ziet CBS verbetering van bepaalde herkomstgroepen ten opzichte van het gemiddelde, hetgeen wij niet terug zien in ons onderzoek.

Dit verschil in conclusies tussen CBS en ons kan waarschijnlijk verklaard worden door de gekozen indicatoren⁸ en groepsindelingen⁹. Nader onderzoek is vereist om de geconstateerde verschillen goed te kunnen duiden en met meer zekerheid te kunnen concluderen in hoeverre en op welke onderdelen er sprake is van een inhaalslag van de jongeren met migratieachtergrond in het onderwijs. In de volgende meting van deze monitor zal daar nader naar gekeken worden.

Wel zien we voor beide groepen met een eerste generatie migratieachtergrond een kleine verbetering in de overgang van onderwijs naar arbeidsmarkt. Zo vinden zij bijvoorbeeld na het mbo zelfs sneller een baan dan gemiddeld. Bij de groep mensen met een tweede generatie buiten-Europese migratieachtergrond zien we de achterstand in de overgang van onderwijs naar arbeidsmarkt juist toenemen. Zo moeten zij van alle groepen de meeste moeite doen om een stage te vinden.

Verder zien we in de tweede meting:

- a. Gemiddeld genomen behalen jongeren met een migratieachtergrond vaker een vmbo-t of vmbo-overig diploma (basis, kader en gemengd), en minder vaak een havo of vwo diploma dan jongeren zonder migratieachtergrond. Dit verschil neemt de laatste paar jaar (ook van 2020 op 2021) toe, in het bijzonder voor scholieren met een buiten-Europese migratieachtergrond;
- b. In 2021 koos 16% van de vmbo-t-gediplomeerden ervoor om niet verder door te leren. Dat is een toename vergeleken met 2020. Die toename zien we in alle groepen, maar vooral onder burgers met een migratieachtergrond van buiten Europa. Sterker nog: bij deze groepen was die trend het jaar ervoor al in gang gezet. Over het algemeen leren burgers zonder migratieachtergrond het vaakst door, gevolgd door burgers met een migratieachtergrond van de tweede generatie;
- c. Na het havodiploma kiezen scholieren er in grote mate voor om te gaan studeren in het hoger onderwijs (gemiddeld 74% in 2021). Dit gemiddelde lag wel lager dan in de afgelopen 15 jaar, en ook lager dan in 2020. Havo-gediplomeerden met een buiten-Europese migratieachtergrond waren voorheen vaker geneigd te studeren dan gemiddeld, maar sinds 2016 doen zij dat juist minder vaak. Ook onder eerste generatie burgers met een migratieachtergrond binnen Europa is studeren aan het ho minder populair geworden door de jaren heen. Onder vwo'ers is de geneigdheid om door te stromen naar het hoger beroepsonderwijs of de universiteit redelijk stabiel voor vwo'ers met een tweede generatie migratieachtergrond. Bij jongeren met een eerste generatie migratieachtergrond zien we sinds circa 2014 een daling van het aandeel dat een vervolgopleiding gaat doen na het vwo, zeker als we 2021 vergelijken met 2020;
- d. Uit onderzoek van ROA (2021, pp. 20) blijkt dat het bij burgers met een niet-westerse migratieachtergrond 2,4 keer vaker voorkomt dat zij meer dan zes keer moeten solliciteren voor een stage ten opzichte van burgers zonder migratieachtergrond. Uit onze monitor blijkt dat burgers met een buiten-Europese achtergrond *gemiddeld* genomen 0,7 keer vaker aangeven moeite te hebben met het vinden van stage. Als we terugkijken tot 2016 dan zien we een lichte verbetering voor de groep met een eerste generatie buiten-Europese migratieachtergrond (van 3,0 in 2016 naar 2,5 in 2021).

⁸ CBS kijkt naar: adviezen voor groep 8 leerlingen, aandelen in derde leerjaar middelbare school, slagingspercentages eindexamen, eindcijfers eindexamens voor Nederlands en Engels, aandelen in Mbo uitgesplitst naar niveaus, aandeel voortijdig schoolverlaters mbo-totale, leeftijd bij afstuderen, hoogst behaalde diploma. Wij kijken naar: aandeel gediplomeerden per niveau middelbare school, vervolgonderwijs na middelbare school, aandeel voortijdig schoolverlaters uitgesplitst naar bol en bbl, aandeel gestopt zonder diploma op mbo, hbo en wo niveau.

⁹ Onze analyses richten zich voor het grootste deel op de totaalgroepen eerste generatie Europees, tweede generatie Europees, eerste generatie buiten-Europees, tweede generatie buiten-Europees. CBS kijkt naar de eerste generatie in totaal (Europees en buiten-Europees) en tweede generatie (Europees en buiten-Europees samen) uitgesplitst naar één of beide ouders in het buitenland geboren. Daarnaast ligt de nadruk bij CBS nadrukkelijker op specifieke herkomstgroepen (met een Turkse, Marokkaanse, Indonesische, Caribisch-Nederlandse, Surinaamse, Poolse, Afghaanse, Irakese, Iraanse, Somalische en Syrische migratieachtergrond).

2. Tweede meting bevestigt: de arbeidsmarktpositie van personen met een migratieachtergrond blijft over de hele linie slechter. Op een aantal punten is verbetering zichtbaar, maar op andere punten niet

De eerste meting liet zien dat de arbeidsmarktpositie van personen met een migratieachtergrond over de hele linie slechter was dan de positie van personen zonder migratieachtergrond. Op een aantal punten was er verbetering, maar op andere punten juist een verslechtering. Er was nog geen sprake van een gelijkwaardige arbeidsmarktpositie. In deze tweede meting zien we een vergelijkbaar divers beeld ontstaan, waarbij de arbeidsmarktpositie van personen met een migratieachtergrond over de hele linie slechter blijft. Personen met een migratieachtergrond zijn statistisch significant vaker werkloos ten opzichte van personen zonder migratieachtergrond en hebben een lagere arbeidsparticipatie, in het bijzonder in het geval van een buiten-Europese migratieachtergrond. Deze verschillen zijn in de periode 2008 tot en met 2021 per saldo ongeveer gelijk gebleven. Ten opzichte van 2020 is de werkloosheid binnen de groep met een buiten-Europese migratieachtergrond (tweede generatie) in 2021 wel opvallend sterk afgenomen.

Ook op dit punt is er een verschil met de CBS Rapportage Samenleven en Integratie (2022). In de CBS-rapportage wordt voor indicatoren als werkloosheid een positieve ontwikkeling waargenomen voor de tweede generatie. Dit komt omdat het CBS (om technische redenen) werkloosheid in beeld brengt vanaf 2013, terwijl wij dit vanaf 2006 doen. Zoals we eerder hebben geconcludeerd is de arbeidsmarktpositie van burgers met een buiten-Europese migratieachtergrond bovengemiddeld afhankelijk van conjunctuur: de werkloosheid stijgt bij deze groep sneller in laagconjunctuur en daalt sneller in hoogconjunctuur. Als gekeken wordt naar de ontwikkeling tussen 2013 (laagconjunctuur) en 2021 (hoogconjunctuur) dan lijkt dus de werkloosheid van deze groep sneller af te nemen. Daarbij wordt echter de grote toename in werkloosheid tussen 2008 en 2013 buiten beschouwing gelaten. Als de hele periode tussen 2008 en 2021 in ogenschouw wordt genomen dan is geen sprake van bovengemiddelde afname in werkloosheid bij burgers met een buiten-Europese achtergrond.

Verder zien we in de tweede meting het volgende:

- a. Zowel de bruto als de netto arbeidsparticipatie¹⁰ blijft relatief laag onder personen met een migratieachtergrond, vooral voor de groep met een buiten-Europese migratieachtergrond (eerste generatie). In de periode 2008 tot en met 2021 is de arbeidsparticipatie van personen met een Europese migratieachtergrond sneller toegenomen dan voor de groep zonder migratieachtergrond;
- b. In de periode vanaf 2008 zien we een afname in het aantal personen met een vast contract onder alle werkenden. Vanaf 2019 neemt het aandeel met een vast contract weer iets toe. Opvallend is dat het aandeel met een vast contract voor werkenden met een Europese migratieachtergrond (eerste generatie) per saldo sterker is afgenomen dan gemiddeld. Bij werkenden met een buiten-Europese migratieachtergrond is dit niet het geval. Het aandeel werkenden met een vast contract is over de hele linie iets gedaald van 2020 op 2021;
- c. Het percentage burgers werkend als zzp'er nam tussen 2008 en 2021 gemiddeld genomen licht af. Deze afname is echter enkel te zien voor de groep mensen zonder migratieachtergrond. Voor de groepen mét migratieachtergrond nam het percentage werkenden als zzp'er juist toe in deze periode. Van 2020 naar 2021 is bij alle groepen een sterke daling te zien in het aandeel zzp'ers. Opvallend is dat alle groepen met een migratieachtergrond oververtegenwoordigd zijn in de groepen zzp'ers met de laagste inkomens. Dat geldt vooral in de groep zzp'ers met een inkomen onder het sociaal minimum en het eerste inkomenskwartiel (0-25), en in mindere mate ook in het inkomenskwartiel (25-50). Dit betekent dat deze groepen (dus) minder vertegenwoordigd zijn in de twee hoogste inkomenskwartielen. Dit geldt in het bijzonder voor de beide groepen met een eerste generatie migratieachtergrond;

¹⁰ Bruto arbeidsparticipatie geeft aan welk percentage van de bevolking betaald werk wil en netto arbeidsparticipatie geeft aan welk deel van de bevolking betaald werk heeft.

-
- d. Het huidige rapport geeft nieuwe inzichten op een conclusie van het vorige rapport over het uurloon van mensen met een niet-westerse migratieachtergrond. In de vorige rapportage kwam naar voren dat het uurloon van deze groep sinds 2008 is gestegen. Uit deze tweede rapportage blijkt dat er inderdaad sprake is van een uurloonstijging bij de eerste generatie buiten-Europa, maar dat dit niet het geval is bij de tweede generatie. Als we bovendien corrigeren voor sociaaleconomische persoonskenmerken, blijkt het uurloon van verschillende herkomstgroepen behoorlijk stabiel te zijn over tijd. Daar komt bij dat het verschil in uurloon ten aanzien van het gemiddelde een stuk lager uitvalt voor burgers met een migratieachtergrond indien gecorrigeerd wordt voor sociaaleconomische persoonskenmerken.¹¹ De eerste generatie van burgers met een migratieachtergrond van binnen en de tweede generatie van buiten Europa verdienen na correctie van persoonskenmerken niet minder, maar zelfs iets meer dan het gemiddelde. Bij de eerste generatie van de groep buiten-Europees is zeker de helft van het negatieve verschil in uurloon te verklaren op basis van sociaaleconomische kenmerken.

3. Tweede meting bevestigt: arbeidsmarktpositie van personen met een buiten-Europese migratieachtergrond blijft conjunctuurgevoeliger, zo laat de coronacrisis zien

In de eerste meting zagen we dat de arbeidsmarktpositie van personen met een migratieachtergrond conjunctuurgevoeliger was, kijkend naar onder andere fluctuaties in werkloosheid en inkomen. In deze tweede meting wordt dat beeld bevestigd: tijdens de coronacrisis zien we op veel indicatoren een sterkere (negatieve) impact op de groepen met een migratieachtergrond dan op de groep zonder.

Uit de tweede meting komt onder andere naar voren:

- a. De werkloosheid als gevolg van de kredietcrisis die begon in 2008 bereikte een hoogtepunt in 2013. De werkloosheid van personen met een migratieachtergrond was in 2008 al hoger, maar nam in deze tijd van 2008 tot en met 2013 sterker toe dan de werkloosheid van personen zonder migratieachtergrond. Dit gold in het bijzonder voor burgers met een buiten-Europese migratieachtergrond. In 2018 en 2019 is de werkloosheid weer dichterbij elkaar toegegroeid. In 2020, het begin van de coronacrisis, nam de werkloosheid wederom sterker toe voor personen met een migratieachtergrond. In 2021 daalde de werkloosheid weer. De arbeidsmarktpositie van de groep personen met een buiten-Europese migratieachtergrond is, kijkend naar de werkloosheid, per saldo ongeveer gelijk gebleven;
- b. Personen met een buiten-Europese migratieachtergrond hebben relatief vaak meer dan één baan, maar in de crisisjaren (2008-2015) zien we het aandeel personen met meer dan een baan binnen deze groep teruglopen. Nadien neemt dit aandeel weer gestaag toe (met uitzondering van coronajaar 2020).

4. Tweede meting nuanceert: verschillen in arbeidsparticipatie tussen vrouwen en mannen worden kleiner voor de tweede generatie maar niet voor de eerste

Tot slot zagen we in de eerste meting dat de bruto arbeidsparticipatie van vrouwen (het deel dat betaald werk wil) was toegenomen. Dit gold zowel voor vrouwen met een migratieachtergrond als voor vrouwen zonder migratieachtergrond. Uit deze tweede meting blijkt dat de bruto arbeidsparticipatie in alle groepen lager is voor vrouwen dan voor mannen, maar het verschil is wel licht afgenomen. Het verschil in bruto arbeidsparticipatie tussen mannen en vrouwen is het grootst voor burgers met een eerste generatie buiten-Europese migratieachtergrond. De gemiddelde arbeidsparticipatie van deze groep vrouwen blijft ook ver achter bij die van andere groepen vrouwen.

¹¹ Bij uurloon corrigeren we voor geslacht, leeftijd, totaalinkomen ouders, hoogst behaalde opleiding, sector meest recente baan, burgerlijke staat en aantal kinderen (zie bijlage A).

In de tweede meting zien we verder:

- a. Het verschil in bruto arbeidsparticipatie tussen mannen en vrouwen is gedurende de hele periode het grootst voor burgers met een eerste generatie buiten-Europese migratieachtergrond (22,6 procentpunt verschil in 2006; 16,7 procentpunt in 2021). Bij vrouwen met een eerste generatie migratieachtergrond (Europees en buiten-Europees) is de arbeidsparticipatie in 2021 licht afgenomen ten opzichte van een jaar eerder. Deze trendbreuk bij de eerste generatie vrouwen zou te maken kunnen hebben met de coronacrisis, of met een wijziging in de toegepaste meetmethode¹².
- b. De werkloosheid van vrouwen is in alle groepen nog steeds hoger dan de werkloosheid van mannen, met uitzondering van de werkloosheid van vrouwen met een tweede generatie Europese migratieachtergrond. In alle groepen is het verschil in werkloosheid tussen mannen en vrouwen in 2021 ten opzichte van 2006 afgenomen met uitzondering van de groep burgers met een eerste generatie Europese migratieachtergrond;
- c. Het verschil in werkloosheid is het grootst voor burgers met een eerste generatie Europese migratieachtergrond (7,3% van de vrouwen ten opzichte van 4,5% van de mannen) en burgers met een eerste generatie buiten-Europese migratieachtergrond (9,8% van de vrouwen ten opzichte van 7,1% van de mannen). Voor laatstgenoemde groep is het verschil in het laatste jaar (2021) ongeveer gelijk gebleven.

Nu we de meest in het oog springende ontwikkelingen ten opzichte van de vorige monitor besproken hebben, zullen wij vanaf hier voor ieder hoofdstuk de belangrijkste resultaten samenvatten voor de verschillende hoofdgroepen.

Samenvatting Hoofdstuk 2 'Onderwijsprestaties en kansen op de arbeidsmarkt tijdens en na studie'

In dit hoofdstuk onderzoeken we in hoeverre burgers met een migratieachtergrond gelijkwaardige kansen hebben om vanuit een opleiding een stage of baan te krijgen. Na de hoofdpunten vatten we de resultaten per migratieachtergrond samen. Bij de gecorrigeerde verschillen ten opzichte van het gemiddelde van de bevolking corrigeren we in dit hoofdstuk voor geslacht en totaalinkomen ouder(s).¹³

Hoofdpunten

Lagere onderwijskansen ten opzichte van het gemiddelde van de bevolking zijn zichtbaar voor met name de tweede generatie buiten-Europees, maar ook voor de beide eerste generaties. Die achterstanden nemen bovendien toe over de tijd voor de beide eerste generaties (met Europese en met buiten-Europese migratieachtergrond), ook in het laatste meetjaar. Op veel indicatoren gaat het om een substantiële toename van de achterstanden. Het gegeven dat burgers met een migratieachtergrond in de laatste jaren niet vaker een havo of vwo-diploma behalen is een belangrijke aanvulling ten opzichte van het Integratie en Samenleven rapport van het CBS (2022). Uit het CBS rapport blijkt dat bepaalde herkomstgroepen meer naar het gemiddelde toetrekken in het percentage scholieren dat havo of vwo volgt. Een belangrijk verschil hierbij is dat het CBS kijkt naar het percentage scholieren in het derde schooljaar, terwijl wij ons richten op scholieren die in een gegeven jaar een diploma van een opleiding hebben behaald.

¹² In overeenstemming met Europese richtlijnen is in 2021 de Enquête BeroepsBevolking (EBB) herijkt door het CBS. Dit heeft geleid tot een methodologische breuk tussen de jaren voor 2021 en 2021. De cijfers in de periode voor 2021 zijn wel herijkt op basis van de nieuwe methode op basis van een modelschatting van de systematische verschillen tussen de verschillende methodes. Het is echter niet uitgesloten dat de verandering in de werkloosheid en bruto en netto arbeidsparticipatie in de periode tussen 2020 en 2021 een onderdeel is van de methodewijziging. Ook tussen 2011 en 2013 is de EBB veranderd van methode en zijn de cijfers vergelijkbaar gemaakt. Voor de volledigheid hebben we gekozen om wel alle cijfers op te nemen, maar als gevolg van de wijzigingen door het CBS is enige terughoudendheid hier wel op zijn plaats.

¹³ Voor de duur van het vinden van een baan na afstuderen en de aansluiting van de baan met de gevolgde opleiding hebben wij tevens gecontroleerd voor het hoogst behaalde opleidingsniveau en de studierichting waarin iemand zijn studie heeft gevolgd.

Ook op andere indicatoren over het onderwijs ziet CBS verbetering van bepaalde herkomstgroepen ten opzichte van het gemiddelde, hetgeen wij niet terug zien in ons onderzoek. Dit verschil in conclusies tussen CBS en ons kan waarschijnlijk verklaard worden door de gekozen indicatoren¹⁴ en groepsindelingen¹⁵. Nader onderzoek is vereist om de geconstateerde verschillen goed te kunnen duiden en met meer zekerheid te kunnen concluderen in hoeverre en op welke onderdelen er sprake is van een inhaalslag van de jongeren met migratieachtergrond in het onderwijs. In de volgende meting van deze monitor zal daar nader naar gekeken worden.

Ten opzichte van de eerste generatie burgers met een migratieachtergrond van buiten Europa kiest de tweede generatie er minder vaak voor om te stoppen met een opleiding zonder diploma bij mbo (bol), bachelor en master. Bij het meer praktijkgerichte mbo-bbl is het beeld omgekeerd – daar stopt de eerste generatie juist minder vaak een opleiding zonder diploma. We benadrukken hierbij dat de studenten en scholieren die in een bepaald jaar in het onderwijs zitten met elkaar vergeleken worden, en dus niet de gehele populatie van de eerste en de tweede generatie (het is dus geen vergelijking tussen de ouders en hun kinderen). Verder zijn de verschillen in het uurloon van de eerste baan na een opleiding klein.

Bij het vinden van een stage of baan zijn er achterstanden voor alle vier de hoofdgroepen met een migratieachtergrond, maar het meest opvallende is de grote achterstand van de tweede generatie met buiten-Europese achtergrond op het mbo. Die achterstand van de tweede generatie met buiten-Europese achtergrond is groter dan die van de eerste generatie buiten-Europese achtergrond. Bij deze tweede generatie met buiten-Europese migratieachtergrond zien we ook geen positieve trend in de laatste jaren op deze indicatoren, dit in tegenstelling tot de eerste generatie, waar wel sprake is van een positieve trend op een van de indicatoren (m.b.t. stages). Sinds vorige meting is overigens voor alle groepen sprake van een (lichte) verbetering op het vlak van het vinden van stages, maar die ontwikkeling is onvoldoende groot om van echte trendbreuken te spreken. De bevindingen op het mbo zijn des te opvallender als ze vergeleken worden met de bevindingen op het hbo, waar de tweede generatie een betere positie heeft bij het vinden van een baan dan de eerste.

Ten slotte geldt dat, voor de personen die een baan weten te vinden na het afstuderen, de verschillen in uurloren relatief beperkt zijn. Daarbij valt op dat die beperkte verschillen in het voordeel vallen van afgestudeerden met een buiten-Europese migratieachtergrond: Anno 2021 heeft zowel de eerste als de tweede generatie met een buiten-Europese migratieachtergrond een uurloon dat net iets hoger is dan gemiddeld, en ook hoger dan het uurloon van de afgestudeerden zonder migratieachtergrond. Dit geldt voor alle onderzochte onderwijsniveaus (mbo, bachelor en master), waarbij het opvalt dat de tweede generatie in 2010 nog een onder gemiddeld uurloon had en dus in het laatste decennium de positie ten opzichte van het gemiddelde heeft verbeterd.

We bespreken nu de bevindingen voor iedere hoofdgroep: eerste generatie Europees, tweede generatie Europees, eerste generatie buiten-Europees, tweede generatie buiten-Europees en burgers zonder migratieachtergrond.

¹⁴ CBS kijkt naar: adviezen voor groep 8 leerlingen, aandelen in derde leerjaar middelbare school, slagingspercentages eindexamen, eindcijfers eindexamens voor Nederlands en Engels, aandelen in mbo uitgesplitst naar niveaus, aandeel voortijdig schoolverlaters mbo-totale, leeftijd bij afstuderen, hoogst behaalde diploma. Wij kijken naar: aandeel gediplomeerden per niveau middelbare school, vervolgonderwijs na middelbare school, aandeel voortijdig schoolverlaters uitgesplitst naar bol en bbl, aandeel gestopt zonder diploma op mbo-, hbo- en wo-niveau.

¹⁵ Onze analyses richten zich voor het grootste deel op de totaalgroepen eerste generatie Europees, tweede generatie Europees, eerste generatie buiten-Europees, tweede generatie buiten-Europees. CBS kijkt naar de eerste generatie in totaal (Europees en buiten-Europees) en tweede generatie (Europees en buiten-Europees samen) uitgesplitst naar één of beide ouders in het buitenland geboren. Daarnaast ligt de nadruk bij CBS nadrukkelijker op specifieke herkomstgroepen (met een Turkse, Marokkaanse, Indonesische, Caribisch-Nederlandse, Surinaamse, Poolse, Afghaanse, Irakese, Iraanse, Somalische en Syrische migratieachtergrond).

Eerste generatie Europees is vaker vmbo dan havo/vwo gediplomeerd

Voor meerdere indicatoren verschilt de positie van de eerste generatie Europees niet significant en/of betekenisvol van het gemiddelde van de bevolking. Studenten uit deze groepen kiezen er bijvoorbeeld niet vaker voor om voortijdig te stoppen. Toch zijn er ook ontwikkelingen voor de groep eerste generatie Europees die zorgelijk kunnen zijn voor het perspectief op de banenmarkt (uurloon en kans op baan). De groep is de laatste jaren vaker vmbo- dan havo- of vwo-gediplomeerd en doet vaker geen vervolgopleiding na de middelbare school.

- **Middelbare school.** Studenten zijn over het algemeen in Nederland vaker havo of vwo gediplomeerd dan vmbo. Bij studenten met een eerste generatie Europese migratieachtergrond is dat beeld andersom. Zij zijn de afgelopen jaren steeds vaker vmbo (vooral vmbo-overig) gediplomeerd en dat gaat ten koste van (vooral) havo en vwo. Binnen deze groep stoppen mensen vaker dan gemiddeld met hun vmbo-opleiding zonder diploma, deze verschillen zijn significant (ook indien gecorrigeerd voor achtergrondkenmerken). Bij deze groep zien we dat er de afgelopen jaren steeds vaker geen vervolgopleiding gedaan wordt na het middelbaar onderwijs. Een uitzondering is dat mensen uit deze groep vaker dan gemiddeld doorleren binnen het voortgezet onderwijs (stapeling), bijvoorbeeld door na de havo door te gaan met het vwo.
- **Mbo, hbo, wo.** Studenten met een eerste generatie Europese migratieachtergrond ondervinden vaker dan gemiddeld problemen bij het vinden van een stageplek op het mbo. Het verschil met het gemiddelde is de afgelopen jaren wel kleiner geworden (in 2006 heeft de groep 6% vaker dan gemiddeld problemen met het vinden van een stageplek, in 2021 zo'n 2% vaker dan gemiddeld). Mbo-studenten solliciteerden in 2021 gemiddeld 2,5 keer voor een stageplaats of leerplek en dat verschilt niet significant van het gemiddelde van 2.2. Bij deze groep stoppen studenten van bachelor- en masteropleidingen ook niet vaker dan gemiddeld met de opleiding zonder diploma. Op het mbo ligt komt het wel vaker dan gemiddeld voor dat zij stoppen zonder diploma (4% vaker dan gemiddeld bij bol en 2% vaker bij bbl, na correctie van persoonskenmerken).
- **Van opleiding naar baan.** Het percentage personen dat binnen drie jaar na het behalen van een mbo-diploma een vast contract heeft, verschilt in 2021 voor deze groep niet significant van het gemiddelde. Datzelfde geldt voor het uurloon bij de eerste baan na afronding van een opleiding.

Tweede generatie Europees heeft vergelijkbare onderwijskansen als het gemiddelde van de bevolking

De tweede generatie personen met een migratieachtergrond uit Europa kent zo goed als geen achterstanden in het onderwijs. Voor veel indicatoren verschilt de positie van de tweede generatie niet significant en/of betekenisvol van het gemiddelde. Voor enkele indicatoren, zoals het percentage scholieren met een vwo-diploma, is de positie beter dan gemiddeld.

- **Middelbare school.** Studenten met een tweede generatie Europese migratieachtergrond halen relatief vaker dan gemiddeld een vwo-diploma, en minder vaak dan gemiddeld een vmbo-overig-diploma. Deze verschillen ten aanzien van het gemiddelde van de bevolking zijn de afgelopen periode groter geworden. Scholieren met een tweede generatie Europese achtergrond doen minder vaak dan gemiddeld een vervolgopleiding na het voortgezet onderwijs.
- **Mbo, hbo, wo.** Vooral bij mbo-bol kiest de tweede generatie binnen Europa er minder vaak voor om te stoppen met een opleiding zonder diploma (eerste generatie stopt 4% vaker dan gemiddeld, tweede generatie 2%). Bij de bachelor en master zijn de verschillen ten aanzien van het gemiddelde voor zowel de eerste als de tweede generatie met een achtergrond uit Europa klein. Net als de eerste generatie van burgers met een Europese migratieachtergrond ondervindt ook de tweede generatie vaker dan gemiddeld problemen bij het vinden van een stageplek op het mbo. Het verschil met het gemiddelde is de afgelopen jaren kleiner geworden. Gemiddeld genomen solliciteerden mbo-studenten uit deze groep in 2021 2,2 keer voor een stageplaats of leerplek, wat vergelijkbaar is met het gemiddelde. Deze groep kiest vaker dan gemiddeld voor een studierichting op het gebied van economie, juridisch, bestuurlijk, openbare orde en veiligheid, humaniora, sociale wetenschappen, communicatie en kunst.

-
- **Van opleiding naar baan.** In 2021 heeft de groep na correctie van persoonskenmerken 5% minder vaak dan gemiddeld een vast contract binnen drie jaar na het behalen van een mbo-diploma. Het uurloon bij de eerste baan na afronding van een opleiding verschilt voor deze groep ook niet of nauwelijks van het gemiddelde.

Eerste generatie buiten-Europees heeft steeds slechtere onderwijskansen ten opzichte van het gemiddelde

Burgers met een eerste generatie migratieachtergrond van buiten Europa hebben doorgaans een slechtere positie ten opzichte van het gemiddelde en ten opzichte van de burgers met een migratieachtergrond binnen Europa. Deze groep heeft vaker een vmbo-diploma dan een havo of vwo-diploma en verlaat het mbo vaker dan gemiddeld zonder startkwalificatie.

- **Middelbare school.** Studenten met een eerste generatie buiten-Europese migratieachtergrond behalen de afgelopen jaar in verhouding steeds vaker een vmbo (vooral vmbo-overig)-diploma en dat gaat ten koste van (vooral) vwo-diploma's. De verschillen van deze groep ten aanzien van het gemiddelde zijn bij vmbo-t en havo de afgelopen periode echter kleiner geworden. Studenten met een eerste generatie buiten-Europese migratieachtergrond doen vaker dan gemiddeld geen vervolgopleiding na het voortgezet onderwijs en dit verschil is in de afgelopen jaren toegenomen. Verder kiezen studenten uit deze groep er vaker dan gemiddeld voor om door te leren binnen het voortgezet onderwijs na het behalen van een vmbo-t- of een havo-diploma. Voorheen stroomde deze groep na de havo vaker dan gemiddeld door naar het hoger onderwijs, maar na 2016 en vooral in 2021 is dit minder geworden.
- **Mbo, hbo, wo.** De eerste generatie buiten-Europees ondervindt vaker dan gemiddeld problemen bij het vinden van een stageplek op het mbo. Het verschil met het gemiddelde is de afgelopen jaren stabiel gebleven en aanzienlijk groter dan bij studenten met een migratieachtergrond binnen Europa. Gemiddeld genomen solliciteerden mbo-studenten in 2021 2,2 keer voor een stageplaats of leerplek, voor deze groep is dat 2,5 keer. Dit verschil is significant, ook indien wordt gecorrigeerd voor achtergrondkenmerken, maar is door de jaren heen wel afgenomen. De eerste generatie buiten Europees stopt van alle migratieachtergronden het vaakst met een opleiding zonder diploma bij mbo-bol (4% vaker dan gemiddeld), bachelor (2% vaker) en master (2% vaker).
- **Van opleiding naar baan.** De groep in 2021 heeft na correctie voor persoonskenmerken 7% minder vaak dan gemiddeld een vaste baan binnen drie jaar na het behalen van een mbo-diploma.

Tweede generatie buiten-Europees verslechtert op de middelbare school maar heeft hoger dan gemiddeld uurloon na vervolgopleiding

De tweede generatie buiten-Europees heeft een minder goede uitgangspositie in de voorbereiding op de arbeidsmarkt dan enkele jaren geleden. De groep behaalt vaker een diploma op vmbo niveau dan op havo niveau, heeft meer problemen bij het vinden van een stageplek op het mbo en heeft drie jaar na het mbo het minst vaak van alle groepen een vast contract. Toch is er ook een positieve ontwikkeling te vermelden. Na correctie voor persoonskenmerken ligt het gemiddelde uurloon van de eerste baan na een opleiding wat hoger dan gemiddeld en bij mbo (bol), bachelor en master is dit verschil significant.

- **Middelbare school.** Studenten met een tweede generatie buiten-Europese migratieachtergrond behalen de afgelopen jaren in verhouding steeds vaker een vmbo (vooral vmbo-t)-diploma en dat gaat vooral ten koste aan het relatieve aantal havo-diploma's. De verschillen met het gemiddelde bij vmbo-overig en vwo zijn de afgelopen periode juist kleiner geworden. Onder deze groep is alleen na een vmbo-t-opleiding vaker sprake van geen vervolgopleiding dan gemiddeld en dit verschil is de afgelopen periode toegenomen. Na andere opleidingen uit het voortgezet onderwijs is het aandeel dat geen vervolgopleiding doet vergelijkbaar met het gemiddelde. Mensen uit deze groep kiezen er gemiddeld vaker voor om door te leren binnen het voortgezet onderwijs na het behalen van een vmbo-t- of een havo-diploma. Ongeacht het type opleiding stoppen studenten met een tweede generatie buiten-Europese migratieachtergrond minder vaak dan gemiddeld

met hun opleiding zonder dat ze een diploma hebben gehaald. Deze verschillen met de gemiddelde bevolking zijn significant (ook indien gecorrigeerd voor achtergrondkenmerken, maar zijn de afgelopen jaren wel kleiner geworden).

- **Mbo, hbo, wo.** Net als de eerste generatie van burgers met een Europese migratieachtergrond ondervindt ook de tweede generatie vaker dan gemiddeld problemen bij het vinden van een stageplek op het mbo. Het verschil met het gemiddelde is de afgelopen jaren stabiel gebleven, maar dit verschil is wel het grootst van alle groepen met een migratieachtergrond. Gemiddeld genomen solliciteerden mbo-studenten uit deze groep in 2021 het vaakst voor een stageplaats of leerplek (2,9 keer), terwijl dat voor de gemiddelde bevolking 2,2 keer is. Dit verschil is significant (ook na controle van persoonskenmerken) en, in tegenstelling tot de eerste generatie buiten-Europees, niet kleiner geworden door de jaren heen. De tweede generatie stopt vaker dan gemiddeld zonder diploma met een mbo of bachelor opleiding, maar wel minder vaak dan de eerste generatie van buiten Europa (met uitzondering van mbo-bbl).
- **Van opleiding naar baan.** Het percentage personen dat binnen drie jaar na het behalen van een mbo-diploma een vast contract heeft, ligt in 2021 voor deze groep 12% lager dan het gemiddelde en is tevens het laagst van alle groepen (gecorrigeerd voor persoonskenmerken). Na correctie voor persoonskenmerken ligt het gemiddelde uurloon van de eerste baan na een opleiding wat hoger dan gemiddeld en bij mbo (bol), bachelor en master is dit verschil significant.

Burgers zonder migratieachtergrond hebben eenzelfde voorbereiding op de arbeidsmarkt als het gemiddelde van de bevolking

Op de meeste indicatoren over de voorbereiding op de arbeidsmarkt wijken burgers zonder migratieachtergrond nauwelijks af van het gemiddelde (waar zij een groot deel van uitmaken).

- **Middelbare school.** Het niveau van de diploma's op de middelbare school ligt bij deze groep erg dicht bij het gemiddelde. Voor vmbo-overig een procent lager en voor havo en vwo een procent hoger. Ten opzichte van het gemiddelde komt het de laatste jaren minder vaak voor dat burgers zonder migratieachtergrond geen vervolgopleiding doen na vmbo-t.
- **Mbo, hbo, wo.** Burgers zonder migratieachtergrond doen zo'n 4% vaker dan gemiddeld een bbl-vervolgopleiding na vmbo overig. In 2008 kwam het nog 2% minder vaak voor dan gemiddeld dat burgers zonder migratieachtergrond stoppen met een bol-opleiding zonder een diploma. In de laatste drie jaar is dat verschil opgeheven. In de masterfase stopte deze groep in 2008 juist zo'n 5% vaker dan gemiddeld zonder diploma en ook dat verschil is inmiddels verdwenen. Burgers zonder migratieachtergrond hebben minder problemen met het vinden van een stageplek en hoeven minder vaak dan gemiddeld te solliciteren.
- **Van opleiding naar baan.** Burgers zonder migratieachtergrond wijken weinig af ten opzichte van het gemiddelde als het gaat om het uurloon van de eerste baan na afstuderen. Ook hebben zij ongeveer even vaak als gemiddeld een vast contract binnen drie jaar na het behalen van een mbo-diploma.

Samenvatting Hoofdstuk 3 'Culturele diversiteit op het werk en verschillen in posities tussen groepen'

In het vorige hoofdstuk hebben we beschreven op welke manier verschillende herkomstgroepen vertegenwoordigd zijn in het onderwijs en hoe de doorstroom vanuit het onderwijs naar een baan of stage verloopt. We zagen dat mensen met een migratieachtergrond doorgaans vaker vmbo dan havo of vwo zijn gaan doen en dat ze vaker voortijdig uitvallen bij de vervolgstudie, maar dat ze wel vaker dan gemiddeld binnen drie jaar een baan vinden na een mbo-diploma (met uitzondering van de tweede generatie buiten-Europees).

In hoofdstuk 3 onderzoeken we culturele diversiteit op het werk in meer detail. We presenteren cijfers over het percentage mensen met een vast of tijdelijk contract, over de financiële beloning die zij uit hun werk ontvangen en over de kans dat iemand in de AO, WW, of bijstand terechtkomt. Bij de gecorrigeerde verschillen ten aanzien van het gemiddelde van de bevolking zijn in dit hoofdstuk de volgende persoonskenmerken meegenomen: leeftijd, geslacht, het totale inkomen van de ouder(s), de hoogst behaalde opleiding, sector van meest recente baan, burgerlijke staat en het aantal kinderen.

Hoofdpunten

Behalve de tweede generatie met een Europese achtergrond hebben alle groepen met een migratieachtergrond een beduidend minder goede positie 'op het werk' dan personen zonder migratieachtergrond. We verwijzen hierbij naar indicatoren als baan zekerheid, uurloon, baanbehoud en doorstroom.

In de afgelopen jaren is de positie van de eerste generatie met een Europese migratieachtergrond op de meeste indicatoren dusdanig verslechterd, dat ze inmiddels op de meeste indicatoren de grootste achterstanden kennen. De tweede generatie met een Europese migratieachtergrond heeft dan ook een betere positie dan de eerste. Deze integratie over de generaties heen is niet waar te nemen bij de buiten-Europese groep.

Mensen met een migratieachtergrond hebben een grotere kans om hun baan te verliezen. Dat geldt voornamelijk voor de particuliere sector, en in kleinere mate ook voor de 'gesubsidieerde sector'.¹⁶ In andere sectoren is in de meeste gevallen geen sprake van een bovengemiddeld baanverlies van mensen met een migratieachtergrond.

Ten slotte is in de vorige rapportage geconcludeerd dat het uurloon van mensen met een niet-westerse migratieachtergrond is gestegen sinds 2008. Uit deze rapportage blijkt dat dit alleen geldt voor de eerste generatie (buiten-Europees) en niet voor de tweede generatie (buiten-Europees).

We vatten de resultaten nu per hoofdgroep samen.

Eerste generatie Europees heeft steeds minder baan zekerheid

Het algehele beeld bij de groep met een eerste generatie Europese migratieachtergrond is dat zij gemiddeld vaker een onzekere arbeidsrelatie hebben. Ten opzichte van het gemiddelde van de bevolking heeft de groep minder vaak een vast contract, een lager uurloon en een grotere kans om in de WW te komen. Bovendien is de positie van deze groep op verschillende indicatoren verslechterd in de afgelopen jaren.

- **Arbeidsrelatie.** Deze groep heeft aanzienlijk minder vaak een vast contract dan gemiddeld en dit aantal daalt door de tijd (in 2006 10 procentpunten minder dan gemiddeld, in 2020 18 procentpunten minder). De kans op een vast contract lijkt voor deze groep ook erg conjunctuurgevoelig: wanneer het percentage vaste contracten stijgt (of daalt) over de gehele bevolking, dan stijgt (of daalt) het percentage extra hard voor de groep eerste generatie Europees. De doorstroom van een tijdelijk naar een vast contract bij dezelfde werkgever is voor deze groep ook significant minder dan gemiddeld. Gecorrigeerd voor persoonskenmerken werken mensen met een eerste generatie Europese migratieachtergrond vaker als zzp'er dan het gemiddelde van de bevolking (in 2020 5 procentpunt vaker,). In 2020 had deze groep ook 1 procentpunt vaker dan gemiddeld meerdere (deeltijd)banen naast elkaar, gecorrigeerd voor persoonskenmerken. Deze groep is bovendien oververtegenwoordigd in de lagere inkomenskwartielen en in de groep zzp'ers met een inkomen onder het sociaal minimum. De verschillen in inkomen zijn voor deze groep echter wel kleiner geworden in de jaren 2006-2020.

¹⁶ Gesubsidieerde sector (CBS): "Het gaat hierbij onder meer om het grootste deel van de gezondheids- en welzijnszorg, de uitvoeringsorganen voor de sociale verzekeringen en de sociale werkplaatsen."

-
- **Uurloon en aantal verloonde uren.** Het uurloon van mensen met een eerste generatie Europese migratieachtergrond was in 2020 gemiddeld € 1,69 lager dan gemiddeld (na correctie van inflatie en persoonskenmerken). Waar het uurloon in 2006 nog hoger was dan gemiddeld, is dat nu lager. Dit is ook de enige groep waarvoor het uurloon tussen 2006 en 2020 is gedaald. Daarnaast is voor geen van de groepen het verschil tussen contracturen en verloonde uren zo groot als voor de burgers met een eerste generatie Europese migratieachtergrond. In de gehele periode 2006-2021 maakte deze groep het hoogste aantal verloonde uren per week (in 2020 twee verloonde uren meer dan het gemiddelde van 33). Tegelijkertijd was het aantal contracturen van deze groep 0,69 uur lager dan het gemiddelde van de Nederlandse bevolking.
 - **Baanbehoud.** Burgers met een eerste generatie Europese migratieachtergrond hebben, gecorrigeerd voor persoonskenmerken, een grotere kans dan gemiddeld om vanuit werk in de WW te komen en een significant lagere kans om vanuit werk in de bijstand te komen. In het algemeen verschilt deze groep niet van het gemiddelde in de kans op het verlies van een baan met een vergelijkbaar inkomen. Voor twee sectoren, namelijk de particuliere en gesubsidieerde sector, is er wel een verschil. Burgers met een eerste generatie Europese migratieachtergrond verliezen in deze sectoren vaker hun baan. Met name in particuliere sector is dit verschil relatief groot.

Tweede generatie Europees wijkt in uurloon en baan zekerheid nauwelijks af van het gemiddelde

Voor alle indicatoren in dit hoofdstuk is er een groot verschil tussen burgers met een eerste of tweede generatie Europese migratieachtergrond. De eerste generatie wijkt vaak nadelig af ten aanzien van het gemiddelde. De tweede generatie met een Europese achtergrond wijkt echter nauwelijks af van het gemiddelde als het gaat om arbeidsrelatie en uurloon (zelfs het minst van alle groepen met een migratieachtergrond). De kans om vanuit werk in de WW te komen is wel groter dan gemiddeld.

- **Arbeidsrelatie.** Zo hebben mensen met een tweede generatie Europese migratieachtergrond in de periode 2006-2021 slechts net iets minder vaak een vast contract dan het gemiddelde van de bevolking (3 procentpunten minder, gecorrigeerd voor persoonskenmerken). Vergelijkbaar aan het gemiddelde zijn ook de doorstroom van een tijdelijk naar een vast contract en het percentage personen met meerdere (deeltijd)banen naast elkaar. Terwijl de eerste generatie met een Europese migratieachtergrond nog vaker als zzp'er werkt dan gemiddeld, doet de tweede generatie dat minder vaak (2 procentpunten na correctie). Ook zijn de inkomensverschillen aanzienlijk kleiner dan bij de eerste generatie (afgaand op de vertegenwoordiging in de verschillende inkomenskwartielen).
- **Uurloon en aantal verloonde uren.** In 2020 is dit de enige groep met een migratieachtergrond voor wie het uurloon en het aantal verloonde uren niet significant verschilt van het gemiddelde van de bevolking.
- **Baanbehoud.** Burgers met een tweede generatie Europese migratieachtergrond hebben een grotere kans dan gemiddeld om vanuit werk terecht te komen in een WW-uitkering, gecorrigeerd voor persoonskenmerken. Dit verschil neemt toe over de periode 2014-2020. Verder heeft deze groep alleen in de particuliere sector een grotere kans op het verlies van een baan met een vergelijkbaar inkomen.

Eerste generatie buiten-Europees heeft grotere kans om vanuit betaald werk naar bijstand te gaan

De eerste generatie buiten-Europees verschilt van de eerste generatie Europees in dat zij gemiddeld minder vaak als zzp'er werken en meer kans hebben om vanuit betaald werk door te stromen naar een bijstandsuitkering. Ten opzichte van het gemiddelde van de bevolking vergaat het burgers met een eerste generatie buiten-Europese migratieachtergrond echter minder goed op de arbeidsmarkt.

-
- **Arbeidsrelatie.** Het percentage vaste contracten onder burgers met een eerste generatie buiten-Europese migratieachtergrond is in de periode 2006-2021 lager dan gemiddeld (11 procentpunt lager na correctie voor persoonskenmerken). Gecorrigeerd voor persoonskenmerken werkten zij in 2020 wel 10 procentpunt minder vaak als zzp'er dan gemiddeld. Bovendien zijn de zzp'ers in deze groep structureel oververtegenwoordigd in de lagere inkomenskwartielen en ondervertegenwoordigd in de hogere. We zien in het laatste meetjaar (2020) een grote stijging van deze groep zzp'ers met een inkomen onder het sociaal minimum. De doorstroom van een tijdelijk naar een vast contract is minder dan gemiddeld maar vergelijkbaar met burgers met een eerste generatie Europese migratieachtergrond. Het aantal personen met meerdere deeltijdbanen is meer naar het gemiddelde gegroeid wanneer gecorrigeerd wordt voor persoonskenmerken (2 procentpunten vaker in 2006, 1 procentpunt vaker in 2020).
 - **Uurloon en aantal verloonde uren.** Het gemiddelde uurloon van burgers met een eerste generatie buiten-Europese migratieachtergrond is meer naar het gemiddelde getrokken, maar blijft aanzienlijk lager (uurloon was in 2006 na correctie van persoonskenmerken € 2,55 lager dan gemiddeld, in 2020 € 2,22 lager). Tegenover het lagere uurloon van deze groep staat dat zij vaker dan gemiddeld een grote loonstijging doormaken (loonstijging van meer dan 10% in twee opeenvolgende jaren). Burgers met een eerste generatie buiten-Europese migratieachtergrond maken zowel meer contracturen als verloonde uren per week in vergelijking met het gemiddelde van de bevolking. Dit verschil is toegenomen (in 2006 0,25 meer verloonde uren per week dan gemiddeld, in 2021 0,51 uren per week meer).
 - **Baanbehoud.** Waar de eerste generatie binnen Europa een kleinere kans dan gemiddeld had om vanuit werk in de bijstand te komen, is de kans voor de eerste generatie buiten Europa juist groter dan gemiddeld. In de laatste drie jaar lijkt de kans op een WW-uitkering toe te nemen voor de eerste generatie buiten-Europees. Verder heeft deze groep alleen in de particuliere sector een hogere kans op het verlies van een baan met een vergelijkbaar inkomen in vergelijking met burgers zonder migratieachtergrond. Dit verschil is toegenomen tussen 2006 en 2020.

Tweede generatie buiten-Europees heeft niet meer baanzekerheid dan de eerste generatie

Bij burgers met een Europese migratieachtergrond hebben we reeds gezien dat het de tweede generatie een stuk beter vergaat dan de eerste generatie. Veel van de verschillen ten opzichte van het gemiddelde zijn over de generatie zelfs verdwenen. Voor burgers met een *buiten*-Europese migratieachtergrond gaat dit niet op. De verschillen in de eerste generatie ten opzichte van het gemiddelde zijn in de tweede generatie vaak hetzelfde gebleven en voor sommige indicatoren zelfs verslechterd. Zo heeft de groep tweede generatie buiten-Europees van alle migratieachtergronden de grootste kans op WW of een bijstandsuitkering.

- **Arbeidsrelatie.** Burgers met een tweede generatie buiten-Europese migratieachtergrond hebben veel minder vaak dan het gemiddelde van de bevolking een vast contract (11 procentpunten minder vaak in 2006 en 2020, gecorrigeerd voor persoonskenmerken). Dit verschil is even groot als voor de eerste generatie buiten-Europees. De tweede generatie buiten-Europees werkt het minst vaak als zzp'er (3% minder vaak in 2006, 5% minder vaak in 2020). De inkomensverschillen van zzp'ers in deze groep zijn kleiner dan bij de eerste generatie (afgaand op de vertegenwoordiging in de verschillende inkomenskwartielen), maar deze blijft structureel achter bij het gemiddelde van de bevolking. Voor de groep met een tweede generatie buiten-Europese migratieachtergrond zien we dat de doorstroom van een tijdelijk naar een vast contract bij dezelfde werkgever significant minder is dan voor burgers zonder migratieachtergrond. Net als de eerste generatie heeft de tweede generatie buiten-Europees vaker meerdere (deeltijd)banen naast elkaar (1 procentpunt vaker dan het gemiddelde van 3%). Dit verschil is redelijk stabiel over de periode 2006-2021.

-
- **Uurloon en aantal verloonde uren.** Het uurloon van burgers met een tweede generatie buiten-Europese migratieachtergrond is door de jaren heen steevast lager dan gemiddeld, maar hoger dan de eerste generatie buiten-Europees (in 2020 is het verschil € 1,44 voor de tweede generatie en € 2,22 voor de eerste, gecorrigeerd voor persoonskenmerken). Tussen de generaties is er dus wat verbetering, maar deze verbetering is niet zo groot als bij burgers met een Europese migratieachtergrond. Verder maakt de groep iets vaker dan gemiddeld een grote loonstijging door, na correctie van persoonskenmerken. Opvallend is dat burgers met een tweede generatie buiten-Europese migratieachtergrond minder contracturen en verloonde uren maken dan het gemiddelde van de bevolking, terwijl dit bij de eerste generatie juist meer dan gemiddeld is.
 - **Baanbehoud.** In de particuliere en gesubsidieerde sector¹⁷ heeft deze groep een hogere kans op het verlies van een baan met een vergelijkbaar inkomen in vergelijking met burgers zonder migratieachtergrond. In de particuliere sector is dit verschil groter geworden in de periode 2006-2020, in de gesubsidieerde sector is dit verschil constant gebleven in deze periode. In andere sectoren hebben burgers met een tweede generatie niet-Europese migratieachtergrond geen grotere kans op baanverlies.

Burgers zonder migratieachtergrond

Over het algemeen hebben burgers zonder migratieachtergrond een voorsprong op de arbeidsmarkt vergeleken met burgers met een migratieachtergrond. Zo hebben zij, gecorrigeerd voor persoonskenmerken, vaker een vast contract en een hoger uurloon. Daarnaast werken zij vaker dan het gemiddelde van de bevolking als zzp'er en maken zij net iets minder verloonde uren dan het gemiddelde van de bevolking. Als zij als zzp'er werken, hebben ze vaker een hoger inkomen dan zzp'ers met een mirgatieachtergrond.

- **Arbeidsrelatie.** Het percentage vaste contracten onder de groep zonder migratieachtergrond is in 2020 gecorrigeerd voor persoonskenmerken; 4 procentpunt hoger dan voor het gemiddelde van de bevolking. In 2006 was dit 2 procentpunt. Daarnaast werken burgers zonder migratieachtergrond vaker dan gemiddeld als zzp'er. Tussen 2006 en 2020 was het verschil in het aandeel zzp'ers in de groep zonder migratieachtergrond en het aandeel zzp'ers in de algehele bevolking stabiel op 3-4 procentpunt (gecorrigeerd voor persoonskenmerken). Verder hebben burgers zonder migratieachtergrond niet vaker dan gemiddeld meerdere (deeltijd)banen naast elkaar.
- **Uurloon en aantal verloonde uren.** Burgers zonder migratieachtergrond hebben gecorrigeerd voor persoonskenmerken een hoger uurloon dan burgers met een migratieachtergrond. Het verschil in uurloon van burgers zonder migratieachtergrond met het gemiddelde van de bevolking neemt licht toe in de periode 2006-2021. In 2006 was dit verschil (gecorrigeerd voor persoonskenmerken) gelijk aan € 0,25, in 2020 was dit bijna verdubbeld naar € 0,48. Burgers zonder migratieachtergrond maken net iets minder verloonde uren dan het gemiddelde van de bevolking. In 2020 was dit verschil (gecorrigeerd voor persoonskenmerken) gelijk aan 0,19 uur. In 2006 was dit verschil nog bijna verwaarloosbaar klein (0,04 uur). Daarnaast hebben burgers zonder migratieachtergrond (ongeveer) evenveel contracturen als het gemiddelde van de bevolking.

¹⁷ Gesubsidieerde sector (CBS): "Het gaat hierbij onder meer om het grootste deel van de gezondheids- en welzijnszorg, de uitvoeringsorganen voor de sociale verzekeringen en de sociale werkplaatsen."

Samenvatting Hoofdstuk 4 “Algemene arbeidsmarktindicatoren en sociale zekerheid (arbeidstoeleiding)”

Tot dusver hebben we beschreven in hoeverre burgers met verschillende migratieachtergronden gelijkwaardige kansen hebben in het onderwijs en op de banenmarkt. In het huidige hoofdstuk staat de arbeidstoeleiding centraal. We presenteren cijfers over werkloosheid en bruto en netto participatiegraad. Daarnaast bespreken we het percentage mensen in de WW, AO of ZW en onderzoeken we hoe lang het duurt voordat de betrokkenen weer langdurig aan het werk gaan. De volgende persoonskenmerken zijn in dit hoofdstuk meegenomen bij de gecorrigeerde verschillen ten aanzien van het gemiddelde van de bevolking: leeftijd, geslacht, het totale inkomen van de ouder(s), de hoogst behaalde opleiding, sector van meest recente baan, burgerlijke staat en het aantal kinderen.

Hoofdpunten

Als het gaat om zaken als werkloosheid, participatie, afhankelijkheid van sociale zekerheid en uitstroom naar werk vanuit sociale zekerheid, dan hebben de eerste en tweede generatie met een buiten-Europese achtergrond een beduidend minder goede positie dan personen met een eerste generatie Europese achtergrond en personen zonder migratieachtergrond. De achterstanden van de eerste generatie buiten-Europees zijn daarbij groter dan die van de tweede. De uitsplitsing naar opleidingsniveau laat zien dat dit beeld (van een betere positie van de tweede generatie ten opzichte van de eerste) wel klopt voor de hoger opgeleiden. Bij de laagopgeleiden is echter een tegengesteld beeld zichtbaar: de tweede generatie is vaker werkloos dan de eerste, en is bovendien conjunctuurgevoeliger. Bij de Europese groep zijn de verschillen tussen de eerste en tweede generatie minder eenduidig.

Opvallend is dat de eerste generatie buiten-Europees het vaakst in de bijstand zit en het minst vaak een baan weet te vinden vanuit de bijstand. Indien gecorrigeerd wordt voor achtergrondkenmerken verdwijnt het verschil met de burgers zonder migratieachtergrond als het gaat om uitstroom naar werk.

Er zijn verder geen duidelijke lange termijn ontwikkelingen in verschillen tussen de groepen zichtbaar. Wel blijkt de positie van de personen met buiten-Europese achtergrond conjunctuurgevoeliger te zijn dan van de andere groepen. De ontwikkeling tussen 2020-2021 (corona) bevestigt dat deze conjunctuurgevoeligheid nog steeds aanwezig is. Deze conclusie verschilt van de inzichten uit de CBS Rapportage Samenleven en Integratie (2021). In de CBS-rapportage wordt voor indicatoren zoals werkloosheid een positieve ontwikkeling waargenomen voor de tweede generatie. Dit komt omdat het CBS (om technische redenen) werkloosheid in beeld brengt vanaf 2013, terwijl wij dit vanaf 2006 doen. Zoals we eerder hebben geconcludeerd is de arbeidsmarktpositie van burgers met een buiten-Europese migratieachtergrond bovengemiddeld afhankelijk van conjunctuur: de werkloosheid stijgt bij deze groep sneller in laagconjunctuur en daalt sneller in hoogconjunctuur. Als gekeken wordt naar de ontwikkeling tussen 2013 (laagconjunctuur) en 2021 (hoogconjunctuur) dan lijkt dus de werkloosheid van deze groep sneller af te nemen. Daarbij wordt echter de grote toename in werkloosheid tussen 2008 en 2013 buiten beschouwing gelaten. Als de hele periode tussen 2008 en 2021 in ogenschouw wordt genomen dan is geen sprake van bovengemiddelde afname in werkloosheid bij burgers met een buiten-Europese achtergrond.

Bovendien lijkt tussen 2020 en 2021 sprake te zijn van een trendbreuk voor wat betreft de positie van vrouwen met een migratieachtergrond. Tot 2020 was voor alle vrouwen (met en zonder migratieachtergrond) sprake van stijgende bruto en netto arbeidsparticipatie. Tussen 2020 en 2021 daalt echter de bruto en netto participatie voor de eerste generatie vrouwen (Europees en buiten-Europees). Daarnaast is er sprake van een sterke stijging (2 procentpunten) van de werkloosheid bij de eerste generatie met een Europese achtergrond. Deze trendbreuk is overigens niet te zien bij de tweede generatie vrouwen met een migratieachtergrond, want daar zet de positieve trend door.

We vatten de resultaten nu per hoofdgroep samen.

Eerste generatie Europees heeft een relatief goede positie aangaande werkloosheid en participatie

De arbeidstoeleiding van burgers met een eerste generatie Europese migratieachtergrond gaat relatief goed. De werkloosheid onder vrouwen van deze groep is iets hoger dan gemiddeld maar het percentage arbeidsongeschiktheids- en bijstandsuitkeringen is laag. Ten opzichte van burgers zonder migratieachtergrond stromen zij sneller door van een WW-uitkering naar werk.

- **Werkloosheid.** De werkloosheid onder de groep eerste generatie Europees is in de periode 2006-2021 hoger dan voor de gehele bevolking, maar een stuk lager dan voor burgers met een eerste generatie buiten-Europese migratieachtergrond. In 2021 was de werkloosheid onder de groep eerste generatie Europees 6,0% tegenover 4,0% voor de gehele bevolking. Dit verschil in werkloosheid is met name toe te schrijven aan de vrouwen in deze groep. De werkloosheid onder laagopgeleiden van deze groep was afgelopen jaren even hoog als gemiddeld voor laagopgeleiden. Voor middel- en hoogopgeleiden burgers met een eerste generatie Europese migratieachtergrond was de werkloosheid hoger dan gemiddeld.
- **Percentage sociale regelingen.** Gecorrigeerd voor achtergrondkenmerken heeft deze groep in 2020 1,3 procentpunt vaker een WW-uitkering in vergelijking met het gemiddelde van de bevolking (ca. 5% in 2020) en 2,1 procentpunt minder vaak een AO- of ZW-uitkering (ca. 5,5% in 2020). Dit lage percentage AO- of ZW-uitkeringen is stabiel over de periode 2006-2002. Daarnaast had deze groep in 2006 ongeveer even vaak een bijstandsuitkering als het gemiddelde van de bevolking, in 2019 was dit afgenomen tot -2,8 procentpunt en in 2020 (coronajaar) nam dit nog verder af tot -3,5 procentpunt. Het percentage AO-, ZW- en bijstandsuitkeringen onder deze groep is het laagst van alle onderzochte groepen.
- **Doorstroom van sociale regeling naar werk.** De groep eerste generatie Europees stroomt sneller door van WW naar werk en minder snel van WW naar bijstand ten opzichte van burgers zonder migratieachtergrond. Er is geen significant verschil in de doorstroom van bijstand naar werk voor deze groep. Deze groep krijgt minder vaak een vast contract na uitstroom uit de WW, het verschil met het gemiddelde van de bevolking (7,5%) bedraagt in 2021 2 procentpunt (gecorrigeerd voor achtergrondkenmerken). Dit is vergelijkbaar met de groep eerste generatie buiten-Europees. In de particuliere en gesubsidieerde sector heeft deze groep in 2020 een grotere kans dan burgers zonder migratieachtergrond op het verlies van een baan met een vergelijkbaar inkomen na uitstroom uit een sociale regeling (met correctie voor achtergrondkenmerken). Voor de particuliere sector is dit verschil toegenomen in de periode 2011-2021. In andere sectoren bestaat dit verschil niet.

Tweede generatie Europees verschilt nauwelijks van het gemiddelde in werkloosheid en participatie

De verschillen in arbeidstoeleiding tussen burgers met een tweede generatie Europese migratieachtergrond en het gemiddelde van de bevolking zijn relatief klein. De grootste verschillen zijn de hogere jeugdwerkloosheid en het hogere percentage WW-, AO-, of ZW-uitkeringen.

- **Werkloosheid.** Sinds 2013 is de werkloosheid onder burgers met een eerste en tweede generatie Europese migratieachtergrond erg vergelijkbaar. Voor de groep tweede generatie Europees was de werkloosheid in deze periode hoger dan het gemiddelde van de bevolking maar een stuk lager dan voor burgers met een niet-Europese migratieachtergrond. In 2021 bedroeg de werkloosheid onder burgers met een tweede generatie Europese migratieachtergrond 4,9% ten opzichte van 4,0% voor de gehele bevolking. Het hogere werkloosheidspercentage zit met name bij de jongeren tot 27 jaar. In vergelijking met het gemiddelde voor hun leeftijdsgenoten is de werkloosheid in 2021 onder deze groep ca. 2 procentpunt hoger.

- **Percentage sociale regelingen.** Gecorrigeerd voor achtergrondkenmerken heeft deze groep in 2020 0,5 procentpunt vaker een WW-uitkering in vergelijking met het gemiddelde van de bevolking (ca. 5% in 2020) en 0,9 procentpunt vaker een AO- of ZW-uitkering (ca. 5,5% in 2020). Het percentage WW-uitkeringen is lager dan onder de groep eerste generatie Europees maar het percentage AO- of ZW-uitkeringen is het hoogste percentage van alle groepen met een migratieachtergrond. Het percentage bijstandsuitkeringen is daarentegen ongeveer gelijk aan het gemiddelde van de bevolking (gecorrigeerd voor achtergrondkenmerken. Het aantal bijstandsuitkeringen is onder deze groep in coronajaar 2020 wel harder gestegen dan het gemiddelde (circa 0,5 procentpunt meer).
- **Doorstroom van sociale regeling naar werk.** Er zijn geen significant verschillen in de doorstroom van WW naar bijstand, of van WW/bijstand naar werk voor deze groep ten opzichte van burgers zonder migratieachtergrond. De groep tweede generatie Europees kreeg in de periode 2019-2021 ongeveer even vaak een vast contract na uitstroom van de WW als het gemiddelde van de bevolking. In de particuliere sector heeft deze groep een iets grotere kans dan burgers zonder migratieachtergrond op het verlies van een baan met een vergelijkbaar inkomen na uitstroom uit een sociale regeling (met correctie voor achtergrondkenmerken). In andere sectoren bestaat dit verschil niet.

Eerste generatie buiten-Europees zit vaker in de ww of de bijstand

Burgers met een eerste generatie buiten-Europese migratieachtergrond hebben een achterstand wat betreft arbeidstoeleiding: onder deze groep is de werkloosheid en het percentage bijstandsuitkeringen het hoogst. Dit geldt vooral voor burgers die korter dan vijf jaar in Nederland wonen en burgers met een achtergrond uit vluchtelinglanden als Eritrea en Somalië. Ook hebben zij een significant lagere kans om van een WW-uitkering door te stromen naar werk. Dit is een groot verschil met de groep eerste generatie Europees.

- **Werkloosheid.** De werkloosheid is in de periode 2006-2021 van alle onderzochte groepen het hoogst onder de burgers met een eerste generatie buiten-Europese migratieachtergrond. In 2021 bedroeg de werkloosheid onder deze groep 8,4% ten opzichte van 4,0% voor de gehele bevolking. Ook is de werkloosheid van deze groep extra conjunctuurgevoelig. Wanneer de werkloosheid in Nederland stijgt, wordt deze groep extra hard geraakt. Het verschil in werkloosheid tussen de groep eerste generatie buiten-Europees en het gemiddelde van de bevolking neemt af per leeftijdscategorie, voor jongeren van 15 t/m 26 jaar is dit 'gat' in 2021 circa 8%, voor de leeftijden 55 t/m de pensioengerechtigde leeftijd is dit verschil afgenomen tot 1,5%. Daarnaast is ook het verschil in werkloosheid tussen de groep eerste generatie buiten-Europees en het gemiddelde van de bevolking groter voor vrouwen dan voor mannen.
- **Percentage sociale regelingen.** Gecorrigeerd voor achtergrondkenmerken heeft deze groep in 2020 0,9 procentpunt vaker een WW-uitkering in vergelijking met het gemiddelde van de bevolking (ca. 5% in 2020) en 0,4 procentpunt minder vaak een AO- of ZW-uitkering (ca. 5,5% in 2020). In de periode 2006-2019 is het verschil in WW-uitkeringen flink afgenomen, van 1,8 procentpunt in 2006 naar 0,5 procentpunt in 2019. Van alle groepen heeft de groep eerste generatie buiten-Europees het vaakst een bijstandsuitkering, in 2020 had 25% van deze groep een bijstandsuitkering ten opzichte van het gemiddelde van de bevolking van 7%. Gecorrigeerd voor achtergrondkenmerken is het verschil tussen deze groep en het gemiddelde van de bevolking nog steeds substantieel, 9% in 2020. Ter vergelijking, de groep eerste generatie Europees had in 2020 juist minder vaak een bijstandsuitkering ten opzichte van het gemiddelde van de bevolking.
- **Doorstroom van sociale regeling naar werk.** Burgers met een eerste generatie buiten-Europese migratieachtergrond hebben significant lagere kans om van WW naar werk te stromen en een hogere kans om van WW naar bijstand te stromen in vergelijking met burgers zonder migratieachtergrond. Er zijn geen significante verschillen in de doorstroom van bijstand naar werk. Net als de groep eerste generatie Europees krijgt deze groep minder vaak een vast contract na uitstroom uit de WW. Het verschil met het gemiddelde van de bevolking (7,5%) is wel gedaald van -4% in 2006 naar -1% in 2021, gecorrigeerd voor achtergrondkenmerken. In de particuliere sector heeft deze groep een iets grotere kans dan burgers zonder migratieachtergrond op het verlies van een baan met een vergelijkbaar inkomen na uitstroom uit een sociale regeling (met correctie voor achtergrondkenmerken). In andere sectoren bestaat dit verschil niet.

Tweede generatie buiten-Europees heeft een lager werkloosheidspercentage dan de eerste generatie en zit ook minder vaak in de bijstand

Uit het bovenstaande blijkt dat de arbeidstoeleiding van burgers met een tweede generatie Europese migratieachtergrond nauwelijks verschilt van het gemiddelde van de bevolking. Dit is niet het geval voor burgers met een tweede generatie buiten-Europese migratieachtergrond. Net als voor de generatie voor hen, is het percentage werkloosheid en WW-uitkeringen relatief hoog. Daarentegen is het percentage bijstandsuitkeringen substantieel lager dan voor de eerste generatie.

- **Werkloosheid.** Over de periode 2006-2021 is de werkloosheid onder deze groep een stuk hoger dan voor het gemiddelde van de bevolking en slechts iets lager dan voor de groep eerste generatie buiten-Europees. In 2020 was de werkloosheid onder deze groep 8% (ten opzichte van circa 4,7% voor de gehele bevolking), dit nam in 2021 af tot 6%. Ook is de werkloosheid van deze groep extra conjunctuurgevoelig, net als voor de groep eerste generatie buiten-Europees. In 2021 is met name de werkloosheid ten opzichte van het gemiddelde van de bevolking hoog voor jongeren uit deze groep. Voor jongeren tot en met 26 jaar is het verschil met het gemiddelde van deze leeftijdscategorie ca. 4 procentpunt in 2021. Opvallend is het verschil in werkloosheid tussen mannen en vrouwen met een eerste of tweede generatie buiten-Europese migratieachtergrond. Voor mannen is de werkloosheid onder de eerste en tweede generatie ongeveer even hoog. Voor vrouwen is de werkloosheid substantieel lager voor de tweede generatie dan voor de eerste generatie. Tot slot is de werkloosheid onder hoogopgeleiden van deze groep ongeveer even hoog als voor het gemiddelde van de hoogopgeleide bevolking. Het verschil in werkloosheid met het gemiddelde van de samenleving ontstaat in het laag- en middelopgeleide segment.
- **Percentage sociale regelingen.** Gecorrigeerd voor achtergrondkenmerken heeft deze groep in 2020 2,2 procentpunt vaker een WW-uitkering in vergelijking met het gemiddelde van de bevolking (ca. 5% in 2020) en 0,5 procentpunt vaker een AO- of ZW-uitkering (circa 5,5% in 2020). Ook het percentage bijstandsuitkeringen is voor deze groep hoger dan voor het gemiddelde van de bevolking. Dit verschil was in 2019 gelijk aan 1,3 procentpunt en nam in 2020 (coronajaar) toe tot 3,7 procentpunt. Deze groep is dus, net als de groep tweede generatie Europees, extra hard geraakt door de coronapandemie. Sinds 2012 is het percentage WW-uitkeringen onder burgers met een tweede generatie buiten-Europese migratieachtergrond het hoogst van alle onderzochte groepen, zowel met als zonder correctie voor achtergrondkenmerken.
- **Doorstroom van sociale regeling naar werk.** Burgers met een tweede generatie buiten-Europese migratieachtergrond hebben een significant lagere kans om van WW naar werk te stromen en een hogere kans om van WW naar bijstand te stromen in vergelijking met burgers zonder migratieachtergrond. Er zijn geen significante verschillen in de doorstroom van bijstand naar werk. Dit patroon is vergelijkbaar met de groep eerste generatie buiten-Europees. De laatste vier jaar krijgt deze groep ongeveer even vaak een vast contract na uitstroom uit de WW als het gemiddelde van de bevolking. In de particuliere en gesubsidieerde sector¹⁸ heeft deze groep een iets grotere kans dan burgers zonder migratieachtergrond op het verlies van een baan met een vergelijkbaar inkomen na uitstroom uit een sociale regeling (met correctie voor achtergrondkenmerken). In andere sectoren bestaat dit verschil niet. Opvallend is dat dit verschil groter is dan voor de groep eerste generatie buiten-Europees.

Burgers zonder migratieachtergrond hebben een voorsprong op vrijwel alle arbeidsmarktindicatoren

Burgers zonder migratieachtergrond hebben een voorsprong op bijna alle onderzochte indicatoren: de werkloosheid en het percentage WW- en bijstandsuitkeringen zijn structureel lager. Daarnaast krijgen zij vaker een vast contract na uitstroom uit de WW dan groepen met een migratieachtergrond.

¹⁸ Gesubsidieerde sector (CBS): "Het gaat hierbij onder meer om het grootste deel van de gezondheids- en welzijnszorg, de uitvoeringsorganen voor de sociale verzekeringen en de sociale werkplaatsen."

- **Werkloosheid.** De werkloosheid onder de burgers zonder migratieachtergrond is structureel lager dan voor het gemiddelde van de bevolking in de periode 2006-2021. In 2021 was de werkloosheid onder deze groep 3,2% ten opzichte van 4,0% voor de gehele bevolking. Deze voorsprong van burgers zonder migratieachtergrond bestaat voor alle onderzochte subgroepen: van jong tot oud en voor zowel hoog- als laagopgeleiden.
- **Percentage sociale regelingen.** Gecorrigeerd voor achtergrondkenmerken heeft deze groep in 2020 0,5 procentpunt minder vaak een WW-uitkering in vergelijking met het gemiddelde van de bevolking (ca. 5% in 2020), 0,2 procentpunt vaker een AO- of ZW-uitkering (ca. 5,5% in 2020) en 1,5 procentpunt minder vaak een bijstandsuitkering.
- **Doorstroom van sociale regeling naar werk.** Burgers zonder migratieachtergrond krijgen vaker een vast contract na uitstroom uit de WW. Gecorrigeerd voor achtergrondkenmerken kregen zij in 2021 1 procentpunt vaker een vast contract ten opzichte van het gemiddelde van de bevolking (7.5% in 2021).

Samenvatting Hoofdstuk 5 “Analyse van specifieke herkomstgroepen”

In de voorgaande hoofdstukken hebben we ons vooral gericht op de vijf hoofdgroepen die op tal van indicatoren vergeleken werden met het gemiddelde van de Nederlandse bevolking. Zo zijn we erachter gekomen dat burgers met een buiten-Europese migratieachtergrond op veel indicatoren minder gelijkwaardige kansen hebben. Nu is de groep ‘buiten-Europa’ nogal groot, waardoor het relevant is om te onderzoeken wat we kunnen zeggen over specifieke subgroepen. Hoe verhouden mannen met een achtergrond van buiten-Europa zich tot het gemiddelde van de mannen in Nederland? Bij welke specifieke herkomstlanden (Turkije, Polen, Indonesië, etc.) zijn de verschillen in gelijkwaardige kansen het grootst. Bij welke herkomstlanden doet de tweede generatie het beter dan de eerste?

Bij het beantwoorden op deze vragen richten wij ons allereerst op indicatoren over onderwijskansen en de overgang van onderwijs naar werk en vervolgens op indicatoren die gaan over inkomen en baanzekerheid. We gaan in het bijzonder in op de volgende herkomstgroepen:

- Vluchtelingenlanden: Afghanistan, Syrië, Eritrea, Irak, Iran;
- Klassieke migratielanden: Turkije, Marokko, Suriname, Nederlandse Cariben, Indonesië;
- Oost-Europa (Polen) t.o.v. Europa;
- Geslacht en opleidingsniveau bij binnen en buiten-Europa.

Onderwijskansen en de overgang van onderwijs naar werk

De groep met evident betere kansen in het onderwijs bestaat uit burgers zonder migratieachtergrond, en burgers met een migratieachtergrond uit Duitsland, Indonesië en overig Amerika en Oceanië (zonder Nederlandse Cariben en Suriname).¹⁹ Deze groep doet vaker havo of vwo dan vmbo en stopt doorgaans minder vaak zonder diploma met een opleiding. De overige herkomstlanden binnen en buiten Europa hebben een stuk minder kansen in het onderwijs, al moet gezegd worden dat de tweede generatie het vaak wat beter doet dan de eerste. Een opmerkelijke uitzondering hierop is de groep met een achtergrond uit Turkije. In vergelijking met de eerste generatie doet de tweede generatie vaker vmbo-overig dan havo.

¹⁹ Wij volgen de CBS-indeling voor overig Azië, overig Amerika en Oceanië en overig Europa.

Bij de overgang van opleiding naar werk is het belangrijk om onderscheid te maken tussen de overgang van mbo naar werk en de overgang van een bachelor of master naar werk. Onder mbo-studenten is de overgang naar werk bijvoorbeeld opvallend slecht voor burgers met een migratieachtergrond uit Somalië en Syrië. Bij bachelor en masterstudenten hebben burgers uit deze herkomstlanden juist de snelste overgang naar werk van alle herkomstgroepen. Ook bachelor/master studenten met een achtergrond uit Marokko, Turkije en Suriname gaan opvallend snel aan de bak na het afronden van hun bachelor of master. Na een mbo-opleiding is de overgang naar een baan bij deze herkomstgroepen echter rond het gemiddelde. Verder moet vrijwel iedere subgroep met een migratieachtergrond van buiten-Europa vaker solliciteren om een stage- of leerplek op het mbo te krijgen.

Inkomen en baan zekerheid

In het tweede deel van dit hoofdstuk over inkomen en baan zekerheid komen veel van dezelfde structuren terug die we ook in het eerste deel over onderwijs tegenkwamen. We bespreken de vluchtelingengroepen, de klassieke migratielanden, de Poolse herkomstgroep en verschillen in geslacht en opleidingsniveau van burgers met een migratieachtergrond van binnen of buiten Europa.

Allereerst wordt het nog duidelijker hoe slecht de positie van specifieke vluchtelingengroepen zijn. Zo is het bijstandspercentage bij de groepen met een migratieachtergrond uit Eritrea en Somalië zo'n 50 procentpunten hoger dan gemiddeld. De arbeidssituatie van de tweede generatie met een achtergrond uit Eritrea is bovendien nauwelijks beter dan de eerste generatie. Bij andere vluchtelingenlanden (Afghanistan, Irak en Iran) zien we wel dat de tweede generatie het beter vergaat dan de eerste. Burgers met een achtergrond uit deze vluchtelingenlanden hebben in het algemeen een veel betere positie in het onderwijs en op de banenmarkt.

Bij de klassieke herkomstlanden valt vooral de zeer gunstige positie van de Turkse herkomstgroep op als het gaat om baan zekerheid. De gemeenschap presteert als geheel zo goed omdat vooral de eerste generatie een hoog percentage met een vast contract heeft. Een ander klassiek migratieland, Nederlandse Cariben, vertoont eveneens een opmerkelijk patroon. Deze herkomstgroep heeft één van de minst gunstige posities in het onderwijs. Als het gaat om inkomen en baan zekerheid dan is hun positie meer vergelijkbaar aan de andere klassieke herkomstlanden. Alleen burgers met een migratieachtergrond uit de Nederlandse Cariben die korter dan vijf jaar in Nederland verblijven hebben een opvallend slechte arbeidsmarktpositie.

Om de positie van de Poolse herkomstgroep in kaart te brengen is een vergelijking tussen de eerste en tweede generatie cruciaal. In het algemeen scoort de Poolse herkomstgroep slecht. Het uurtarief is € 7 lager dan gemiddeld, maar dat is niet het meest opvallende. Het is vooral het extreme gebrek aan baan zekerheid dat beklijft na het zien van de cijfers. De Poolse herkomstgroep heeft 26% minder vaak een vast contract dan het gemiddelde van de bevolking. Nadere inspectie toont aan dat dit beeld alleen relevant is voor de eerste generatie met een migratieachtergrond uit Polen. Bij de tweede generatie is het inkomen namelijk dicht bij het gemiddelde en is de baan zekerheid zelfs hoger dan gemiddeld. Zo heeft de tweede generatie 4% vaker dan gemiddeld een vast contract.

Ten slotte hebben we onderzocht in hoeverre het geslacht en het opleidingsniveau een rol speelt bij Europese en buiten-Europese herkomstgroepen. Het voornaamste wat hierin opvalt is dat mannen met een migratieachtergrond van buiten-Europa het aanzienlijk moeilijker hebben dan het gemiddelde van de mannelijke bevolking. Dat geldt vooral in het onderwijs, waar ze 8% vaker dan gemiddeld vmbo-overig doen en minder vaak havo (-4%) of vwo (-5%). Ook als het gaat om het solliciteren voor een stage- of leerplek op het mbo valt het op dat de mannen van buiten Europa gemiddeld 1,1 keer vaker moeten solliciteren dan het gemiddelde van de mannelijke bevolking.

1 Inleiding

1.1 Achtergrond en aanleiding

Hoewel op verschillende vlakken verbetering te zien is in hun maatschappelijke positie, hebben personen met een migratieachtergrond nog grote en structurele achterstanden op de arbeidsmarkt. Het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) heeft samen met maatschappelijke partners de ambitie om hier verandering in te brengen. Het hebben van gelijkwaardige kansen op de arbeidsmarkt is van belang voor de positie en ontwikkeling van individuen uit de groep zelf. Maar het is ook belangrijk voor de samenleving en economie als geheel dat personen met een migratieachtergrond zichzelf kunnen ontwikkelen en ontplooien. Ter ondersteuning hiervan voert **Significant Public** in opdracht van SZW de **monitor gelijkwaardige kansen en evenredige posities op de arbeidsmarkt van personen ongeacht migratieachtergrond** uit. Deze 'monitor gelijkwaardige kansen' laat zien in hoeverre mensen met verschillende migratieachtergronden door de jaren heen gelijkwaardige kansen hebben op de arbeidsmarkt. We vergelijken hierbij de positie van mensen met verschillende migratieachtergronden met die van het gemiddelde van de bevolking. In voorliggend document rapporteren wij de bevindingen van de tweede meting van deze monitor.

Het programma *Voor een Inclusieve Arbeidsmarkt (VIA)* onderzocht, in samenwerking met haar partners, in de afgelopen vier jaar in acht pilots 'wat werkt' om de arbeidsmarktpositie van personen met een migratieachtergrond (waaronder ook statushouders) te verbeteren. In november 2021 waren de eindrapporten en handreikingen van de meeste pilots gereed. Als vervolg op het programma VIA wil SZW samen met partners (verenigd in de Taskforce Werk & Integratie) de geleerde lessen breder toepassen en zo toewerken naar verbeterde kansen en posities op de arbeidsmarkt. Hiertoe hebben partijen de 'Werkagenda VIA' opgesteld.

1.2 Doel en onderzoeksvragen

De **doelstelling** van de monitor is om de meest relevante ontwikkelingen op het gebied van gelijkwaardige kansen en posities op de arbeidsmarkt, ongeacht migratieachtergrond voor personen met een migratieachtergrond **door de tijd te volgen** en te **duiden**. **Op deze manier kunnen partijen inzien waar knelpunten kunnen ontstaan of waar juist kansen zijn**. De monitor maakt het daarbij mogelijk aangrijpingspunten voor beleid te identificeren, waar beleidsmedewerkers beleidsinterventies op kunnen loslaten.

In deze monitor richten we ons primair op outcome-indicatoren. In het kader van dit onderzoek worden daarmee bedoeld: de werkelijke ontwikkeling met betrekking tot de arbeidsmarktpositie van deze groep mensen, al dan niet als direct of indirect gevolg van ondernomen activiteiten. Ten aanzien van de algemene arbeidsmarktpositie van personen met een migratieachtergrond (outcome) werken we voornamelijk met bestaande monitors en databestanden. Deze indicatoren betreffen onder andere de ontwikkeling van de werkloosheid, participatie, baanomvang, arbeidszekerheid, afhankelijk van socialezekerheidsregelingen, inkomen en stapeling van banen. Bij de monitoring van de VIA-pilotthema's kijken we onder andere naar de ontwikkeling in studiekeuzes (naar niveau en richting), de ontwikkelingen met betrekking tot het vinden van stageplaatsen (voor bol-studenten) en leerbanen (voor bbl-studenten), de gemiddelde duur van de zoektocht naar een baan na het afstuderen, ontwikkelingen met betrekking tot baanbehoud en doorstroom, veranderingen in uitstroom en de ontwikkeling van diversiteit op functieniveaus.

De hoofdonderzoeksvragen die we met deze monitor willen beantwoorden zijn:

- a. Hoe ontwikkelt de algemene arbeidsmarktpositie van mensen met een migratieachtergrond zich?
- b. In hoeverre is vooruitgang te zien op de thema's die onderdeel waren van de pilots in het programma VIA?

De uitgewerkte deelvragen zijn opgenomen in bijlage B.

1.3 Reikwijdte monitor en verschillen met de vorige editie

1.3.1 Karakter monitor

Het doel van deze monitor is inzicht te geven in indicatoren die betrekking hebben op de arbeidsmarktpositie van mensen met een migratieachtergrond. In de monitor kan geen direct, causaal, verband worden gelegd tussen input en outcome. De monitor geeft inzicht in bepaalde trends of opvallendheden die aanleiding kunnen zijn voor vervolgonderzoek. We plaatsen hierbij een kanttekening: het streven van deze monitor om een landelijk beeld te schetsen kan schuren met de mate van detail (of achtergrond en diepgang) van de data. Dit betekent dat zorgvuldige duiding door gebruikers van de uitkomsten van de monitor nodig is. Met andere woorden: de monitor geeft een globaal beeld dat in vervolgonderzoek nader dient te worden uitgediept.

1.3.2 Nieuwe definitie herkomst

Aangezien het CBS sinds 2022 overging op een andere manier van het classificeren van de migratieachtergronden, wordt er in dit rapport niet meer gesproken over mensen met een westerse of niet-westerse migratieachtergrond maar over mensen met een Europese of buiten-Europese achtergrond. De groep mensen met een Europese achtergrond zijn alle Europese landen excl. Nederland.

Er wordt bij de nieuwe classificatie eerst gekeken of een inwoner zelf in Nederland of in het buitenland geboren is en vervolgens waar de ouders geboren zijn. Een inwoner die in het buitenland geboren is wordt door het CBS geclassificeerd als burger met een migratieachtergrond. In Nederland geboren inwoners met een of twee ouders die in het buitenland zijn geboren worden kinderen van burger(s) met een migratieachtergrond genoemd. In dit rapport volgen wij hierbij niet de bewoording van het CBS, maar gebruiken wij de classificering van eerste en tweede generatie.

1.3.3 Evenredigheidsanalyse

Een deel van de verschillen tussen burgers met een migratieachtergrond en het gemiddelde van de bevolking kunnen verklaard worden door sociaaleconomische persoonskenmerken. Een evenredigheidsanalyse laat zien welk deel door de gebruikte persoonskenmerken verklaard kan worden en welk deel lijkt te volgen uit de migratieachtergrond van een groep. In deze analyse wordt naast migratieachtergrond ook gecorrigeerd voor persoonskenmerken als geslacht, leeftijd, inkomen ouders, hoogst behaalde opleiding en de sector waarin iemand werkzaam is. Een uitgebreidere uitleg over de evenredigheidsanalyse en de gebruikte kenmerken is te vinden in het technisch rapport.

1.3.4 Data en figuren

Voor iedere indicator tonen we de trend van 2006 tot en met het laatst beschikbare datapunt. In veel gevallen valt het laatst beschikbare datapunt in het jaar 2021. Naast de trend tonen we ook indexfiguren waarbij de ontwikkeling van de indicator te zien is ten opzichte van het jaar 2008. We hebben hierbij voor het jaar 2008 gekozen omdat dit het begin van de crisis is. Ten slotte tonen we de verschillen ten opzichte van het gemiddelde van de bevolking, zowel ongecorrigeerd als gecorrigeerd voor persoonskenmerken. De meeste indicatoren zijn als percentage gemeten. De verschillen van herkomstgroepen ten aanzien van het gemiddelde zijn formeel gezien dus percentagepunten. Voor de leesbaarheid van het rapport noemen wij deze verschillen echter het verschil in percentages in plaats van percentagepunten.

1.3.5 Duuranalyse

Bij indicatoren waarbij we kijken naar de duur tot een gebeurtenis, zoals “duur tot het vinden van een baan na instroom in de WW” gebruiken we duurmodellen. Het voordeel van duurmodellen is dat we kunnen corrigeren voor persoonskenmerken en dat we rekening kunnen houden met meerdere gebeurtenissen die elkaar uitsluiten. Als we bijvoorbeeld kijken naar de kans dat een persoon de WW verlaat, dan kan de reden hiervoor bijvoorbeeld zijn dat de persoon de WW verlaat vanwege een baan of de WW-rechten van de persoon zijn op en de persoon stroomt de bijstand in.

1.3.6 Thema's

Ten opzichte van vorig jaar zijn de hoofdstukken van het rapport dit jaar aangepast zodat ze direct aansluiten bij de thema's van werkagenda VIA. De drie hoofdstukken in de hoofdtekst van dit rapport dragen de titel van een VIA-thema. Dit zijn hoofdstuk 2 'Meer kans op eerste baan of stage voor jongeren met een migratieachtergrond'; en hoofdstuk 3 'Meer (culturele) diversiteit op het werk'; en hoofdstuk 4 'Arbeidstoeleiding'.

1.3.7 Aanpassingen aan indicatoren

Een deel van de indicatoren uit de 1^e monitor is aangepast of aangevuld. In deze paragraaf worden de aanpassingen kort genoemd.

Naast het percentage werkzaam als zzp'er, kijken we in deze monitor naar welk aandeel van de zzp'ers werkzaam is per inkomenskwartiel. Baanbehoud is in deze monitor verder gespecificeerd door te kijken naar het behoud van een baan met een vergelijkbaar inkomen per sector met een vergelijkbaar uurloon en bij dezelfde werkgever. Bij de indicator 'duur vinden van een baan na afstuderen' corrigeren wij voor studenten die na het afstuderen naar het buitenland zijn verhuisd. De indicator die gaat over de stijging en daling van het uurloon is in deze monitor verder uitgesplitst naar het niveau van uurloon.

Naast het aanpassen van indicatoren hebben we enkele indicatoren toegevoegd aan de monitor. Het aantal uur dat iemand overwerkt is een van de nieuwe indicatoren. Hierbij wordt er een uitsplitsing gemaakt naar de omvang van het rapport waarbij we de volgende indeling aanhouden: klein contract (12-24 uur); middelgroot contract (24-36 uur) en een groot contract (>36 uur). Verder kijken we naar voortijdig schoolverlaten, het uurloon van de eerste baan uitgesplitst naar onderwijsniveau en studierichting, het type contract nadat iemand uitstroomt uit de WW of bijstand en de duur tot een vast contract.

1.3.8 Dashboard

Een nieuw onderdeel van de monitor dit jaar is dat er een online webrapportage publiek beschikbaar wordt gesteld, zie www.monitorgelijkwaardigekansen.nl. Hier staat een overzicht van de belangrijkste deelresultaten per thema. Door op een deelresultaat te klikken ontvangt de bezoeker verdere informatie over dit deelresultaat. De bezoeker kan indien gewenst ook zelf in de data duiken door interactief een tabel met gegevens samen te stellen.

1.4 Leeswijzer

In het volgende hoofdstuk gaan we in op het thema 'Meer kans op eerste baan of stage voor jongeren met een migratieachtergrond' vanuit de werkagenda VIA. Indicatoren die hier naar voren komen zijn onder meer: verdeling over de onderwijsniveaus, gekozen studierichting, schooluitval en duur van het vinden van een baan na het afstuderen. In hoofdstuk 3 kijken we naar het volgende thema van de VIA werkagenda, namelijk 'meer (culturele) diversiteit op het werk'. Indicatoren die onder dit thema vallen zijn onder meer 'contracturen', 'stijging/daling uurloon', 'functieniveau per sector' en kans op baanbehoud. Hoofdstuk 4 bevat indicatoren gerelateerd aan het thema 'arbeidstoeleiding' van de VIA-werkagenda.

In de bijlagen zijn de volgende zaken opgenomen: overzicht van de outcome-indicatoren (A), de uitgewerkte deelvragen (B), een overzicht van het criterium effectgrootte (C) en een overzicht van de gecorrigeerde verschillen ten opzichte van het gemiddelde (D). Informatie over de definities en gebruikte bronbestanden voor de data-analyse is te vinden in het technisch rapport.

2 Onderwijsprestaties en kansen op de arbeidsmarkt tijdens en na studie

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk brengen wij in kaart welke opleidingen de groepen doorgaans volgen, of ze de opleiding afmaken en wat voor stages en betaalde banen ze vervolgens gaan doen. Om iets te kunnen zeggen over welk deel van de verschillen tussen een groep mensen met een behaalde migratieachtergrond en het gemiddelde van de bevolking te verklaren is door migratieachtergrond, en welk deel door andere factoren, wordt er een evenredigheidsanalyse uitgevoerd. Voor de indicatoren in dit hoofdstuk controleren wij hierbij voor het geslacht van de persoon en het totale inkomen van de ouder(s). Voor de duur van het vinden van een baan na afstuderen en de aansluiting van de baan met de gevolgde opleiding hebben wij tevens gecontroleerd voor het hoogst behaalde opleidingsniveau en de studierichting waarin iemand zijn studie heeft gevolgd. Zie bijlage A voor een overzicht van de controlevariabelen per indicator. De volgende samenvatting staat ook in het hoofdstuk “Conclusies en samenvatting”.

Hoofdpunten

Lagere onderwijskansen ten opzichte van het gemiddelde van de bevolking zijn zichtbaar voor met name de tweede generatie buiten-Europees, maar ook voor de beide eerste generaties. Die achterstanden nemen bovendien toe over de tijd voor de beide eerste generaties (met Europese en met buiten-Europese migratieachtergrond), ook in het laatste meetjaar. Op veel indicatoren gaat het om een substantiële toename van de achterstanden. Het gegeven dat burgers met een migratieachtergrond in de laatste jaren niet vaker een havo of vwo-diploma behalen is een belangrijke aanvulling ten opzichte van het Integratie en Samenleven rapport van het CBS (2022). Uit het CBS rapport blijkt dat bepaalde herkomstgroepen meer naar het gemiddelde toetrekken in het percentage scholieren dat havo of vwo volgt. Een belangrijk verschil hierbij is dat het CBS kijkt naar het percentage scholieren in het derde schooljaar, terwijl wij ons richten op scholieren die in een gegeven jaar een diploma van een opleiding hebben behaald. Ook op andere indicatoren over het onderwijs ziet CBS verbetering van bepaalde herkomstgroepen ten opzichte van het gemiddelde, hetgeen wij niet terug zien in ons onderzoek. Dit verschil in conclusies tussen CBS en ons kan waarschijnlijk verklaard worden door de gekozen indicatoren²⁰ en groepsindelingen²¹. Nader onderzoek is vereist om de geconstateerde verschillen goed te kunnen duiden en met meer zekerheid te kunnen concluderen in hoeverre en op welke onderdelen er sprake is van een inhaalslag van de jongeren met migratieachtergrond in het onderwijs. In de volgende meting van deze monitor zal daar nader naar gekeken worden.

²⁰ CBS kijkt naar: adviezen voor groep 8 leerlingen, aandelen in derde leerjaar middelbare school, slagingspercentages eindexamen, eindcijfers eindexamens voor Nederlands en Engels, aandelen in Mbo uitgesplitst naar niveaus, aandeel voortijdig schoolverlaters mbo-totale, leeftijd bij afstuderen, hoogst behaalde diploma. Wij kijken naar: aandeel gediplomeerden per niveau middelbare school, vervolgonderwijs na middelbare school, aandeel voortijdig schoolverlaters uitgesplitst naar bol en bbl, aandeel gestopt zonder diploma op mbo, hbo en wo niveau.

²¹ Onze analyses richten zich voor het grootste deel op de totaalgroepen eerste generatie Europees, tweede generatie Europees, eerste generatie buiten-Europees, tweede generatie buiten-Europees. CBS kijkt naar de eerste generatie in totaal (Europees en buiten-Europees) en tweede generatie (Europees en buiten-Europees samen) uitgesplitst naar één of beide ouders in het buitenland geboren. Daarnaast ligt de nadruk bij CBS nadrukkelijker op specifieke herkomstgroepen (met een Turkse, Marokkaanse, Indonesische, Caribisch-Nederlandse, Surinaamse, Poolse, Afghaanse, Irakese, Iraanse, Somalische en Syrische migratieachtergrond).

Ten opzichte van de eerste generatie burgers met een migratieachtergrond van buiten Europa kiest de tweede generatie er minder vaak voor om te stoppen met een opleiding zonder diploma bij mbo (bol), bachelor en master. Bij het meer praktijkgerichte mbo-bbl is het beeld omgekeerd - daar stopt de eerste generatie juist minder vaak een opleiding zonder diploma. We benadrukken hierbij dat de studenten en scholieren die in een bepaald jaar in het onderwijs zitten met elkaar vergeleken worden, en dus niet de gehele populatie van de eerste en de tweede generatie (het is dus geen vergelijking tussen de ouders en hun kinderen). Verder zijn de verschillen in het uurloon van de eerste baan na een opleiding klein.

Bij het vinden van een stage of baan zijn er achterstanden voor alle vier de hoofdgroepen met een migratieachtergrond, maar het meest opvallende is de grote achterstand van de tweede generatie met buiten-Europese achtergrond op het mbo. Die achterstand van de tweede generatie met buiten-Europese achtergrond is groter dan die van de eerste generatie buiten-Europese achtergrond. Bij deze tweede generatie met buiten-Europese migratieachtergrond zien we ook geen positieve trend in de laatste jaren op deze indicatoren, dit in tegenstelling tot de eerste generatie, waar wel sprake is van een positieve trend op een van de indicatoren (m.b.t. stages). Sinds vorige meting is overigens voor alle groepen sprake van een (lichte) verbetering op het vlak van het vinden van stages, maar die ontwikkeling is onvoldoende groot om van echte trendbreuken te spreken. De bevindingen op het mbo zijn des te opvallender als ze vergeleken worden met de bevindingen op het hbo, waar de tweede generatie een betere positie heeft bij het vinden van een baan dan de eerste.

Ten slotte geldt dat, voor de personen die een baan weten te vinden na het afstuderen, de verschillen in uurlonen relatief beperkt zijn. Daarbij valt op dat die beperkte verschillen in het voordeel vallen van afgestudeerden met een buiten-Europese migratieachtergrond: Anno 2021 heeft zowel de eerste als de tweede generatie met een buiten-Europese migratieachtergrond een uurloon dat net iets hoger is dan gemiddeld, en ook hoger dan het uurloon van de afgestudeerden zonder migratieachtergrond. Dit geldt voor alle onderzochte onderwijsniveaus (mbo, bachelor en master), waarbij het opvalt dat de tweede generatie in 2010 nog een onder gemiddeld uurloon had en dus in het laatste decennium de positie ten opzichte van het gemiddelde heeft verbeterd.

We bespreken nu de bevindingen voor iedere hoofdgroep: eerste generatie Europees, tweede generatie Europees, eerste generatie buiten-Europees, tweede generatie buiten-Europees en burgers zonder migratieachtergrond.

Eerste generatie Europees is vaker vmbo dan havo/vwo gediplomeerd

Voor meerdere indicatoren verschilt de positie van de eerste generatie Europees niet significant en/of betekenisvol van het gemiddelde van de bevolking. Studenten uit deze groepen kiezen er bijvoorbeeld niet vaker voor om voortijdig te stoppen. Toch zijn er ook ontwikkelingen voor de groep eerste generatie Europees die zorgelijk kunnen zijn voor het perspectief op de banenmarkt (uurloon en kans op baan). De groep is de laatste jaren vaker vmbo dan havo of vwo gediplomeerd en doet vaker geen vervolgopleiding na de middelbare school.

- **Middelbare school.** Studenten zijn over het algemeen in Nederland vaker havo of vwo gediplomeerd dan vmbo. Bij studenten met een eerste generatie Europese migratieachtergrond is dat beeld andersom. Zij zijn de afgelopen jaren steeds vaker vmbo (vooral vmbo-overig) gediplomeerd en dat gaat ten koste van (vooral) havo en vwo. Binnen deze groep stoppen mensen vaker dan gemiddeld met hun vmbo-opleiding zonder diploma, deze verschillen zijn significant (ook indien gecorrigeerd voor achtergrondkenmerken). Bij deze groep zien we dat er de afgelopen jaren steeds vaker geen vervolgopleiding gedaan wordt na het middelbaar onderwijs. Een uitzondering is dat mensen uit deze groep vaker dan gemiddeld doorleren binnen het voortgezet onderwijs (stapeling), bijvoorbeeld door na de havo door te gaan met het vwo.

- **Mbo, hbo, wo.** Studenten met een eerste generatie Europese migratieachtergrond ondervinden vaker dan gemiddeld problemen bij het vinden van een stageplek op het mbo. Het verschil met het gemiddelde is de afgelopen jaren wel kleiner geworden (in 2006 heeft de groep 6% vaker dan gemiddeld problemen met het vinden van een stageplek, in 2021 zo'n 2% vaker dan gemiddeld). Mbo-studenten solliciteerden in 2021 gemiddeld 2,5 keer voor een stageplaats of leerplek en dat verschilt niet significant van het gemiddelde van 2.2. Bij deze groep stoppen studenten van bachelor- en masteropleidingen ook niet vaker dan gemiddeld met de opleiding zonder diploma. Op het mbo ligt komt het wel vaker dan gemiddeld voor dat zij stoppen zonder diploma (4% vaker dan gemiddeld bij bol en 2% vaker bij bbl, na correctie van persoonskenmerken).
- **Van opleiding naar baan.** Het percentage personen dat binnen drie jaar na het behalen van een mbo-diploma een vast contract heeft, verschilt in 2021 voor deze groep niet significant van het gemiddelde. Datzelfde geldt voor het uurloon bij de eerste baan na afronding van een opleiding.

Tweede generatie Europees heeft vergelijkbare onderwijskansen als het gemiddelde van de bevolking

De tweede generatie personen met een migratieachtergrond uit Europa kent zo goed als geen achterstanden in het onderwijs. Voor veel indicatoren verschilt de positie van de tweede generatie niet significant en/of betekenisvol van het gemiddelde. Voor enkele indicatoren, zoals het percentage scholieren met een vwo-diploma, is de positie beter dan gemiddeld.

- **Middelbare school.** Studenten met een tweede generatie Europese migratieachtergrond halen relatief vaker dan gemiddeld een vwo-diploma, en minder vaak dan gemiddeld een vmbo-overig-diploma. Deze verschillen ten aanzien van het gemiddelde van de bevolking zijn de afgelopen periode groter geworden. Scholieren met een tweede generatie Europese achtergrond doen minder vaak dan gemiddeld een vervolgopleiding na het voortgezet onderwijs.
- **Mbo, hbo, wo.** Vooral bij mbo-bol kiest de tweede generatie binnen Europa er minder vaak voor om te stoppen met een opleiding zonder diploma (eerste generatie stopt 4% vaker dan gemiddeld, tweede generatie 2%). Bij de bachelor en master zijn de verschillen ten aanzien van het gemiddelde voor zowel de eerste als de tweede generatie met een achtergrond uit Europa klein. Net als de eerste generatie van burgers met een Europese migratieachtergrond ondervindt ook de tweede generatie vaker dan gemiddeld problemen bij het vinden van een stageplek op het mbo. Het verschil met het gemiddelde is de afgelopen jaren kleiner geworden. Gemiddeld genomen solliciteerden mbo-studenten uit deze groep in 2021 2,2 keer voor een stageplaats of leerplek, wat vergelijkbaar is met het gemiddelde. Deze groep kiest vaker dan gemiddeld voor een studierichting op het gebied van economie, juridisch, bestuurlijk, openbare orde en veiligheid, humaniora, sociale wetenschappen, communicatie en kunst.
- **Van opleiding naar baan.** In 2021 heeft de groep na correctie van persoonskenmerken 5% minder vaak dan gemiddeld een vast contract binnen drie jaar na het behalen van een mbo-diploma. Het uurloon bij de eerste baan na afronding van een opleiding verschilt voor deze groep ook niet of nauwelijks van het gemiddelde.

Eerste generatie buiten-Europees heeft steeds slechtere onderwijskansen ten opzichte van het gemiddelde

Burgers met een eerste generatie migratieachtergrond van buiten Europa hebben doorgaans een slechtere positie ten opzichte van het gemiddelde en ten opzichte van de burgers met een migratieachtergrond binnen Europa. Deze groep heeft vaker een vmbo-diploma dan een havo- of vwo-diploma en verlaat het mbo vaker dan gemiddeld zonder startkwalificatie.

- **Middelbare school.** Studenten met een eerste generatie buiten-Europese migratieachtergrond behalen de afgelopen jaar in verhouding steeds vaker een vmbo (vooral vmbo-overig)-diploma en dat gaat ten koste van (vooral) vwo-diploma's. De verschillen van deze groep ten aanzien van het gemiddelde zijn bij vmbo-t en havo de afgelopen periode echter kleiner geworden. Studenten met een eerste generatie buiten-Europese migratieachtergrond doen vaker dan gemiddeld geen vervolgopleiding na het voortgezet onderwijs en dit verschil is in de afgelopen jaren toegenomen. Verder kiezen studenten uit deze groep er vaker dan gemiddeld voor om door te leren binnen het voortgezet onderwijs na het behalen van een vmbo-t- of een havo-diploma. Voorheen stroomde deze groep na de havo vaker dan gemiddeld door naar het hoger onderwijs, maar na 2016 en vooral in 2021 is dit minder geworden.
- **Mbo, hbo, wo.** De eerste generatie buiten-Europees ondervindt vaker dan gemiddeld problemen bij het vinden van een stageplek op het mbo. Het verschil met het gemiddelde is de afgelopen jaren stabiel gebleven en aanzienlijk groter dan bij studenten met een migratieachtergrond binnen Europa. Gemiddeld genomen solliciteerden mbo-studenten in 2021 2,2 keer voor een stageplaats of leerplek, voor deze groep is dat 2,5 keer. Dit verschil is significant, ook indien wordt gecorrigeerd voor achtergrondkenmerken, maar is door de jaren heen wel afgenomen. De eerste generatie buiten Europees stopt van alle migratieachtergronden het vaakst met een opleiding zonder diploma bij mbo-bol (4% vaker dan gemiddeld), bachelor (2% vaker) en master (2% vaker).
- **Van opleiding naar baan.** De groep in 2021 heeft na correctie voor persoonskenmerken 7% minder vaak dan gemiddeld een vaste baan binnen drie jaar na het behalen van een mbo-diploma.

Tweede generatie buiten-Europees verslechtert op de middelbare school maar heeft hoger dan gemiddeld uurloon na vervolgopleiding

De tweede generatie buiten-Europees heeft een minder goede uitgangspositie in de voorbereiding op de arbeidsmarkt dan enkele jaren geleden. De groep behaalt vaker een diploma op vmbo niveau dan op havo niveau, heeft meer problemen bij het vinden van een stageplek op het mbo en heeft drie jaar na het mbo het minst vaak van alle groepen een vast contract. Toch is er ook een positieve ontwikkeling te vermelden. Na correctie voor persoonskenmerken ligt het gemiddelde uurloon van de eerste baan na een opleiding wat hoger dan gemiddeld en bij mbo (bol), bachelor en master is dit verschil significant.

- **Middelbare school.** Studenten met een tweede generatie buiten-Europese migratieachtergrond behalen de afgelopen jaren in verhouding steeds vaker een vmbo (vooral vmbo-t)-diploma en dat gaat vooral ten koste aan het relatieve aantal havo-diploma's. De verschillen met het gemiddelde bij vmbo-overig en vwo zijn de afgelopen periode juist kleiner geworden. Onder deze groep is alleen na een vmbo-t-opleiding vaker sprake van geen vervolgopleiding dan gemiddeld en dit verschil is de afgelopen periode toegenomen. Na andere opleidingen uit het voortgezet onderwijs is het aandeel dat geen vervolgopleiding doet vergelijkbaar met het gemiddelde. Mensen uit deze groep kiezen er gemiddeld vaker voor om door te leren binnen het voortgezet onderwijs na het behalen van een vmbo-t- of een havo-diploma. Ongeacht het type opleiding stoppen studenten met een tweede generatie buiten-Europese migratieachtergrond minder vaak dan gemiddeld met hun opleiding zonder dat ze een diploma hebben gehaald. Deze verschillen met de gemiddelde bevolking zijn significant (ook indien gecorrigeerd voor achtergrondkenmerken, maar zijn de afgelopen jaren wel kleiner geworden).
- **Mbo, hbo, wo.** Net als de eerste generatie van burgers met een Europese migratieachtergrond ondervindt ook de tweede generatie vaker dan gemiddeld problemen bij het vinden van een stageplek op het mbo. Het verschil met het gemiddelde is de afgelopen jaren stabiel gebleven, maar dit verschil is wel het grootst van alle groepen met een migratieachtergrond. Gemiddeld genomen solliciteerden mbo-studenten uit deze groep in 2021 het vaakst voor een stageplaats of leerplek (2,9 keer), terwijl dat voor de gemiddelde bevolking 2,2 keer is. Dit verschil is significant (ook na controle van persoonskenmerken) en, in tegenstelling tot de eerste generatie buiten-Europees, niet kleiner geworden door de jaren heen. De tweede generatie stopt vaker dan gemiddeld zonder diploma met een mbo of bachelor opleiding, maar wel minder vaak dan de eerste generatie van buiten Europa (met uitzondering van mbo-bbl).

-
- **Van opleiding naar baan.** Het percentage personen dat binnen drie jaar na het behalen van een mbo-diploma een vast contract heeft, ligt in 2021 voor deze groep 12% lager dan het gemiddelde en is tevens het laagst van alle groepen (gecorrigeerd voor persoonskenmerken). Na correctie voor persoonskenmerken ligt het gemiddelde uurloon van de eerste baan na een opleiding wat hoger dan gemiddeld en bij mbo (bol), bachelor en master is dit verschil significant.

Burgers zonder migratieachtergrond hebben eenzelfde voorbereiding op de arbeidsmarkt als het gemiddelde van de bevolking

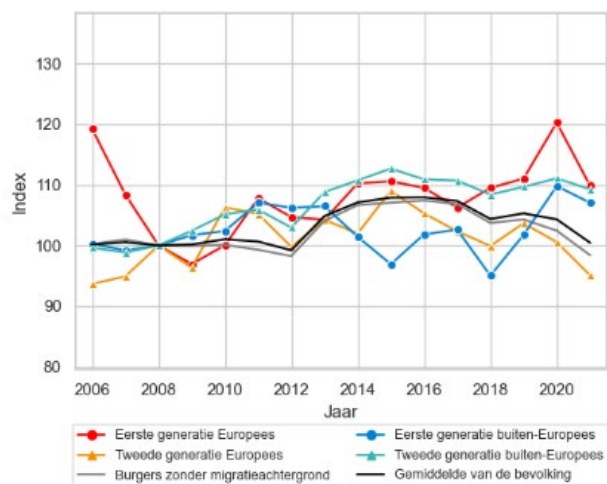
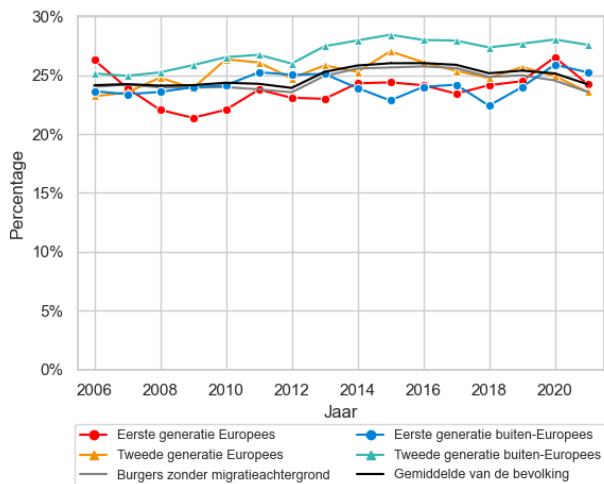
Op de meeste indicatoren over de voorbereiding op de arbeidsmarkt wijken burgers zonder migratieachtergrond nauwelijks af van het gemiddelde (waar zij een groot deel van uitmaken).

- **Middelbare school.** Het niveau van de diploma's op de middelbare school ligt bij deze groep erg dicht bij het gemiddelde. Voor vmbo-overig een procent lager en voor havo en vwo een procent hoger. Ten opzichte van het gemiddelde komt het de laatste jaren minder vaak voor dat burgers zonder migratieachtergrond geen vervolgopleiding doen na vmbo-t.
- **Mbo, hbo, wo.** Burgers zonder migratieachtergrond doen zo'n 4% vaker dan gemiddeld een bbl-vervolgopleiding na vmbo overig. In 2008 kwam het nog 2% minder vaak voor dan gemiddeld dat burgers zonder migratieachtergrond stoppen met een bol-opleiding zonder een diploma. In de laatste drie jaar is dat verschil opgeheven. In de masterfase stopte deze groep in 2008 juist zo'n 5% vaker dan gemiddeld zonder diploma en ook dat verschil is inmiddels verdwenen. Burgers zonder migratieachtergrond hebben minder problemen met het vinden van een stageplek en hoeven minder vaak dan gemiddeld te solliciteren.
- **Van opleiding naar baan.** Burgers zonder migratieachtergrond wijken weinig af ten opzichte van het gemiddelde als het gaat om het uurloon van de eerste baan na afstuderen. Ook hebben zij ongeveer even vaak als gemiddeld een vast contract binnen drie jaar na het behalen van een mbo-diploma.

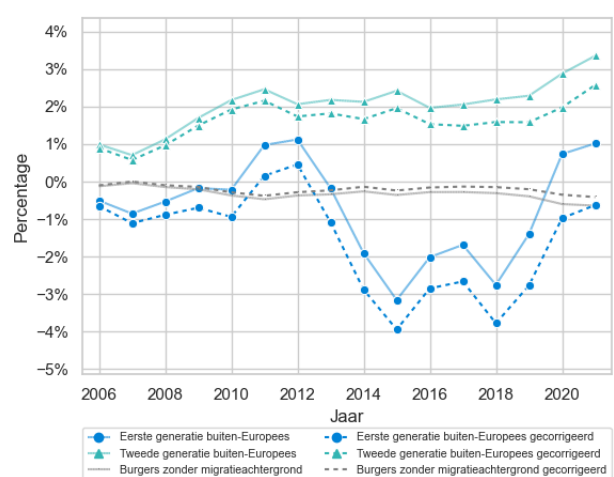
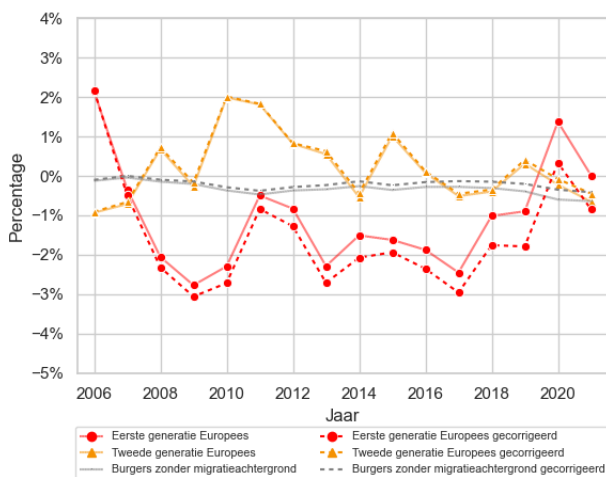
2.2 Aandeel gediplomeerden op verschillende onderwijsniveaus

Allereerst vergelijken we de verschillende groepen op het gebied van het aantal gediplomeerden per herkomstgroep. We kijken hierbij in een gegeven jaar welk percentage van de scholieren een bepaald diploma heeft behaald. De verschillende niveaus die we in kaart brengen zijn: vmbo-theoretisch, vmbo-overig (basis, kader en gemengd), havo en vwo. Bij de tweede generatie met een migratieachtergrond zien wij geen verbetering in het onderwijsniveau op de middelbare school. De eerste generatie met een migratieachtergrond gaat zelfs achteruit in het schoolniveau. Dit resultaat is een belangrijke toevoeging op de CBS-publicatie *Integratie en Samenleven (2022)*, waarbij bepaalde herkomstgroepen meer naar het gemiddelde trekken in het percentage scholieren dat havo of vwo volgt.²² Een belangrijk verschil hierbij is dat het CBS kijkt naar het percentage scholieren in het derde schooljaar, terwijl wij ons richten op de scholieren die in een gegeven jaar een diploma van een opleiding hebben behaald. Nader onderzoek is nodig om beter te begrijpen wat er gebeurt tussen het derde leerjaar en het eindexamen. Van de onderwijsniveaus zullen we vmbo-theoretisch als eerste bespreken. laat zien dat het aandeel afgestudeerden op het vmbo-t ongeveer stabiel is rond de 24% tot 26% gemiddeld.

²² [Rapportage Integratie en Samenleven 2022 \(cbs.nl\)](https://www.cbs.nl/nl-nl/publicaties/publicatie/2022/10/1)

Figuur 1. Percentage scholieren dat een **vmbo theoretisch**-diploma behaalt (links: percentage; rechts: index met basisjaar 2008) (Europees is exclusief Nederland)

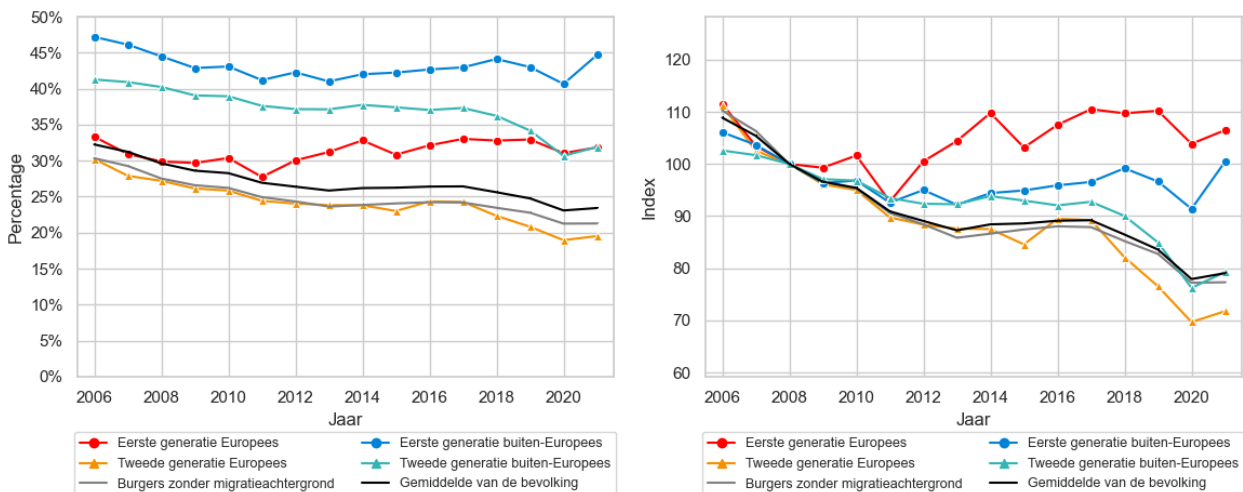
Figuur 2. Scholieren die een **vmbo theoretisch**-diploma behalen (Europees is exclusief Nederland). Te zien is het verschil in percentages (ongecorrigeerd en gecorrigeerd voor persoonskenmerken) ten opzichte van de gemiddelde Nederlandse scholier.

Figuur 2 toont de verschillen, ongecorrigeerd en gecorrigeerd voor persoonskenmerken, ten opzichte van het gemiddelde van de bevolking. In 2008 was het percentage van de groep eerste generatie Europees dat vmbo-t-onderwijs afrondde zo'n 1% lager in vergelijking met het gemiddelde van de bevolking. Vele jaren hebben burgers met een eerste generatie Europese en buiten-Europese achtergrond een lager dan gemiddeld aandeel gediplomeerden met vmbo-t gehad, maar de laatste jaren wordt het verschil ten aanzien van het gemiddelde van de bevolking kleiner. De tweede generatie met een migratieachtergrond rond juist iets vaker dan gemiddeld vmbo-t af, hoewel de verschillen niet stabiel zijn in de tijd. Deze verschillen nemen toe als we corrigeren voor persoonskenmerken (zie bijlage A voor welke controlevariabelen hierbij is gecontroleerd). Scholieren zonder migratieachtergrond verschillen nauwelijks tot niet van het gemiddelde.

Herkomstgroep	Verskil ongecorrigeerd	Verskil gecorrigeerd	Effectgrootte
Afghanistan, > 5 jaar in Nederland	6%	4%	3
Afghanistan, tweede generatie	8%	6%	4
Marokko	5%	4%	7
Marokko, man	5%	4%	5
Marokko, > 5 jaar in Nederland	5%	4%	10
Marokko, tweede generatie	5%	4%	10
Marokko, vrouw	5%	4%	5
Polen, > 5 jaar in Nederland	6%	4%	5
Polen, tweede generatie	7%	6%	4
Somalië, eerste generatie	-4%	-7%	-4
Suriname	4%	3%	5
Suriname, > 5 jaar in Nederland	4%	3%	7
Suriname, tweede generatie	4%	3%	7
Suriname, vrouw	5%	4%	5
Turkije	5%	4%	6
Turkije, een ouder geboren in het buitenland	5%	5%	4
Turkije, man	4%	3%	4
Turkije, > 5 jaar in Nederland	5%	4%	9
Turkije, tweede generatie	5%	4%	9
Turkije, vrouw	6%	4%	5

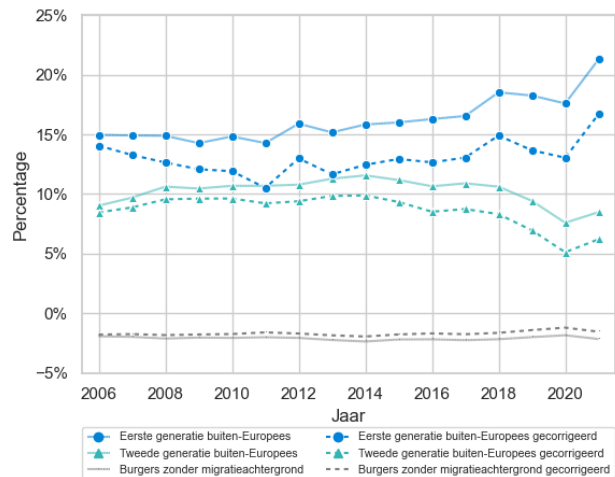
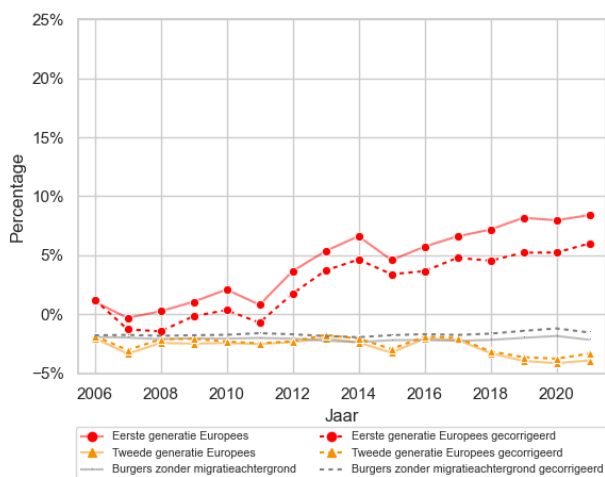
Tabel 1. Top-20 groepen met een middelgroot (effectgrootte>0,5) of groot (effectgrootte>0,8) verschil in percentage scholieren dat een **vmbo theoretisch**-diploma behaalt in 2020

Tabel 1 toont de top-20 subgroepen²³ die de hoogste effectgrootte laten zien in hun verschillen met de referentiegroep. De effectgrootte is een weergave van de praktische relevantie van verschillen tussen gemiddeldes van verschillende groepen (zie Bijlage C voor een verdere toelichting). Opvallend is dat voornamelijk subgroepen uit Marokko, Turkije en Suriname vaker het vmbo-theoretisch onderwijs volgen. Verder zien we dat voornamelijk de tweede generatie subgroepen een hoge effectgrootte hebben. Dit komt overeen met Figuur 2, waarin we zien dat de tweede generatie buiten-Europese herkomstgroep in 2020 het grootste positieve verschil met het gemiddelde toont.

Figuur 3. Percentage scholieren dat een **vmbo overig**-diploma behaalt (links: percentage; rechts: index met basisjaar 2008) (Europees is exclusief Nederland)

²³ De getoonde subgroepen bestaan uit een combinatie van een herkomstland en een uitsplitsing. Bijvoorbeeld een man uit Turkije of een burger uit de herkomstgroep Suriname uit de tweede generatie. De getoonde verschillen zijn ten opzichte van de meest passende referentiegroep. Zo wordt een man uit Turkije vergeleken met de gemiddelde Nederlandse man. Als er geen passende referentiegroep aanwezig is (< vijf jaar in Nederland), dan wordt er vergeleken met de gemiddelde Nederlandse burger.

Figuur 4. Scholieren die een **vmbo overig**-diploma behalen (Europees is exclusief Nederland). Te zien is het verschil in percentages (ongecorrigeerd en gecorrigeerd voor persoonskenmerken) ten opzichte van de gemiddelde Nederlandse scholier.

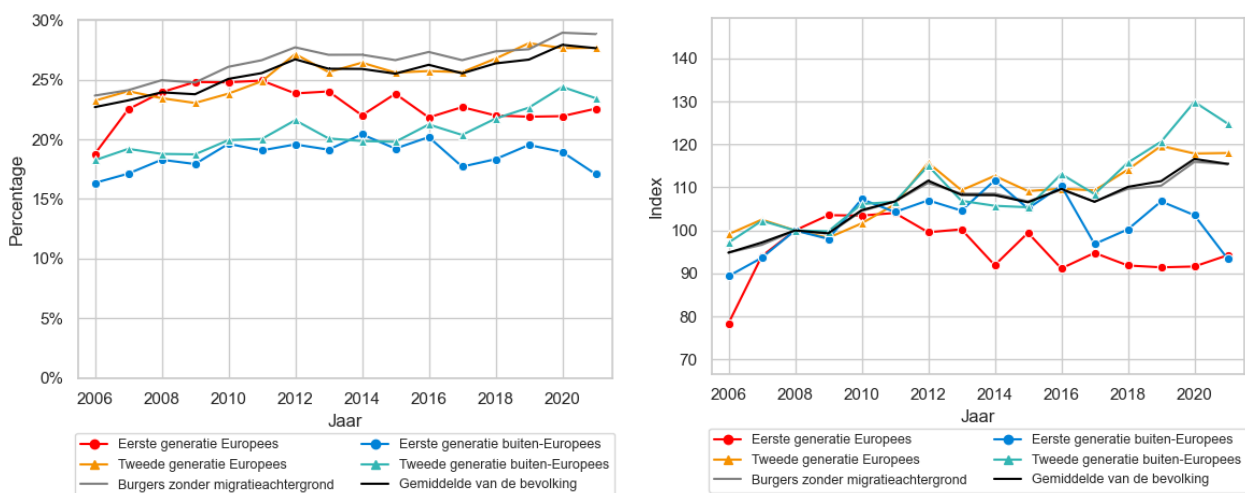
In Figuur 3 zien we de aandelen gediplomeerden per herkomstgroep in vmbo-overig (basis, kader en gemengd). Het aandeel vmbo-overig daalt gestaag. Gemiddeld gezien was het aandeel vmbo-overig in 2021 23%, terwijl dit in 2006 nog 32% was. Door de jaren heen zien we de verschillen tussen de herkomstgroepen toenemen, behalve onder burgers met een eerste generatie migratieachtergrond, waar het aandeel gediplomeerden op het vmbo gelijk is gebleven. In 2006 was het percentage eerste generatie met een migratieachtergrond uit Europa dat vmbo-overig afrondde gelijk aan het gemiddelde, in 2021 lag dat percentage ver boven het gemiddelde (32%). Het aandeel scholieren met een diploma op vmbo-overig is het grootste onder de eerste generatie met een achtergrond van buiten Europa (45%). De tweede generatie burgers met een migratieachtergrond van buiten Europa echter het minst vaak (20%), en daarna burgers zonder migratieachtergrond (21%).

Figuur 4 toont dat burgers met een buiten-Europese achtergrond aanzienlijk vaker het vmbo-overig afrondden dan de gemiddelde scholier. Dit verschil neemt toe voor de eerste generatie (tot boven de 20% in 2021), en af voor de tweede generatie (tot ruim 8%). Bij burgers met een achtergrond uit Europa zien we dat het verschil met het gemiddelde voorheen klein was (zelfs negatief), maar voor de eerste generatie nu fors is opgelopen tot ruim 8%. De verschillen zijn kleiner als we corrigeren voor persoonskenmerken (zie bijlage A voor welke controlevariabelen hierbij is gecontroleerd).

Herkomstgroep	Verskil ongecorrigeerd	Verskil gecorrigeerd	Effectgrootte
Afrika, eerste generatie	29%	23%	22
Azië, eerste generatie	16%	11%	15
Azië, < 5 jaar in Nederland	25%	19%	17
Azië, tweede generatie	-3%	-6%	-14
Marokko	13%	9%	18
Marokko, > 5 jaar in Nederland	14%	10%	26
Marokko, tweede generatie	14%	10%	26
Marokko, vrouw	13%	10%	15
Nederlandse Cariben	17%	15%	15
Nederlandse Cariben, > 5 jaar in Nederland	16%	15%	20
Nederlandse Cariben, tweede generatie	16%	14%	19
Somalië, eerste generatie	42%	35%	22
Somalië, > 5 jaar in Nederland	27%	21%	18
Syrië, eerste generatie	26%	20%	17
Syrië, < 5 jaar in Nederland	26%	19%	14
Turkije	16%	13%	23
Turkije, een ouder geboren in het buitenland	17%	16%	15
Turkije, > 5 jaar in Nederland	17%	13%	33
Turkije, tweede generatie	17%	14%	33
Turkije, vrouw	17%	14%	18

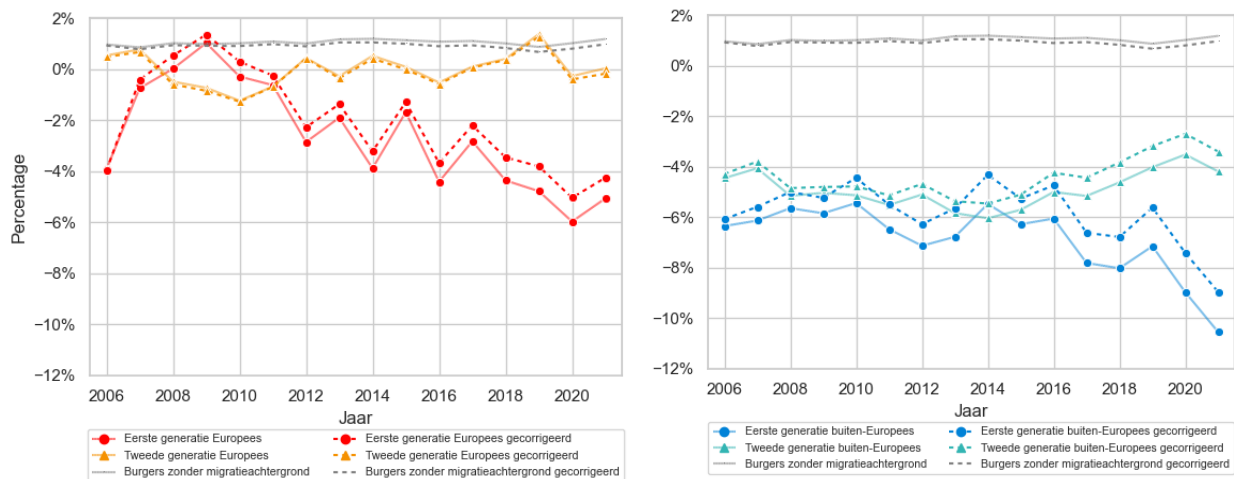
Tabel 2. Top-20 groepen met een middelgroot (effectgrootte>0,5) of groot (effectgrootte>0,8) verschil in percentage scholieren dat een **vmbo overig**-diploma behaalt in 2020

Tabel 2 laat net zoals Tabel 1 de top-20 subgroepen met de hoogste effectgrootte (zie Bijlage C voor een verdere toelichting) zien, maar nu voor het percentage scholieren dat het vmbo overig-onderwijs volgt. De hoogste effectgroottes zijn aanwezig voor subgroepen met een positief verschil ten opzichte van de referentiegroep. Deze subgroepen ronden dus veel vaker vmbo overig-onderwijs af. We zien hier vergelijkbare subgroepen naar voren komen als bij vmbo theoretisch. Voornamelijk de hoge aanwezigheid van subgroepen uit Turkije en Marokko in de tabel is opvallend, omdat deze subgroepen ook al naar voren kwamen in Tabel 1. Verder zien we vooral buiten-Europese subgroepen vertegenwoordigd in de tabel. Naast Turkije en Marokko zijn dit subgroepen uit Syrië, de Nederlandse Cariben, Azië overig en Somalië. In Figuur 215 in H5 gaan we hier verder op in, en zien we dezelfde trend terugkomen.

Figuur 5. Percentage scholieren dat een **havo**-diploma behaalt (links: percentage; rechts: index met basisjaar 2008) (Europees is exclusief Nederland)

Havo-onderwijs is de afgelopen jaren langzaam populairder geworden (Figuur 5). 28% van de scholieren haalde in 2021 een havo-diploma van alle gediplomeerden, tegen 23% in 2006. Scholieren zonder migratieachtergrond en de tweede generatie uit Europa doen dit relatief het vaakst. Onder de burgers met een eerste generatie migratieachtergrond zien we dat het aandeel gediplomeerde havisten niet toeneemt maar stabiel blijft tot licht afneemt vergeleken met 2008. Dit verklaart de toenemende verschillen met het gemiddelde (Figuur 6). De verschillen zijn kleiner als we corrigeren voor persoonskenmerken (zie bijlage A voor welke controlevariabelen hierbij is gecontroleerd).

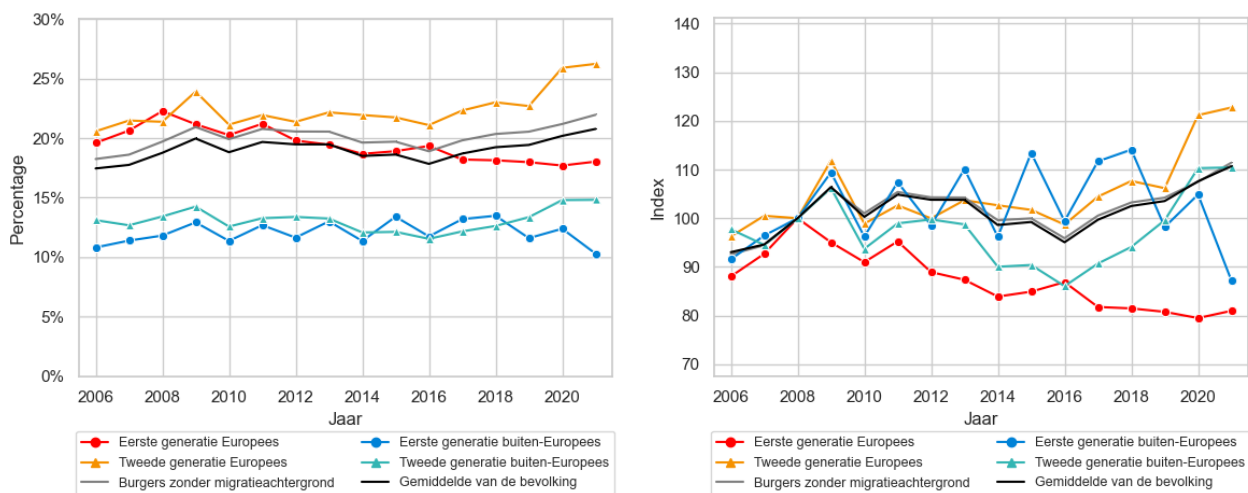
Figuur 6. Percentage scholieren dat een havo-diploma haalt (Europees is exclusief Nederland). Te zien is het verschil in percentages (ongecorrigeerd en gecorrigeerd voor persoonskenmerken) ten opzichte van de gemiddelde Nederlandse scholier.

In Tabel 3 zien we vervolgens de subgroepen met de grootste effectgrootte (zie Bijlage C voor een verdere toelichting) ten opzichte van het gemiddelde. De effectgrootte is het grootst voor subgroepen die minder vaak havo en dat zijn voornamelijk subgroepen uit Turkije en Marokko. Dit lijkt een logisch gevolg van het feit dat deze subgroepen vaker dan het gemiddelde vmbo-onderwijs volgen en dus ondervetegenwoordigd zijn in het havo-onderwijs. Ook subgroepen uit de Nederlandse Cariben, Syrië en Somalië zijn ondervetegenwoordigd.

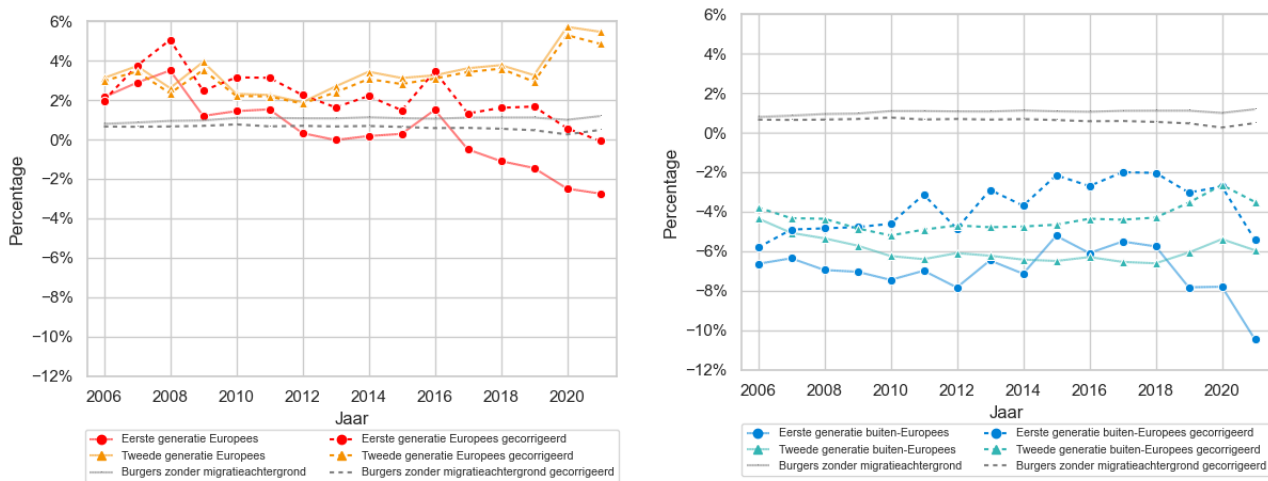
Herkomstgroep	Verskil ongecorrigeerd	Verskil gecorrigeerd	Effectgrootte
Afrika, eerste generatie	-12%	-10%	-9
Azië, eerste generatie	-10%	-8%	-10
Azië, < 5 jaar in Nederland	-15%	-13%	-11
Marokko	-5%	-4%	-7
Marokko, > 5 jaar in Nederland	-5%	-4%	-9
Marokko, tweede generatie	-5%	-4%	-9
Nederlandse Cariben, > 5 jaar in Nederland	-7%	-7%	-9
Nederlandse Cariben, tweede generatie	-7%	-6%	-8
Polen, eerste generatie	-10%	-8%	-7
Somalië, eerste generatie	-18%	-16%	-9
Somalië, > 5 jaar in Nederland	-12%	-10%	-8
Syrië	-13%	-11%	-7
Syrië, eerste generatie	-16%	-14%	-11
Syrië, < 5 jaar in Nederland	-17%	-15%	-10
Turkije	-8%	-7%	-12
Turkije, een ouder geboren in het buitenland	-8%	-7%	-7
Turkije, man	-8%	-6%	-7
Turkije, > 5 jaar in Nederland	-8%	-7%	-16
Turkije, tweede generatie	-8%	-7%	-17
Turkije, vrouw	-9%	-8%	-9

Tabel 3. Top-20 groepen met een middelgroot (effectgrootte>0,5) of groot (effectgrootte>0,8) verschil in percentage scholieren dat een havo-diploma behaalt in 2020

Zoals Figuur 7 laat zien neemt het aandeel gediplomeerde vwo'ers ook toe. In 2006 was het aandeel 17%, en in 2021 21%. Tussen 2013 en 2017 was er een tijdelijke dip. We zien hier dat burgers met een achtergrond van buiten-Europa (eerste en tweede generatie) aanzienlijk minder vaak het vwo afronden dan gemiddeld (resp. 10% en 15% in 2021). Pas sinds 2019 zien we deze twee generaties uit elkaar lopen op dit vlak. Wederom zijn het de tweede generatie van burgers met een migratieachtergrond uit Europa met de hoogste aandelen, gevolgd door burgers zonder migratieachtergrond. De eerste generatie uit Europa zat tot 2016 boven of op het gemiddelde, maar daarna is het aandeel vwo'ers met een diploma iets gedaald (Figuur 7). Een belangrijk deel van de verschillen tussen herkomstgroepen wordt verklaard door sociaaleconomische persoonskenmerken (zie bijlage A voor welke controlevariabelen hierbij is gecontroleerd).

Figuur 7. Percentage scholieren dat een vwo-diploma haalt (links: percentage; rechts: index met basisjaar 2008) (Europees is exclusief Nederland)

Figuur 8. Percentage scholieren dat een vwo-diploma haalt (Europees is exclusief Nederland). Te zien is het verschil in percentages (ongecorrigeerd en gecorrigeerd voor persoonskenmerken) ten opzichte van de gemiddelde Nederlandse scholier.

In Tabel 4 zien we een vergelijkbaar beeld als in Tabel 3, namelijk dat voornamelijk subgroepen uit Turkije en Marokko ondervertegenwoordigd zijn, maar nu in het vwo-onderwijs. Echter, nu zien we ook andere subgroepen met een positief verschil ten opzichte van het gemiddelde verschijnen met een grote effectgrootte (zie bijlage C voor een verdere toelichting). Subgroepen uit Azië, Duitsland en Indonesië rondde vaker dan het gemiddelde vwo-onderwijs af. Voornamelijk de groep mensen uit deze landen, die langer dan vijf jaar in Nederland zijn, doen dit vaker dan het gemiddelde.

Herkomstgroep	Verschil		Effectgrootte
	ongecorrigeerd	gecorrigeerd	
Azië	1%	5%	10
Azië, > 5 jaar in Nederland	3%	7%	18
Azië, twee ouders geboren in het buitenland	7%	7%	13
Azië, tweede generatie	4%	8%	18
Duitsland, > 5 jaar in Nederland	7%	7%	11
Duitsland, tweede generatie	7%	7%	10
Indonesië, > 5 jaar in Nederland	7%	9%	9
Marokko	-12%	-7%	-15
Marokko, man	-11%	-6%	-9
Marokko, > 5 jaar in Nederland	-12%	-8%	-22
Marokko, tweede generatie	-12%	-8%	-22
Marokko, vrouw	-13%	-8%	-12
Suriname, > 5 jaar in Nederland	-6%	-5%	-10
Suriname, tweede generatie	-6%	-5%	-10
Turkije	-12%	-8%	-15
Turkije, een ouder geboren in het buitenland	-15%	-13%	-13
Turkije, man	-10%	-7%	-9
Turkije, > 5 jaar in Nederland	-12%	-8%	-22
Turkije, tweede generatie	-12%	-8%	-22
Turkije, vrouw	-13%	-9%	-12

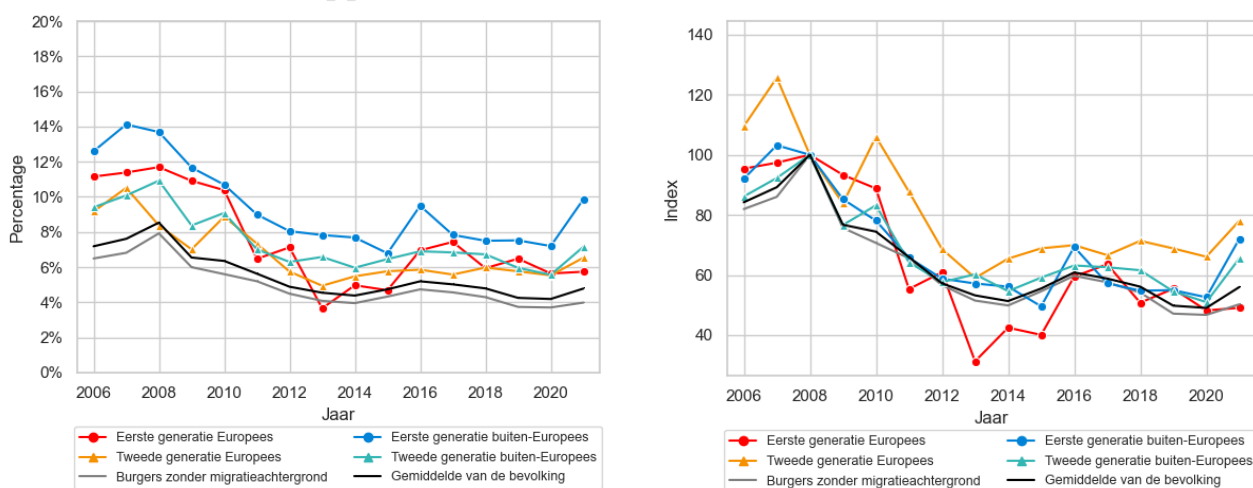
Tabel 4. Top-20 groepen met een middelgroot (effectgrootte>0,5) of groot (effectgrootte>0,8) verschil in percentage scholieren dat een vwo-diploma haalt in 2020

2.3 Vervolgonderwijs na middelbaar onderwijs

Na een opleiding op de middelbare school kunnen leerlingen hun weg in het onderwijs op verschillende manieren vervolgen. Leerlingen die geen vwo hebben gehaald kunnen doorleren op de middelbare school ('stapelen'). Daarnaast kunnen leerlingen kiezen voor vervolgonderwijs in het mbo, hbo of wo, of uit het onderwijssysteem stappen. Hieronder laten we per niveau zien welke keuzes de verschillende groepen maken.

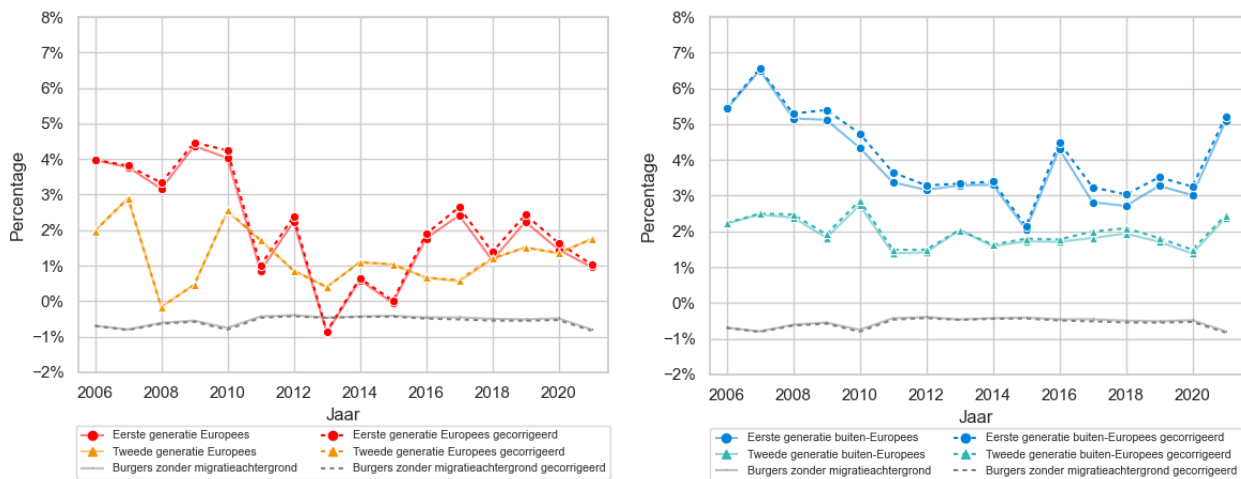
2.3.1 Vervolg na vmbo theoretisch

Stapeling: vervolg op het middelbaar onderwijs

Figuur 9. Stapeling na vmbo theoretisch (links: percentage; rechts: index met basisjaar 2008) (Europees is exclusief Nederland)

Leerlingen met een vmbo-t-diploma kiezen in 5% van de gevallen voor doorleren in het middelbaar onderwijs (2021). Dat is minder dan in 2006: 7% (zie Figuur 9). Burgers met een migratieachtergrond kiezen vaker voor stapelen dan burgers zonder migratieachtergrond. Het verschil ligt niet aan de geobserveerde persoonskenmerken (Figuur 10, zie bijlage A voor welke controlevariabelen hierbij is gecontroleerd) ²⁴.

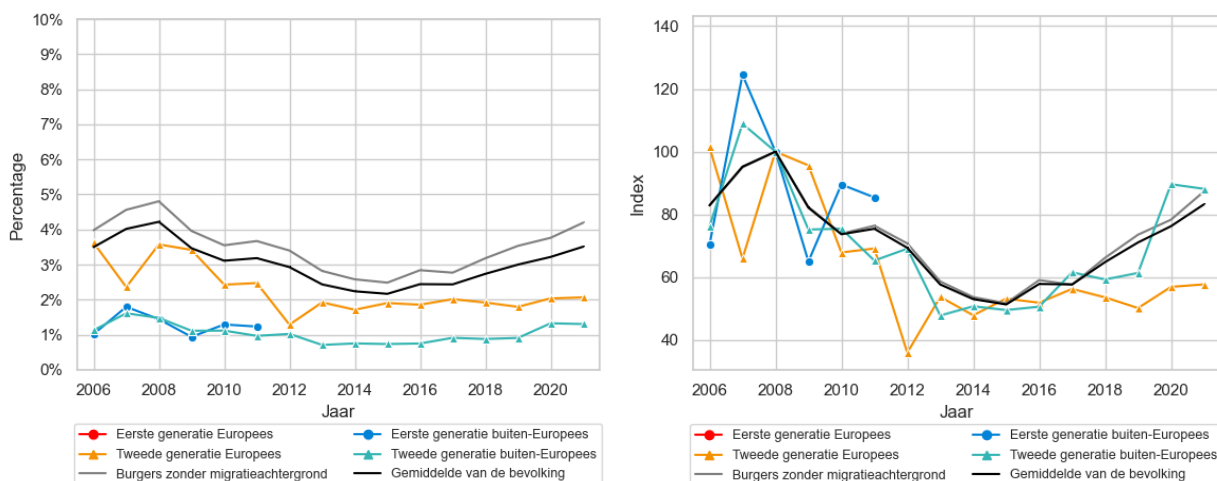
Figuur 10. **Stapeling** na vmbo theoretisch (Europees is exclusief Nederland). Te zien is het verschil in percentages (ongecorrigeerd en gecorrigeerd voor persoonskenmerken) ten opzichte van de gemiddelde Nederlandse scholier.

Vervolgopleiding op het mbo

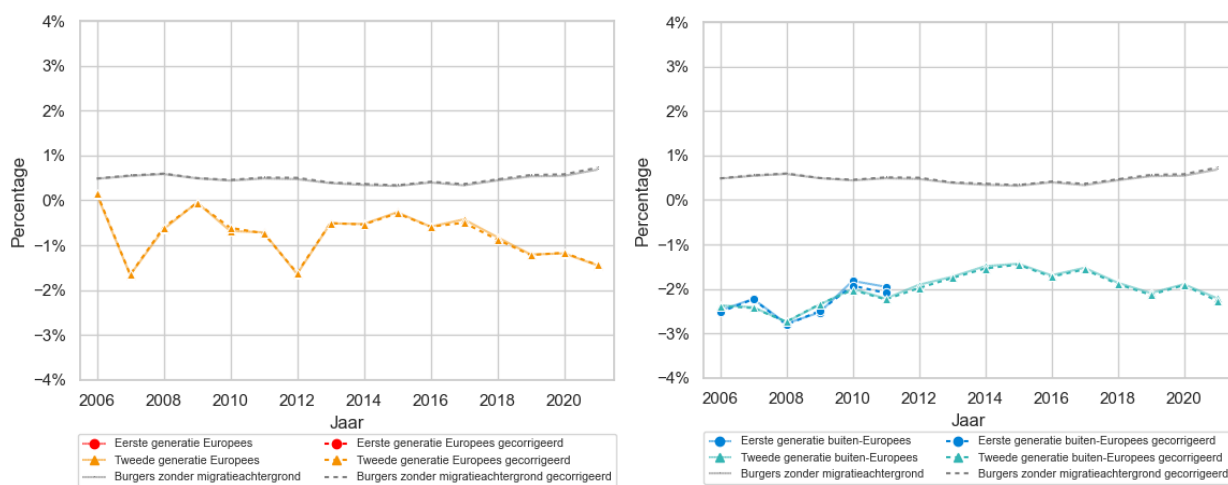
Op het mbo kan er worden gekozen voor een Beroeps Opleidende Leerweg ('bol') of een Beroepsbegeleidende Leerweg ('bbl'). Bij een Beroeps Opleidende Leerweg ('bol') ligt de nadruk op school. De studenten doen stages om ervaring op te doen. De Beroeps Begeleidende Leerweg ('bbl') is praktischer van aard. De studenten werken de meeste dagen bij een leerbedrijf en gaan vaak één dag per week naar school.

Leerlingen met een vmbo-t-diploma kiezen niet vaak om na hun vmbo-t een mbo-bbl-opleiding te gaan volgen. Over de jaren schommelt het gemiddeld aandeel studenten dat voor deze vervolgopleiding kiest tussen de 2 en 4% (zie Figuur 11). Dit aandeel ligt voor mensen met een migratieachtergrond lager dan dat voor mensen zonder migratieachtergrond.

²⁴ Binnen hoofdstuk 2: 'Meer kans op eerste baan of stage voor jongeren met een migratieachtergrond' wordt relatief vaak gebruikgemaakt van een beperkte set aan controlevariabelen. Hierdoor kan het zijn dat de correctie voor achtergrondkenmerken een beperkte invloed heeft.

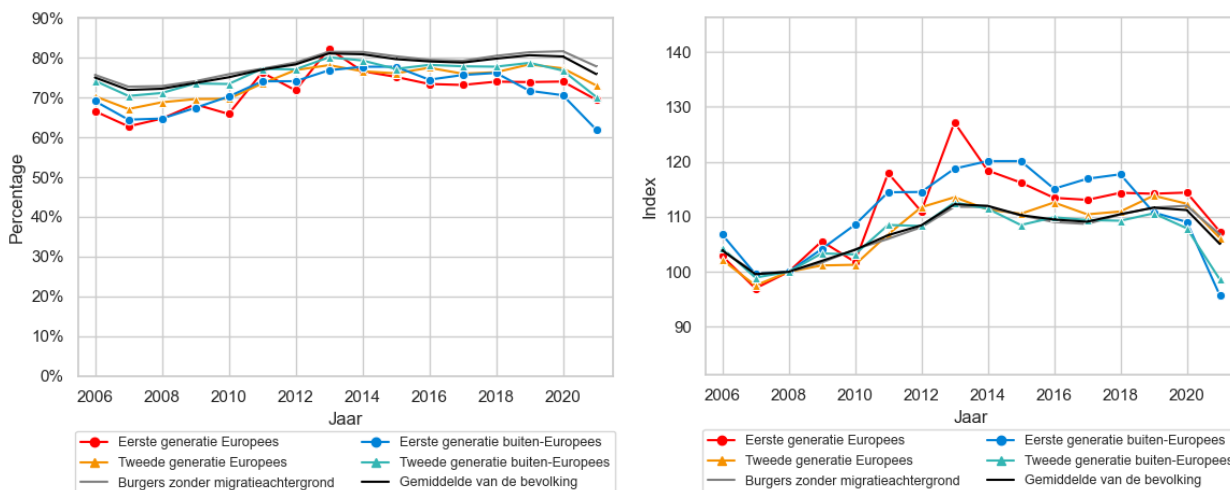
Figuur 11. Vervolgopleiding **bbl** na vmbo theoretisch (links: percentage; rechts: index met basisjaar 2008) (Europees is exclusief Nederland)²⁵

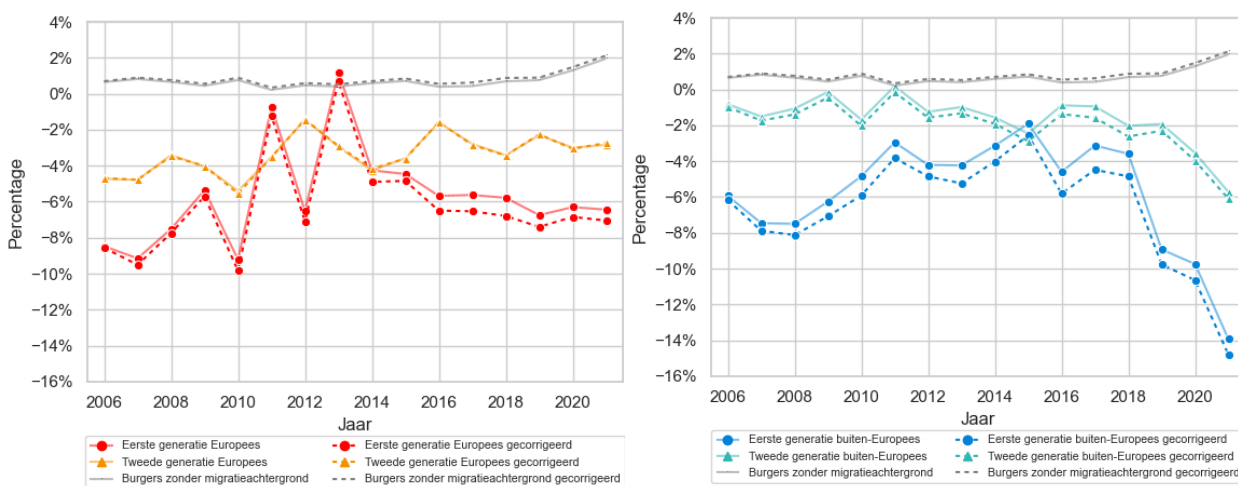
Figuur 12. Vervolgopleiding **bbl** na vmbo theoretisch (Europees is exclusief Nederland). Te zien is het verschil in percentages (ongecorrigeerd en gecorrigeerd voor persoonskenmerken) ten opzichte van de gemiddelde Nederlandse scholier.

Veruit de meeste scholieren met vmbo-t-diploma gaan na hun middelbare schooltijd door op het mbo in de vorm van een bol-opleiding. Door de jaren heen stroomt gemiddeld 70 tot 80% hierin door; in 2021 was dat 75% (Figuur 13). Burgers zonder migratieachtergrond stromen het meest door naar een bol-opleiding. De eerste generatie burgers met een migratieachtergrond kiezen het minst voor een bol. Recent is met name onder eerste generatie scholieren van buiten Europa de bol in populariteit afgenomen. De lijn voor eerste generatie scholieren uit Europa is in de periode 2010-2014 wat grillig. De verschillen tussen groepen zijn groter als we corrigeren voor persoonskenmerken (Figuur 14) (zie bijlage A voor welke controlevariabelen hierbij is gecontroleerd).

²⁵ Voor de herkomstgroep 'buiten-Europa eerste generatie' en herkomstgroep 'Europa eerste generatie' zijn er voor sommige jaren geen observaties. Voor beide geldt dat de groep minder dan tien observaties bevat, en de waarden vanwege de privacyrichtlijnen van het CBS daarom niet getoond mogen worden.

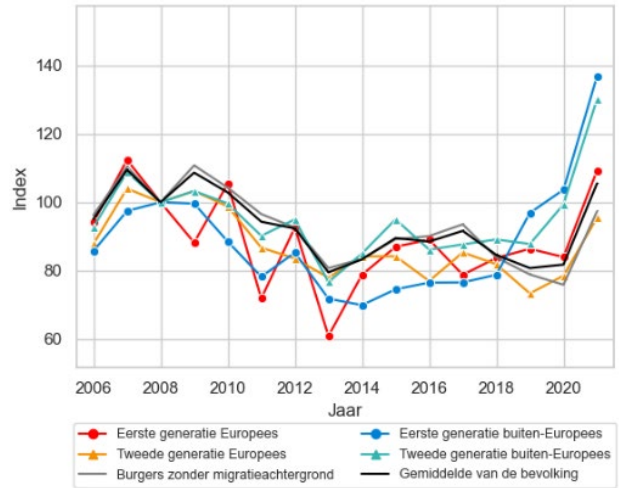
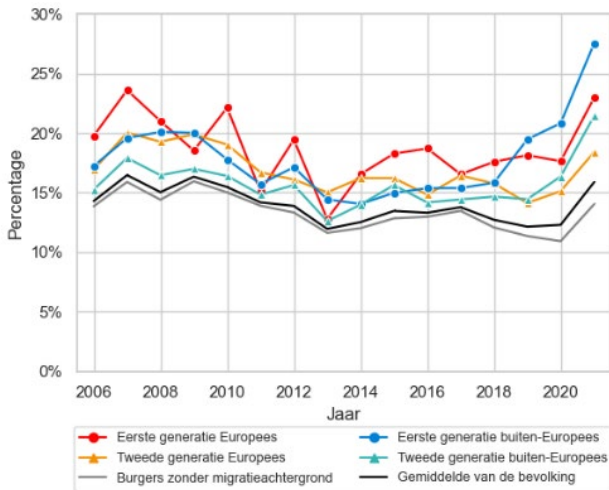
Figuur 13. Vervolgopleiding **bol** na vmbo theoretisch (links: percentage; rechts: index met basisjaar 2008) (Europees is exclusief Nederland)

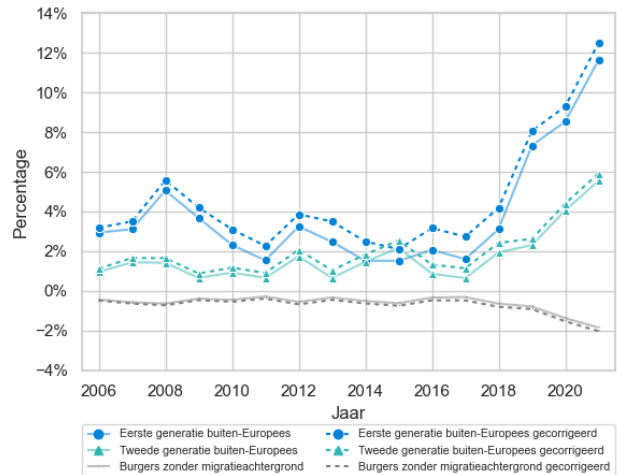
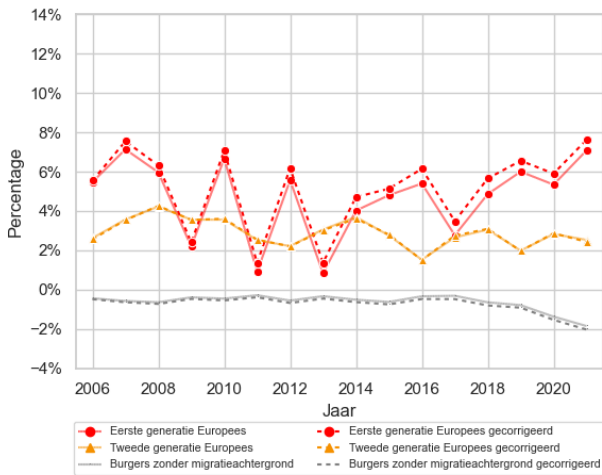
Figuur 14. Vervolgopleiding **bol** na vmbo theoretisch (Europees is exclusief Nederland). Te zien is het verschil in percentages (ongecorrigeerd en gecorrigeerd voor persoonskenmerken) ten opzichte van de gemiddelde Nederlandse scholier.

Geen vervolgoopleiding

In 2021 koos 16% van de vmbo-t-gediplomeerden om niet verder door te leren (Figuur 15). Dat is een toename vergeleken met 2020. Die toename zien we in alle groepen, maar vooral onder burgers met een migratieachtergrond van buiten Europa. Sterker nog: bij deze groepen was die trend het jaar ervoor al in gang gezet. Over het algemeen leren burgers zonder migratieachtergrond het vaakst door, gevolgd door de tweede generatie burgers met een migratieachtergrond (Figuur 16). De verschillen groeien als we corrigeren voor persoonskenmerken (zie bijlage A voor welke controlevariabelen hierbij is gecontroleerd); bovendien zijn de verschillen tussen herkomstgroepen recent sterk gegroeid.

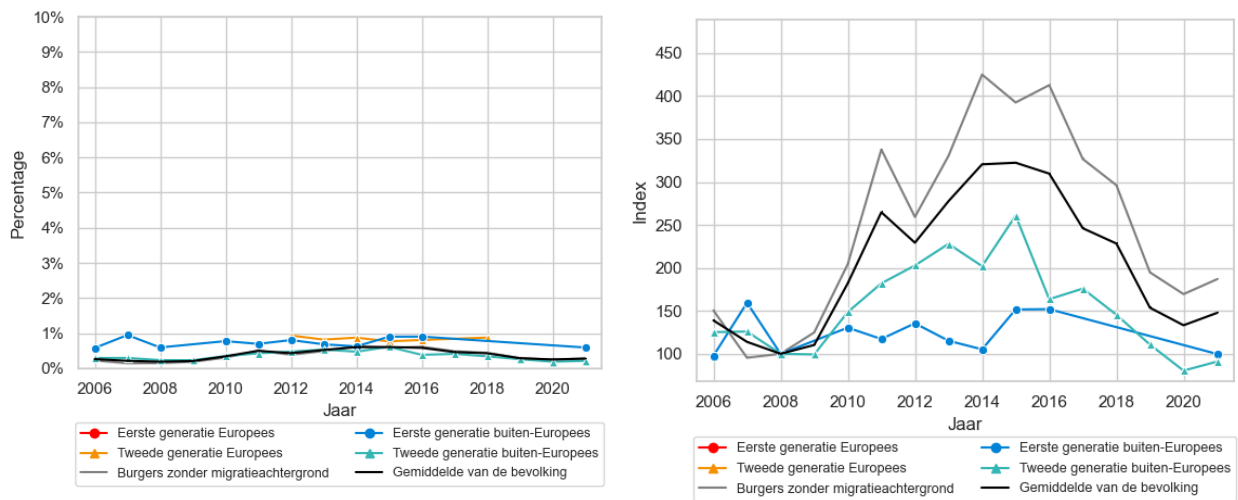
Figuur 15. **Geen** vervolgopleiding na vmbo theoretisch (links: percentage; rechts: index met basisjaar 2008) (Europees is exclusief Nederland)

Figuur 16. **Geen** vervolgopleiding na vmbo theoretisch (Europees is exclusief Nederland). Te zien is het verschil in percentages (ongecorrigeerd en gecorrigeerd voor persoonskenmerken) ten opzichte van de gemiddelde Nederlandse scholier.

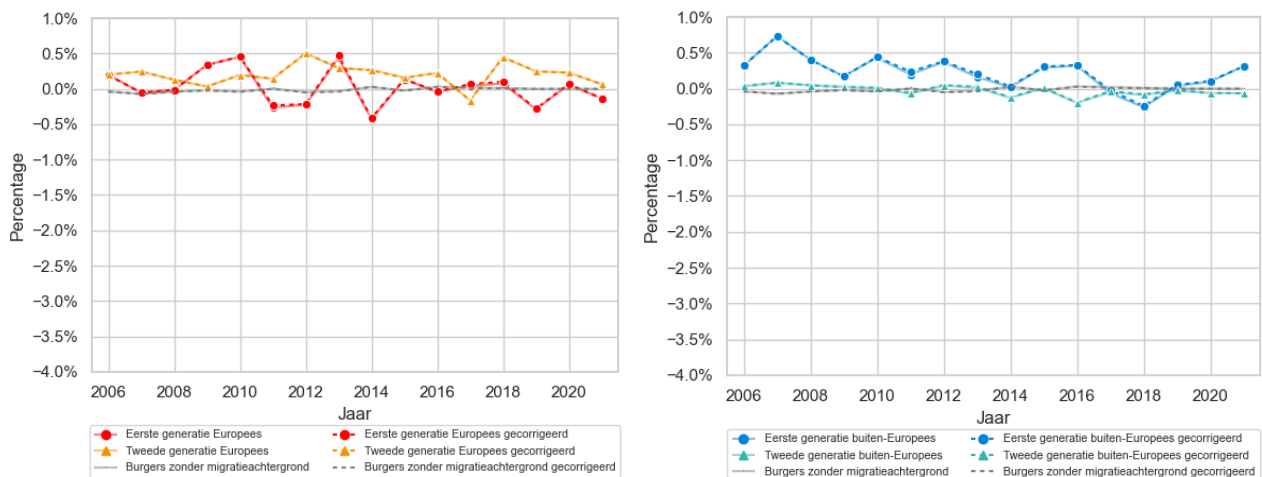
2.3.2 Vervolg na vmbo overig²⁶

Stapeling: vervolg op het middelbaar onderwijs

Figuur 17. **Stapeling** na vmbo overig (links: percentage; rechts: index met basisjaar 2008) (Europees is exclusief Nederland)²⁷

Na vmbo overig wordt er nauwelijks tot niet gestapeld (Figuur 17 en Figuur 18). Echter is de afwijking ten opzichte van het gemiddelde van de bevolking klein (Figuur 18).

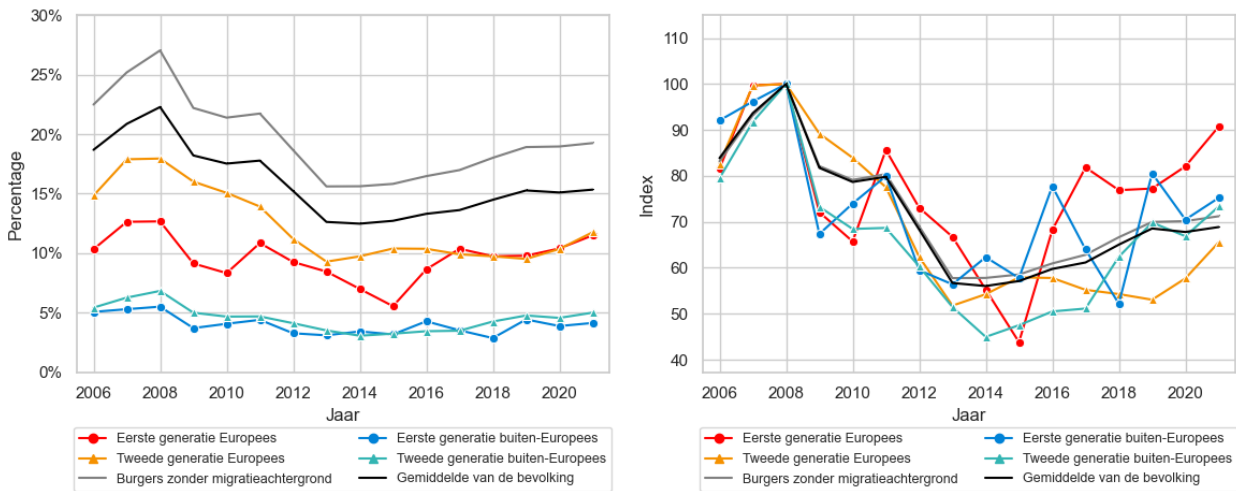
Figuur 18. **Stapeling** na vmbo overig (Europees is exclusief Nederland)²⁸. Te zien is het verschil in percentages (ongecorrigeerd en gecorrigeerd voor persoonskenmerken) ten opzichte van de gemiddelde Nederlandse scholier.

²⁶ Vmbo overig heeft betrekking op vmbo-basis, vmbo-kader en vmbo-gemengd.

²⁷ Het percentage op de middelbare school na vmbo overig voor de personen met een Europese migratieachtergrond is in een aantal jaar een dusdanig kleine groep dat de cijfers niet gerapporteerd mogen worden. Een van die jaren is 2008. Hierdoor ontbreekt ook de index.

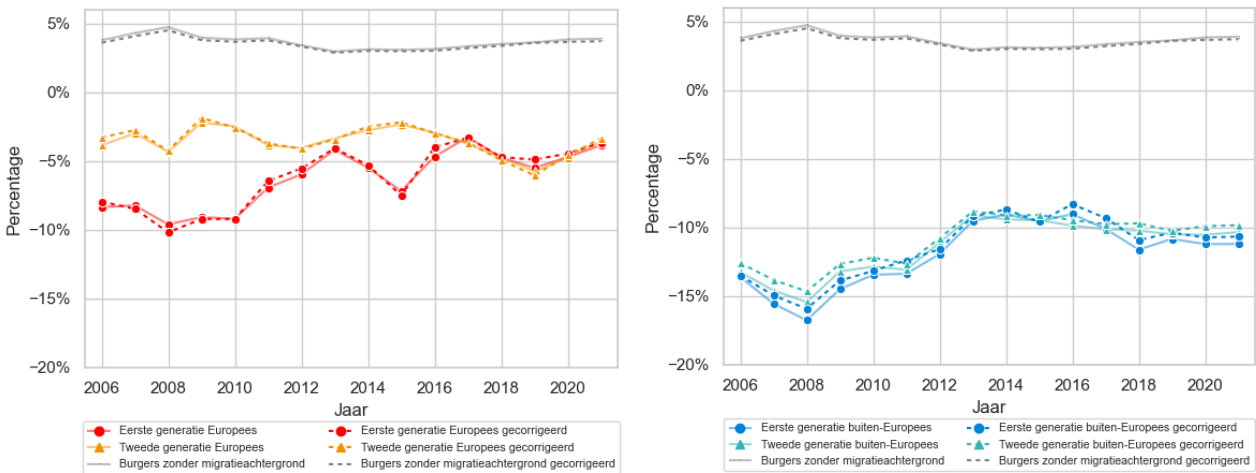
²⁸ Het percentage op de middelbare school na vmbo overig voor de personen met een Europese migratieachtergrond is in een aantal jaar een dusdanig kleine groep dat de cijfers niet gerapporteerd mogen worden. Een van die jaren is 2008. Hierdoor ontbreekt ook de index.

Vervolgopleiding op het mbo

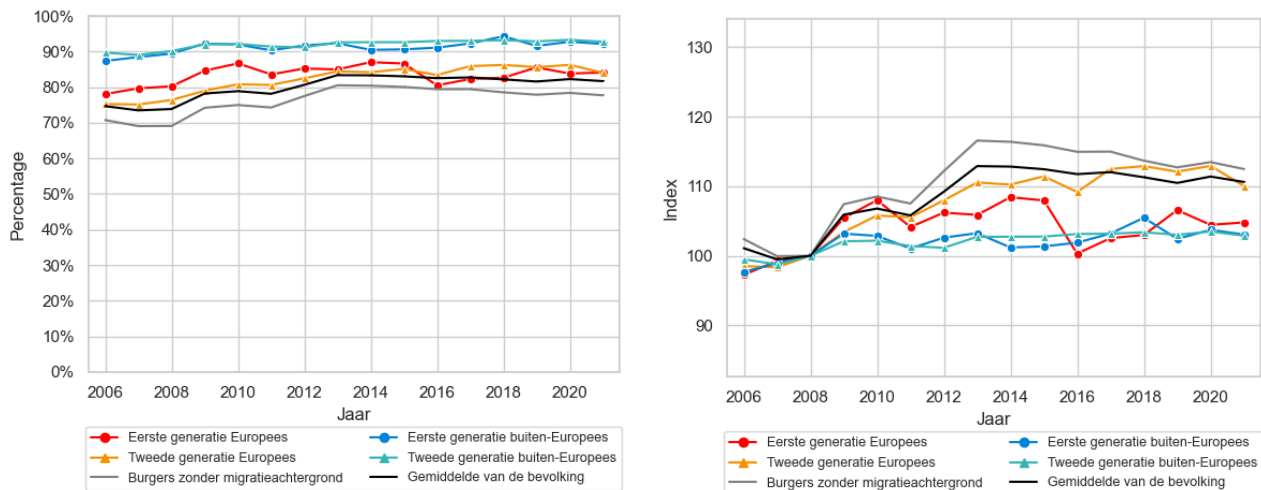

Figuur 19. Vervolgopleiding **bbl** na vmbo overig (links: percentage; rechts: index met basisjaar 2008) (Europees is exclusief Nederland)

Er zijn grote verschillen in de populariteit van de bbl-route tussen herkomstgroeperingen met een vmbo-overig-diploma. Gemiddeld kiest men in 2021 in 15% van de gevallen na een vmbo-overig-diploma voor bbl. Bij burgers zonder migratieachtergrond is dat 19%. Burgers met een migratieachtergrond van buiten Europa kiezen in 4 tot 5% van de gevallen voor bbl; voor burgers met een migratieachtergrond uit Europa is dat 12% (Figuur 19). Recent is de bbl wat populairder geworden, maar niet zo populair als eind jaren '0.

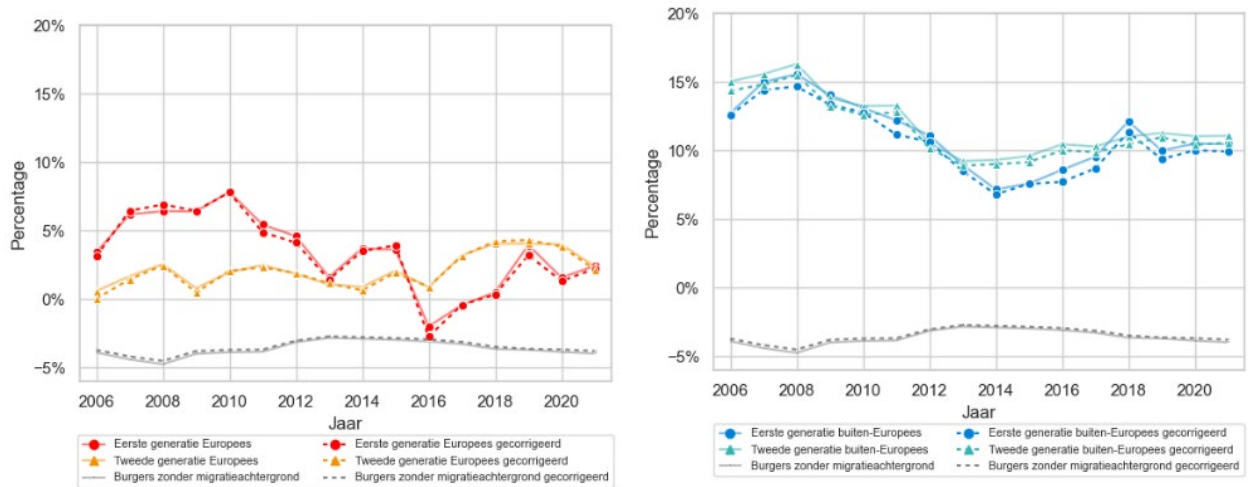

Figuur 20. Vervolgopleiding **bbl** na vmbo overig (Europees is exclusief Nederland). Te zien is het verschil in percentages (ongecorrigeerd en gecorrigeerd voor persoonskenmerken) ten opzichte van de gemiddelde Nederlandse scholier.

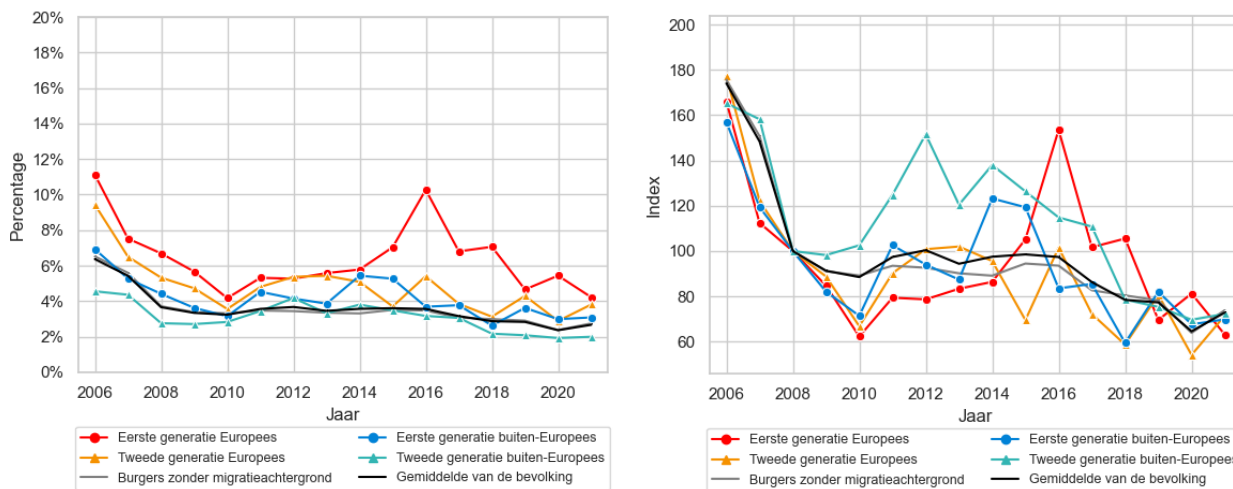
Figuur 21. Vervolgopleiding **bol** na vmbo overig (links: percentage; rechts: index met basisjaar 2008) (Europees is exclusief Nederland)

De bol-route is het meest populair na behalen van een vmbo-diploma. Ruim 80% kiest voor deze route, en dat is al sinds 2012 het geval (Figuur 21). De verschillen tussen groepen zijn duidelijk zichtbaar (Figuur 22): de groep buiten Europa kiest zeer vaak voor een bol-opleiding (92 tot 93%), tegen 78% voor burgers zonder migratieachtergrond - die vaker de bbl-route kiezen. De groep uit Europa verschilt niet sterk van het gemiddelde, hoewel de keuzes van de eerste generatie nog wel eens van jaar op jaar kunnen verschillen.

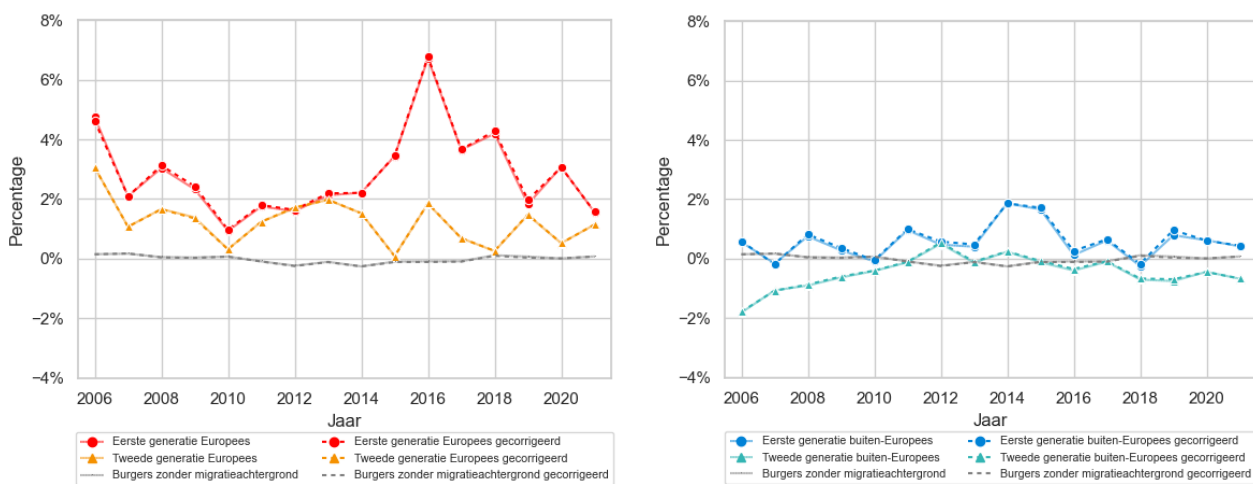
Figuur 22. Vervolgopleiding **bol** na vmbo overig (Europees is exclusief Nederland). Te zien is het verschil in percentages (ongecorrigeerd en gecorrigeerd voor persoonskenmerken) ten opzichte van de gemiddelde Nederlandse scholier.

Geen vervolgopleiding

Figuur 23. **Geen** vervolgopleiding na vmbo overig (links: percentage; rechts: index met basisjaar 2008) (Europees is exclusief Nederland)

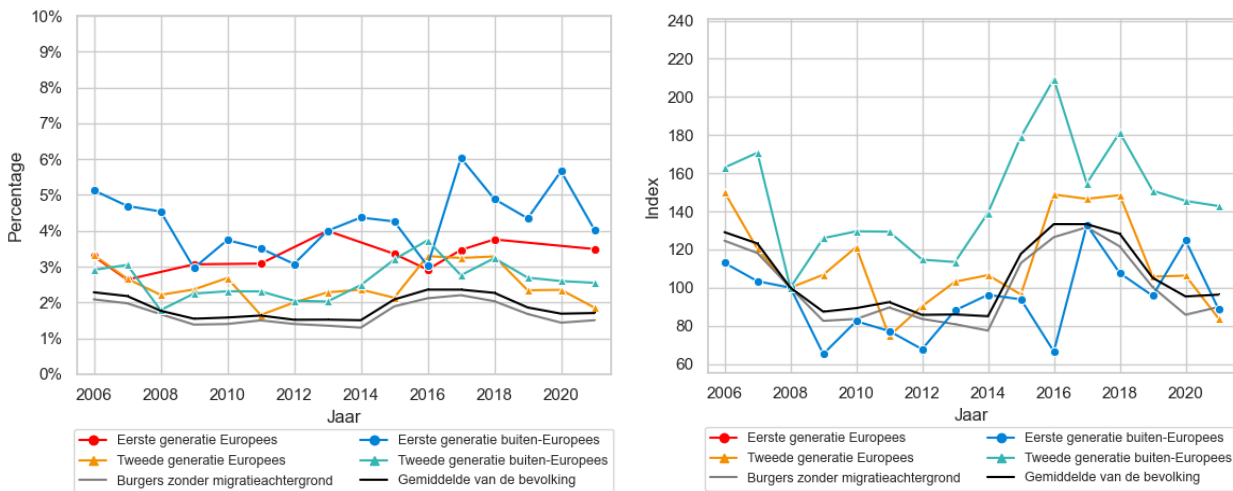
Het komt niet zo vaak voor dat scholieren na het behalen van hun vmbo-diploma stoppen met leren (Figuur 23). Ook zijn de verschillen tussen de herkomstgroeperingen niet zo groot op dit vlak. Wel valt op dat eerste generatie burgers met een migratieachtergrond uit Europa in de periode vanaf 2015 tot 2017 vaker uit het schoolsysteem vertrokken dan gemiddeld (Figuur 24). Dat verschil bleek echter tijdelijk.

Figuur 24. **Geen** vervolgopleiding na vmbo overig (Europees is exclusief Nederland). Te zien is het verschil in percentages (ongecorrigeerd en gecorrigeerd voor persoonskenmerken) ten opzichte van de gemiddelde Nederlandse scholier.

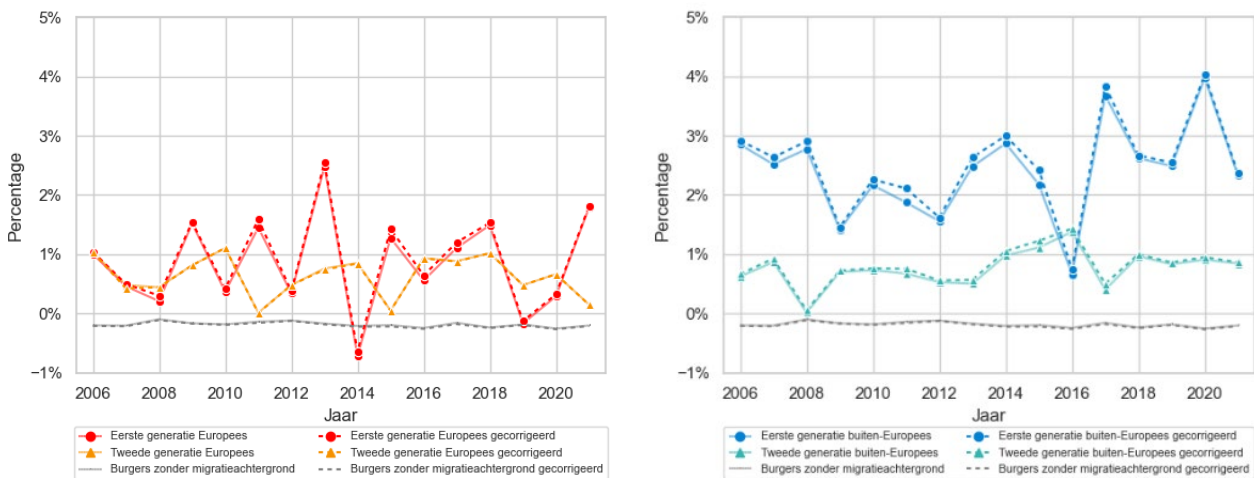
2.3.3 Vervolg na havo

Stapeling: vervolg op het middelbaar onderwijs

Figuur 25. Stapeling na de havo (links: percentage; rechts: index met basisjaar 2008) (Europees is exclusief Nederland)²⁹

Na de havo wordt er beperkt doorgeleerd op de middelbare school (Figuur 25). Gemiddeld gaat 2% van de gediplomeerde havisten door naar het vwo. Onder groepen met een migratieachtergrond ligt dit percentage hoger, met name onder de eerste generatie. Door de beperkte aantallen doorstromers zijn de verschillen door de jaren heen niet stabiel (Figuur 26). De verschillen liggen niet aan persoonskenmerken (zie bijlage A voor welke controlevariabelen hierbij is gecontroleerd).

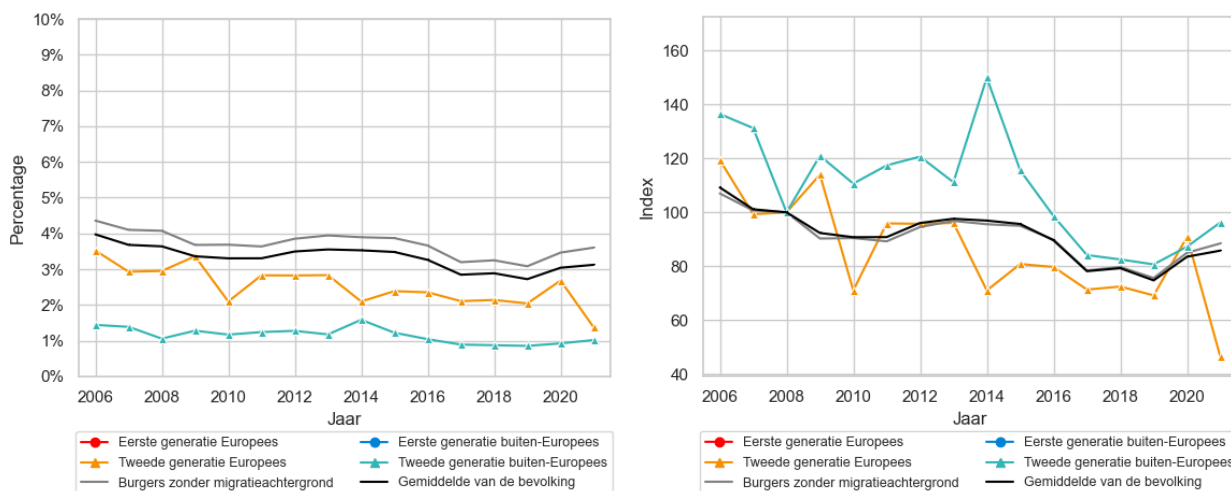

Figuur 26. Stapeling na de havo (Europees is exclusief Nederland)³⁰. Te zien is het verschil in percentages (ongecorrigeerd en gecorrigeerd voor persoonskenmerken) ten opzichte van de gemiddelde Nederlandse scholier.

²⁹ Doorstroom naar mbo bbl komt nauwelijks voor en wordt daarom hier niet getoond.

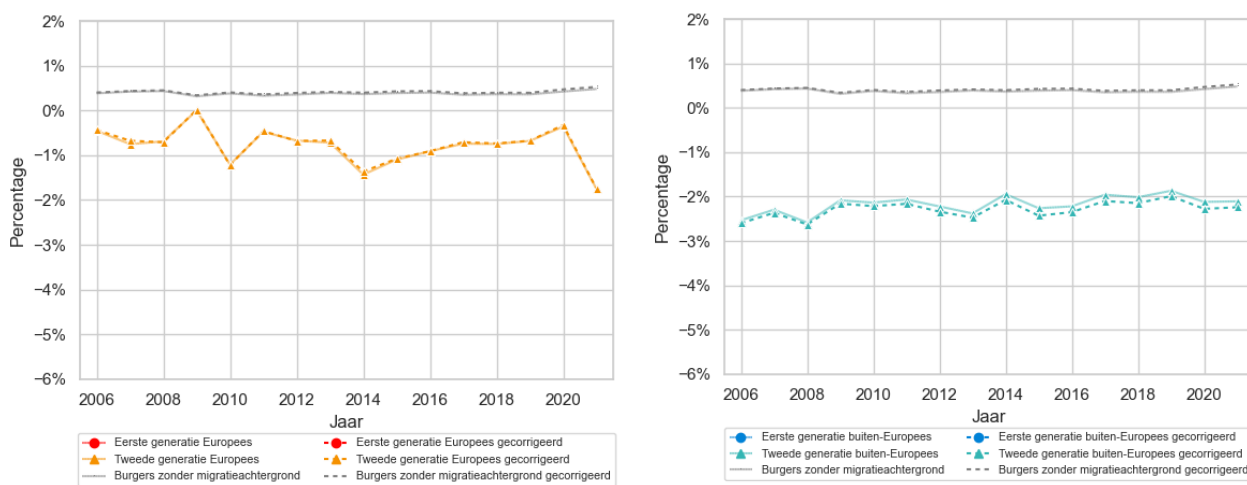
³⁰ Doorstroom naar mbo bbl komt nauwelijks voor en wordt daarom hier niet getoond.

Vervolgopleiding

Figuur 27. Vervolgopleiding **bol** na havo (links: percentage; rechts: index met basisjaar 2008) (Europees is exclusief Nederland)³¹

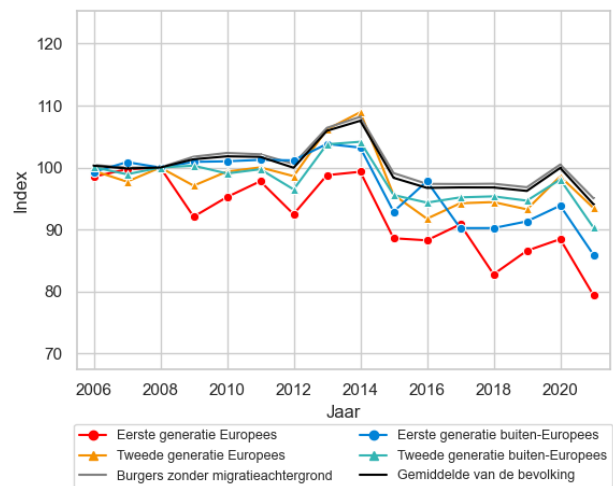
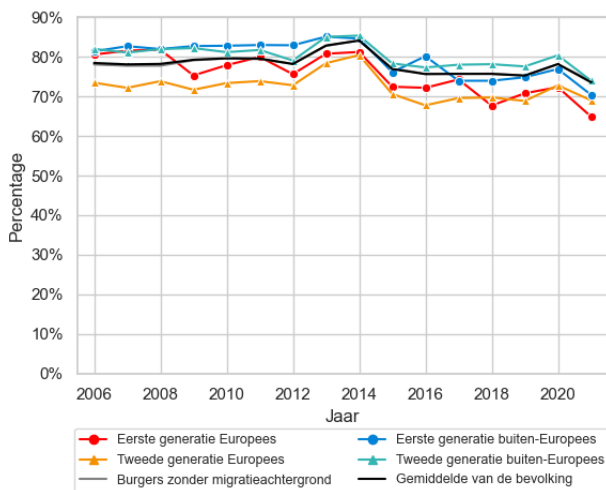
Minder dan 4% van de bevolking doet een bol-terugopleiding na de havo (Figuur 27). De verschillen over tijd voor alle groepen zijn minimaal. Wel doet de tweede generatie met een migratieachtergrond consequent minder bol na de havo dan de gemiddelde scholier.

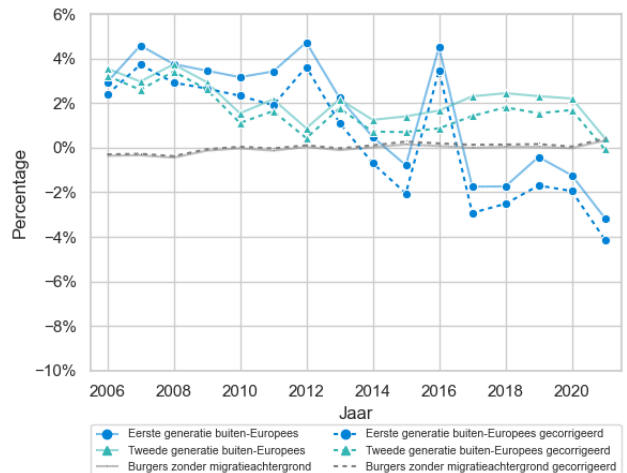
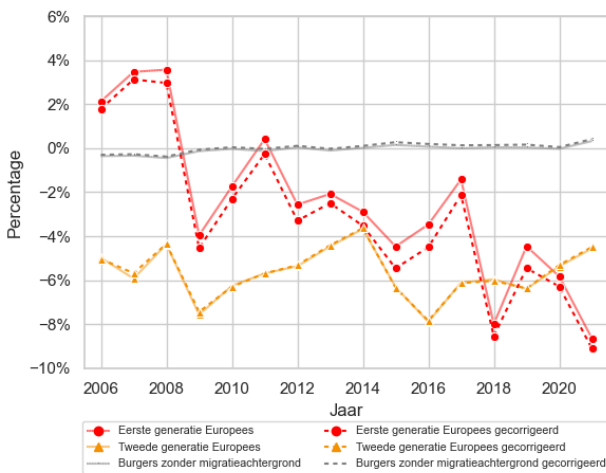
Figuur 28. Vervolgopleiding **bol** na havo (Europees is exclusief Nederland). Te zien is het verschil in percentages (ongecorrigeerd en gecorrigeerd voor persoonskenmerken) ten opzichte van de gemiddelde Nederlandse scholier.

Na het havo-diploma kiezen scholieren er in grote mate voor om te gaan studeren in het hoger onderwijs (Figuur 29). Gemiddeld gaat 74% studeren in het hbo in 2021. Dit gemiddelde lag wel lager dan de afgelopen 15 jaar. In 2013-2014 was de neiging om te gaan studeren het grootst onder havo-gediplomeerden. Havo-gediplomeerden van buiten Europa waren voorheen vaker geneigd te studeren dan gemiddeld, maar sinds 2016 doet de eerste generatie dat juist minder vaak (Figuur 30). Ook onder de eerste generatie Europees is studeren aan het hbo minder populair geworden door de jaren heen. De tweede generatie van buiten Europa studeerde al aanzienlijk minder vaak dan gemiddeld, en dat is zo gebleven. De verschillen groeien doorgaans als we corrigeren voor persoonskenmerken (zie bijlage A voor welke controlevariabelen hierbij is gecontroleerd).

³¹ Voor de herkomstgroep 'buiten-Europa eerste generatie' en herkomstgroep 'Europa eerste generatie' zijn er voor sommige jaren geen observaties. Voor beide geldt dat de groep minder dan tien observaties bevat, en de waarden vanwege de privacyrichtlijnen van het CBS daarom niet getoond mogen worden.

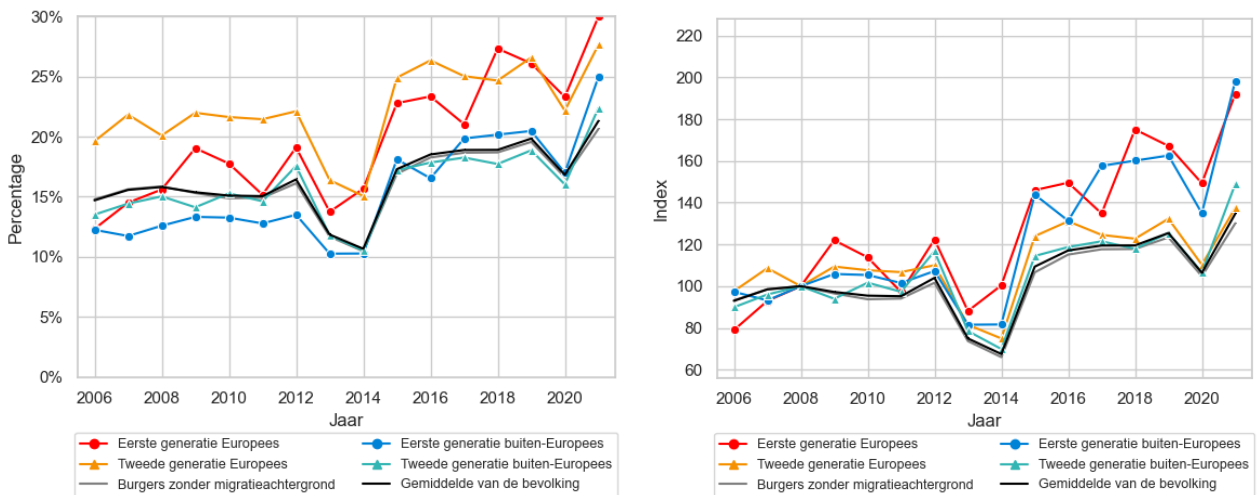

Figuur 29. Vervolgopleiding **hoger onderwijs** na havo (links: percentage; rechts: index met basisjaar 2008) (Europees is exclusief Nederland)

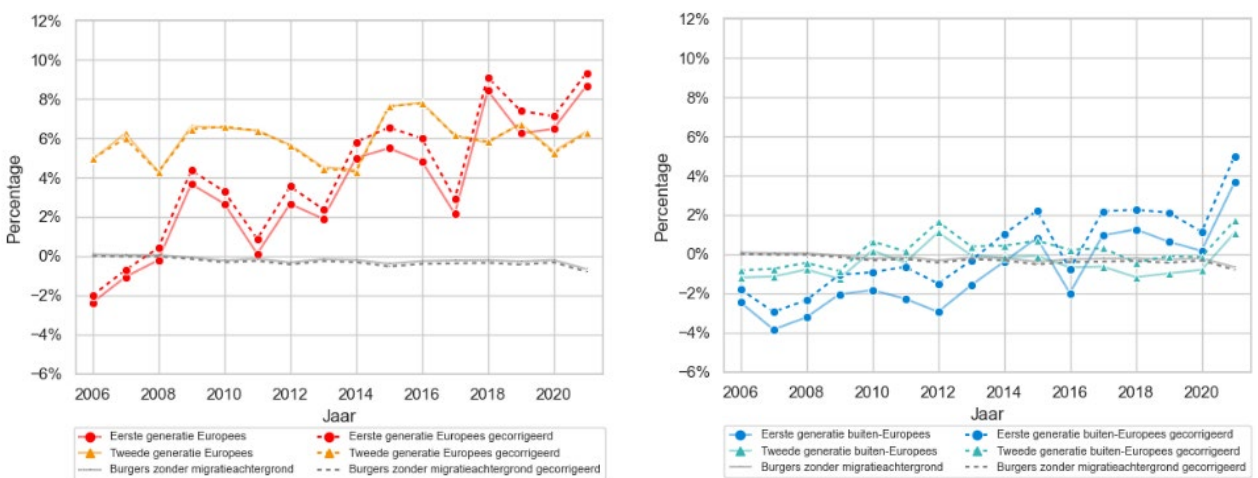
Figuur 30. Vervolgopleiding **hoger onderwijs** na havo (Europees is exclusief Nederland). Te zien is het verschil in percentages (ongecorrigeerd en gecorrigeerd voor persoonskenmerken) ten opzichte van de gemiddelde Nederlandse scholier.

Geen vervolgopleiding

Figuur 31. **Geen** vervolgopleiding na havo (links: percentage; rechts: index met basisjaar 2008) (Europees is exclusief Nederland)

Het komt steeds vaker voor dat havo-ge diplomaerden niet doorleren (Figuur 31). In 2006 deed 15% dat, in 2021 was dat 21%. We zien, in lijn met de vorige grafieken, dat burgers met een eerste generatie migratieachtergrond steeds minder vaak doorleren (Figuur 32). De verschillen tussen groepen in wel of niet doorleren reflecteren de verschillen in de geneigdheid om te studeren aan het hoger onderwijs.

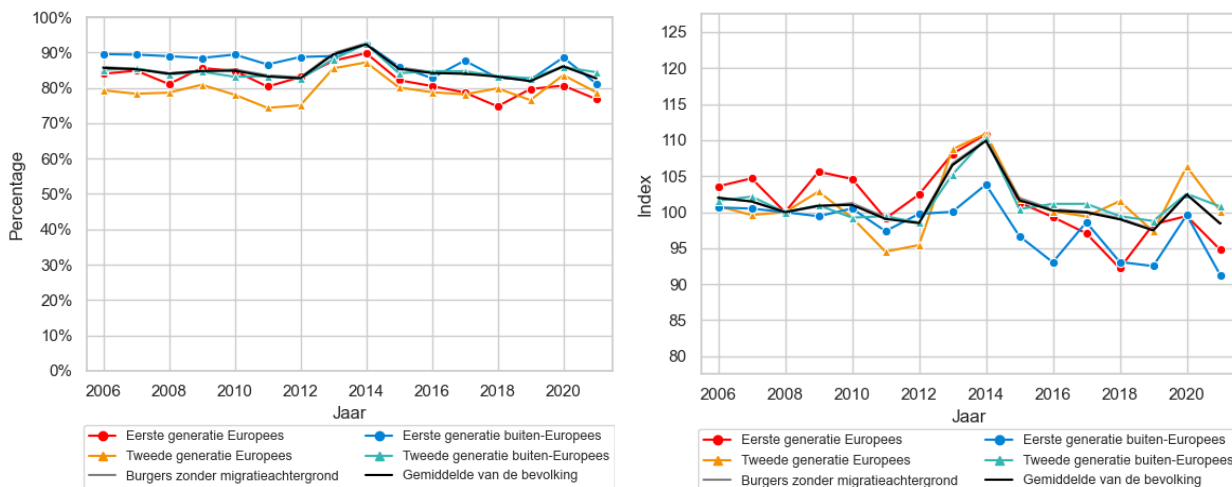
Figuur 32. **Geen** vervolgopleiding na havo (Europees is exclusief Nederland). Te zien is het verschil in percentages (ongecorrigeerd en gecorrigeerd voor persoonskenmerken) ten opzichte van de gemiddelde Nederlandse scholier.

2.3.4 Vervolg na vwo

Stapeling: vervolg op het middelbaar onderwijs

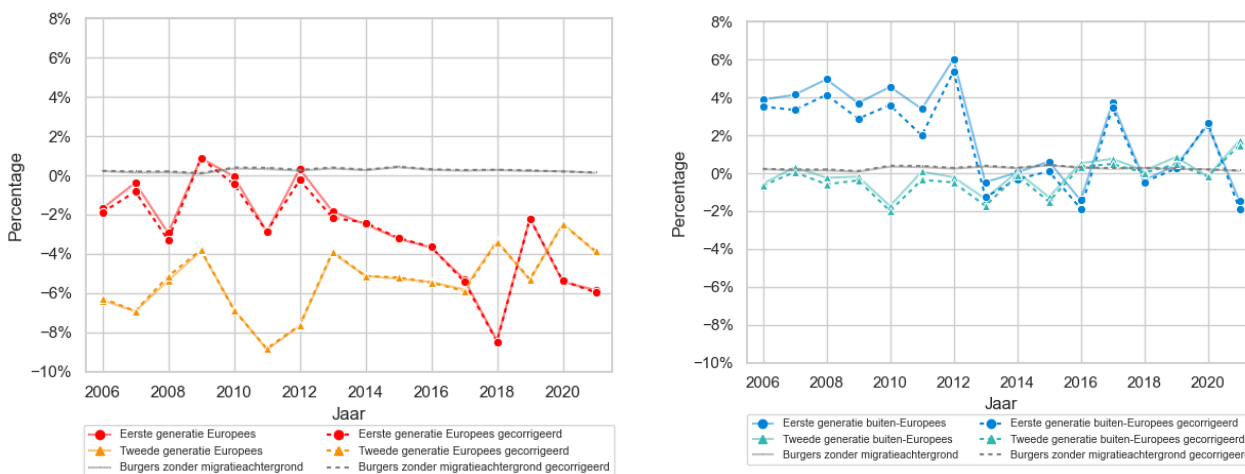
Stapeling is niet mogelijk voor vwo'ers: zij hebben reeds het 'hoogst mogelijke' middelbareschooldiploma.

Vervolgopleiding in het hoger onderwijs

Figuur 33. Doorstroom na het vwo (links: percentage; rechts: index met basisjaar 2008) (Europees is exclusief Nederland)³²

Diplomahouders uit het vwo zijn zeer geneigd om door te studeren op het hoger onderwijs. 83% van de vwo-gediplomeerden gaat naar het hbo of het wo door (2021, Figuur 33). Er is geen duidelijke trend waarneembaar door de jaren heen. Wel zien we dat dat groepen verschillen in de neiging om te gaan studeren (Figuur 34). Tot 2012 waren buiten-Europese vwo-gediplomeerden (eerste generatie) meer dan gemiddeld geneigd om te studeren. Sinds 2013 is dat niet meer het geval. Ook onder de groep eerste generatie Europees studeert men sinds 2013 een stuk minder vaak door dan gemiddeld. De tweede generatie uit Europa studeert altijd al minder na behalen van een vwo-diploma. De verschillen komen niet door persoonskenmerken (zie bijlage A voor welke controlevariabelen hierbij is gecontroleerd).

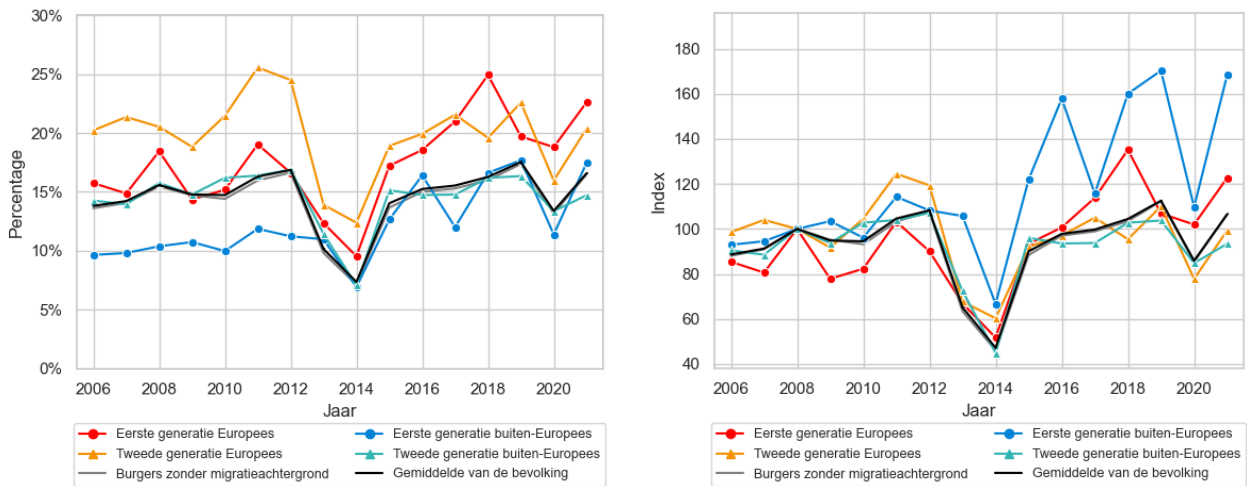
Figuur 34. Verschil in doorstroom na het vwo (Europees is exclusief Nederland)³³ ten opzichte van het gemiddelde van de bevolking

Geen vervolopleiding

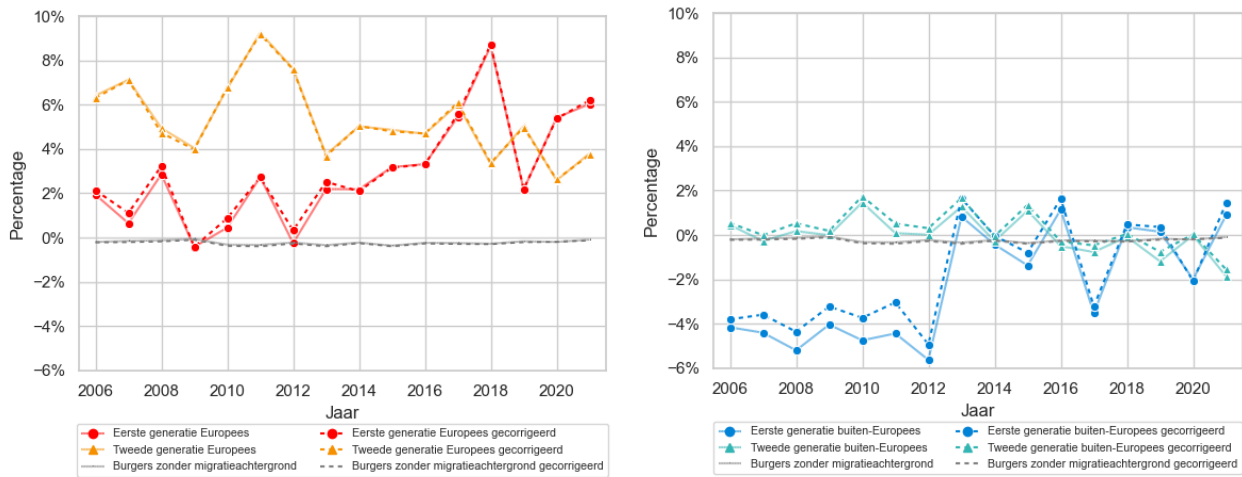
Vwo-gediplomeerden die niet gaan studeren aan het wo of hbo, stappen doorgaans uit het onderwijssysteem. Daarom zijn de grafieken hieronder een spiegelbeeld van de grafieken in de vorige paragraaf. In Figuur 35 is te zien dat het aandeel vwo-gediplomeerden dat geen vervolgonderwijs volgt in 2021 ging om ruim 15%.

³² Doorstroom naar het mbo of een verder vervolg op de middelbare school komt nauwelijks voor en wordt daarom niet getoond.

³³ Doorstroom naar het mbo of een verder vervolg op de middelbare school komt nauwelijks voor en wordt daarom niet getoond.

Figuur 35. **Geen** vervolgopleiding na vwo (links: percentage; rechts: index met basisjaar 2008) (Europees is exclusief Nederland)

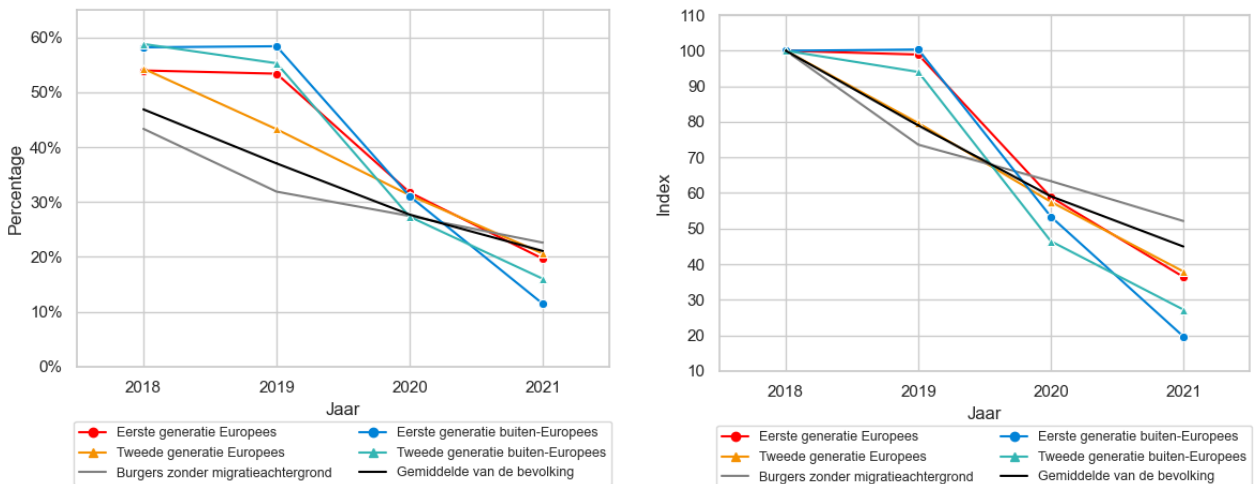
Figuur 36. Verschil in **geen** vervolgopleiding na vwo (Europees is exclusief Nederland) ten opzichte van het gemiddelde van de bevolking

2.4 Kansen op de arbeidsmarkt bij gekozen opleiding bol en bbl

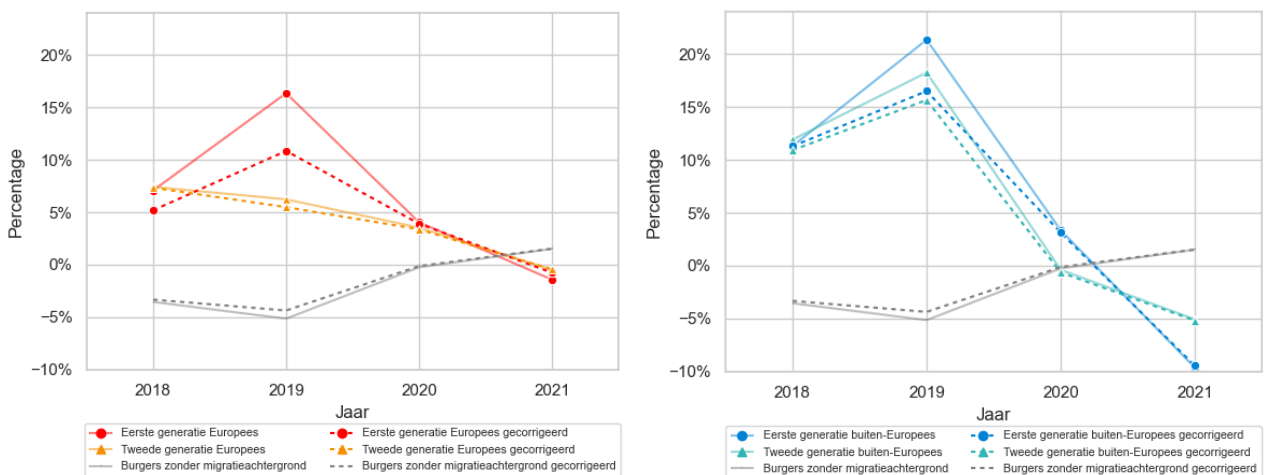
De SBB (Samenwerkingsorganisatie Beroepsonderwijs Bedrijfsleven) geeft aan elke mbo-opleiding ieder jaar een beoordeling voor de baankans over vijf jaar. Om de statistiek 'kansen op de arbeidsmarkt bij gekozen opleiding bol en bbl' te maken, koppelen wij de beoordeling van de baankans per opleiding aan de daadwerkelijk gekozen opleidingen van studenten in dat jaar. Deze kansen beslaan dus het hypothetische geval dat iedereen gelijk behandeld wordt op de arbeidsmarkt en men alleen kijkt naar gevolgde opleiding.

Figuur 37 tot en met Figuur 42 laten de kansen op de arbeidsmarkt van studenten zien op basis van hun studiekeuze. De kansen zijn te onderscheiden in drie categorieën: geringe & matige kansen, voldoende kansen en ruim voldoende & goede kansen.

Bij deze analyse moet een belangrijke kanttekening worden geplaatst, namelijk dat voor de gehele bevolking het aandeel studenten dat kiest voor een opleiding met 'voldoende kansen' of 'ruim voldoende & goede kansen' toeneemt in de periode 2018-2021. Deze toename is niet alleen te verklaren doordat studenten andere keuzes zijn gaan maken maar ook doordat de SBB opleidingen anders classificeert. Dit komt deels door aanpassingen in hun werkwijze en deels door de toenemende krapte op de arbeidsmarkt waardoor de baankansen voor alle opleidingen zijn toegenomen. Het aandeel bol- en bbl studenten dat een opleiding volgen met een ruim voldoende kansrijkheid

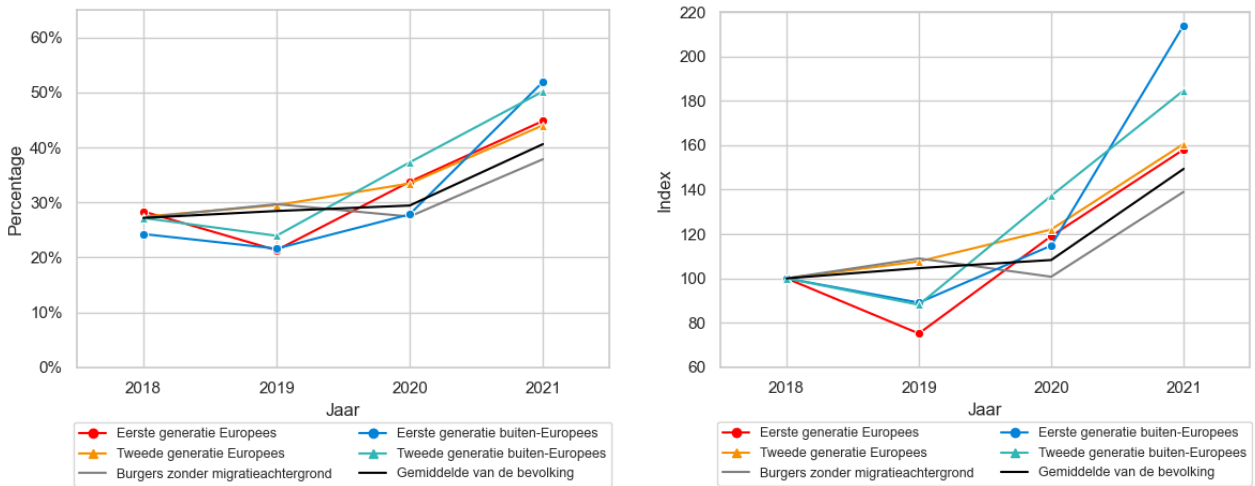

Figuur 37. Het aandeel bol- en bbl studenten dat een studie volgt met **geringe en matige** kansen op de arbeidsmarkt (links: percentage; rechts: index met basisjaar 2008) (Europees is exclusief Nederland)

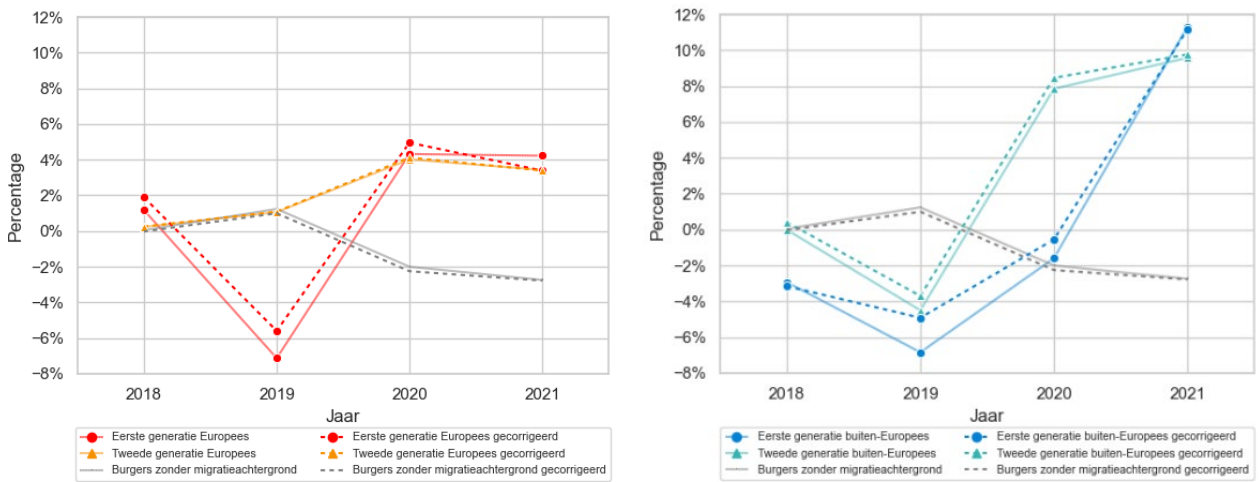

Figuur 38. Het (on)gecorrigeerde verschil in het aandeel bol- en bbl studenten dat een studie volgt met **geringe en matige** kansen op de arbeidsmarkt (Europees is exclusief Nederland) ten opzichte van het gemiddelde van de bevolking

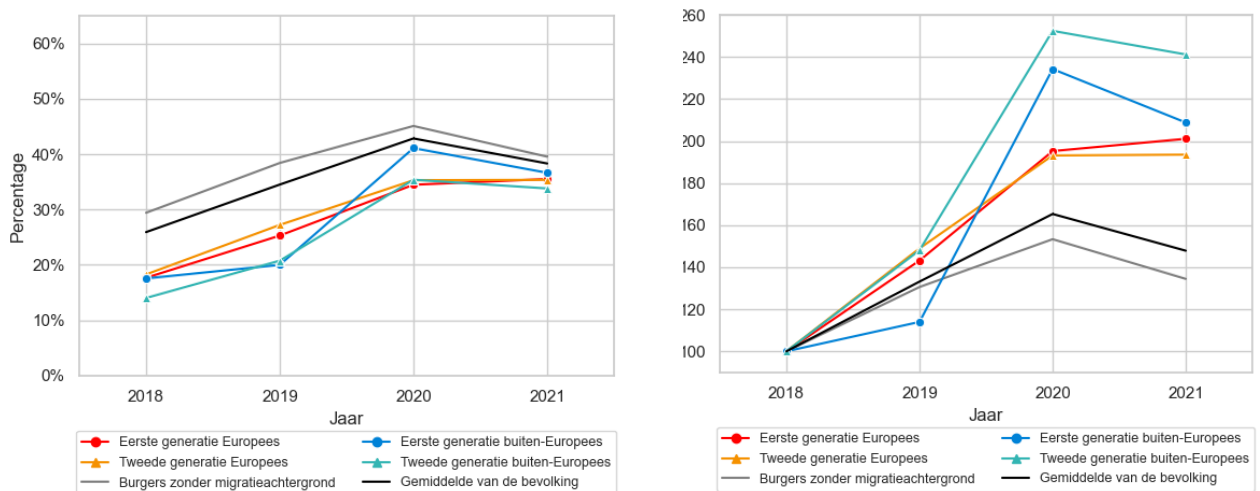
Over de gehele bevolking is er een dalende trend in het aantal studenten dat kiest voor een opleiding met geringe en matige kansen op de arbeidsmarkt. Voor alle groepen met een migratieachtergrond, maar in het specifiek voor studenten met een buiten-Europese migratieachtergrond, is deze afname groter dan voor het gemiddelde van de bevolking. Dit is te zien in Figuur 37. In 2021 kiezen studenten met een buiten-Europese migratieachtergrond minder vaak dan het gemiddelde van de samenleving voor een bol-/bbl-opleiding met geringe en matige kansen.

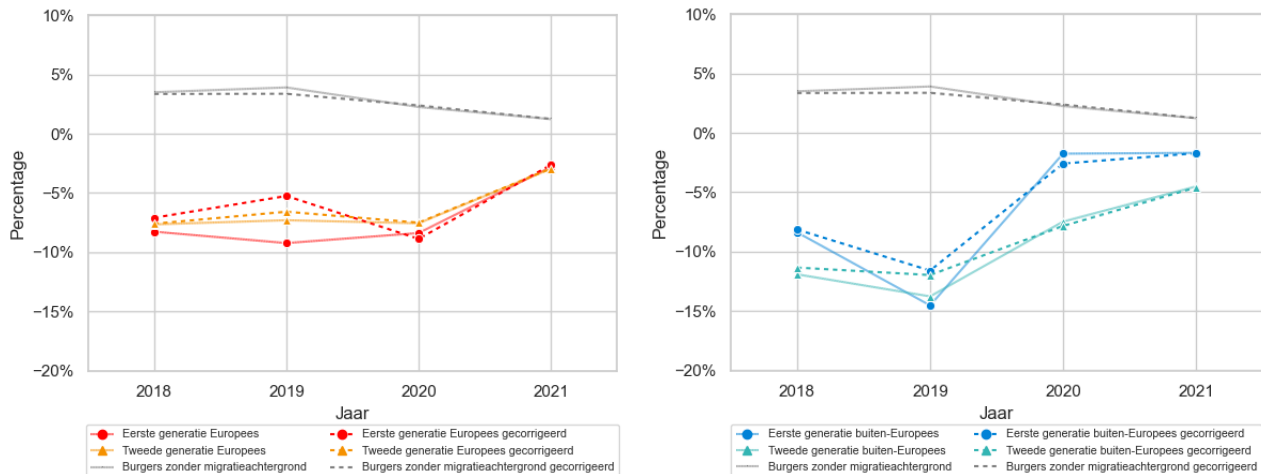
Figuur 39. Het aandeel bol- en bbl studenten dat een studie volgt met voldoende kansen op de arbeidsmarkt (links: percentage; rechts: index met basisjaar 2008) (Europees is exclusief Nederland)

Figuur 40. Het (on)gecorrigeerde verschil in het aandeel bol- en bbl studenten dat een studie volgt met voldoende kansen op de arbeidsmarkt (Europees is exclusief Nederland) ten opzichte van het gemiddelde van de bevolking

Figuur 41. Het aandeel bol- en bbl studenten dat een studie volgt met ruim voldoende en goede kansen op de arbeidsmarkt (links: percentage; rechts: index met basisjaar 2008) (Europees is exclusief Nederland)

Figuur 42. Het (on)gecorrigeerde verschil in het aandeel bol- en bbl studenten dat een studie volgt met **ruim voldoende en goede** kansen op de arbeidsmarkt (Europees is exclusief Nederland) ten opzichte van het gemiddelde van de bevolking

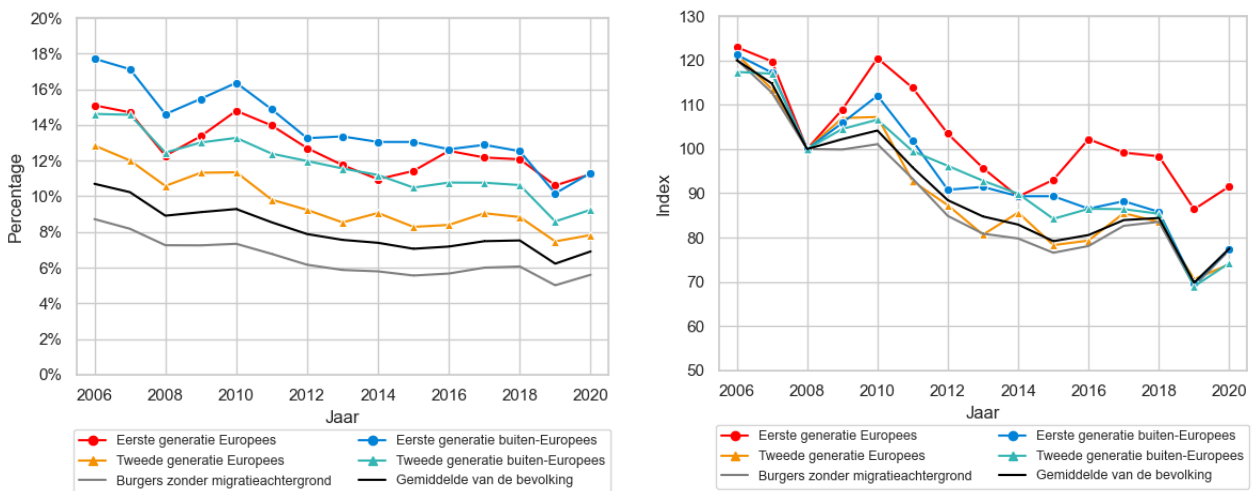
Tegelijkertijd kiezen alle groepen met een migratieachtergrond vaker dan het gemiddelde van de bevolking voor een bol-/bbl-opleiding met voldoende kansen (Figuur 39) maar minder vaak voor een opleiding met ruim voldoende en goede kansen (Figuur 41). Dit laatste verschil neemt wel af in de periode 2018-2021, en is in 2021 tussen de 1 en 5 procentpunt voor alle groepen met een migratieachtergrond (Figuur 42).

2.5 Schooluitval uitgesplitst voor mbo (bol en bbl), hbo (bachelor) en wo (master)

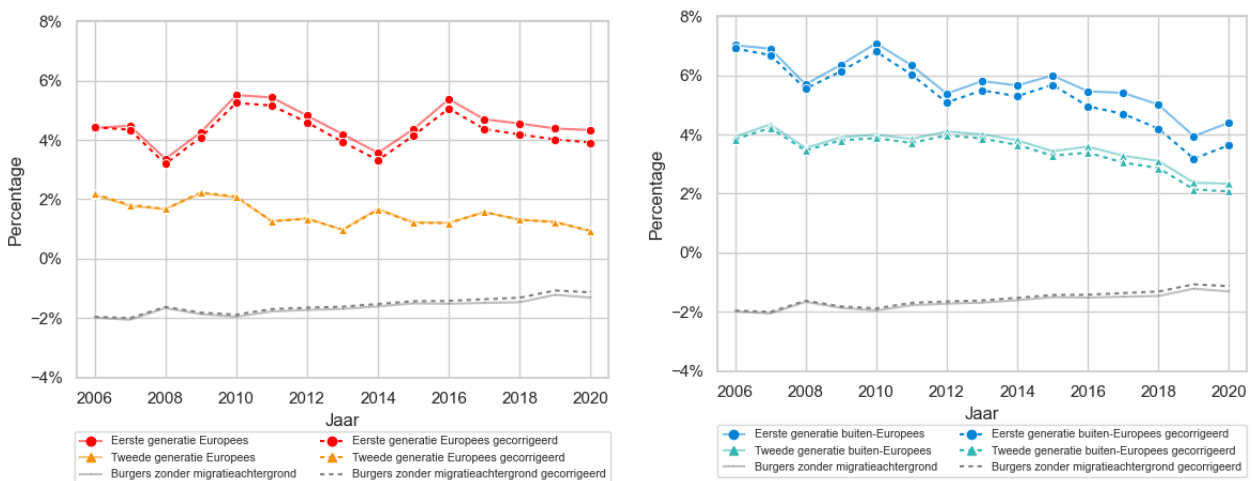
In deze paragraaf kijken we naar schooluitval onder de verschillende groepen met of zonder een migratieachtergrond. We maken hierbij onderscheid tussen schooluitval in het algemeen (stoppen met de opleiding zonder diploma) en voortijdige schoolverlaters (VSV), deze groep is uitgevallen zonder startkwalificatie³⁴.

Uit onderstaande figuren blijkt dat voor alle type opleidingen (bol, bbl, hbo en wo) het percentage schooluitval onder de groepen met een migratieachtergrond hoger is dan voor het gemiddelde van de bevolking (ook na correctie voor persoonskenmerken). De grootste verschillen zijn er voor bol- en bbl-opleidingen, de kleinste verschillen voor een wo-master. Over alle opleidingstypen samen zijn de verschillen het grootst voor de groep eerste generatie buiten-Europees en het kleinst voor de groep tweede generatie Europees. Ook het percentage voortijdige schoolverlaters (bol en bbl) is hoger onder alle groepen met een migratieachtergrond dan voor het gemiddelde van de bevolking. Met name onder de groep eerste generatie buiten-Europees gaat het om een opvallend hoog percentage voortijdige schoolverlaters (voor bbl-opleidingen 23% ten opzichte van 10% voor het gemiddelde van de bevolking).

³⁴ Iemand die het (bekostigd) onderwijs heeft verlaten en niet in het bezit is van een startkwalificatie is een voortijdig schoolverlater (VSV). Het bezit van een startkwalificatie houdt in dat iemand ten minste een afgeronde havo- of vwo-opleiding, een basisberoepsopleiding (mbo niveau 2) of een oude opleiding van vergelijkbaar niveau heeft.

Figuur 43. Percentage gestopt met studie **zonder diploma** bol (links: percentage; rechts: index met basisjaar 2008) (Europees is exclusief Nederland)

Figuur 44. Gestopt met studie **zonder diploma** bol (Europees is exclusief Nederland). Te zien is het verschil in percentages (ongecorrigeerd en gecorrigeerd voor persoonskenmerken) ten opzichte van de gemiddelde Nederlandse scholier.

Het percentage studenten dat stopt met een mbo-opleiding (bol) zonder diploma is in de periode 2006-2020 gemiddeld genomen afgenomen van 11% naar 7% (Figuur 43). Voor alle groepen met een migratieachtergrond is er ook sprake van een afname van het percentage schooluitval. Echter, uit figuur 44 blijkt dat voor alle groepen met een migratieachtergrond het percentage schooluitval hoger is dan voor het gemiddelde van de bevolking, ook na correctie voor persoonskenmerken (zie bijlage A voor welke controlevariabelen hierbij is gecontroleerd). We zien wel dat het verschil in schooluitval met het gemiddelde van de bevolking over de jaren afneemt voor de groepen met een buiten-Europese migratieachtergrond en tweede generatie buiten-Europese migratieachtergrond.

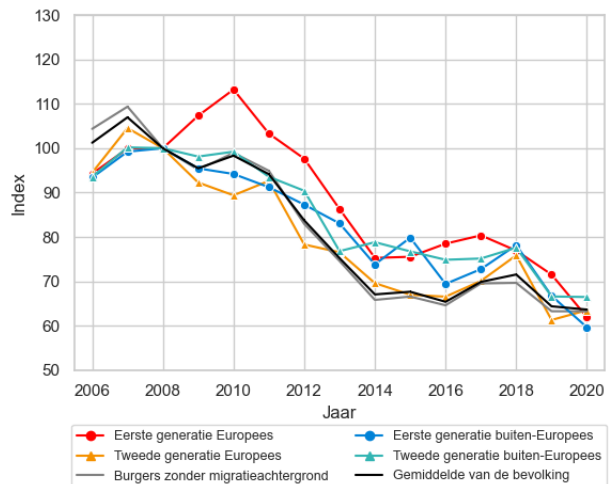
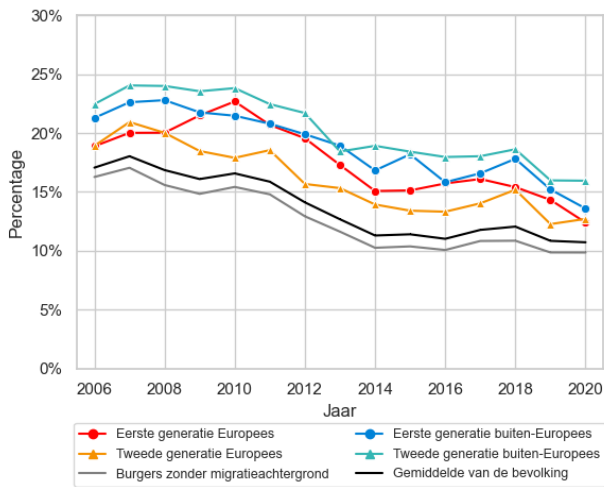
Herkomstgroep	Verskil ongecorrigeerd	Verskil gecorrigeerd	Effectgrootte
Afrika, eerste generatie	5%	4%	19
Afrika, > 5 jaar in Nederland	3%	3%	15
Azië, eerste generatie	3%	3%	15
Marokko	3%	3%	16
Marokko, 15 tot 27 jaar	3%	3%	16
Marokko, laag opgeleid	3%	3%	14
Marokko, man	6%	5%	17
Marokko, > 5 jaar in Nederland	4%	3%	23
Marokko, twee ouders geboren in het buitenland	3%	3%	14
Marokko, tweede generatie	3%	3%	21
Nederlandse Cariben	5%	4%	16
Nederlandse Cariben, 15 tot 27 jaar	5%	5%	16
Nederlandse Cariben, eerste generatie	7%	7%	20
Nederlandse Cariben, laag opgeleid	4%	4%	13
Nederlandse Cariben, man	7%	6%	14
Nederlandse Cariben, > 5 jaar in Nederland	5%	5%	21
Nederlandse Cariben, twee ouders geboren in het buitenland	5%	5%	15
Nederlandse Cariben, tweede generatie	4%	3%	14
Suriname, > 5 jaar in Nederland	3%	3%	16
Suriname, tweede generatie	3%	3%	15

Tabel 5. Top-20 groepen met een middelgroot (effectgrootte>0,5) of groot (effectgrootte>0,8) verschil in percentage studenten gestopt met studie **zonder diploma** bol in 2020

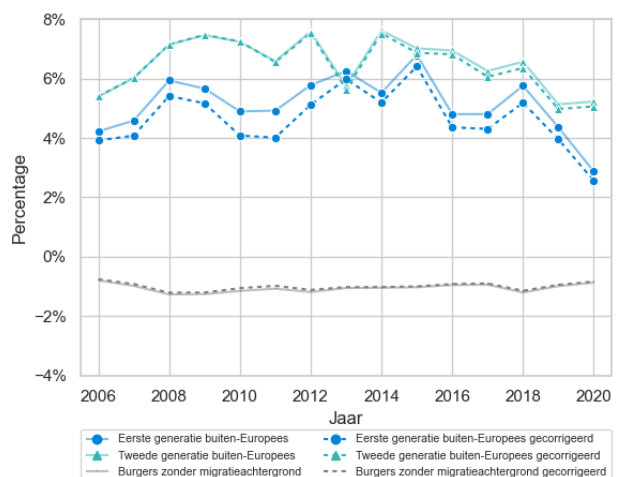
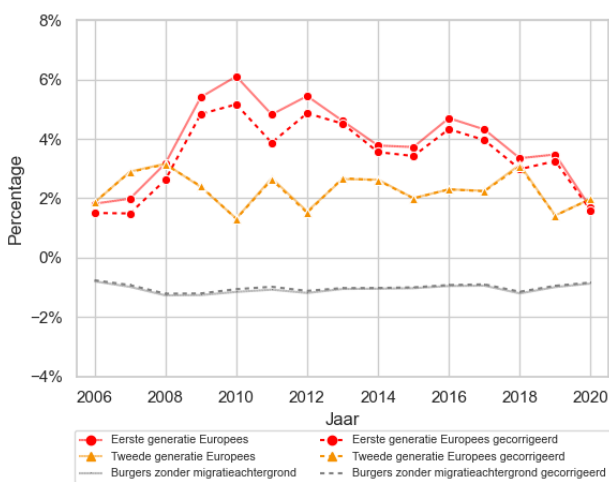
Uit Figuur 43 en Figuur 44 is gebleken dat de meeste groepen met een migratieachtergrond vaker dan het gemiddelde van de bevolking stoppen zonder diploma in het mbo-bol onderwijs. De buiten-Europese herkomstgroep stopt net iets vaker dan Europese herkomstgroepen. In Tabel 5 onderzoeken we verder welke specifieke subgroep³⁵ vaker dan gemiddeld zonder diploma stopt. We presenteren de groepen met de grootste effectgrootte (zie Bijlage C voor een verdere toelichting). We zien dat voornamelijk subgroepen uit Marokko en de Nederlandse Cariben vertegenwoordigd zijn. Opvallend is dat in beide groepen de man een groot verschil met de gemiddelde man heeft, maar dat dit niet geldt voor de vrouw uit deze landen. In Figuur 215 worden deze bevindingen verder uitgezet en samengebracht, maar zien we ook dat de Nederlandse Cariben en Marokko laag scoren op het thema hoge onderwijskansen.

Het percentage studenten dat stopt met een opleiding mbo (bbl) zonder diploma is in de periode 2006-2020 gemiddeld genomen afgenomen van 17% naar 11% (Figuur 45). Hoewel dit ook geldt voor de groepen met een migratieachtergrond, blijkt ook hier dat zij vaker dan gemiddeld stoppen met een bbl-opleiding, ook na controle voor persoonskenmerken. In 2020 is het verschil in uitval met het gemiddelde van de bevolking (na correctie voor persoonskenmerken) gelijk aan 2 procentpunt voor de groep eerste/tweede generatie Europees, 2,5 procentpunt voor de groep eerste generatie buiten-Europees en 5 procentpunt voor de groep tweede generatie buiten-Europees. Opvallend is dat het percentage dat stopt met een bbl-opleiding hoger is onder de groep tweede generatie buiten-Europees dan onder de groep eerste generatie buiten-Europees. Bbl-opleidingen vormen hierin een uitzondering op de andere opleidingstypen, daar is het uitvalpercentage hoger onder de eerste generatie buiten-Europees dan onder de tweede.

³⁵ De getoonde subgroepen bestaan uit een combinatie van een herkomstland en een uitsplitsing. Bijvoorbeeld een man uit Turkije of een burger uit de herkomstgroep Suriname uit de tweede generatie. De getoonde verschillen zijn ten opzichte van de beste referentiegroep. Zo wordt een man uit Turkije vergeleken met de gemiddelde Nederlandse man. Als er geen passende referentiegroep aanwezig is (< vijf jaar in Nederland), wordt er vergeleken met de gemiddelde Nederlandse burger.

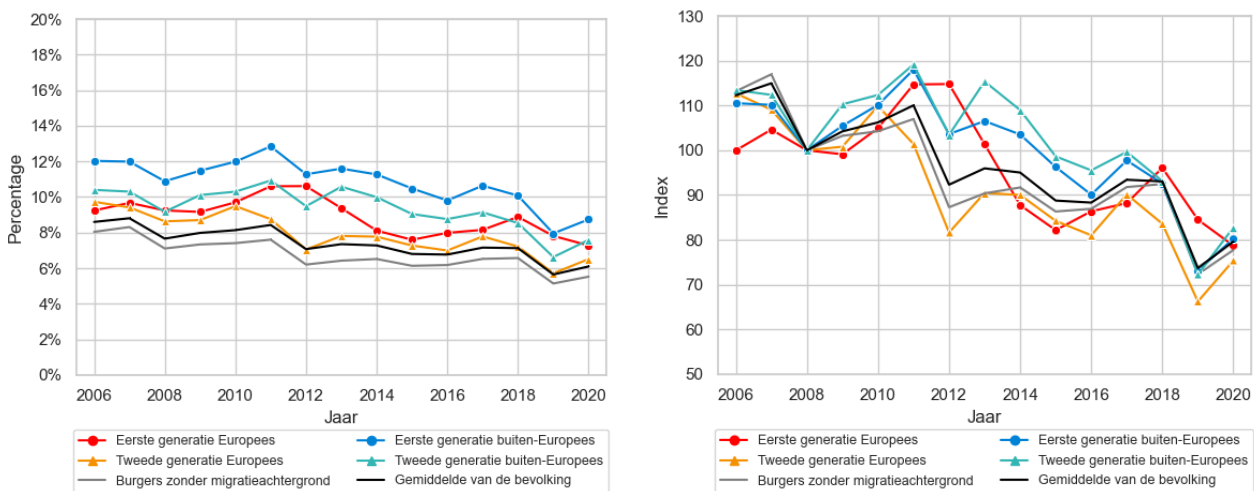

Figuur 45. Percentage gestopt met studie **zonder diploma** bbl (links: percentage; rechts: index met basisjaar 2008) (Europees is exclusief Nederland)

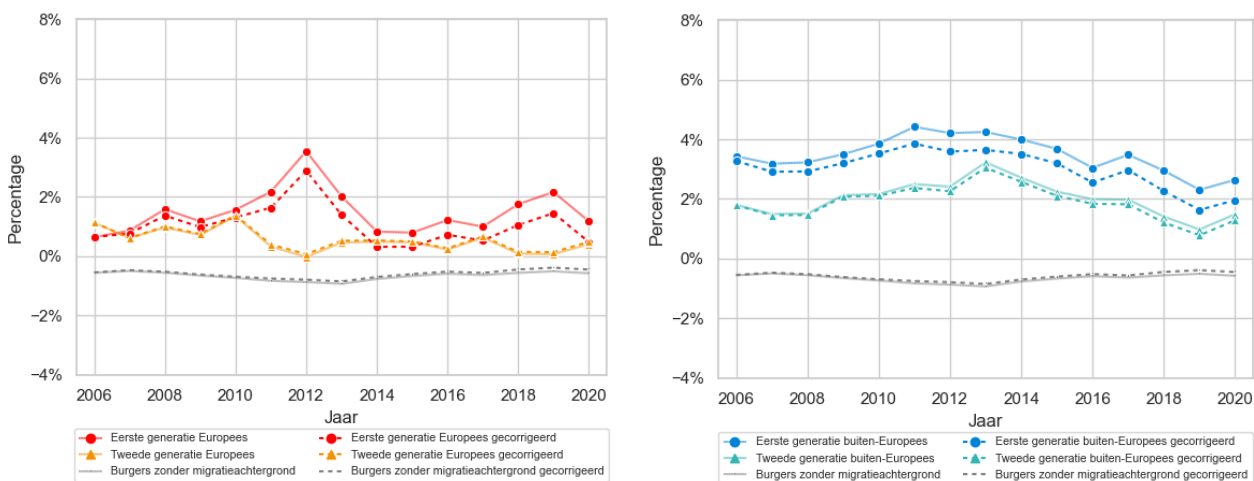

Figuur 46. Gestopt met studie **zonder diploma** bbl (Europees is exclusief Nederland). Te zien is het verschil in percentages (ongecorrigeerd en gecorrigeerd voor persoonskenmerken) ten opzichte van de gemiddelde Nederlandse scholier.

Het percentage studenten dat stopt met een bacheloropleiding zonder diploma is in de periode 2006-2020 gemiddeld genomen afgenomen van 9% naar 6% (Figuur 47). Ook bij bacheloropleidingen is het percentage schooluitval onder groepen met een migratieachtergrond hoger dan gemiddeld. Echter, de verschillen met het gemiddelde zijn kleiner dan voor mbo-opleidingen. De verschillen met het gemiddelde van de bevolking zijn het grootst voor de groep eerste generatie buiten-Europees en het kleinst voor de groep tweede generatie Europees (ook na correctie voor persoonskenmerken).

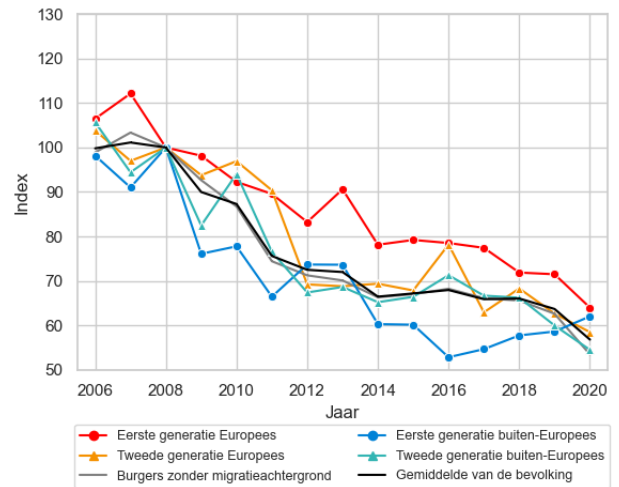
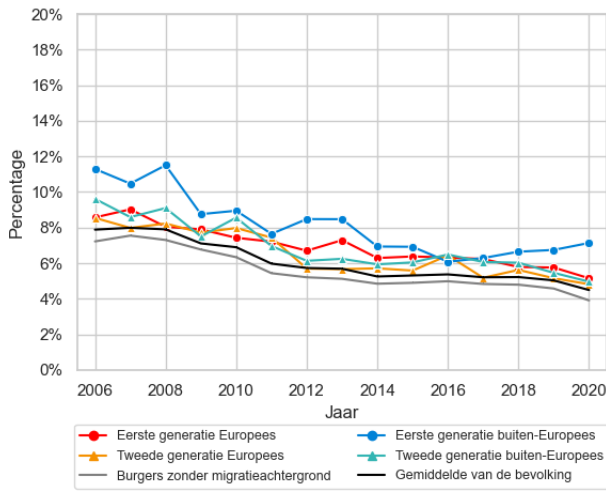

Figuur 47. Percentage gestopt met studie **zonder diploma** bachelor (links: percentage; rechts: index met basisjaar 2008) (Europees is exclusief Nederland)

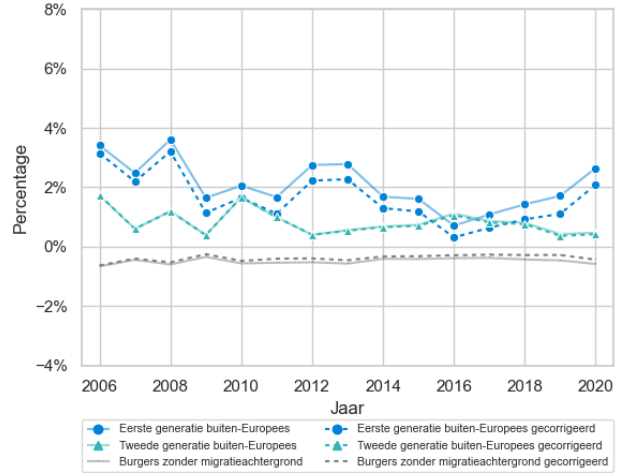
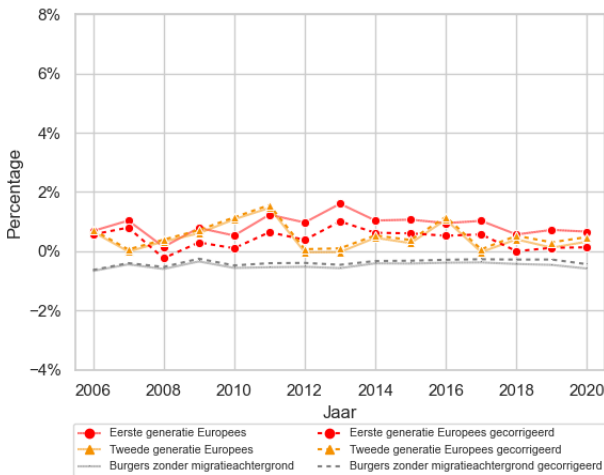

Figuur 48. Gestopt met studie **zonder diploma** bachelor (Europees is exclusief Nederland). Te zien is het verschil in percentages (ongecorrigeerd en gecorrigeerd voor persoonskenmerken) ten opzichte van de gemiddelde Nederlandse scholier.

Het percentage studenten dat stopt met een masteropleiding zonder diploma is in de periode 2006-2020 gemiddeld genomen afgenomen van 8% naar 5% (Figuur 49). Net als voor de andere opleidingen is het uitvalpercentage onder groepen met een migratieachtergrond net iets hoger dan voor het gemiddelde van de bevolking. De verschillen zijn echter relatief klein. In 2020 ging het voor de groep met een Europese migratieachtergrond en een tweede generatie buiten-Europese migratieachtergrond om een verschil van maximaal 0,5 procentpunt (gecorrigeerd voor persoonskenmerken). Voor de groep eerste generatie buiten-Europees is het verschil groter, 2 procentpunt in 2020.

Figuur 49. Percentage gestopt met studie **zonder diploma** master (links: percentage; rechts: index met basisjaar 2008) (Europees is exclusief Nederland)

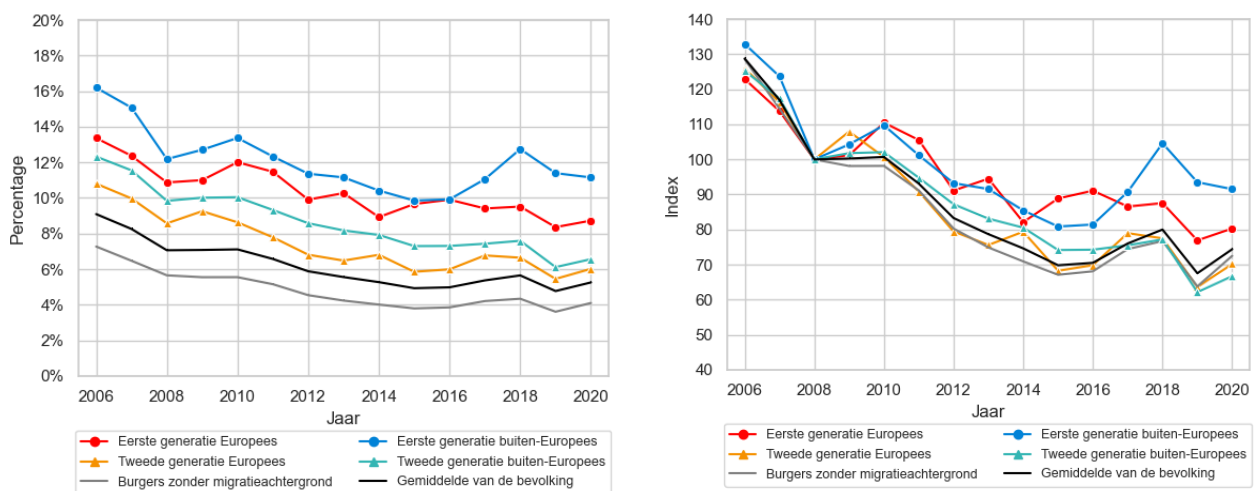
Figuur 50. Gestopt met studie **zonder diploma** master (Europees is exclusief Nederland). Te zien is het verschil in percentages (ongecorrigeerd en gecorrigeerd voor persoonskenmerken) ten opzichte van de gemiddelde Nederlandse scholier.

Tabel 6 laat vervolgens zien welke subgroepen er een praktisch groot verschil hebben met de referentiegroep met een grote effectgrootte (zie Bijlage C voor een verdere toelichting). Opvallend is als eerste dat alleen de groep mensen uit Duitsland van de eerste generatie of die korter dan 5 jaar in Nederland zijn een grote negatieve effectgrootte hebben. Dit betekent dat deze groep praktisch gezien veel minder vaak dan het gemiddelde stopt met de master-diploma en dat dit verschil statistisch interessant is. In Figuur 215 in H5 zien we dan ook dat de groep met als herkomstland Duitsland het vergelijkbaar doet met het gemiddelde op het thema hoge onderwijskansen. Verder zien we voornamelijk dat mensen uit een subgroep uit Afghanistan, Overig Afrika, Overig Amerika en Oceanië en overig Afrika vaker dan het gemiddelde stoppen met hun master-opleiding zonder diploma. Voornamelijk de eerste generatie stopt vaker dan het gemiddelde met een master-opleiding, aangezien deze subgroep voor bijna alle landen aanwezig is in de tabel.

Herkomstgroep	Verskil ongecorrigeerd	Verskil gecorrigeerd	Effectgrootte
Afghanistan, eerste generatie	4%	4%	6
Afghanistan, > 5 jaar in Nederland	3%	3%	5
Afrika, eerste generatie	5%	4%	8
Afrika, hoog opgeleid	2%	2%	4
Afrika, < 5 jaar in Nederland	5%	5%	5
Afrika, > 5 jaar in Nederland	2%	2%	4
Afrika, twee ouders geboren in het buitenland	3%	3%	4
Amerika Oceanië	2%	2%	5
Amerika Oceanië, eerste generatie	3%	3%	8
Amerika Oceanië, hoog opgeleid	2%	2%	5
Amerika Oceanië, < 5 jaar in Nederland	3%	2%	4
Amerika Oceanië, > 5 jaar in Nederland	2%	2%	6
Amerika Oceanië, twee ouders geboren in het buitenland	3%	3%	6
Azië, eerste generatie	2%	2%	9
Azië, < 5 jaar in Nederland	3%	2%	6
Azië, twee ouders geboren in het buitenland	2%	1%	4
Duitsland, eerste generatie	-1%	-1%	-5
Duitsland, < 5 jaar in Nederland	-2%	-2%	-5
Marokko, eerste generatie	6%	6%	4
Nederlandse Cariben, > 5 jaar in Nederland	2%	2%	5

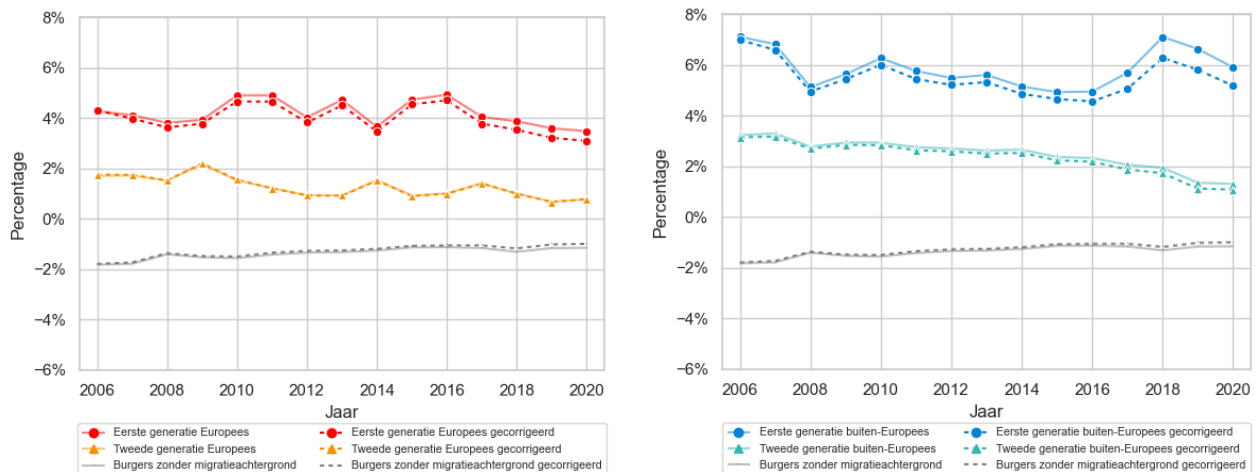
Tabel 6. Top-20 groepen met een middelgroot (effectgrootte>0,5) of groot (effectgrootte>0,8) verschil in percentage studenten gestopt met studie **zonder diploma** master in 2020

Het percentage voortijdige schoolverlaters³⁶ vanuit het mbo (bol) is in de periode 2006-2020 gemiddeld genomen afgenomen van 9% naar 5% (Figuur 51). Hoewel het aandeel voortijdige schoolverlaters voor alle groepen in deze periode is afgenomen, blijft het percentage voortijdige schoolverlaters onder de groepen met een migratieachtergrond hoger dan het gemiddelde, ook na correctie voor persoonskenmerken (Figuur 52). Dit verschil is groter voor de groepen met een buiten-Europese migratieachtergrond dan voor de groepen met een Europese migratieachtergrond.

Figuur 51. Percentage voortijdige **schoolverlaters** bol (links: percentage; rechts: index met basisjaar 2008) (Europees is exclusief Nederland)

³⁶ Iemand die het (bekostigd) onderwijs heeft verlaten en niet in het bezit is van een startkwalificatie is een voortijdig schoolverlater (VSV). Het bezit van een startkwalificatie houdt in dat iemand ten minste een afgeronde havo- of vwo-opleiding, een basisberoepsopleiding (mbo niveau 2) of een oude opleiding van vergelijkbaar niveau heeft.

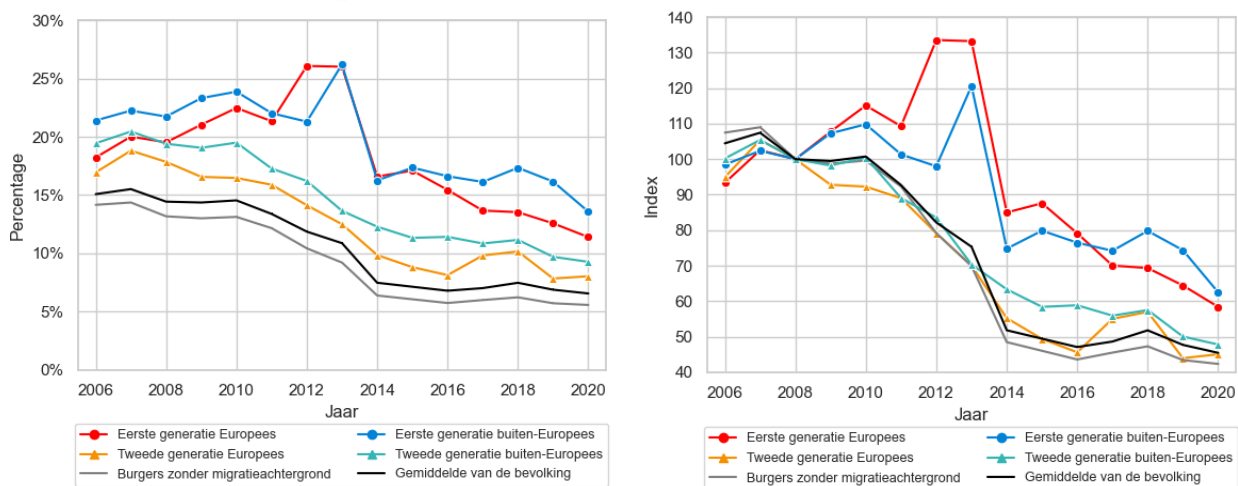
Figuur 52. Voortijdige **schoolverlaters** bol (Europees is exclusief Nederland). Te zien is het verschil in percentages (ongecorrigeerd en gecorrigeerd voor persoonskenmerken) ten opzichte van de gemiddelde Nederlandse scholier.

In Tabel 7 tonen wij op basis van effectgroottes welke subgroepen sterk afwijken in het aandeel schoolverlaters in het mbo-bol onderwijs (zie Bijlage C voor een verdere toelichting). We zien grote verschillen bij subgroepen uit overig Afrika, Eritrea en Syrië. Deze subgroepen zijn dus voornamelijk verantwoordelijk voor het verschil tussen de buiten-Europese herkomstgroep en het gemiddelde in Figuur 52. Bij de verschillende herkomstlanden komen telkens dezelfde uitsplitsingen terug, waarin opvalt dat voornamelijk jonge mannen van de eerste generatie vaker dan gemiddeld schoolverlater zijn.

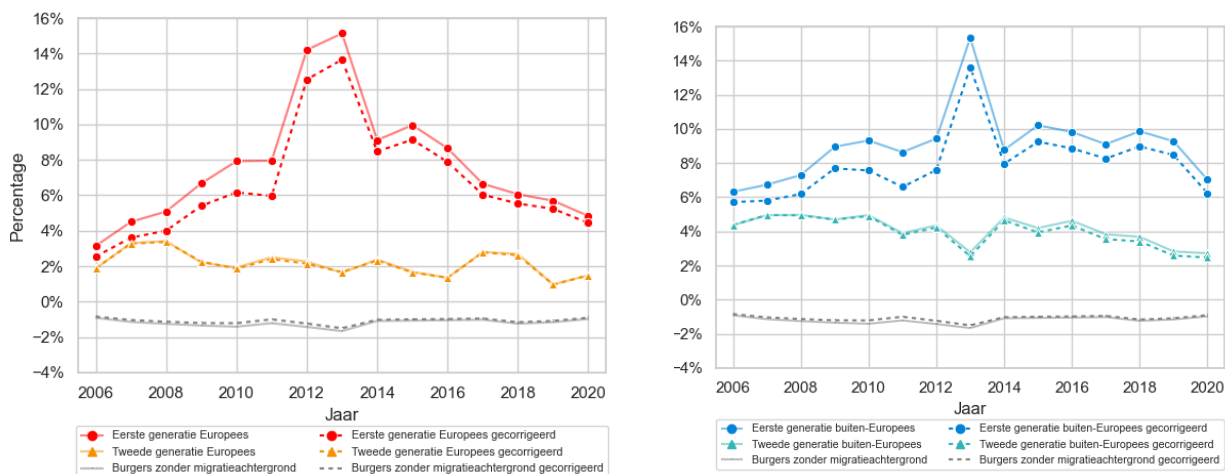
Herkomstgroep	Verskil ongecorrigeerd	Verskil gecorrigeerd	Effectgrootte
Afrika	5%	4%	23
Afrika, 15 tot 27 jaar	4%	4%	19
Afrika, eerste generatie	9%	8%	44
Afrika, laag opgeleid	6%	5%	24
Afrika, man	7%	6%	20
Afrika, nieuwkomer	13%	12%	51
Afrika, twee ouders geboren in het buitenland	5%	5%	24
Azië, eerste generatie	5%	5%	32
Azië, nieuwkomer	7%	6%	36
Eritrea	14%	13%	32
Eritrea, 15 tot 27 jaar	14%	13%	31
Eritrea, eerste generatie	14%	13%	45
Eritrea, laag opgeleid	14%	13%	27
Eritrea, man	18%	16%	27
Eritrea, nieuwkomer	15%	13%	43
Eritrea, twee ouders geboren in het buitenland	14%	13%	32
Syrië	6%	5%	21
Syrië, eerste generatie	7%	6%	31
Syrië, nieuwkomer	7%	6%	30
Syrië, twee ouders geboren in het buitenland	6%	5%	21

Tabel 7. Top-20 groepen met een middelgroot (effectgrootte>0,5) of groot (effectgrootte>0,8) verschil in percentage voortijdig **schoolverlaters** (VSV) van de bol-studenten in 2020

Het percentage voortijdige schoolverlaters vanuit het mbo (bbl) is in de periode 2006-2020 gemiddeld genomen afgenomen van 15% naar 7% (zie Figuur 53). Bij alle herkomstgroepen ligt dat percentage voor alle jaren hoger dan gemiddeld (Figuur 54). Voornamelijk voor de eerste generatie herkomstgroepen is de trend opvallend, met eerst een sterke toename in de periode tot 2012 en daarna een sterke daling tot onder het niveau van 2006. In 2020 is het verschil voor deze groepen ten opzichte van het gemiddelde ook herstelt. We merken hierbij op dat het aantal scholieren op het mbo-bbl voor deze herkomstgroepen sterk is gedaald in de jaren na 2006.

Figuur 53. Percentage voortijdige **schoolverlaters** bbl (links: percentage; rechts: index met basisjaar 2008) (Europees is exclusief Nederland)

Figuur 54. Voortijdige **schoolverlaters** bbl (Europees is exclusief Nederland). Te zien is het verschil in percentages (ongecorrigeerd en gecorrigeerd voor persoonskenmerken) ten opzichte van de gemiddelde Nederlandse scholier.

Net als in Tabel 7 is de herkomstgroep Afrika (zonder Marokko) oververtegenwoordigd bij subgroepen die vaker stoppen zonder startkwalificatie in het mbo (bbl). Voor de rest zien we echter andere subgroepen naar voren komen in Tabel 8. De effectgroottes zijn kleiner bij mbo-bbl dan bij mbo-bol omdat de populatie van bbl-studenten aanzienlijk kleiner is.

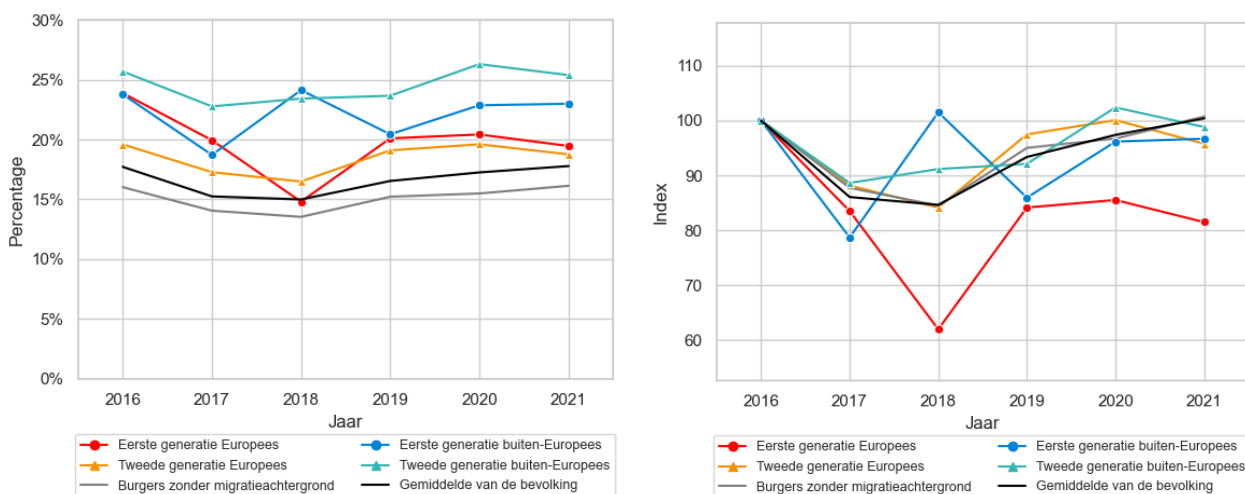
Herkomstgroep	Versil ongecorrigeerd	Versil gecorrigeerd	Effectgrootte
Afghanistan, 15 tot 27 jaar	5%	4%	2
Afghanistan, vrouw	5%	4%	2
Afrika, 47 tot de pensioengerechtigde leeftijd	20%	18%	2
Afrika, een ouder geboren in het buitenland	3%	3%	2
Afrika, hoog opgeleid	6%	5%	2
Amerika Oceanië, 47 tot de pensioengerechtigde leeftijd	19%	21%	2
Amerika Oceanië, een ouder geboren in het buitenland	2%	2%	2
Amerika Oceanië, man	2%	2%	2
Amerika Oceanië, midden opgeleid	1%	1%	2
Azië, midden opgeleid	1%	1%	2
Duitsland	1%	1%	2

Herkomstgroep	Verskil on gecorrigeerd	Verskil gecorrigeerd	Effectgrootte
Duitsland, 47 tot de pensioengerechtigde leeftijd	11%	12%	2
Duitsland, tweede generatie	1%	1%	2
Indonesië, eerste generatie	-3%	-4%	-2
Iran, een ouder geboren in het buitenland	12%	11%	2
Marokko, 27 tot 47 jaar	3%	2%	2
Nederlandse Cariben, een ouder geboren in het buitenland	3%	3%	2
Nederlandse Cariben, vrouw	2%	2%	2
Polen, midden opgeleid	2%	2%	2
Turkije, twee ouders geboren in het buitenland	2%	1%	2

Tabel 8. Top-20 groepen met een middelgroot (effectgrootte>0,5) of groot (effectgrootte>0,8) verschil in percentage voortijdig **schoolverlaters** (VSV) van de bbl-studenten ('Beroeps Begeleidende Leerweg')

2.6 Problemen bij het vinden van een stageplaats

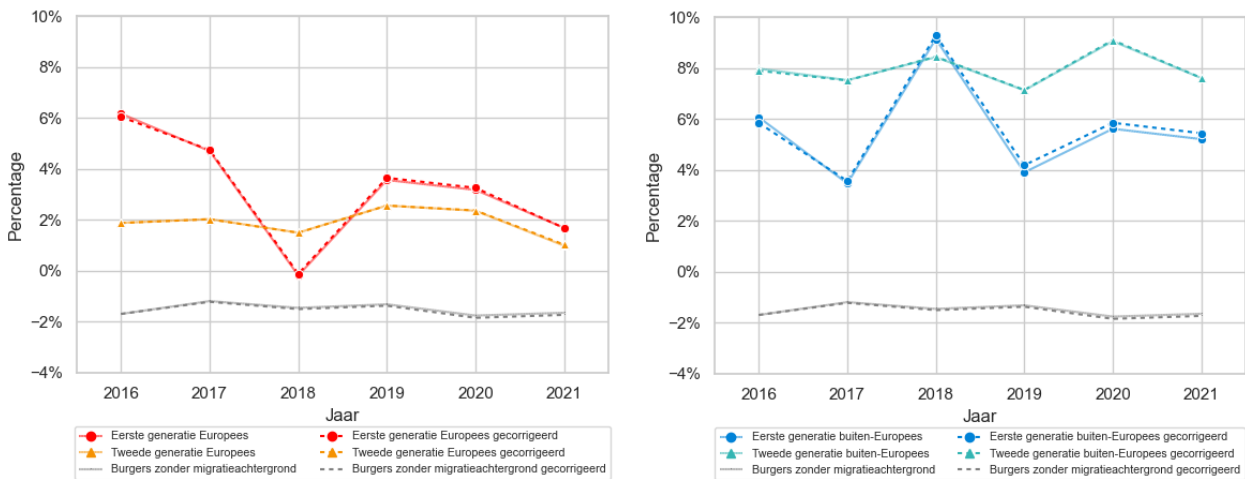
In het schoolverlatersonderzoek (SVO) van het Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (ROA) is aan personen die hun diploma hebben behaald in het middelbaar beroepsonderwijs (mbo) gevraagd of zij problemen hebben ondervonden bij het solliciteren voor een leerplek of stageplaats. De exacte vraagstelling hierbij is: "Heb je tijdens de gevolgde mbo-opleiding problemen ondervonden bij het vinden van een leerplek of stageplaats."³⁷ Gemiddeld ondervond 18% van de studenten tijdens de gevolgde mbo-opleiding problemen bij het vinden van een leerplek of stageplaats in 2021 (zie Figuur 55, links).

Figuur 55. Percentage studenten dat tijdens de gevolgde mbo-opleiding **problemen** ondervond bij het vinden van een leerplek of stageplaats (links: percentage; rechts: index met basisjaar 2016). Europees is exclusief Nederland

Dit percentage ligt in 2021 een stuk hoger voor burgers met een tweede generatie buiten-Europese migratieachtergrond (25%) en burgers met een eerste generatie buiten-Europese (migratie)achtergrond (23%). Voor burgers met een Europese (migratie)achtergrond is dit percentage (ongeacht eerste of tweede generatie) 19%. Burgers zonder migratieachtergrond ondervonden minder vaak problemen, namelijk 16%. In Figuur 55 springt het jaar 2018 eruit. In dit jaar ondervonden burgers met een eerste generatie buiten-Europese (migratie)achtergrond veel vaker problemen (24%) en burgers met een eerste generatie Europese (migratie)achtergrond veel minder vaak (15%). In Figuur 56 wordt het verschil weergegeven tussen de verschillende groepen en de gemiddelde bevolking. In 2021 zijn de verschillen tussen de subgroepen en de gemiddelde bevolking allemaal significant.

³⁷ Bron: CBS (2022). Documentatie Schoolverlatersonderzoek (SVO), kenmerken van schoolverlaters die hun vo- of mbo-diploma hebben behaald of die het onderwijs voortijdig hebben verlaten (SVO2021).

Figuur 56. Percentage studenten dat tijdens de gevolgde mbo-opleiding **problemen** ondervond bij het vinden van een leerplek of stageplaats (Europees is exclusief Nederland). Te zien is het verschil in percentages (ongecorrigeerd en gecorrigeerd voor persoonskenmerken) ten opzichte van de gemiddelde Nederlandse scholier.

Het verschil is het grootst voor burgers met een tweede generatie buiten-Europese (migratie)achtergrond ten opzichte van de gemiddelde bevolking (25% t.o.v. 18%). Dit verschil van 7% blijft bestaan nadat is gecorrigeerd voor verschillen in geslacht en totaalinkomen van de ouders.

2.7 Aantal keer solliciteren voor stageplaats

In het Documentatie Schoolverlatersonderzoek (SVO) is aan personen die hun diploma hebben behaald in het middelbaar beroepsonderwijs (mbo) gevraagd hoe vaak zij hebben moeten solliciteren voor een leerplek of stageplaats. De exacte vraagstelling hierbij is: *“Hoe vaak heb je gesolliciteerd voordat je een leerplek of stageplaats vond? Als je meerdere stages hebt gedaan, denk dan aan de stage waar je de meeste sollicitaties voor hebt gedaan.”*³⁸

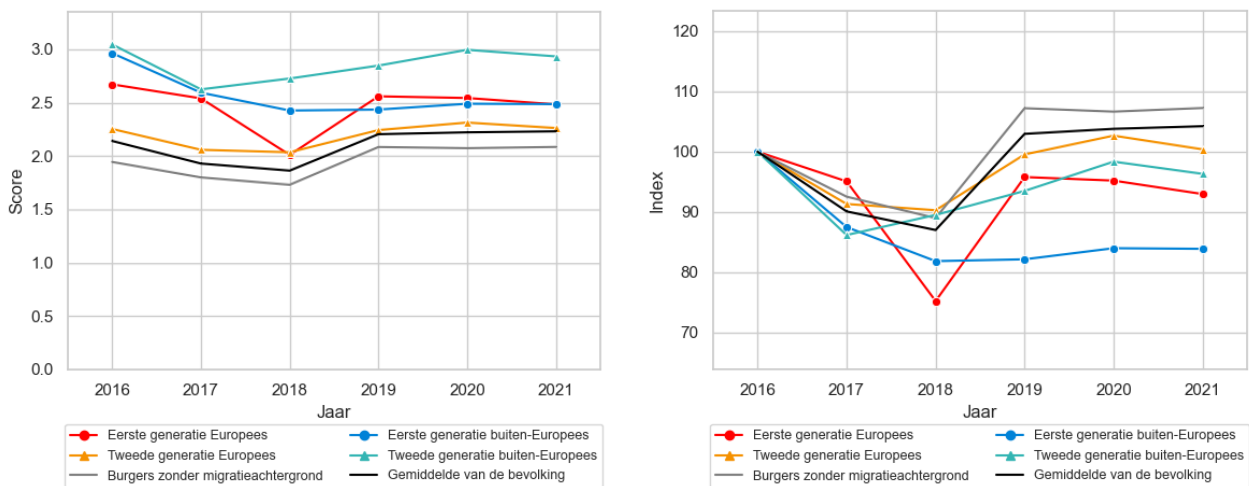
Mbo-studenten moesten in 2020 gemiddeld minimaal 2,2 keer solliciteren voor een leerplek of stageplaats. Burgers zonder migratieachtergrond hoefden net iets minder vaak te solliciteren (gemiddeld minimaal 2,1 keer). Dit is weergegeven in Figuur 57. Alle andere groepen burgers moesten gemiddeld vaker solliciteren voor een leerplek of stageplaats:

- Eerste generatie burgers met een Europese (migratie)achtergrond gemiddeld minimaal 2,5 keer;
- Tweede generatie burgers met een Europese (migratie)achtergrond gemiddeld minimaal 2,2 keer;
- Eerste generatie burgers met een buiten-Europese (migratie)achtergrond gemiddeld minimaal 2,5 keer;
- Tweede generatie burgers met een buiten-Europese (migratie)achtergrond gemiddeld minimaal 2,9 keer.

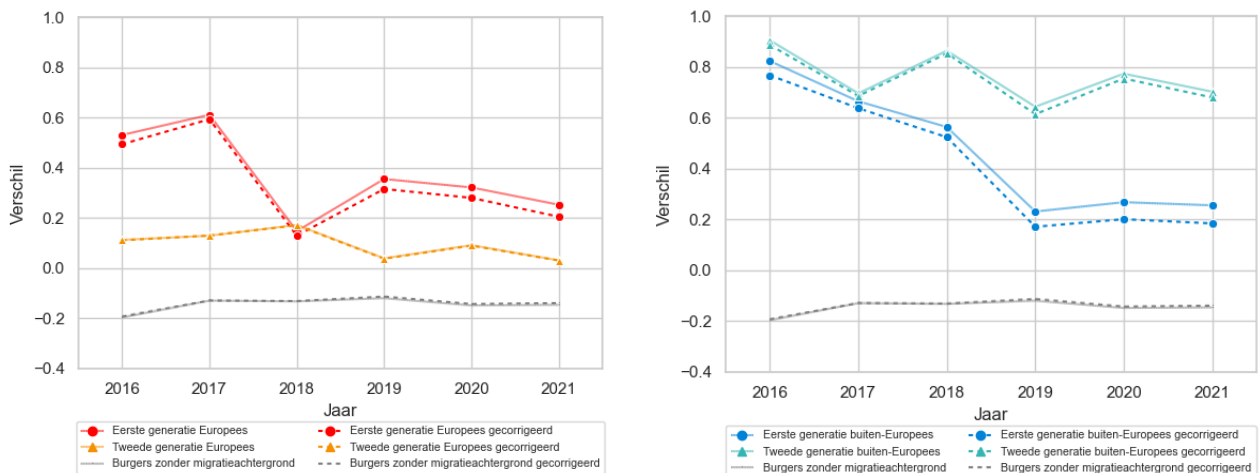
Een aanvulling op deze gegevens komt vanuit het onderzoek van de ROA (2020, pp. 20). Hier kijkt men niet naar het gemiddelde aantal keer dat een student met een bepaalde migratieachtergrond moest solliciteren maar naar de kans dat een student minimaal zes keer moest solliciteren.³⁹ Uit het ROA-onderzoek blijkt dat de kans dat een hbo-student minimaal zes keer moest solliciteren in de groep studenten met een niet-westerse migratieachtergrond zo'n 2,4 keer zo hoog is als in de groep studenten zonder migratieachtergrond.

³⁸ Bron: CBS (2022). Documentatie Schoolverlatersonderzoek (SVO), kenmerken van schoolverlaters die hun vo- of mbo-diploma hebben behaald of die het onderwijs voortijdig hebben verlaten (SVO2021).

³⁹ [roar20204szwallochtenpdf](#)

Figuur 57. Gemiddelde minimaal aantal keren dat mbo-studenten hebben moeten **solliciteren** voor een leerplek of stageplaats ten opzichte van de gemiddelde bevolking (links: aantal; rechts: index met basisjaar 2016). (Europees is exclusief Nederland).

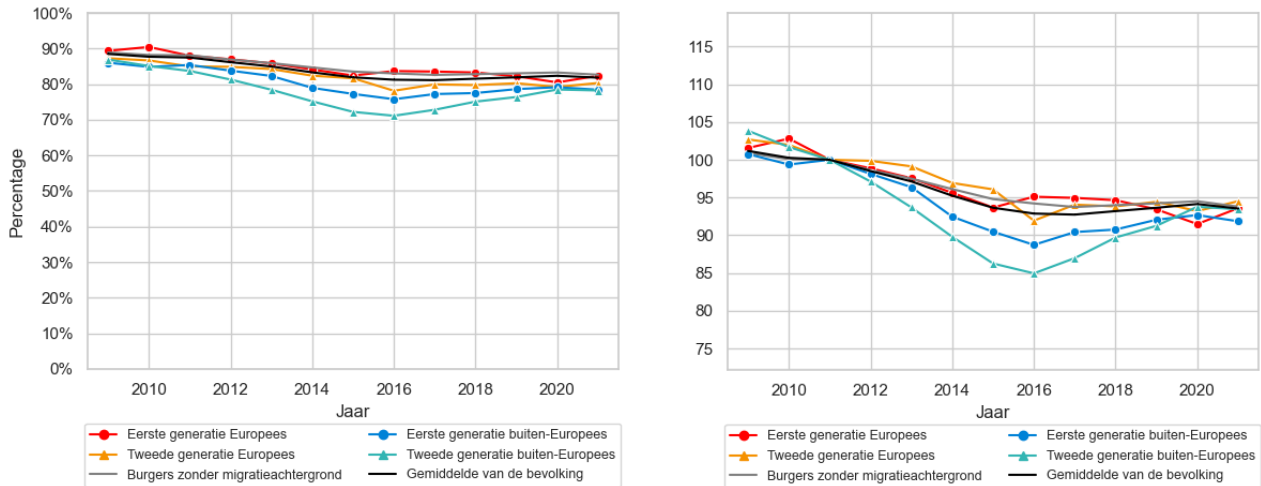

Figuur 58. Gemiddelde minimaal aantal keren dat mbo-studenten hebben moeten **solliciteren** voor een leerplek of stageplaats (Europees is exclusief Nederland). Te zien is het verschil (ongecorrigeerd en gecorrigeerd voor persoonskenmerken) ten opzichte van de gemiddelde Nederlandse scholier.

In Figuur 58 wordt het verschil weergegeven tussen de verschillende groepen en de gemiddelde bevolking. In 2020 zijn de verschillen tussen de meeste subgroepen en de gemiddelde bevolking significant indien wordt gecorrigeerd voor persoonskenmerken (zie bijlage A voor een overzicht van de controlevariabelen). Alleen de groep tweede generatie Europees verschilt niet significant van de gemiddelde bevolking. Indien niet voor de persoonskenmerken wordt gecorrigeerd, verschilt ook de groep eerste generatie Europees niet significant van het gemiddelde (alle andere groepen verschillen wel significant).

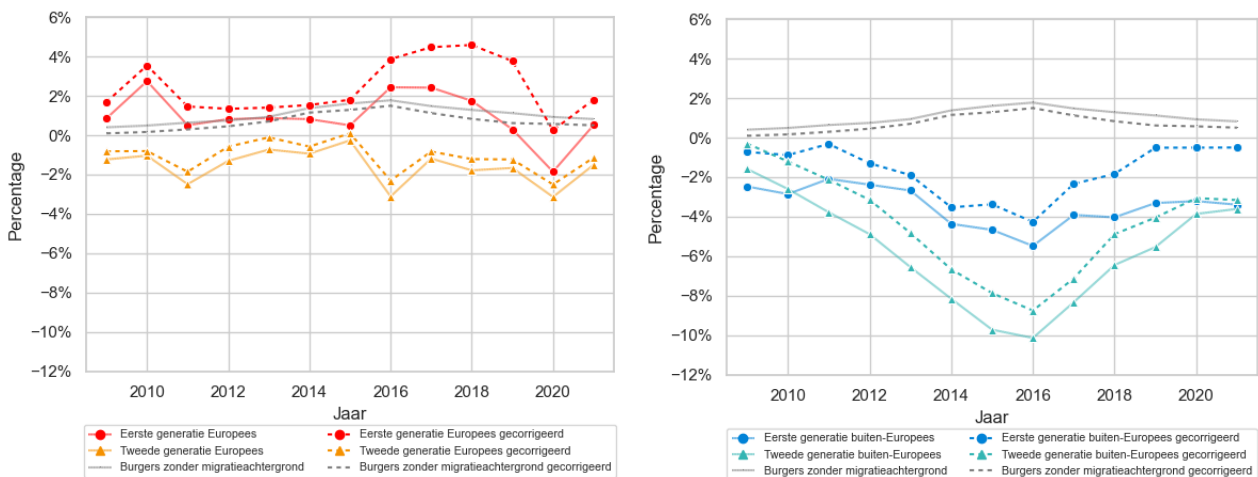
Het verschil is het grootst voor burgers met een tweede generatie buiten-Europese (migratie)achtergrond ten opzichte van de gemiddelde bevolking (2,9 t.o.v. 2,2 keer solliciteren). Dit verschil van 0,7 blijft bestaan nadat is gecorrigeerd voor verschillen in geslacht en totaalinkomen van de ouders.

2.8 Duur vinden van een baan na afstuderen⁴⁰

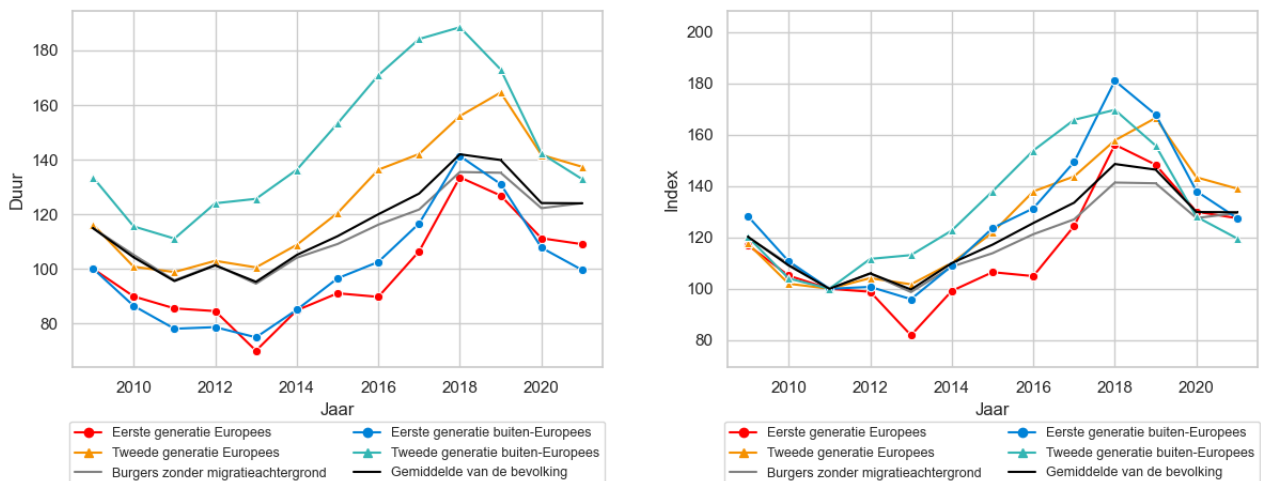
Figuur 59. Percentage personen dat in de drie jaar na het behalen van een mbo-diploma een **baan** vond (Europees is exclusief Nederland) (links: percentage; rechts: index met basisjaar 2011). Europees is exclusief Nederland

Het percentage personen dat binnen drie jaar na het behalen van een mbo-diploma een baan vindt, verschilde in 2021 een stuk minder tussen de verschillende groepen dan in 2016 (het jaar waarin de verschillen het grootst waren). De groep personen die in 2021 wordt weergegeven, beslaat de groep die in 2018 zijn/haar mbo-diploma heeft behaald. Voor deze groep is tot 2021 gekeken of ze in deze tijd een baan hebben gevonden. Dit is weergegeven in Figuur 59. In 2021 had 82% van de personen in Nederland in de afgelopen drie jaar na het behalen van een mbo-diploma een baan gevonden, in 2009 was dat nog 89%. De groepen eerste en tweede generatie met een migratieachtergrond van buiten Europa scoren hier het laagst (respectievelijk 78,5% en 78,3%). Voor deze twee groepen ligt het percentage significant lager dan het gemiddelde, zie Figuur 60 (indien gecorrigeerd voor persoonskenmerken, zie bijlage A voor een overzicht van de controlevariabelen). De groepen eerste en tweede generatie met een migratieachtergrond uit Europa verschillen niet significant van de gemiddelde populatie.

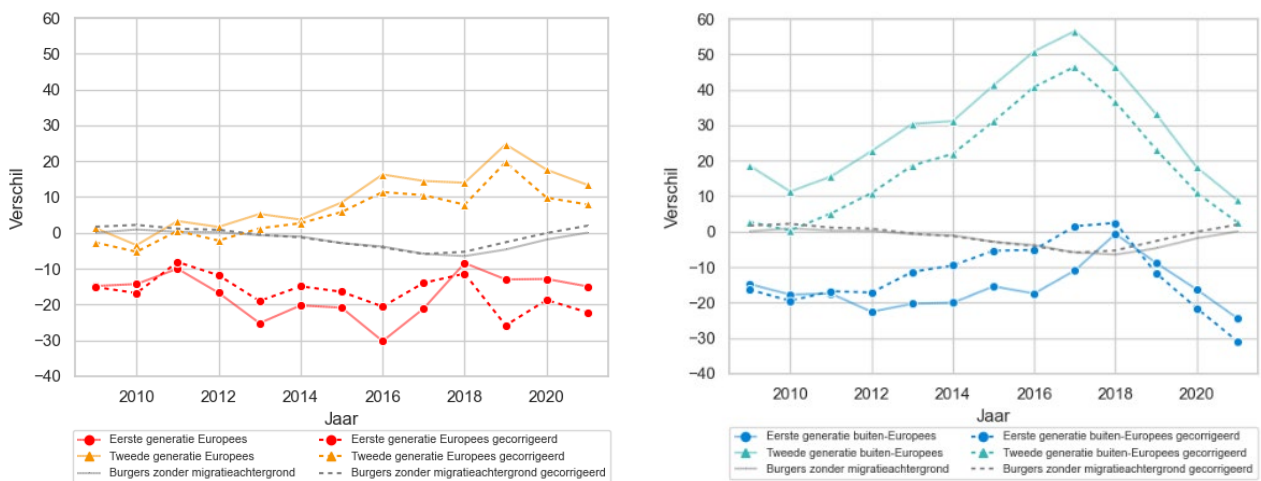

Figuur 60. Percentage personen dat in de drie jaar na het behalen van een mbo-diploma een **baan** vond (Europees is exclusief Nederland). Te zien is het verschil in percentages (ongecorrigeerd en gecorrigeerd voor persoonskenmerken) ten opzichte van de gemiddelde Nederlander.

Figuur 61 en Figuur 62 geven de duur in dagen vanaf het behalen van een mbo-diploma tot het vinden van een baan. Voor de groep die in 2006 afstudeerde en waarvoor in 2009 het meetmoment lag, duurde het vinden van een baan gemiddeld genomen 115 dagen. In 2021, voor de groep die in 2018 afstudeerde, was dat 124 dagen. Opvallend is dat het voor de eerste generatie personen met een migratieachtergrond (zowel Europees als buiten-Europees) significant korter duurt dan gemiddeld om een baan te vinden. Voor de meeste groepen personen met een migratieachtergrond is het verschil in 2021 met het gemiddelde ten opzichte van 2011 toegenomen (indien gecorrigeerd voor persoonskenmerken). Voor de groep tweede generatie personen met een migratieachtergrond van buiten Europa is het verschil met het gemiddelde (indien gecorrigeerd voor persoonskenmerken) klein en vergelijkbaar gebleven (alleen significant in 2021 indien niet wordt gecorrigeerd voor persoonskenmerken) (zie bijlage A voor een overzicht van de controlevariabelen).

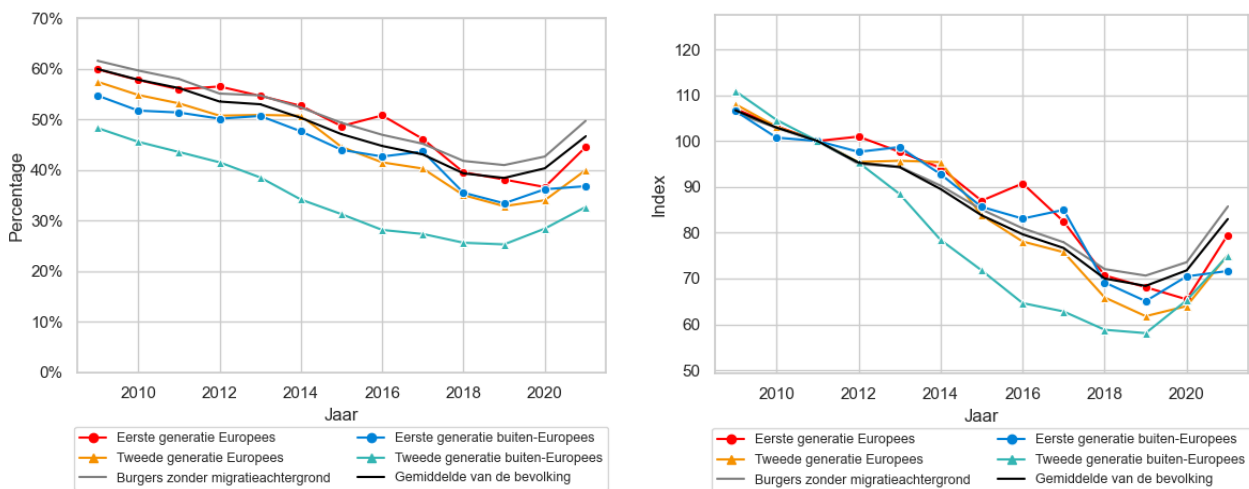
Figuur 61. **Duur** in dagen vanaf het behalen van een mbo-diploma tot het vinden van een baan (links: aantal dagen; rechts: index met basisjaar 2011) (Europees is exclusief Nederland) ⁴¹

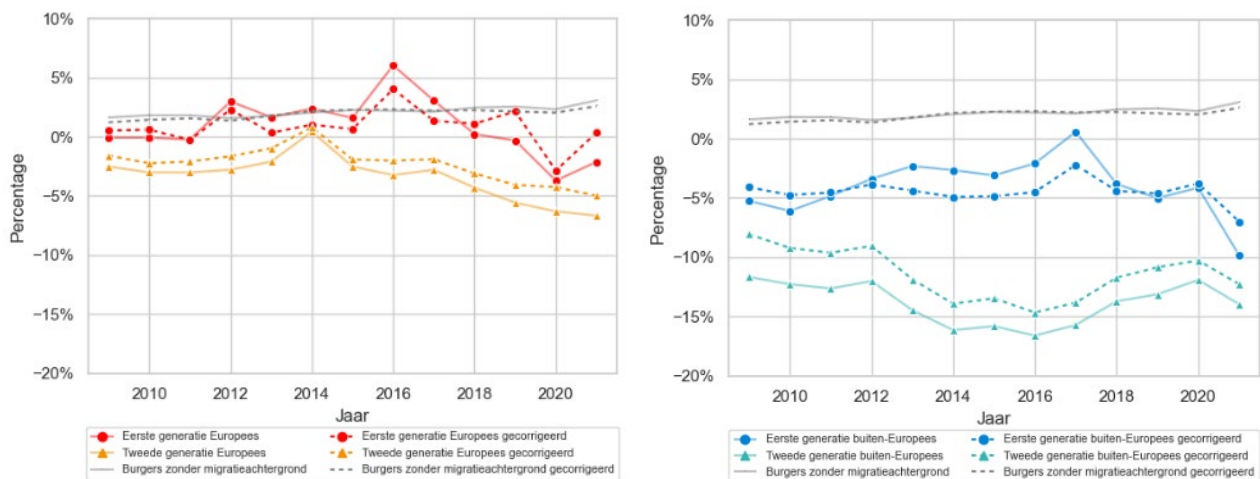
Figuur 62. **Duur** in dagen vanaf het behalen van een mbo-diploma tot het vinden van een baan (Europees is exclusief Nederland). Te zien is het verschil in dagen (ongecorrigeerd en gecorrigeerd voor persoonskenmerken) ten opzichte van de gemiddelde Nederlander.

⁴¹ In contrast met Figuur 59 beslaat dit de groep die na drie jaar een baan heeft gevonden. Personen die na drie jaar geen baan hebben gevonden, worden hierin niet meegenomen.

Figuur 63 en Figuur 64 laten het percentage personen dat binnen drie jaar na het behalen van een mbo-diploma een vast contract heeft zien. Voor deze figuren geldt ook dat het meetmoment drie jaar later lag dan het afstudeermoment, de groep die in 2018 afstudeerde zien we dus verschijnen in 2021. In 2009 lag dit percentage gemiddeld op 60%, waarna er sprake was van een dalende trend voor alle groepen. Vanaf 2019 is het percentage voor alle groepen weer gestegen, tot gemiddeld 47%. Op de groep tweede generatie personen met een Europese migratieachtergrond na, ligt bij de groepen met een migratieachtergrond het percentage significant lager dan gemiddeld. Indien wordt gecorrigeerd voor persoonskenmerken is dit verschil alleen significant bij de groep eerste generatie personen met een buiten-Europese migratieachtergrond (zie Bijlage A voor een overzicht van de controlevariabelen). Ten opzichte van 2009 zijn de verschillen tussen de groepen met een migratieachtergrond en het gemiddelde toegenomen. Vanaf 2020 is het verschil tussen de groep eerste generatie personen met een buiten-Europese migratieachtergrond en het gemiddelde juist weer kleiner geworden, terwijl voor de andere groepen dit verschil nog verder is toegenomen.

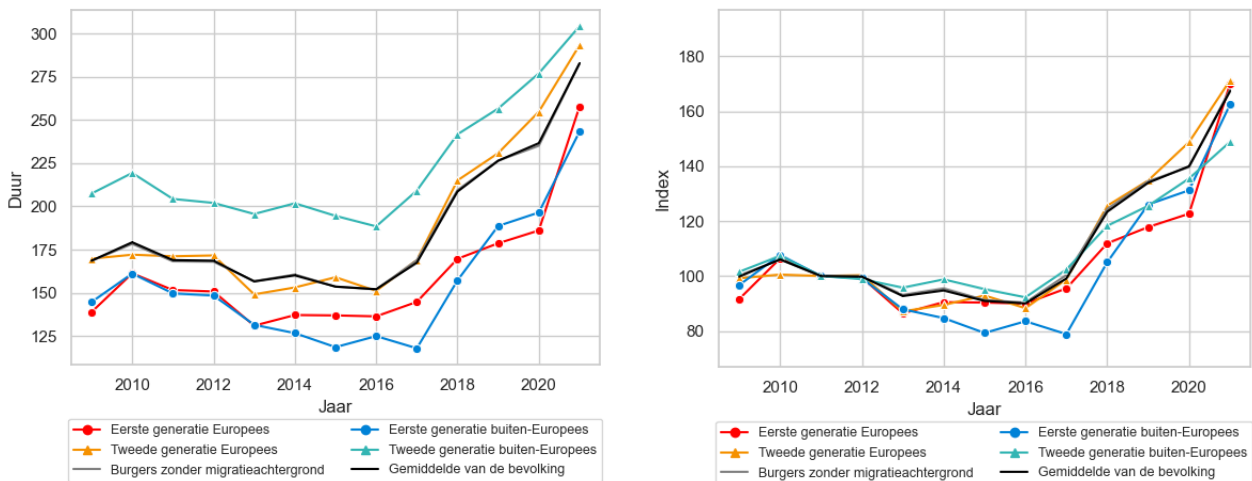

Figuur 63. Deel van de personen die binnen drie jaar na het behalen van een mbo-diploma een **vast contract** hebben (links: percentage; rechts: index met basisjaar 2011) (Europees is exclusief Nederland)

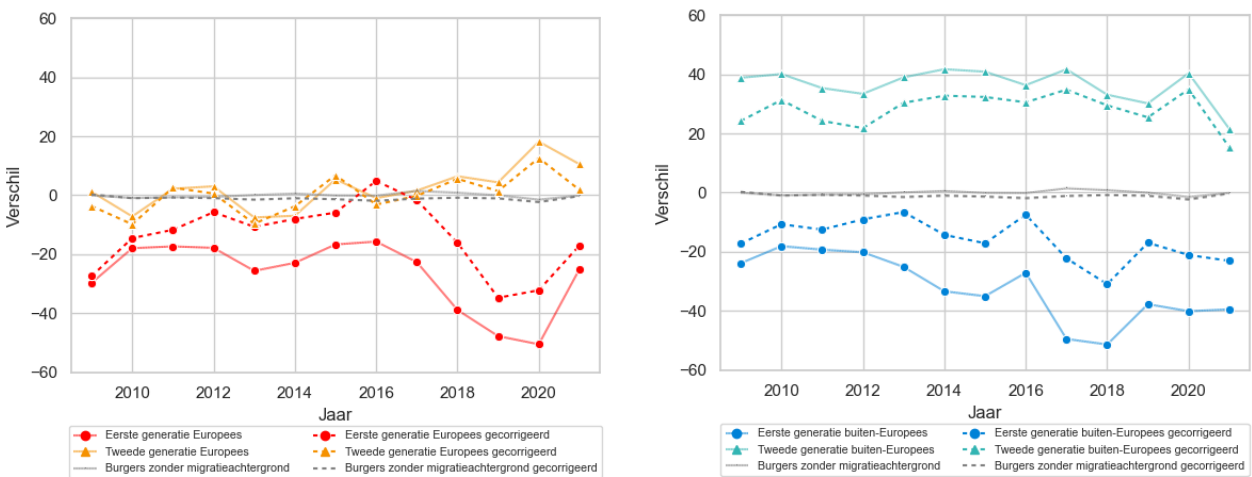

Figuur 64. Deel van de personen die binnen drie jaar na het behalen van een mbo-diploma een **vast contract** hebben (Europees is exclusief Nederland). Te zien is het verschil in percentages (ongecorrigeerd en gecorrigeerd voor persoonskenmerken) ten opzichte van de gemiddelde Nederlander.

Figuur 65 en Figuur 66 geven de duur in dagen vanaf het behalen van een mbo-diploma tot het verkrijgen van een vast contract weer. Tot 2009 duurde het verkrijgen van een vast contract voor de groep die in 2006 afstudeerde gemiddeld genomen 169 dagen, tot 2021 duurde dat gemiddeld genomen 284 dagen. Opvallend is dat het voor de eerste generatie personen met een migratieachtergrond (zowel Europees als buiten-Europees) significant korter duurt dan gemiddeld om een vast contract te verkrijgen. Voor de groep eerste generatie personen met een buiten-Europese migratieachtergrond is het verschil in 2021 met het gemiddelde ten opzichte van 2009 toegenomen. Voor de overige groepen is het verschil met het gemiddelde vanaf 2010 afgenomen. De verschillen zijn voor deze groepen met het gemiddelde in 2021 ook ten opzichte van 2020 afgenomen.

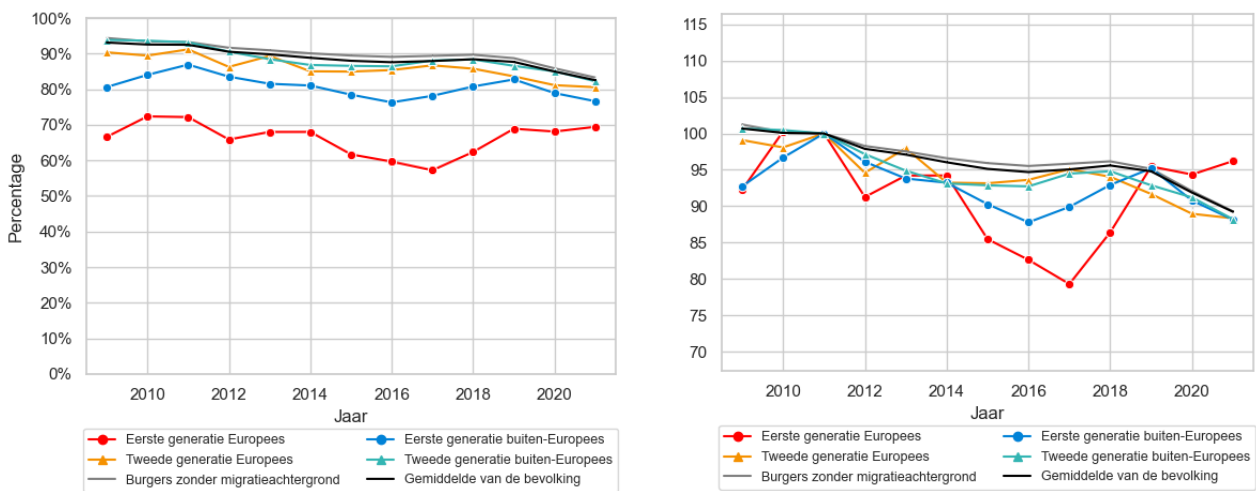
Figuur 65. Duur in dagen vanaf het behalen van een mbo-diploma tot een vast contract (links: aantal dagen; rechts: index met basisjaar 2011) (Europees is exclusief Nederland).⁴²

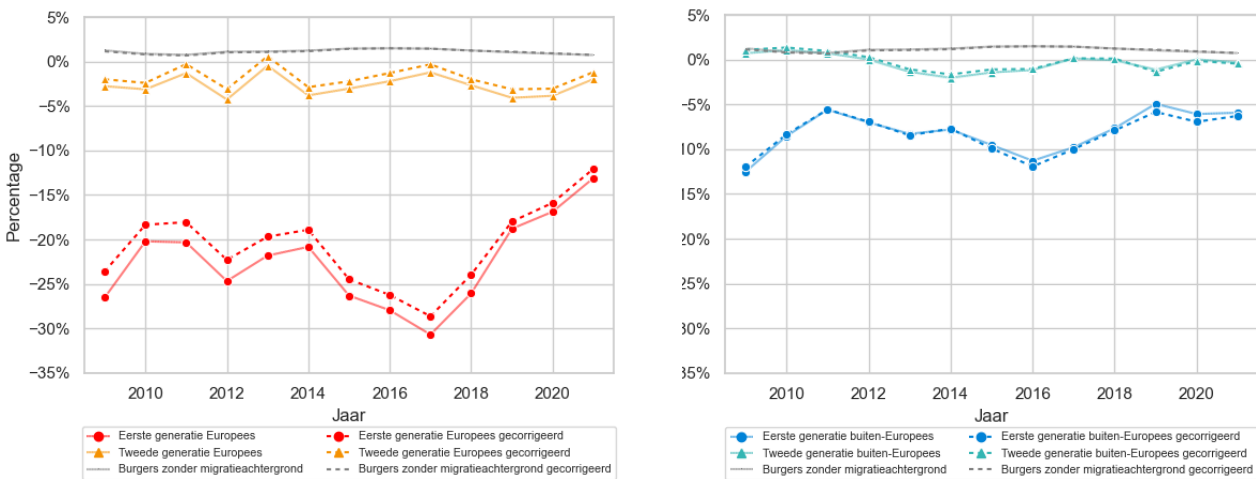
Figuur 66. Duur in dagen vanaf het behalen van een mbo-diploma tot een vast contract (Europees is exclusief Nederland). Te zien is het verschil in dagen (ongecorrigeerd en gecorrigeerd voor persoonskenmerken) ten opzichte van de gemiddelde Nederlander.

⁴² In contrast met Figuur 63 beslaat dit de groep die na drie jaar een vaste baan heeft gevonden. Personen die na drie jaar geen baan hebben gevonden worden hierin niet meegenomen.

Voor de volgende figuren geldt ook dat voor de groep die in 2021 wordt weergegeven de groep bestaat die in 2018 zijn/haar bachelor-diploma heeft behaald. Voor deze groep is tot 2021 gekeken of ze in deze tijd een baan hebben gevonden. Het percentage personen dat in de drie jaar na het behalen van een bachelor-diploma een baan vindt, is vanaf 2009 gemiddeld genomen gedaald van 93% naar 83% in 2021 (Figuur 67). Voor alle groepen met een migratieachtergrond is er sprake van een daling. Voor de eerste generatie personen met een migratieachtergrond (zowel Europees als buiten-Europees) is het verschil met het gemiddelde in deze periode afgenomen, maar dit verschil is in 2021 nog steeds significant (Figuur 68). Voor de groep tweede generatie personen met een Europese migratieachtergrond is het verschil met het gemiddelde in deze periode vergelijkbaar gebleven en is het verschil in 2021 alleen significant als niet wordt gecorrigeerd voor persoonskenmerken (zie bijlage A voor een overzicht van de controlevariabelen). Voor de groep tweede generatie personen met een buiten-Europese migratieachtergrond is het percentage van net boven het gemiddelde naar net onder het gemiddelde gezakt (dit verschil is klein, maar wel significant).

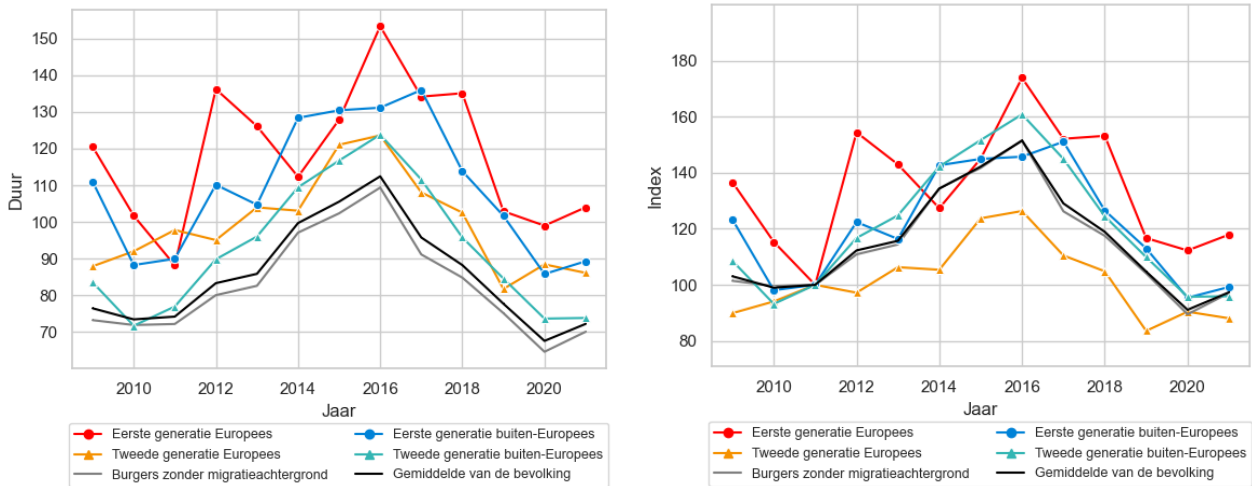

Figuur 67. Deel van de personen die binnen drie jaar na het behalen van een associate degree of bachelor een **baan** vinden (links: percentage; rechts: index met basisjaar 2011) (Europees is exclusief Nederland).

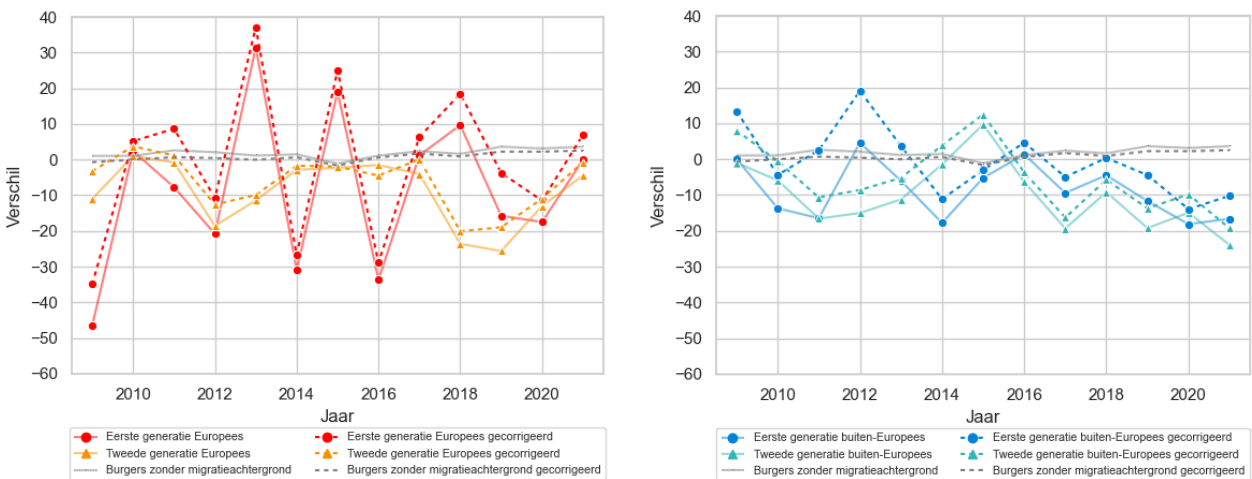

Figuur 68. Deel van de personen die binnen drie jaar na het behalen van een bachelor-diploma een **baan** hebben (Europees is exclusief Nederland). Te zien is het verschil in percentages (ongecorrigeerd en gecorrigeerd voor persoonskenmerken) ten opzichte van de gemiddelde Nederlander.

Figuur 69 en Figuur 70 geven de gemiddelde duur in dagen vanaf het behalen van een bachelor-diploma tot het vinden van een baan. Tot 2009 duurde het vinden van een baan gemiddeld genomen 76 dagen voor de groep die in 2006 hun bachelor-diploma behaalde, tot 2021 duurde dat gemiddeld genomen 72 dagen. Voor de eerste generatie personen met een migratieachtergrond (zowel Europees als buiten-Europees) is het verschil in duur van het vinden van een baan na het behalen van een bachelor-diploma met het gemiddelde kleiner geworden in de periode 2009-2021, maar is dit verschil in 2021 nog steeds significant. Voor de groepen tweede generatie personen met een migratieachtergrond (zowel Europees als niet-Europees) is het verschil met het gemiddelde in 2021 vergelijkbaar met dit verschil in 2009. Dit verschil is in 2021 alleen voor de groep tweede generatie personen met een Europese migratieachtergrond significant.

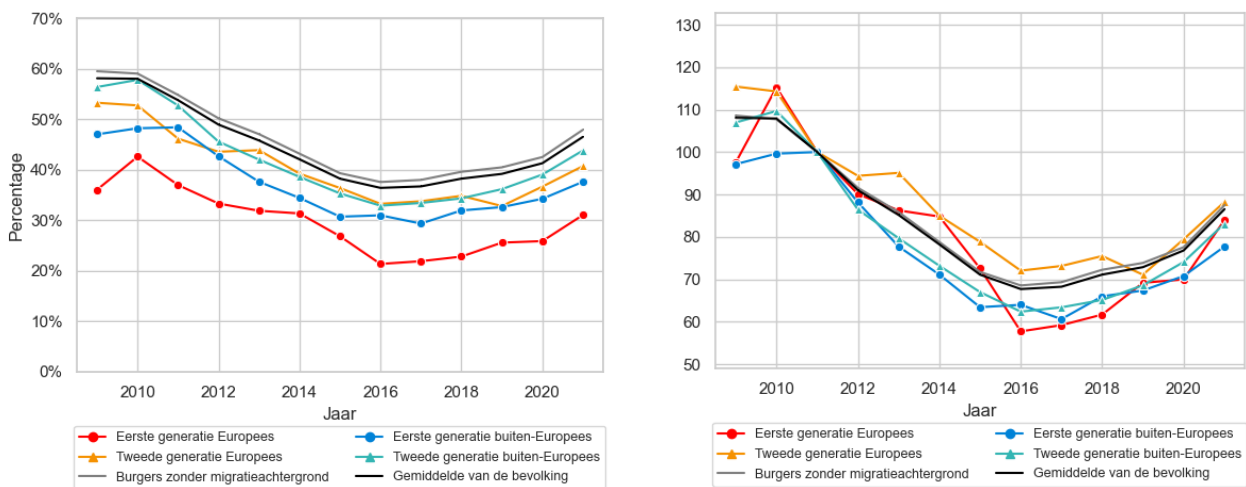
Figuur 69. **Duur** in dagen vanaf het behalen van een associate degree of bachelor tot het vinden van een baan (links: aantal dagen; rechts: index met basisjaar 2011) (Europees is exclusief Nederland) ⁴³

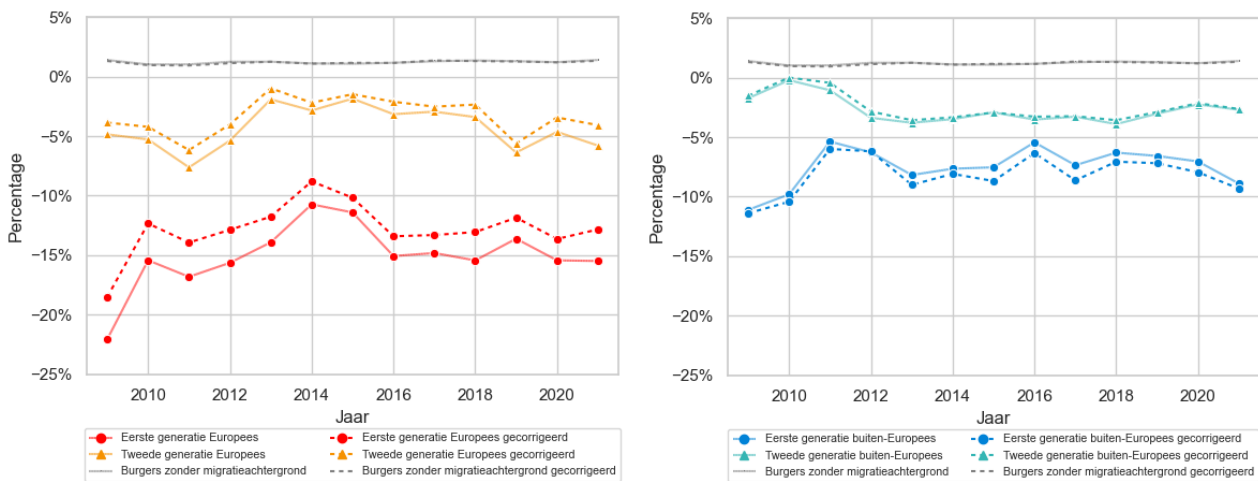
Figuur 70. **Duur** in dagen vanaf het behalen van een bachelor-diploma tot een baan (Europees is exclusief Nederland). Te zien is het verschil in dagen (ongecorrigeerd en gecorrigeerd voor persoonskenmerken) ten opzichte van de gemiddelde Nederlander.

⁴³ In contrast met figuur 67 beslaat dit de groep die na drie jaar een baan heeft gevonden. Personen die na drie jaar geen baan hebben gevonden worden hierin niet meegenomen.

Figuur 71 en Figuur 72 geven het percentage personen dat in de drie jaar na het behalen van een bachelor-diploma een vast contract heeft verkregen weer. Voor de groep die in 2006 afstudeerde en waarvan het meetmoment in 2009 lag, lag dit percentage gemiddeld op 58% waarna er sprake was van een dalende trend voor alle groepen. Vanaf 2019 is het percentage voor alle groepen gestegen, tot gemiddeld 47%. Binnen alle groepen met een migratieachtergrond ligt het percentage significant lager dan gemiddeld (ook indien wordt gecorrigeerd voor persoonskenmerken (zie bijlage A voor een overzicht van de controlevariabelen)), dit verschil is het grootst bij de groepen eerste generatie personen met een migratieachtergrond. Ten opzichte van 2009 zijn de verschillen tussen de groepen eerste generatie personen met een migratieachtergrond en het gemiddelde afgenomen, waarbij moet worden opgemerkt dat het verschil tussen de groep personen met een buiten-Europese migratieachtergrond en het gemiddelde vanaf 2019 weer verder is toegenomen. De verschillen tussen de groepen tweede generatie personen met een migratieachtergrond (zowel Europees als buiten-Europees) en het gemiddelde is in 2021 vergelijkbaar met dit verschil in 2009.

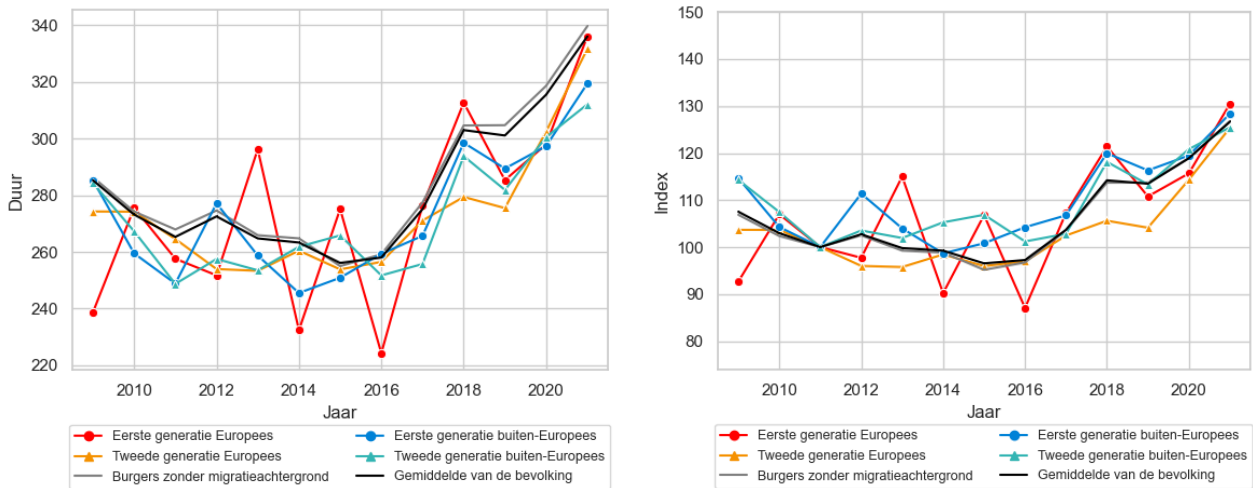

Figuur 71. Deel van de personen die binnen drie jaar na het behalen van een associate degree of bachelor een vast contract hebben (links: percentage; rechts: index met basisjaar 2011) (Europees is exclusief Nederland)

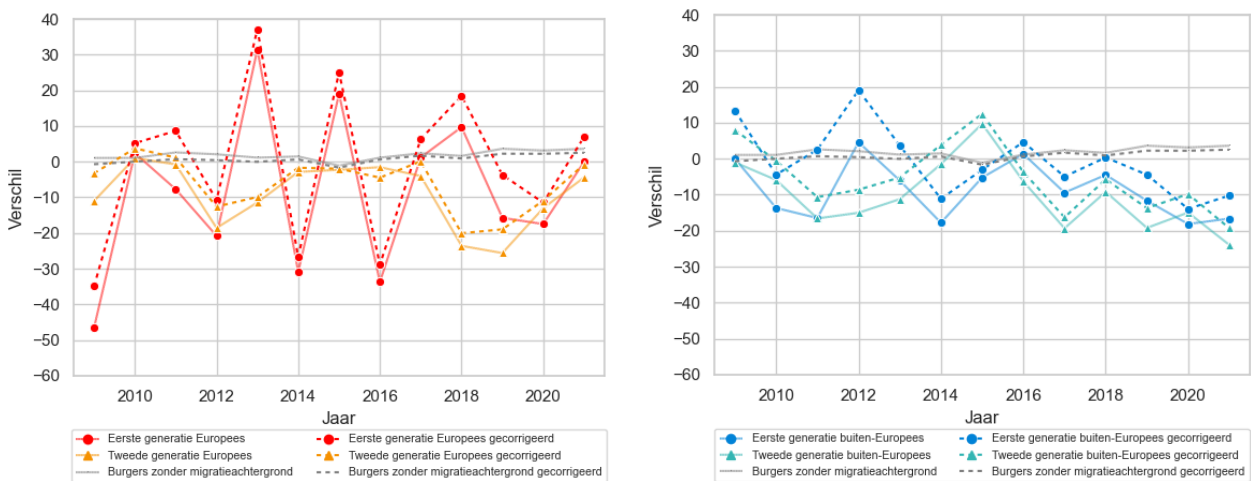

Figuur 72. Deel van de personen die binnen drie jaar na het behalen van een bachelor-diploma een vast contract hebben (Europees is exclusief Nederland). Te zien is het verschil in percentages (ongecorrigeerd en gecorrigeerd voor persoonskenmerken) ten opzichte van de gemiddelde Nederlander.

Figuur 73 en Figuur 74 geven de duur in dagen vanaf het behalen van een bachelor-diploma tot het verkrijgen van een vast contract. Tot 2009 duurde het verkrijgen van een vast contract gemiddeld genomen 285 dagen, tot 2021 duurde dat gemiddeld genomen 336 dagen. De verschillen in duur tussen de groepen met een Europese migratieachtergrond en het gemiddelde zijn de afgelopen jaren kleiner geworden, deze verschillen zijn in 2021 niet significant. De verschillen in duur tussen de groepen met een buiten-Europese migratieachtergrond en het gemiddelde zijn de afgelopen jaren daarentegen juist groter geworden en zijn voor de groep tweede generatie personen met een migratieachtergrond in 2021 significant, ook als wordt gecontroleerd voor persoonskenmerken (zie bijlage A voor een overzicht van de controlevariabelen).

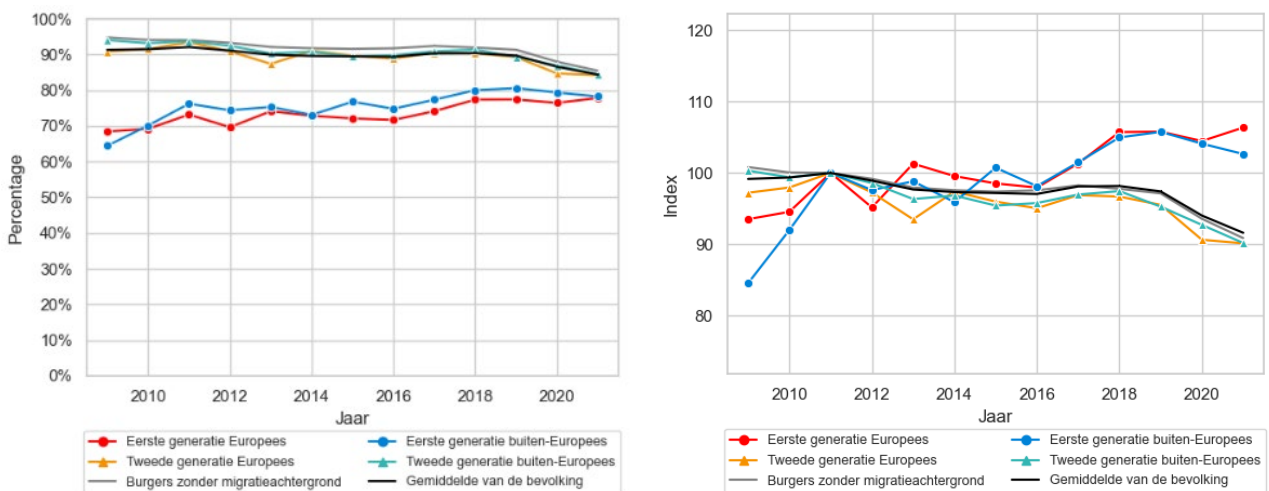
Figuur 73. **Duur** in dagen vanaf het behalen van een associate degree of bachelor tot een vast contract (links: aantal dagen; rechts: index met basisjaar 2011) (Europees is exclusief Nederland) ⁴⁴

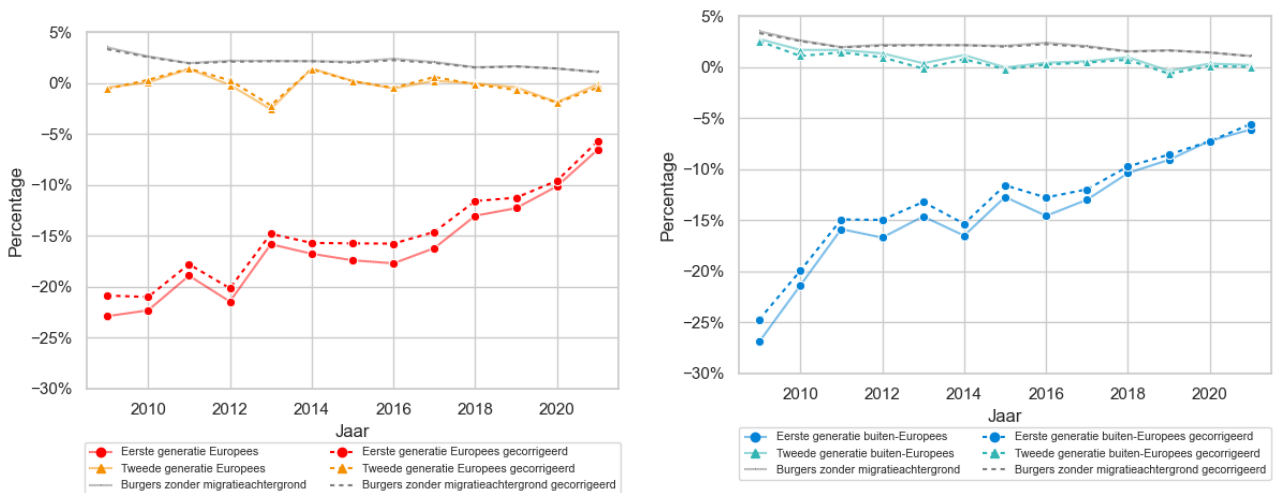
Figuur 74. **Duur** in dagen vanaf het behalen van een bachelor-diploma tot een vast contract (Europees is exclusief Nederland). Te zien is het verschil in dagen (ongecorrigeerd en gecorrigeerd voor persoonskenmerken) ten opzichte van de gemiddelde Nederlander.

⁴⁴ In contrast met figuur 71 beslaat dit de groep die na drie jaar een vaste baan heeft gevonden. Personen die na drie jaar geen baan hebben gevonden, worden hierin niet meegenomen.

Het percentage personen dat binnen drie jaar na het behalen van een master-diploma een baan vindt, is vanaf het meetmoment 2009 gemiddeld genomen gedaald van 91% naar 84% in het meetmoment 2021 (Figuur 75). Voor de eerste generatie personen met een migratieachtergrond (zowel Europees als buiten-Europees) is het verschil met het gemiddelde in deze periode sterk afgenomen, maar dit verschil is in 2021 nog steeds significant (Figuur 76). Voor de groep tweede generatie personen met een migratieachtergrond (zowel Europees als buiten-Europees) is er in 2021 geen sprake van een significant verschil met het gemiddelde.

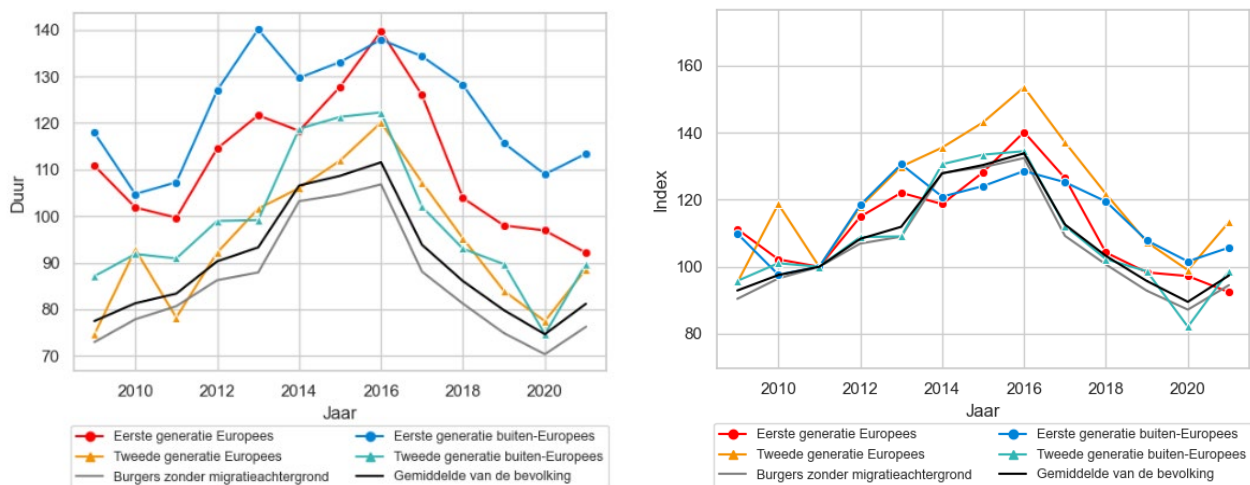
Figuur 75. Deel van de personen die binnen drie jaar na het behalen van een master een **baan** vinden (links: percentage; rechts: index met basisjaar 2011) (Europees is exclusief Nederland)

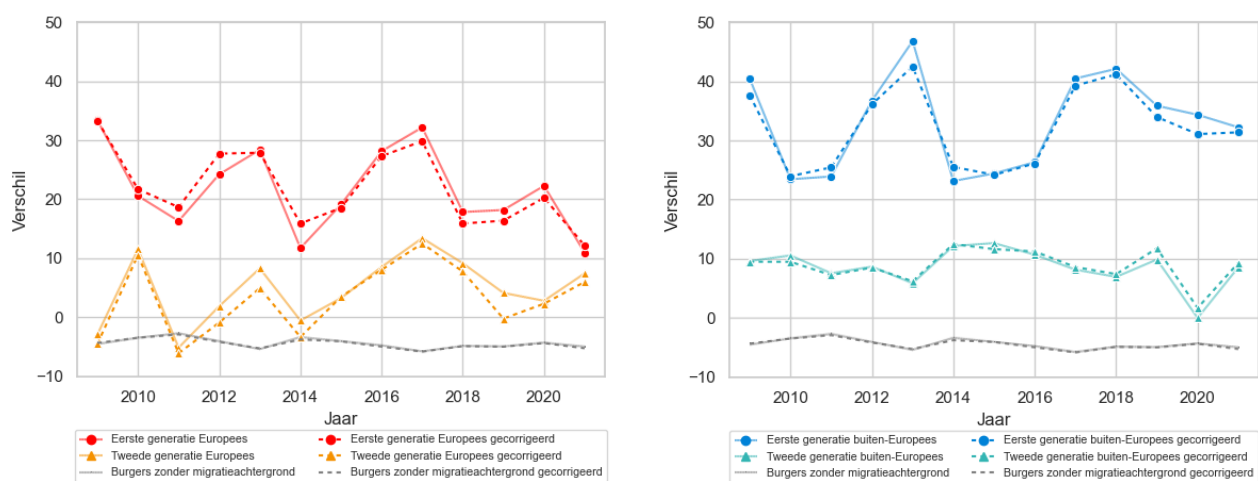
Figuur 76. Deel van de personen die binnen drie jaar na het behalen van een master-diploma een **baan** hebben (Europees is exclusief Nederland). Te zien is het verschil in percentages (ongecorrigeerd en gecorrigeerd voor persoonskenmerken) ten opzichte van de gemiddelde Nederlander.

Figuur 77 en Figuur 78 geven de gemiddelde duur in dagen vanaf het behalen van een master-diploma tot het vinden van een baan. Tot 2009 duurde het vinden van een baan gemiddeld genomen 77 dagen voor de groep die in 2006 afstudeerde met een master-diploma, tot 2021 duurde dat gemiddeld genomen 81 dagen voor de groep uit 2018. Voor alle groepen met een migratieachtergrond is de gemiddelde duur vanaf het behalen van een master-diploma tot het vinden van een baan langer dan gemiddeld genomen voor alle burgers. De verschillen met het gemiddelde zijn voor de eerste generatie personen met een migratieachtergrond (zowel Europees als buiten-Europees) het grootst, al zijn deze verschillen wel afgenomen in de periode 2009-2021. Deze verschillen zijn in 2021 nog steeds significant.

Voor de groepen tweede generatie personen met een migratieachtergrond (zowel Europees als niet-Europees) is het verschil met het gemiddelde in 2021 ten opzichte van 2020 toegenomen. Dit verschil is alleen voor de groep tweede generatie personen met een buiten-Europese migratieachtergrond in 2021 significant.

Figuur 77. **Duur** in dagen vanaf het behalen van een master tot het vinden van een baan (links: aantal dagen; rechts: index met basisjaar 2011) (Europees is exclusief Nederland) ⁴⁵

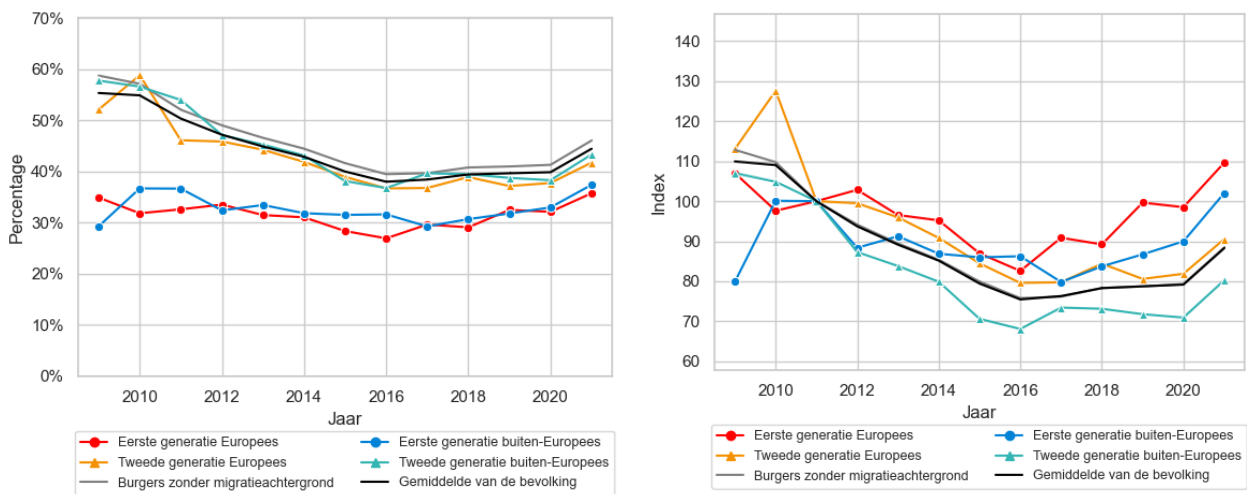

Figuur 78. **Duur** in dagen vanaf het behalen van een master-diploma tot een baan (Europees is exclusief Nederland). Te zien is het verschil in dagen (ongecorrigeerd en gecorrigeerd voor persoonskenmerken) ten opzichte van de gemiddelde Nederlander.

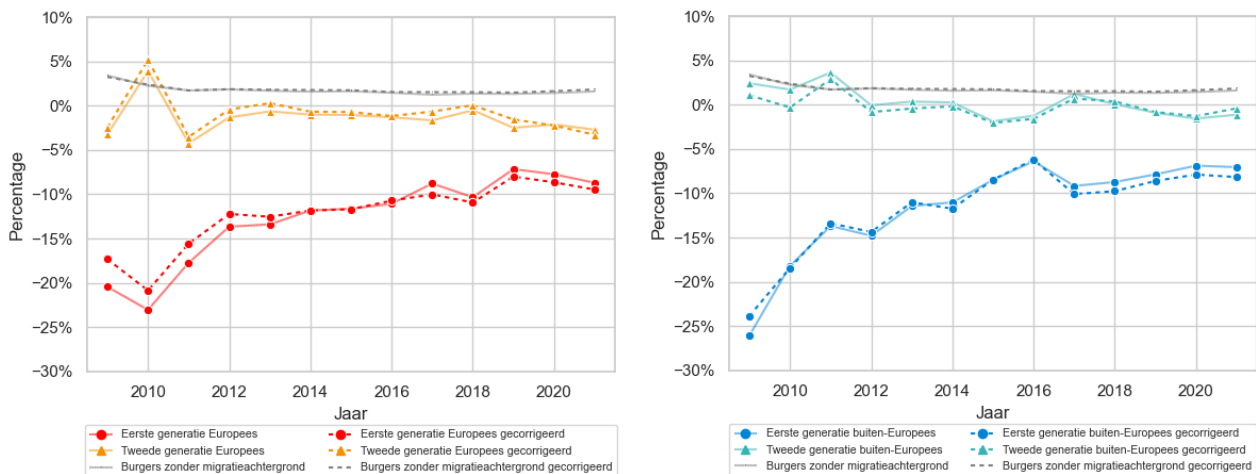
Figuur 79 en Figuur 80 geven het percentage personen dat binnen drie jaar na het behalen van een master-diploma een vast contract heeft. In 2009 lag dit percentage gemiddeld op 55% waarna er sprake was van een dalende trend voor alle groepen. Vanaf 2016 is de dalende trend gestopt en vanaf 2020 is het percentage voor alle groepen gestegen, tot gemiddeld 44% in 2021. Binnen alle groepen eerste generatie personen met een migratieachtergrond (zowel Europees als buiten-Europees) ligt het percentage significant lager dan gemiddeld (ook indien wordt gecorrigeerd voor persoonskenmerken (zie bijlage A voor een overzicht van de controlevariabelen). Dit verschil is ook het grootst bij deze groepen eerste generatie personen met een migratieachtergrond. Ten opzichte van 2006 zijn de verschillen tussen de groepen eerste generatie personen met een migratieachtergrond en het gemiddelde afgenomen.

⁴⁵ In contrast met Figuur 59 beslaat dit de groep die na drie jaar een baan heeft gevonden. Personen die na drie jaar geen baan hebben gevonden, worden hierin niet meegenomen.

De verschillen tussen de groepen tweede generatie personen met een migratieachtergrond (zowel Europees als buiten-Europees) en het gemiddelde is in 2018 vergelijkbaar met dit verschil in 2006 en wijken nauwelijks af van het gemiddelde.

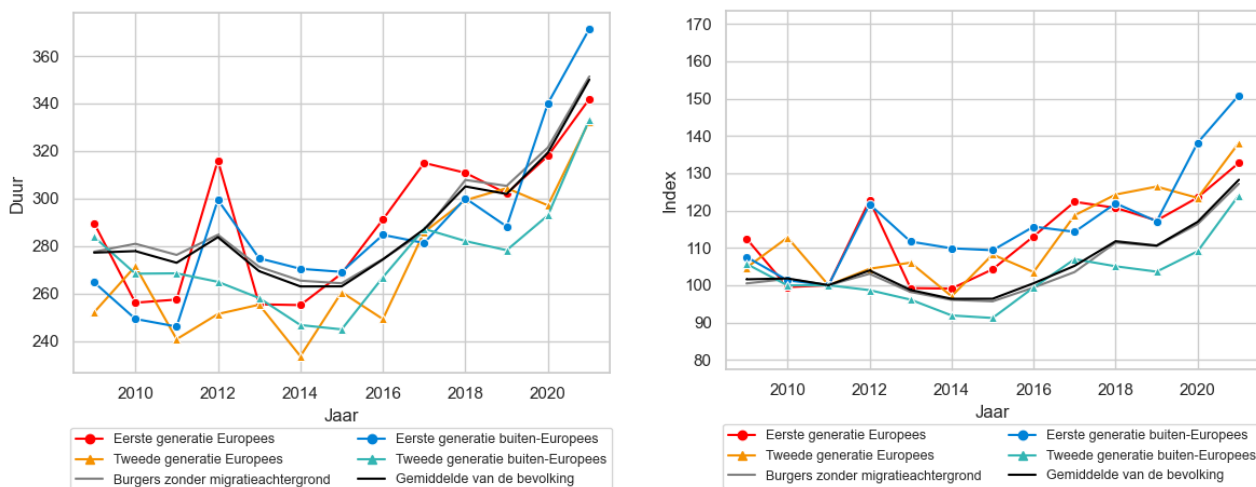

Figuur 79. Deel van de personen die binnen drie jaar na het behalen van een master een **vast contract** hebben (links: percentage; rechts: index met basisjaar 2011) (Europees is exclusief Nederland)

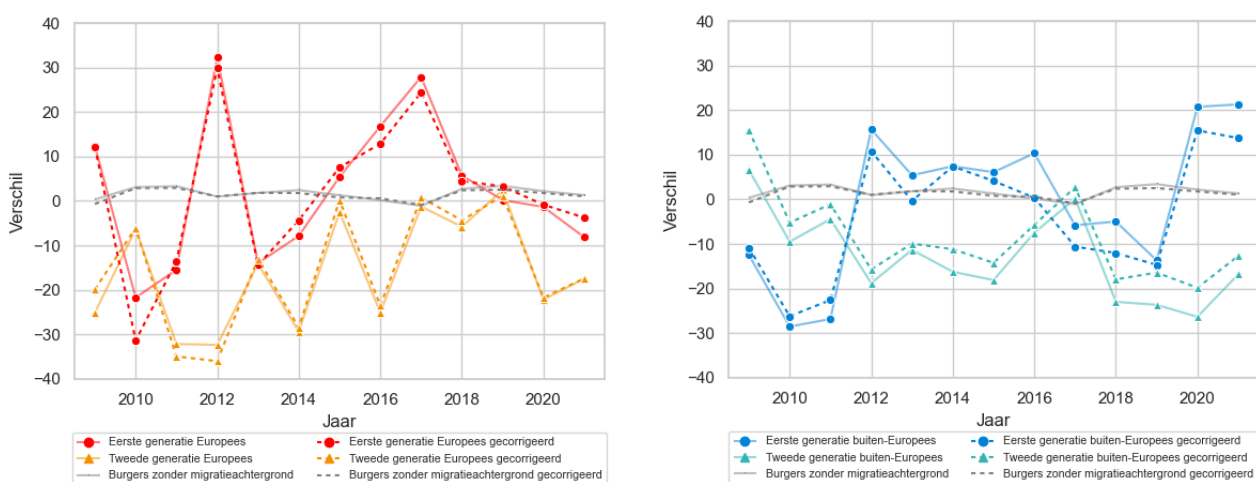

Figuur 80. Deel van de personen die binnen drie jaar na het behalen van een master-diploma een **vast contract** hebben (Europees is exclusief Nederland). Te zien is het verschil in percentages (ongecorrigeerd en gecorrigeerd voor persoonskenmerken) ten opzichte van de gemiddelde Nederlander.

Figuur 81 en Figuur 82 geven de duur in dagen vanaf het behalen van een master-diploma tot het verkrijgen van een vast contract. Tot 2009 duurde het verkrijgen van een vast contract gemiddeld genomen 277 dagen voor de groep die in 2006 afstudeerde, tot 2021 duurde dat gemiddeld genomen 350 dagen. De duur in dagen vanaf het behalen van een master-diploma tot het verkrijgen van een vast contract is voor de groep eerste generatie personen met een migratieachtergrond gemiddeld genomen langer dan het gemiddelde van de bevolking. Voor de overige groepen met een migratieachtergrond is de gemiddelde duur juist korter dan gemiddeld. Het verschil in duur tussen de groep eerste generatie personen met een Europese migratieachtergrond en het gemiddelde is in 2021 significant. Voor de groep eerste generatie personen met een buiten-Europese migratieachtergrond was de gemiddelde duur tot het krijgen van een vast contract in 2009 nog lager dan gemiddeld, in 2021 is deze duur significant hoger dan gemiddeld. Voor de groep tweede generatie personen met een buiten-Europese migratieachtergrond was de gemiddelde duur tot het krijgen van een vast contract in 2009 nog hoger dan gemiddeld, in 2021 is deze duur juist (significant) lager dan gemiddeld.

Figuur 81. **Duur** in dagen van vanaf het behalen van een master tot een vast contract (links: aantal dagen; rechts: index met basisjaar 2011) (Europees is exclusief Nederland) ⁴⁶

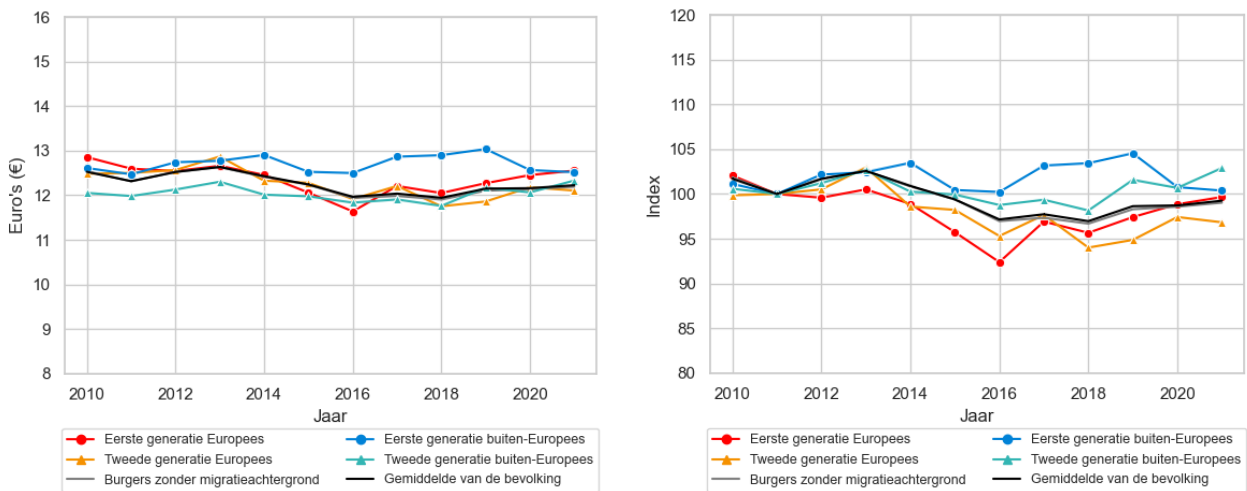
Figuur 82. **Duur** in dagen vanaf het behalen van een master-diploma tot een vast contract (Europees is exclusief Nederland). Te zien is het verschil in dagen (ongecorrigeerd en gecorrigeerd voor persoonskenmerken) ten opzichte van de gemiddelde Nederlander.

2.9 Uurloon eerste baan uitgesplitst naar onderwijsniveau

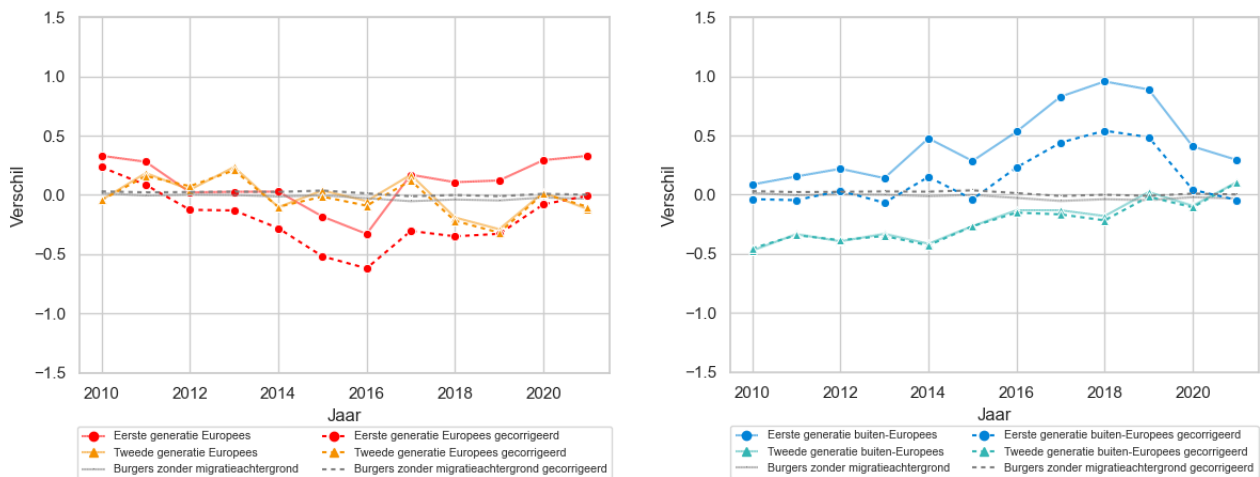
Als we kijken naar het reële uurloon na afstuderen dan zien we in het algemeen geen grote verschillen tussen personen met of zonder een migratieachtergrond - en zeker niet als we corrigeren voor sociaaleconomische persoonskenmerken. Bij mbo (bbl) zijn de verschillen tussen de migratieachtergronden kleiner geworden. Bij het uurloon na de bachelor of master valt het op dat de groep met een migratieachtergrond uit Europa een wat lager dan gemiddeld uurloon hebben dan gemiddeld, terwijl de groep buiten Europa juist een wat hoger uurloon hebben dan gemiddeld. We bespreken nu de bevindingen per opleiding.

⁴⁶ In tegenstelling tot figuur 79 beslaat dit de groep die na drie jaar een vaste baan heeft gevonden. Personen die na drie jaar geen baan hebben gevonden, worden hierin niet meegenomen.

Figuur 83 toont de ontwikkeling van het gemiddelde uurloon bij de eerste baan na afronding van een mbo-opleiding (bbl), gecorrigeerd voor inflatie. In een gegeven jaar presenteren we het uurloon van personen die drie jaar geleden afgestudeerd zijn. Het nominale uurloon (niet gecorrigeerd voor inflatie) na een bbl-diploma is gestegen van € 12,22 in 2006 naar € 14,15 in 2022. Als echter voor de prijsstijgingen gecorrigeerd wordt, dan is het reële uurloon na bbl lichtelijk gedaald van € 12,56 in 2010 naar € 12,23 in 2021. De groepen met een migratieachtergrond hebben meer stijgingen en dalingen in het reële uurloon na bbl en zijn dus conjunctuurgevoeliger. Vooral voor de tweede generatie buiten-Europees zijn de verschillen ten aanzien van het gemiddelde sterk afgenomen, als we corrigeren voor persoonskenmerken.

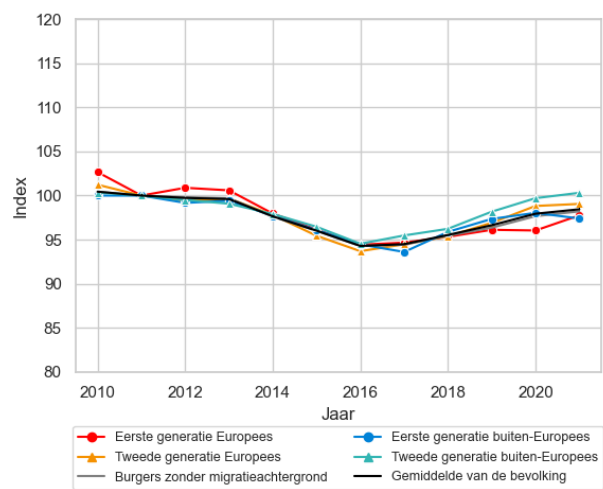
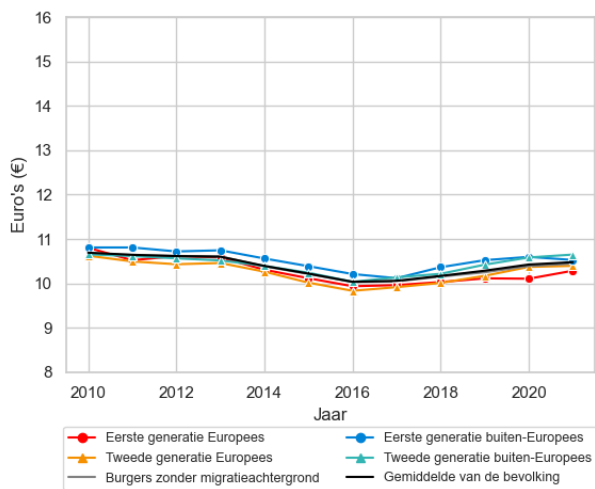

Figuur 83. Het gemiddelde **uurloon eerste baan** na bbl gecorrigeerd voor inflatie (links: percentage; rechts: index met basisjaar 2008) (Europees is exclusief Nederland). In een bepaald jaar presenteren we het uurloon van de personen die drie jaar geleden afgestudeerd zijn.

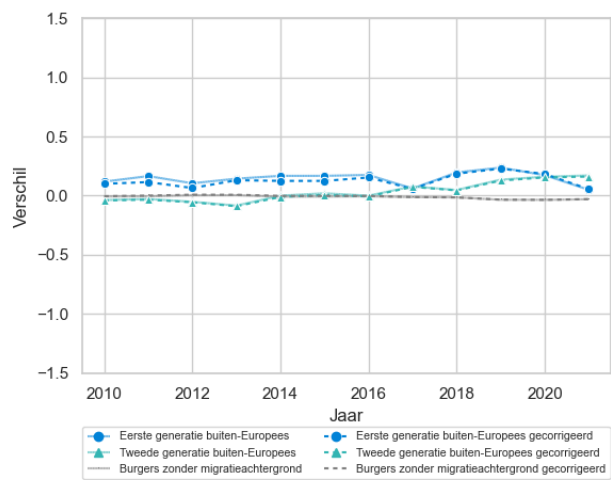
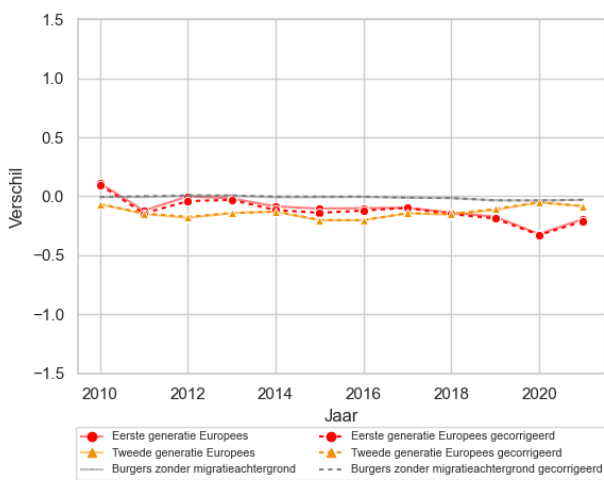

Figuur 84. Verschil (gecorrigeerd en ongecorrigeerd voor persoonskenmerken) in het gemiddelde **uurloon eerste baan** na bbl gecorrigeerd voor inflatie (Europees is exclusief Nederland). In een bepaald jaar presenteren we het uurloon van de personen die drie jaar geleden afgestudeerd zijn.

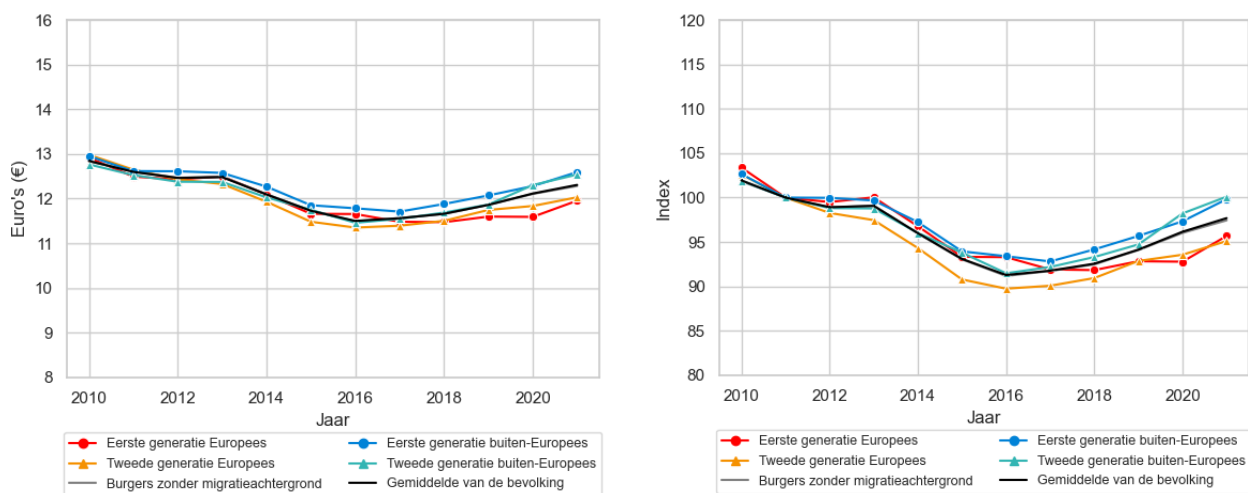
Figuur 85 en Figuur 86 tonen de ontwikkeling van het gemiddelde uurloon bij de eerste baan na afronding van een mbo-opleiding (bol), gecorrigeerd voor inflatie. Het reële uurloon is nauwelijks gewijzigd door de jaren heen en verschilt per herkomstgroep ook niet wezenlijk van het gemiddelde.

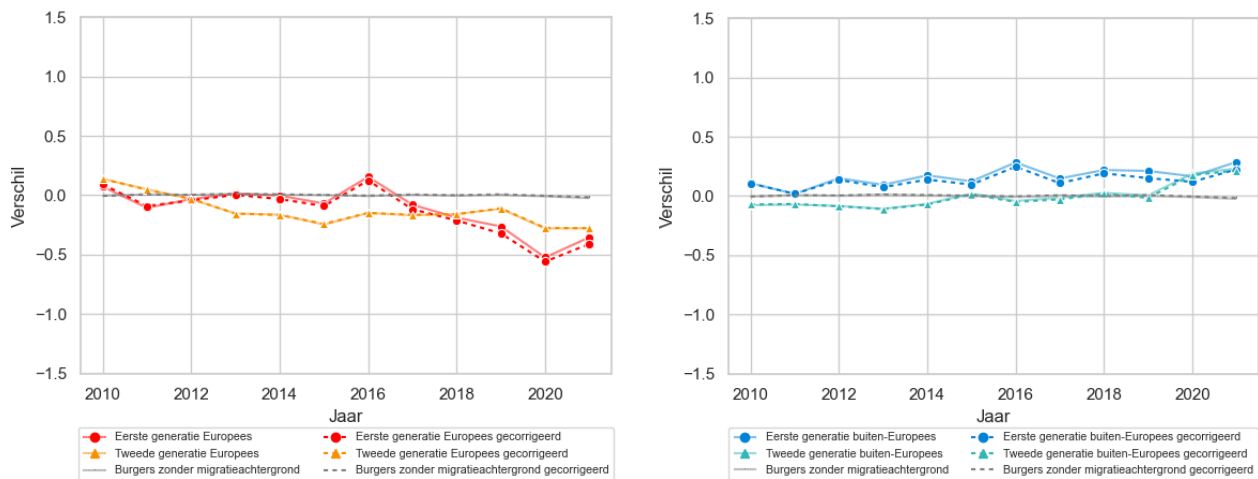
Figuur 85. Het gemiddelde **uurloon eerste baan** na bol gecorrigeerd voor inflatie (links: percentage; rechts: index met basisjaar 2008) (Europees is exclusief Nederland). In een bepaald jaar presenteren we het uurloon van de personen die drie jaar geleden afgestudeerd zijn.

Figuur 86. Verschil (gecorrigeerd en ongecorrigeerd voor persoonskenmerken) in het gemiddelde **uurloon eerste baan** na bol gecorrigeerd voor inflatie (Europees is exclusief Nederland). In een bepaald jaar presenteren we het uurloon van de personen die drie jaar geleden afgestudeerd zijn.

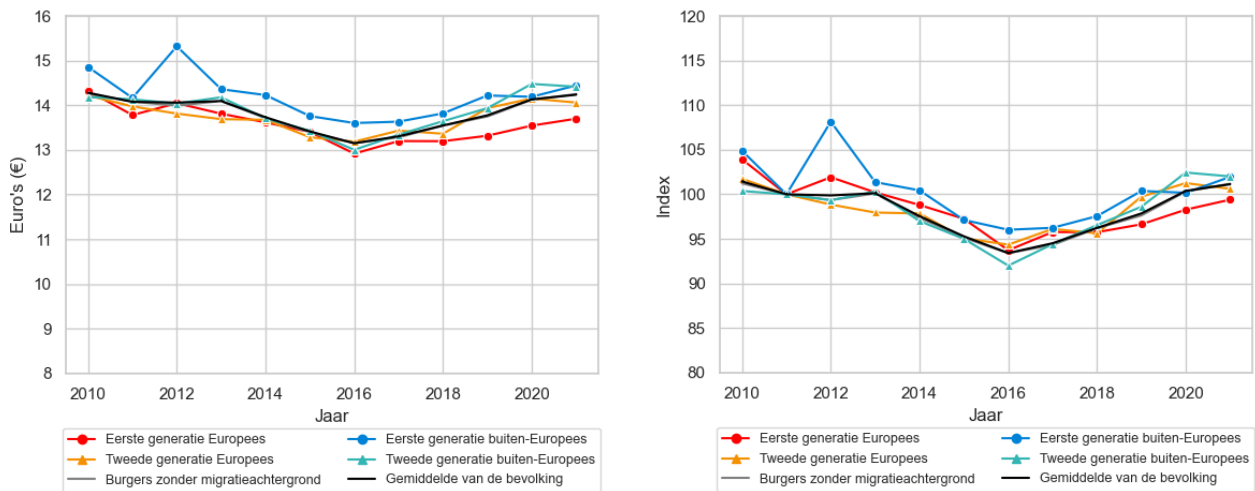

Figuur 87. Het gemiddelde **uurloon eerste baan** na associate degree of bachelor gecorrigeerd voor inflatie (links: percentage; rechts: index met basisjaar 2008) (Europees is exclusief Nederland). In een bepaald jaar presenteren we het uurloon van de personen die drie jaar geleden afgestudeerd zijn.

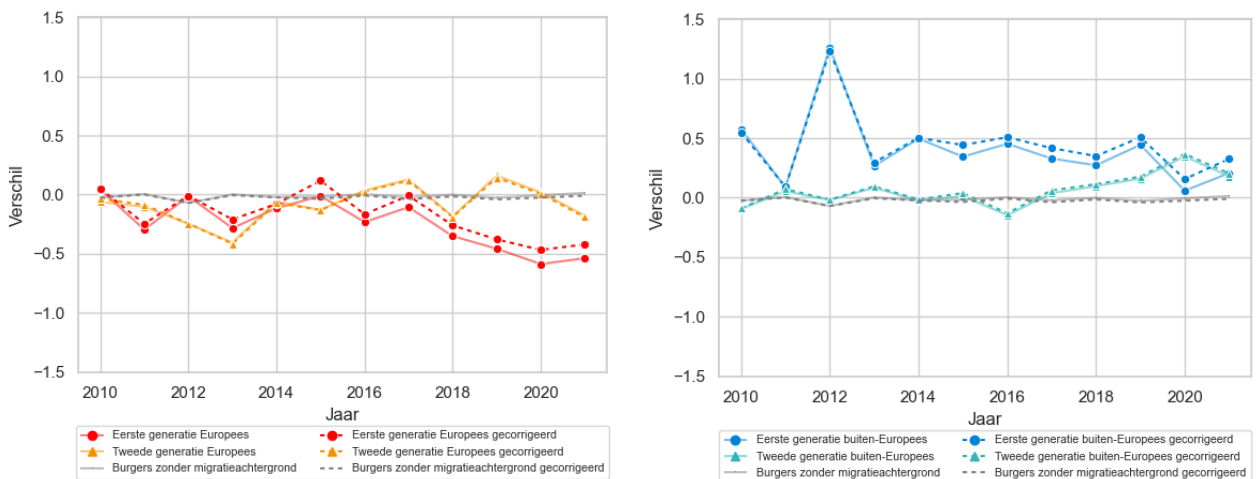

Figuur 88. Verschil (gecorrigeerd en ongecorrigeerd voor persoonskenmerken) in het gemiddelde **uurloon eerste baan** na associate degree of bachelor gecorrigeerd voor inflatie (Europees is exclusief Nederland). In een bepaald jaar presenteren we het uurloon van de personen die drie jaar geleden afgestudeerd zijn.

Figuur 87 en Figuur 88 tonen de ontwikkeling van het gemiddelde reële uurloon bij de eerste baan na afronding van een bacheloropleiding. Na 2010 is het reële uurloon wat gedaald van € 13 naar onder de € 12 en sinds 2016 beweegt het weer richting het originele niveau. Het reële uurloon na een bachelor ligt voor verschillende migratieachtergronden erg dicht bij elkaar. Het enige wat opvalt is dat personen met een migratieachtergrond van binnen Europa net wat minder dan gemiddeld verdienen, en personen met een achtergrond van buiten Europa net wat meer. Ditzelfde patroon zien we ook bij het reële uurloon van personen die zijn afgestudeerd van de master, bij Figuur 89 en Figuur 90.

Figuur 89. Het gemiddelde **uurloon eerste baan** na master gecorrigeerd voor inflatie (links: percentage; rechts: index met basisjaar 2008) (Europees is exclusief Nederland)⁴⁷. In een bepaald jaar presenteren we het uurloon van de personen die drie jaar geleden afgestudeerd zijn.

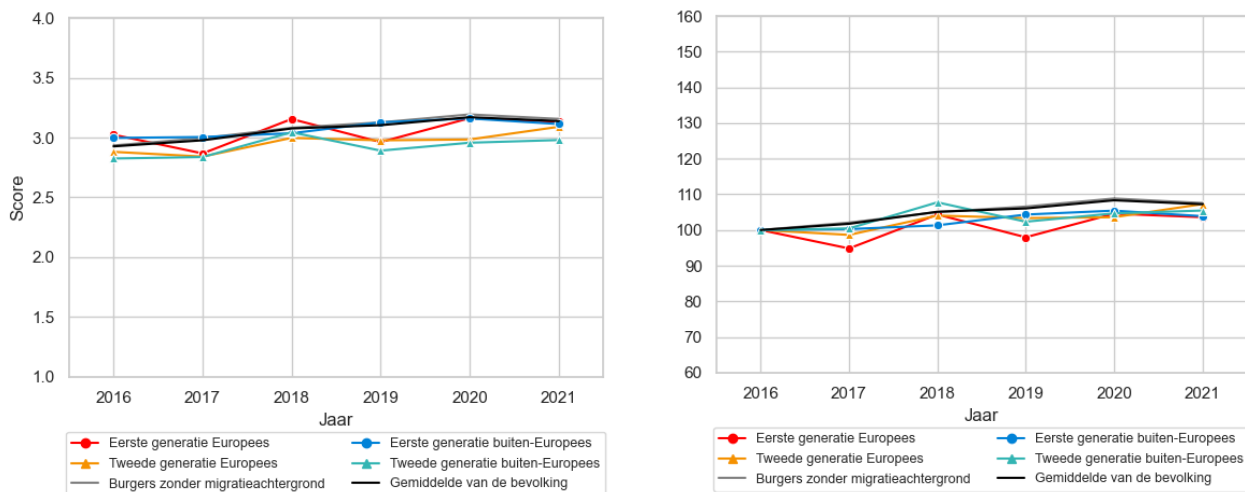
Figuur 90. Verschil (gecorrigeerd en ongecorrigeerd voor persoonskenmerken) in het gemiddelde **uurloon eerste baan** na master gecorrigeerd voor inflatie (Europees is exclusief Nederland). In een bepaald jaar presenteren we het uurloon van de personen die drie jaar geleden afgestudeerd zijn.

2.10 Aansluiting huidige baan bij gevolgde opleiding

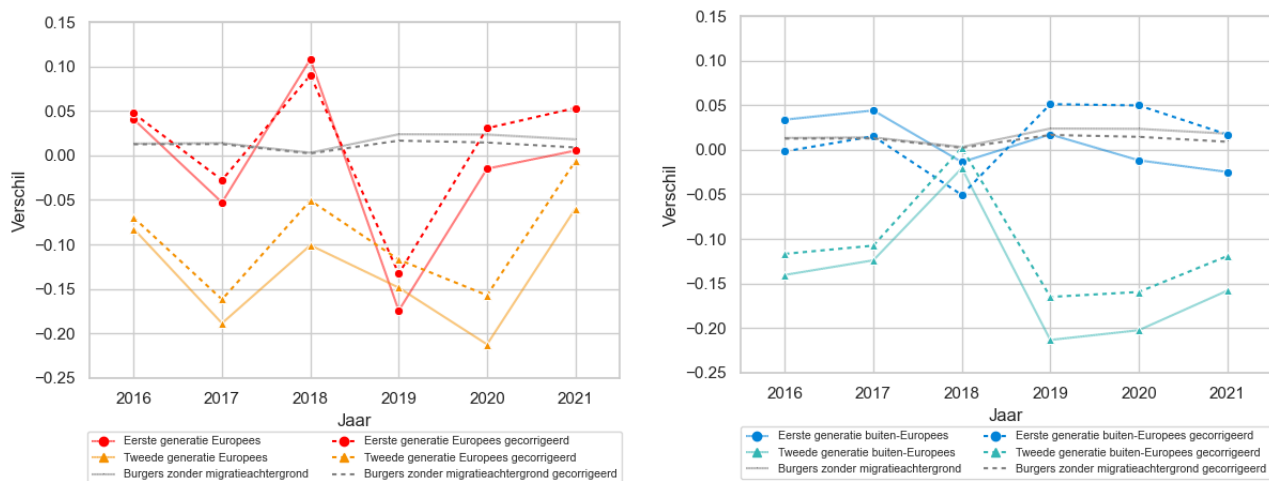
Aan werkzame burgers die een mbo-opleiding hebben gevolgd is in het SVO gevraagd hoe goed hun huidige baan aansluit bij de mbo-opleiding die ze hebben gevolgd. De exacte vraagstelling is als volgt: *“Hoe past je huidige baan bij de opleiding die je in het schooljaar jaar T min 1/jaar T hebt gevolgd?”*⁴⁸ De scores hebben de volgende betekenis: 1 = slechte aansluiting; 2 = matige aansluiting; 3 = voldoende aansluiting; 4 = goede aansluiting.

⁴⁷ Voor sommige herkomstgroepen zijn er niet voor alle jaren observaties zichtbaar in de grafiek. Dit komt omdat voor deze punten het aantal observaties kleiner is dan tien en niet mag worden getoond op basis van de privacyrichtlijnen van het CBS.

⁴⁸ Bron: CBS (2022). Documentatie Schoolverlatersonderzoek (SVO), kenmerken van schoolverlaters die hun vo- of mbo-diploma hebben behaald of die het onderwijs voortijdig hebben verlaten (SVO2021).

Figuur 91. **Aansluiting** huidige baan bij gevolgde opleiding (links: score; rechts: index met basisjaar 2016) (Europees is exclusief Nederland)

Figuur 92. **Aansluiting** huidige baan bij gevolgde opleiding (Europees is exclusief Nederland). Te zien is het verschil in score (ongecorrigeerd en gecorrigeerd voor persoonskenmerken) ten opzichte van de gemiddelde Nederlander.

Voor de gemiddelde bevolking is de gemiddelde score 3,1 in 2021 (Figuur 91). Het verschil met dit gemiddelde is het grootst voor de burgers met een tweede generatie buiten-Europese migratieachtergrond (3,0). Dit verschil is significant. De score voor de andere groepen is 3,1 (dus afgerond geen verschil) en dit wijkt ook nooit significant af van gemiddelde score van de gemiddelde bevolking. Uitzondering hierop zijn de burgers zonder migratieachtergrond. Zij geven een score 3,2. Maar dit verschil is niet significant. Ten opzichte van de andere groepen sluit de huidige baan dus volgens burgers met een tweede generatie buiten-Europese migratieachtergrond iets minder goed aan bij de gevolgde mbo-opleiding maar is de aansluiting nog steeds voldoende (Figuur 92).

3 Culturele diversiteit op het werk en verschillen in posities tussen groepen

3.1 Inleiding

In het vorige hoofdstuk hebben we beschreven op welke manier verschillende herkomstgroepen vertegenwoordigd zijn in het onderwijs en hoe de doorstroom vanuit het onderwijs naar een baan of stage verloopt. We zagen dat mensen met een migratieachtergrond doorgaans vaker vmbo dan havo of vwo zijn gaan doen en dat ze vaker voortijdig uitvallen bij de vervolgstudie, maar dat ze wel vaker dan gemiddeld binnen drie jaar een baan vinden na een mbo-diploma (met uitzondering van de tweede generatie buiten-Europees). Dit hoofdstuk onderzoekt de culturele diversiteit op het werk in meer detail. We presenteren voor iedere hoofdgroep cijfers over de volgende indicatoren:

- a. Percentage werkzaam als zzp'er en het inkomen van zzp'ers;
- b. Persoonlijk primair inkomen uit arbeid en onderneming;
- c. Uurloon;
- d. Contracturen, verloonde uren en overuren per week;
- e. Stijging en daling uurloon uitgesplitst naar niveau uurloon;
- f. Percentage met vast contract en kans op doorstroom van tijdelijk naar een vast contract in hetzelfde of een ander bedrijf;
- g. Kans op baanbehoud (met een vergelijkbaar inkomen, met een vergelijkbaar uurloon en van dezelfde baan (bij dezelfde werkgever));
- h. Percentage werknemers met één baan of meerdere banen tegelijkertijd;
- i. Van werk naar WW, AO of bijstand.

Dit hoofdstuk is zo gestructureerd dat we eerst naar de gehele werkende bevolking kijken (inkomen uit arbeid/onderneming) en vervolgens inzoomen op zzp'ers en op werknemers in loondienst. Het grootste deel van dit hoofdstuk is gefocust op werknemers in loondienst.

Bij de indicatoren in dit hoofdstuk wordt in de evenredigheidsanalyses gecontroleerd voor leeftijd, geslacht, het totale inkomen van de ouder(s), de hoogst behaalde opleiding, sector van meest recente baan, burgerlijke staat en het aantal kinderen. Zie Bijlage A voor een overzicht van de controlevariabelen per indicator. De volgende samenvatting staat ook in het hoofdstuk "Conclusies en samenvatting".

Hoofdpunten

Behalve de tweede generatie met een Europese achtergrond hebben alle groepen met een migratieachtergrond een beduidend minder goede positie 'op het werk' dan personen zonder migratieachtergrond. We verwijzen hierbij naar indicatoren als baanzekerheid, uurloon, baanbehoud en doorstroom.

In de afgelopen jaren is de positie van de eerste generatie met een Europese migratieachtergrond op de meeste indicatoren dusdanig verslechterd, dat ze inmiddels op de meeste indicatoren de grootste achterstanden kennen. De tweede generatie met een Europese migratieachtergrond heeft dan ook een betere positie dan de eerste. Deze integratie over de generaties heen is niet waar te nemen bij de buiten-Europese groep.

Mensen met een migratieachtergrond hebben een grotere kans om hun baan te verliezen. Dat geldt voornamelijk voor de particuliere sector, en in kleinere mate ook voor de 'gesubsidieerde sector'.⁴⁹ In andere sectoren is in de meeste gevallen geen sprake van een bovengemiddeld baanverlies van mensen met een migratieachtergrond.

Ten slotte is in de vorige rapportage geconcludeerd dat het uurloon van mensen met een niet-westerse migratieachtergrond is gestegen sinds 2008. Uit deze rapportage blijkt dat dit alleen geldt voor de eerste generatie (buiten-Europees) en niet voor de tweede generatie (buiten-Europees).

We vatten de resultaten nu per hoofdgroep samen.

Eerste generatie Europees heeft steeds minder baanzekerheid

Het algehele beeld bij de groep met een eerste generatie Europese migratieachtergrond is dat zij gemiddeld vaker een onzekere arbeidsrelatie hebben. Ten opzichte van het gemiddelde van de bevolking heeft de groep minder vaak een vast contract, een lager uurloon en een grotere kans om in de WW te komen. Bovendien is de positie van deze groep op verschillende indicatoren verslechterd in de afgelopen jaren.

- **Arbeidsrelatie.** Deze groep heeft aanzienlijk minder vaak een vast contract dan gemiddeld en dit aantal daalt door de tijd (in 2006 10 procentpunten minder dan gemiddeld, in 2020 18 procentpunten minder). De kans op een vast contract lijkt voor deze groep ook erg conjunctuurgevoelig: wanneer het percentage vaste contracten stijgt (of daalt) over de gehele bevolking, dan stijgt (of daalt) het percentage extra hard voor de groep eerste generatie Europees. De doorstroom van een tijdelijk naar een vast contract bij dezelfde werkgever is voor deze groep ook significant minder dan gemiddeld. Gecorrigeerd voor persoonskenmerken werken mensen met een eerste generatie Europese migratieachtergrond vaker als zzp'er dan het gemiddelde van de bevolking (in 2020 5 procentpunt vaker,). In 2020 had deze groep ook 1 procentpunt vaker dan gemiddeld meerdere (deeltijd)banen naast elkaar, gecorrigeerd voor persoonskenmerken. Deze groep is bovendien oververtegenwoordigd in de lagere inkomenskwartielen en in de groep zzp'ers met een inkomen onder het sociaal minimum. De verschillen in inkomen zijn voor deze groep echter wel kleiner geworden in de jaren 2006-2020.
- **Uurloon en aantal verloonde uren.** Het uurloon van mensen met een eerste generatie Europese migratieachtergrond was in 2020 gemiddeld € 1,69 lager dan gemiddeld (na correctie van inflatie en persoonskenmerken). Waar het uurloon in 2006 nog hoger was dan gemiddeld, is dat nu lager. Dit is ook de enige groep waarvoor het uurloon tussen 2006 en 2020 is gedaald. Daarnaast is voor geen van de groepen het verschil tussen contracturen en verloonde uren zo groot als voor de burgers met een eerste generatie Europese migratieachtergrond. In de gehele periode 2006-2021 maakte deze groep het hoogste aantal verloonde uren per week (in 2020 twee verloonde uren meer dan het gemiddelde van 33). Tegelijkertijd was het aantal contracturen van deze groep 0,69 uur lager dan het gemiddelde van de Nederlandse bevolking.
- **Baanbehoud.** Burgers met een eerste generatie Europese migratieachtergrond hebben, gecorrigeerd voor persoonskenmerken, een grotere kans dan gemiddeld om vanuit werk in de WW te komen en een significant lagere kans om vanuit werk in de bijstand te komen. In het algemeen verschilt deze groep niet van het gemiddelde in de kans op het verlies van een baan met een vergelijkbaar inkomen. Voor twee sectoren, namelijk de particuliere en gesubsidieerde sector, is er wel een verschil. Burgers met een eerste generatie Europese migratieachtergrond verliezen in deze sectoren vaker hun baan. Met name in particuliere sector is dit verschil relatief groot.

⁴⁹ Gesubsidieerde sector (CBS): "Het gaat hierbij onder meer om het grootste deel van de gezondheids- en welzijnszorg, de uitvoeringsorganen voor de sociale verzekeringen en de sociale werkplaatsen."

Tweede generatie Europees wijkt in uurloon en baan zekerheid nauwelijks af van het gemiddelde

Voor alle indicatoren in dit hoofdstuk is er een groot verschil tussen burgers met een eerste of tweede generatie Europese migratieachtergrond. De eerste generatie wijkt vaak nadelig af ten aanzien van het gemiddelde. De tweede generatie met een Europese achtergrond wijkt echter nauwelijks af van het gemiddelde als het gaat om arbeidsrelatie en uurloon (zelfs het minst van alle groepen met een migratieachtergrond). De kans om vanuit werk in de WW te komen is wel groter dan gemiddeld.

- **Arbeidsrelatie.** Zo hebben mensen met een tweede generatie Europese migratieachtergrond in de periode 2006-2021 slechts net iets minder vaak een vast contract dan het gemiddelde van de bevolking (3 procentpunten minder, gecorrigeerd voor persoonskenmerken). Vergelijkbaar aan het gemiddelde zijn ook de doorstroom van een tijdelijk naar een vast contract en het percentage personen met meerdere (deeltijd)banen naast elkaar. Terwijl de eerste generatie met een Europese migratieachtergrond nog vaker als zzp'er werkt dan gemiddeld, doet de tweede generatie dat minder vaak (2 procentpunten na correctie). Ook zijn de inkomensverschillen aanzienlijk kleiner dan bij de eerste generatie (afgaand op de vertegenwoordiging in de verschillende inkomenskwartielen).
- **Uurloon en aantal verloonde uren.** In 2020 is dit de enige groep met een migratieachtergrond voor wie het uurloon en het aantal verloonde uren niet significant verschilt van het gemiddelde van de bevolking.
- **Baanbehoud.** Burgers met een tweede generatie Europese migratieachtergrond hebben een grotere kans dan gemiddeld om vanuit werk terecht te komen in een WW-uitkering, gecorrigeerd voor persoonskenmerken. Dit verschil neemt toe over de periode 2014-2020. Verder heeft deze groep alleen in de particuliere sector een grotere kans op het verlies van een baan met een vergelijkbaar inkomen.

Eerste generatie buiten-Europees heeft grotere kans om vanuit betaald werk naar bijstand te gaan

De eerste generatie buiten-Europees verschilt van de eerste generatie Europees in dat zij gemiddeld minder vaak als zzp'er werken en meer kans hebben om vanuit betaald werk door te stromen naar een bijstandsuitkering. Ten opzichte van het gemiddelde van de bevolking vergaagt het burgers met een eerste generatie buiten-Europese migratieachtergrond echter minder goed op de arbeidsmarkt.

- **Arbeidsrelatie.** Het percentage vaste contracten onder burgers met een eerste generatie buiten-Europese migratieachtergrond is in de periode 2006-2021 lager dan gemiddeld (11 procentpunt lager na correctie voor persoonskenmerken). Gecorrigeerd voor persoonskenmerken werkten zij in 2020 wel 10 procentpunt minder vaak als zzp'er dan gemiddeld. Bovendien zijn de zzp'ers in deze groep structureel oververtegenwoordigd in de lagere inkomenskwartielen en ondervertegenwoordigd in de hogere. We zien in het laatste meetjaar (2020) een grote stijging van deze groep zzp'ers met een inkomen onder het sociaal minimum. De doorstroom van een tijdelijk naar een vast contract is minder dan gemiddeld maar vergelijkbaar met burgers met een eerste generatie Europese migratieachtergrond. Het aantal personen met meerdere deeltijdbanen is meer naar het gemiddelde gegroeid wanneer gecorrigeerd wordt voor persoonskenmerken (2 procentpunten vaker in 2006, 1 procentpunt vaker in 2020).
- **Uurloon en aantal verloonde uren.** Het gemiddelde uurloon van burgers met een eerste generatie buiten-Europese migratieachtergrond is meer naar het gemiddelde getrokken, maar blijft aanzienlijk lager (uurloon was in 2006 na correctie van persoonskenmerken € 2,55 lager dan gemiddeld, in 2020 € 2,22 lager). Tegenover het lagere uurloon van deze groep staat dat zij vaker dan gemiddeld een grote loonstijging doormaken (loonstijging van meer dan 10% in twee opeenvolgende jaren). Burgers met een eerste generatie buiten-Europese migratieachtergrond maken zowel meer contracturen als verloonde uren per week in vergelijking met het gemiddelde van de bevolking. Dit verschil is toegenomen (in 2006 0,25 meer verloonde uren per week dan gemiddeld, in 2021 0,51 uren per week meer).

-
- **Baanbehoud.** Waar de eerste generatie binnen Europa een kleinere kans dan gemiddeld had om vanuit werk in de bijstand te komen, is de kans voor de eerste generatie buiten Europa juist groter dan gemiddeld. In de laatste drie jaar lijkt de kans op een WW-uitkering toe te nemen voor de eerste generatie buiten-Europees. Verder heeft deze groep alleen in de particuliere sector een hogere kans op het verlies van een baan met een vergelijkbaar inkomen in vergelijking met burgers zonder migratieachtergrond. Dit verschil is toegenomen tussen 2006 en 2020.

Tweede generatie buiten-Europees heeft niet meer baanzekerheid dan de eerste generatie

Bij burgers met een Europese migratieachtergrond hebben we reeds gezien dat het de tweede generatie een stuk beter vergaat dan de eerste generatie. Veel van de verschillen ten opzichte van het gemiddelde zijn over de generatie zelfs verdwenen. Voor burgers met een *buiten-Europese* migratieachtergrond gaat dit niet op. De verschillen in de eerste generatie ten opzichte van het gemiddelde zijn in de tweede generatie vaak hetzelfde gebleven en voor sommige indicatoren zelfs verslechterd. Zo heeft de groep tweede generatie buiten-Europees van alle migratieachtergronden de grootste kans op WW of een bijstandsuitkering.

- **Arbeidsrelatie.** Burgers met een tweede generatie buiten-Europese migratieachtergrond hebben veel minder vaak dan het gemiddelde van de bevolking een vast contract (11 procentpunten minder vaak in 2006 en 2020, gecorrigeerd voor persoonskenmerken). Dit verschil is even groot als voor de eerste generatie buiten-Europees. De tweede generatie buiten-Europees werkt het minst vaak als zzp'er (3% minder vaak in 2006, 5% minder vaak in 2020). De inkomensverschillen van zzp'ers in deze groep zijn kleiner dan bij de eerste generatie (afgaand op de vertegenwoordiging in de verschillende inkomenskwartielen), maar deze blijft structureel achter bij het gemiddelde van de bevolking. Voor de groep met een tweede generatie buiten-Europese migratieachtergrond zien we dat de doorstroom van een tijdelijk naar een vast contract bij dezelfde werkgever significant minder is dan voor burgers zonder migratieachtergrond. Net als de eerste generatie heeft de tweede generatie buiten-Europees vaker meerdere (deeltijd)banen naast elkaar (1 procentpunt vaker dan het gemiddelde van 3%). Dit verschil is redelijk stabiel over de periode 2006-2021.
- **Uurloon en aantal verloonde uren.** Het uurloon van burgers met een tweede generatie buiten-Europese migratieachtergrond is door de jaren heen steevast lager dan gemiddeld, maar hoger dan de eerste generatie buiten-Europees (in 2020 is het verschil € 1,44 voor de tweede generatie en € 2,22 voor de eerste, gecorrigeerd voor persoonskenmerken). Tussen de generaties is er dus wat verbetering, maar deze verbetering is niet zo groot als bij burgers met een Europese migratieachtergrond. Verder maakt de groep iets vaker dan gemiddeld een grote loonstijging door, na correctie van persoonskenmerken. Opvallend is dat burgers met een tweede generatie buiten-Europese migratieachtergrond minder contracturen en verloonde uren maken dan het gemiddelde van de bevolking, terwijl dit bij de eerste generatie juist meer dan gemiddeld is.
- **Baanbehoud.** In de particuliere en gesubsidieerde sector⁵⁰ heeft deze groep een hogere kans op het verlies van een baan met een vergelijkbaar inkomen in vergelijking met burgers zonder migratieachtergrond. In de particuliere sector is dit verschil groter geworden in de periode 2006-2020, in de gesubsidieerde sector is dit verschil constant gebleven in deze periode. In andere sectoren hebben burgers met een tweede generatie niet-Europese migratieachtergrond geen grotere kans op baanverlies.

⁵⁰ Gesubsidieerde sector (CBS): "Het gaat hierbij onder meer om het grootste deel van de gezondheids- en welzijnszorg, de uitvoeringsorganen voor de sociale verzekeringen en de sociale werkplaatsen."

Burgers zonder migratieachtergrond

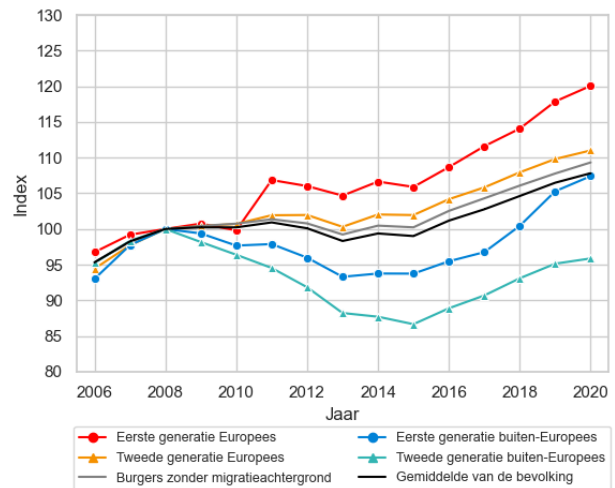
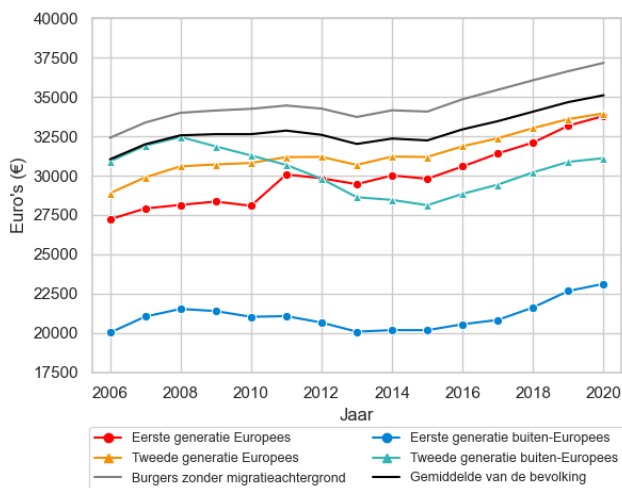
Over het algemeen hebben burgers zonder migratieachtergrond een voorsprong op de arbeidsmarkt vergeleken met burgers met een migratieachtergrond. Zo hebben zij, gecorrigeerd voor persoonskenmerken, vaker een vast contract en een hoger uurloon. Daarnaast werken zij vaker dan het gemiddelde van de bevolking als zzp'er en maken zij net iets minder verloonde uren dan het gemiddelde van de bevolking. Als zij als zzp'er werken, hebben ze vaker een hoger inkomen dan zzp'ers met een migratieachtergrond.

- **Arbeidsrelatie.** Het percentage vaste contracten onder de groep zonder migratieachtergrond is in 2020 gecorrigeerd voor persoonskenmerken; 4 procentpunt hoger dan voor het gemiddelde van de bevolking. In 2006 was dit 2 procentpunt. Daarnaast werken burgers zonder migratieachtergrond vaker dan gemiddeld als zzp'er. Tussen 2006 en 2020 was het verschil in het aandeel zzp'ers in de groep zonder migratieachtergrond en het aandeel zzp'ers in de gehele bevolking stabiel op 3-4 procentpunt (gecorrigeerd voor persoonskenmerken). Verder hebben burgers zonder migratieachtergrond niet vaker dan gemiddeld meerdere (deeltijd)banen naast elkaar.
- **Uurloon en aantal verloonde uren.** Burgers zonder migratieachtergrond hebben gecorrigeerd voor persoonskenmerken een hoger uurloon dan burgers met een migratieachtergrond. Het verschil in uurloon van burgers zonder migratieachtergrond met het gemiddelde van de bevolking neemt licht toe in de periode 2006-2021. In 2006 was dit verschil (gecorrigeerd voor persoonskenmerken) gelijk aan € 0,25, in 2020 was dit bijna verdubbeld naar € 0,48. Burgers zonder migratieachtergrond maken net iets minder verloonde uren dan het gemiddelde van de bevolking. In 2020 was dit verschil (gecorrigeerd voor persoonskenmerken) gelijk aan 0,19 uur. In 2006 was dit verschil nog bijna verwaarloosbaar klein (0,04 uur). Daarnaast hebben burgers zonder migratieachtergrond (ongeveer) evenveel contracturen als het gemiddelde van de bevolking.

3.2 Persoonlijk primair inkomen uit arbeid/onderneming

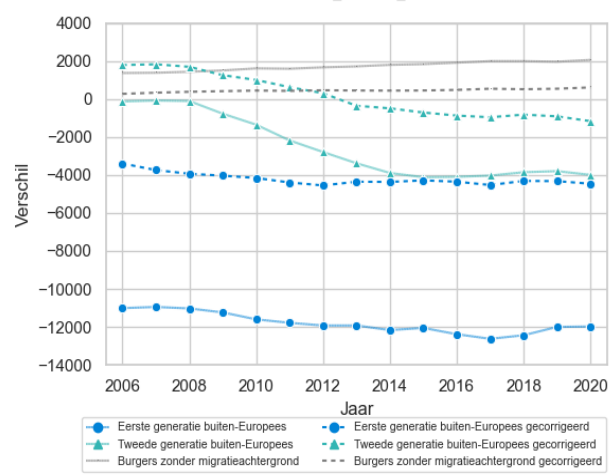
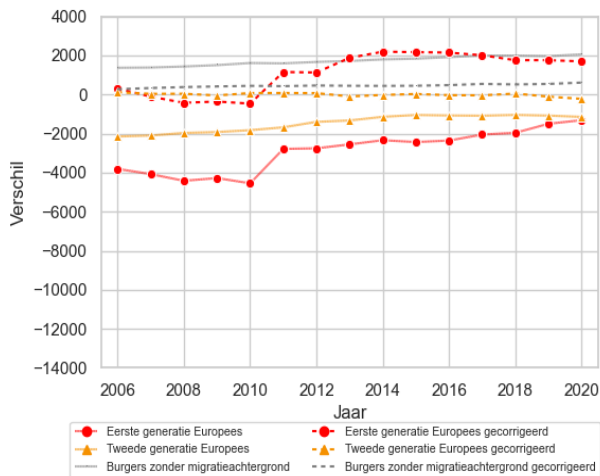
In deze sectie bespreken we het persoonlijk primair inkomen uit arbeid/onderneming voor verschillende migratieachtergronden in de periode 2006-2021. Daarna bekijken we de regionale verdeling van hoge en lage inkomens over Nederland voor de verschillende migratieachtergronden.

Figuur 93 toont de ontwikkeling van het reële primaire inkomen uit arbeid of de eigen onderneming (met prijspeil 2008). Het gemiddelde inkomen is gestegen van zo'n € 31.500 in 2006 tot € 35.000 in 2020. Het inkomen van de eerste generatie Europees is het meest gestegen. Bij de groep buiten Europa reageert het inkomen sterk op de conjunctuur van de economie. De eerste generatie van buiten Europa verdient steevast het minste van iedereen (€ 12.000 onder het gemiddelde). De tweede generatie verdiende in 2006 nog evenveel als het gemiddelde van de bevolking, maar is in 2020 € 4.000 minder gaan verdienen. Dit kan het gevolg zijn van een veranderingen in de samenstelling van de herkomstgroep.

Figuur 93. Gemiddeld persoonlijk **primair** inkomen (inkomen uit arbeid of de eigen onderneming) gecorrigeerd voor inflatie (links: gemiddeld persoonlijk primair inkomen; rechts: index met basisjaar 2008) (Europees is exclusief Nederland) ⁵¹

Figuur 94 geeft aan dat de verschillen ten aanzien van het gemiddelde van de bevolking sterk veranderen als we corrigeren voor sociaaleconomische persoonskenmerken.⁵² Burgers zonder migratieachtergrond verdienen structureel zo'n € 2000 meer, maar als we corrigeren voor persoonskenmerken dan ligt het inkomen dicht bij het gemiddelde. De eerste generatie Europees verdient tussen de twee en vierduizend euro minder dan gemiddeld, maar na correctie van persoonskenmerken is het vanaf 2011 evenveel gaan verdienen als burgers zonder migratieachtergrond. Bij de groep buiten-Europees heeft de correctie op persoonskenmerken eveneens sterke effecten. Zo'n twee derde van het verschil in inkomen ten opzichte van het gemiddelde kan bij deze groepen verklaard worden door persoonskenmerken waarvoor gecorrigeerd is.

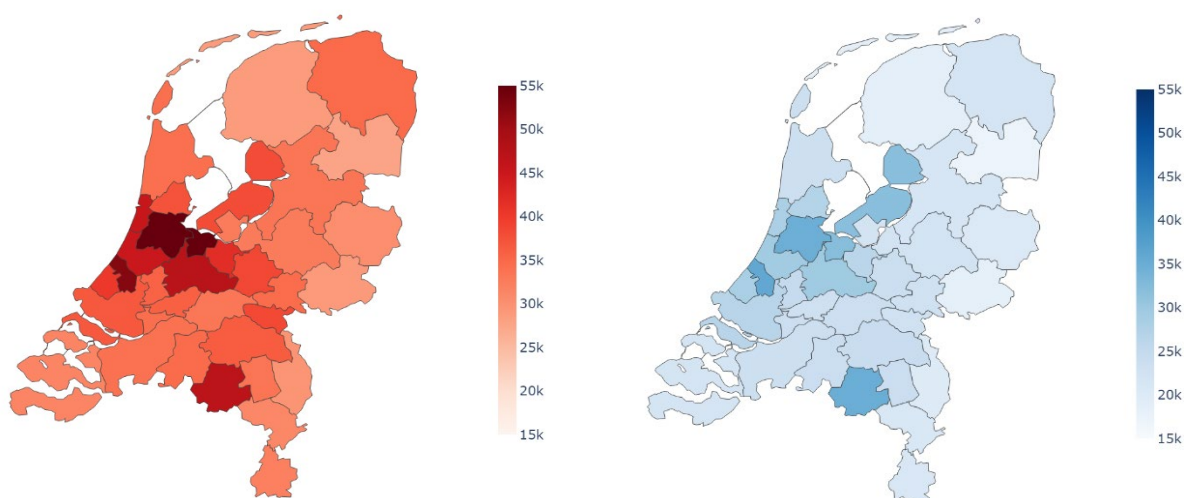
Figuur 94. Verschil (gecorrigeerd en ongecorrigeerd voor persoonskenmerken) in het gemiddeld persoonlijk **primair** inkomen (inkomen uit arbeid of de eigen onderneming) ten opzichte van het gemiddelde van de bevolking en gecorrigeerd voor inflatie (Europees is exclusief Nederland)

⁵¹ Deze figuren beschrijven de reële inkomensgroei voor alle groepen sinds 2008. Hiervoor is het prijspeil van 2008 als vertrekpunt genomen. Om tot de werkelijke primaire inkomens te komen, is het noodzakelijk om het inkomen van een bepaald jaar te vermenigvuldigen met de inflatie sinds 2008. Ter referentie: Het werkelijke primaire inkomen voor de gemiddelde bevolking was € 42.227 i.p.v. € 35.103 in 2020.

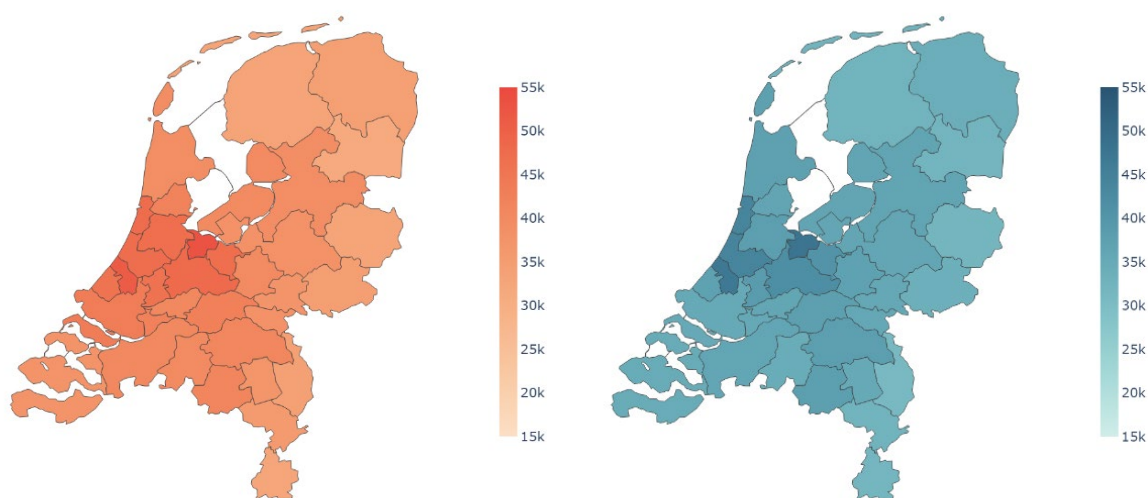
⁵² Bij inkomen corrigeren we voor geslacht, leeftijd, totaalinkomen ouders, de sector van de meest recente baan, burgerlijke staat en aantal kinderen.

In Figuur 95, Figuur 96 en Figuur 97 is de regionale verdeling van het gemiddeld persoonlijk primair inkomen per migratiegroep per arbeidsmarktregio weergegeven voor 2020. Omdat deze figuren geen trend over tijd laten zien, maar een regionale spreiding in een bepaald jaar, is ervoor gekozen om in deze figuren niet te corrigeren voor de inflatie sinds 2008. De werkelijke inkomens van 2020 worden dus weergegeven. Hierdoor ligt het gemiddeld persoonlijk primair inkomen in deze figuren hoger dan in Figuur 93 en Figuur 94.

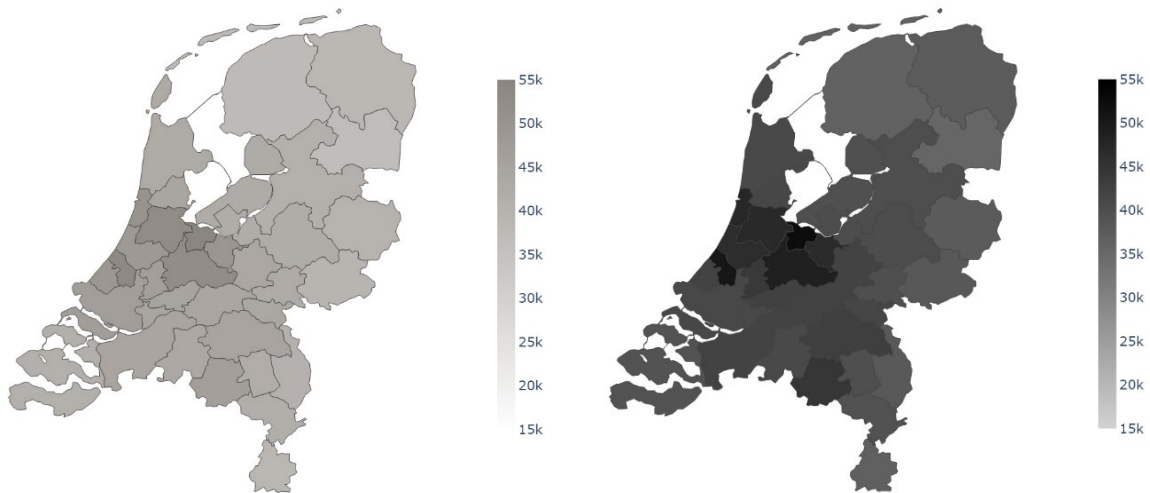
Het is te zien dat het persoonlijk primair inkomen in de arbeidsmarktregio's rondom de grote steden in het westen van het land ('de Randstad') hoger ligt dan dat in de rest van Nederland, ongeacht migratieachtergrond. De verschillen tussen de arbeidsmarktregio's zijn groter voor burgers met een eerste generatie migratieachtergrond dan voor burgers met een tweede generatie migratieachtergrond.

Figuur 95. Het gemiddeld persoonlijk **primair** inkomen per arbeidsmarktregio voor de eerste generatie Europees (links) en de eerste generatie buiten-Europees (rechts) in 2020

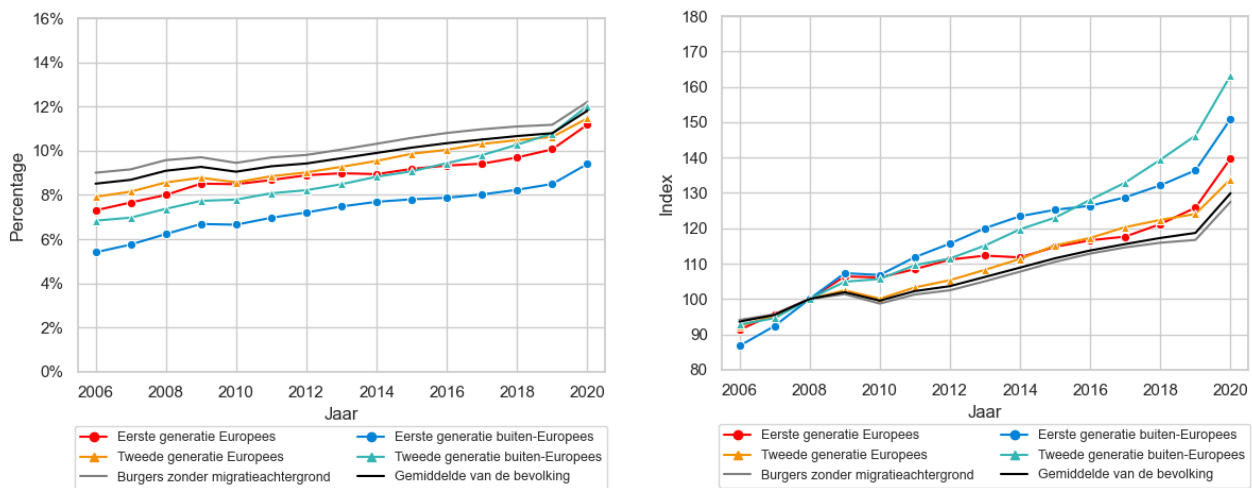
Figuur 96. Het gemiddeld persoonlijk **primair** inkomen per arbeidsmarktregio voor de tweede generatie Europees (links) en de tweede generatie buiten-Europees (rechts) in 2020

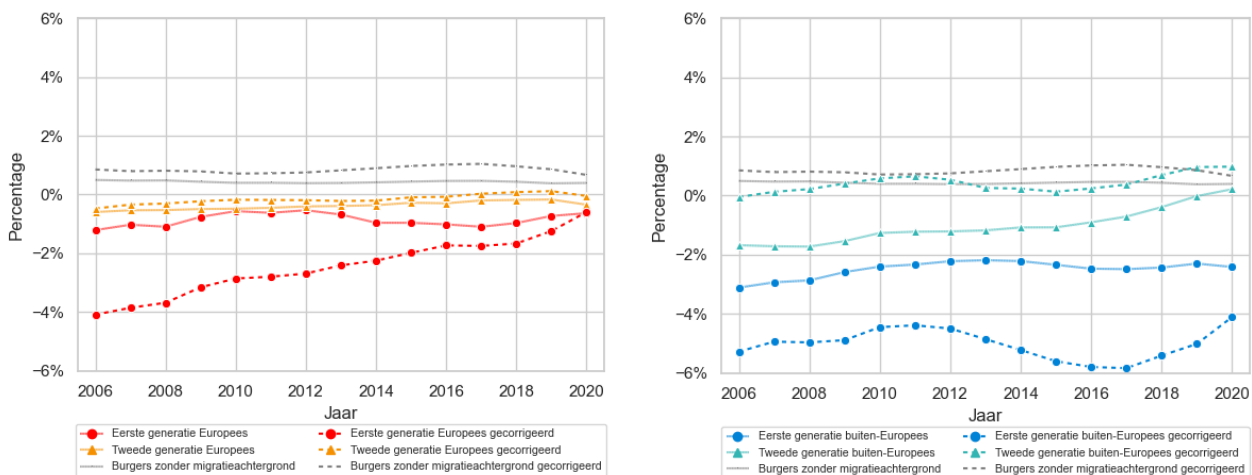
Figuur 97. Het gemiddeld persoonlijk **primaair** inkomen per arbeidsmarktregio voor de burgers zonder migratieachtergrond (links) en het gemiddelde van de bevolking (rechts) in 2020

3.2.1 Percentage werkzaam als zzp'er en het inkomen van zzp'ers

Nu zoomen we in op de burgers die niet in loondienst zijn maar als zzp'er werken. We bespreken het percentage burgers dat als zzp'er werkt, de verdeling van het aantal zzp'ers over Nederland en het inkomen van de zzp'ers voor ieder type migratieachtergrond.

Figuur 98. Percentage burgers werkend als **zzp'er** (links: percentage; rechts: index met basisjaar 2008) (Europees is exclusief Nederland)

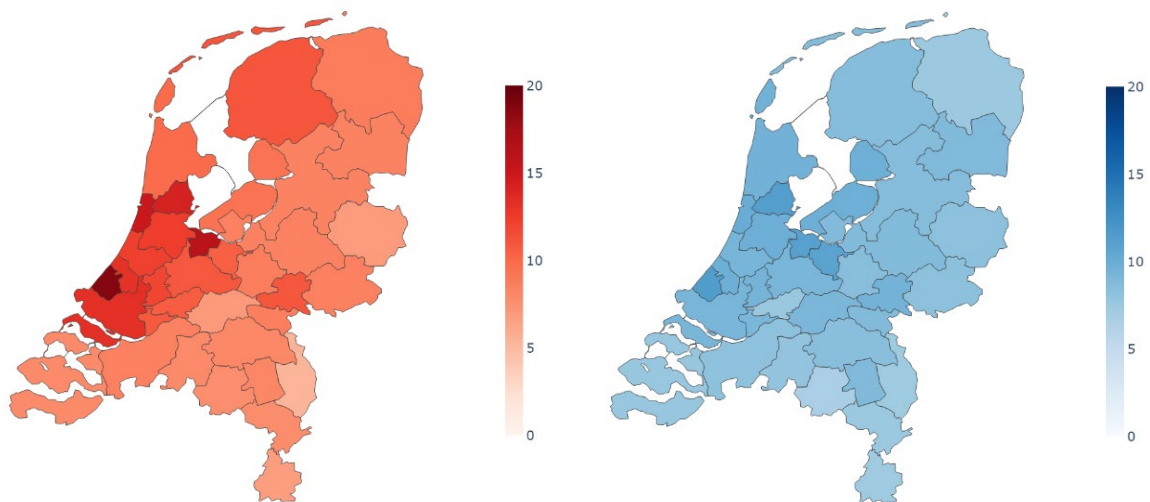

Figuur 99. Percentage burgers werkend als **zpp'er** (Europees is exclusief Nederland). Te zien is het verschil in percentages (ongecorrigeerd en gecorrigeerd voor persoonskenmerken) ten opzichte van de gemiddelde Nederlander.

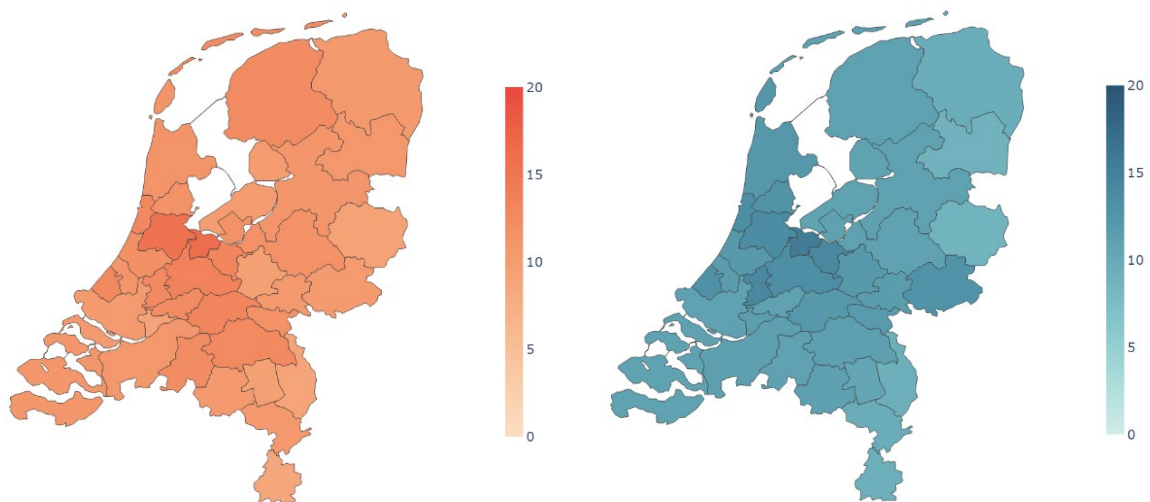
Het percentage burgers werkend als zpp'er nam tussen 2006 en 2020 toe van 8,5% naar 11,8% (Figuur 98). De trend over tijd voor de verschillende groepen is vergelijkbaar. Het aandeel werkenden als zelfstandigen is het meest toegenomen voor de groep tweede generatie buiten-Europees. De stijging in het zpp-schap duidt op een toename van onzekere arbeidsrelaties. Dit zien wij ook terug in een afname in het aantal vaste contracten tussen 2006 en 2019 (zie sectie 3.6.1.).

In Figuur 99 is te zien dat burgers zonder migratieachtergrond vaker dan gemiddeld als zpp'er actief zijn. De groep eerste generatie buiten-Europees is het minst vaak werkzaam als zpp'er wanneer er wordt vergeleken met de andere groepen. De ongecorrigeerde verschillen ten opzichte van het gemiddelde zijn relatief stabiel over tijd. Bij de groep tweede generatie buiten-Europees is het aanvankelijke verschil van -4%-punten ten opzichte van het gemiddelde in 2020 bijna volledig verdwenen.

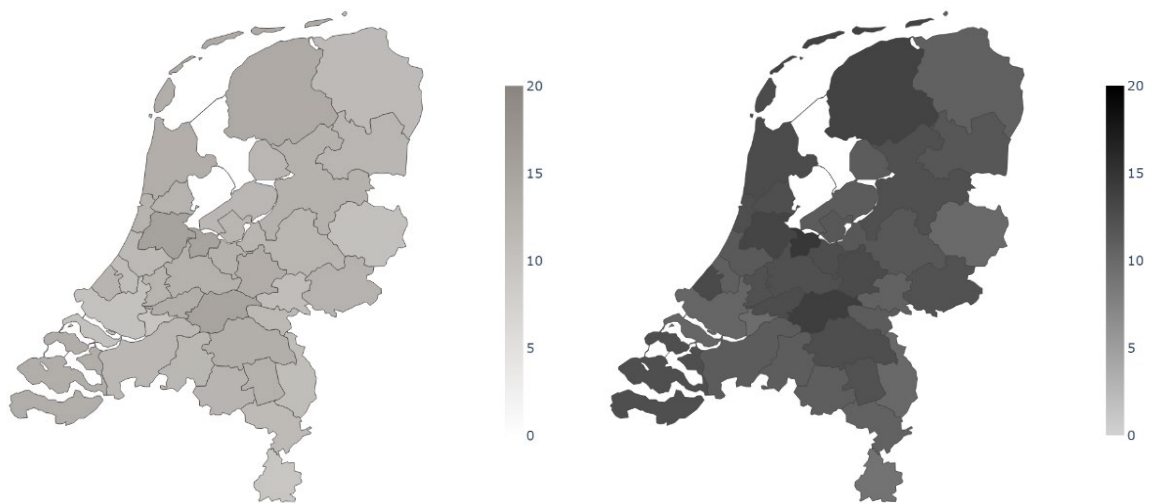
Wanneer er wordt gecorrigeerd voor persoonskenmerken wordt het verschil ten opzichte van het gemiddelde voor de groep eerste generatie Europees groter, echter wordt het verschil tussen gecorrigeerd en ongecorrigeerd voor deze groep kleiner over tijd. Het verschil ten opzichte van het gemiddelde wordt ook groter wanneer persoonskenmerken worden meegenomen voor de groepen eerste generatie buiten-Europees, tweede generatie Europees en burgers zonder migratieachtergrond. Voor de groep tweede generatie buiten-Europees wordt het juist kleiner. De verschillen zijn bij de meeste groepen statistisch significant, ook na het controleren voor persoonskenmerken. Echter is het gecorrigeerde verschil tussen het gemiddelde en de groep buiten-Europees niet statistisch significant.

Figuur 100. Percentage burgers werkend als **zzp'er** per arbeidsmarktregio voor de eerste generatie Europees (links) en de eerste generatie buiten-Europees (rechts) in 2020

Figuur 101. Percentage burgers werkend als **zzp'er** per arbeidsmarktregio voor de tweede generatie Europees (links) en de tweede generatie buiten-Europees (rechts) in 2020

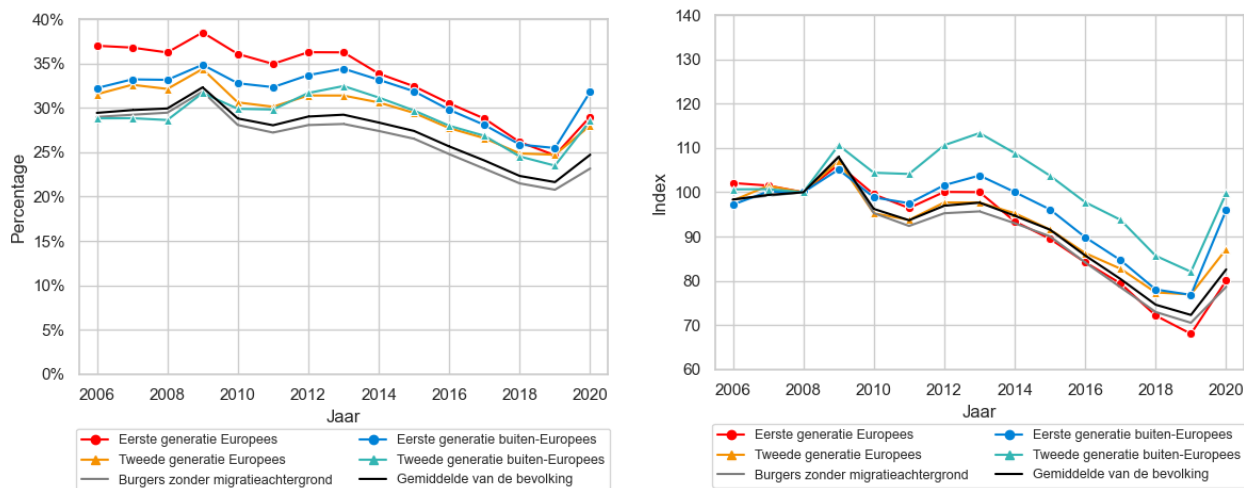
Figuur 102. Percentage burgers werkend als **zzp'er** per arbeidsmarktregio voor de burgers zonder migratieachtergrond (links) en het gemiddelde van de bevolking (rechts) in 2020

In Figuur 100 tot en met Figuur 102 zien we vervolgens de uitsplitsing van het percentage burgers dat werkt als zzzp'er per arbeidsmarktregio in 2020. We zien hier duidelijke regionale verschillen over de verschillende herkomstgroepen. Over het algemeen genomen laten arbeidsmarktregio's liggend dichtbij of in de Randstad, een hoger percentage aan zzzp'ers zien dan de arbeidsmarktregio's die liggen in de buitenste provincies. Voor de eerste generaties is het aandeel zzzp'ers het hoogst in de arbeidsmarktregio Haaglanden. Opvallend is wel dat het voor burgers zonder migratieachtergrond redelijk gelijk verdeeld is over het land.

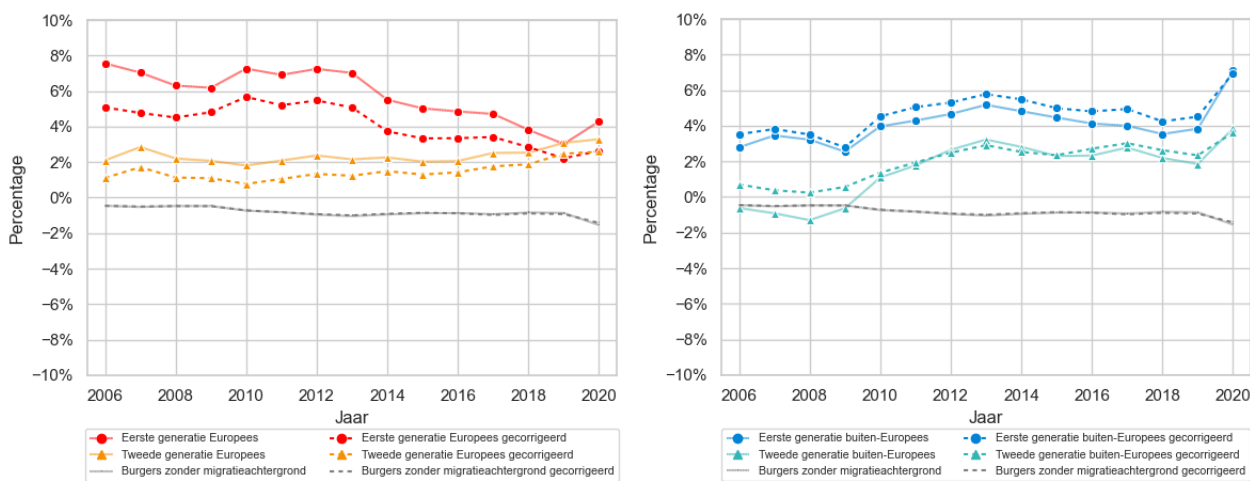
Overeenkomstig met Figuur 98 en Figuur 99 zien we ook in deze figuren dat de herkomstgroep van eerste generatie Europees hogere percentages aan zzzp'ers heeft dan de andere burgers met een migratieachtergrond. Voornamelijk het verschil met de eerste generatie buiten-Europees is opvallend, aangezien dit verschil duidelijk zichtbaar is over alle arbeidsmarktregio's in Nederland. Als laatste statistiek voor zzzp'ers bespreken we de verdeling van zzzp'ers met verschillende migratieachtergronden over de inkomenskwartielen. Zzzp'ers met een inkomen onder het sociaal minimum vormen een eigen groep. Alle zzzp'ers die een inkomen boven het sociaal minimum hebben, zijn vervolgens verdeeld in vier inkomenskwartielen. Het inkomenskwartiel 0-25 omvat de 25% laagste inkomens van alle zzzp'ers. Het inkomenskwartiel 75-100 omvat de 25% hoogste inkomens.

In de figuren op de volgende pagina's zijn de uitkomsten van deze analyse weergegeven, eerst voor de groep zzzp'ers met een inkomen onder het sociaal minimum, vervolgens voor ieder van de vier inkomenskwartielen. Overal valt op dat alle groepen met een migratieachtergrond oververtegenwoordigd zijn in de groepen met de laagste inkomens. Vooral in de groep onder het sociaal minimum en het eerste inkomenskwartiel (0-25), en in mindere mate ook in het inkomenskwartiel (25-50). Dit betekent dat deze groepen (dus) ondervertegenwoordigd zijn in de twee hoogste inkomenskwartielen. Dit geldt in het bijzonder voor de beide groepen met een eerste generatie migratieachtergrond. Bij de tweede generatie zijn de verschillen met het gemiddelde van de bevolking kleiner.

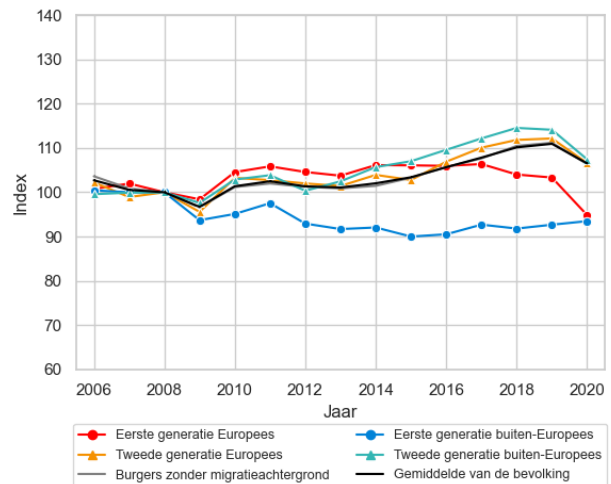
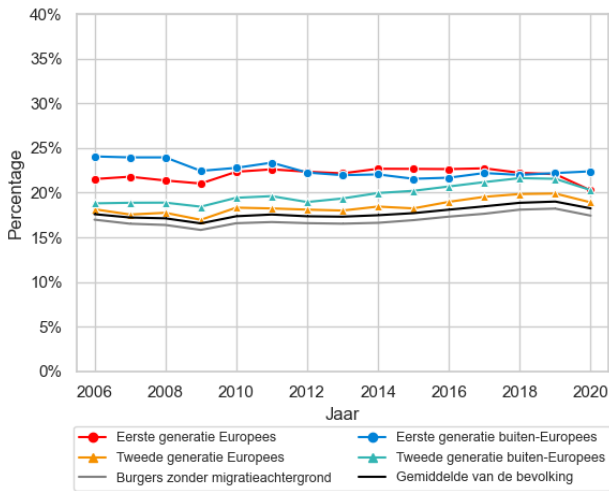
Verder valt in de onderstaande figuren op dat het aandeel van de groep met een eerste generatie Europese migratieachtergrond in de loop der jaren (2006-2020) kleiner is geworden in de groep zzp'ers met een inkomen onder het sociaal minimum en de twee eerste inkomenskwartielen. Het verschil in inkomen met het gemiddelde van de bevolking voor de groep met een eerste generatie Europese migratieachtergrond is dus kleiner geworden. Bij de eerste generatie met een buiten-Europese migratieachtergrond doet deze trend zich niet voor. Sterker nog, daar zien we in het laatste meetjaar (2020) een grote stijging van deze groep zzp'ers met een inkomen onder het sociaal minimum (ook na correctie). Deze stijging zien we in mindere mate ook terug bij de andere groepen zzp'ers met een migratieachtergrond.

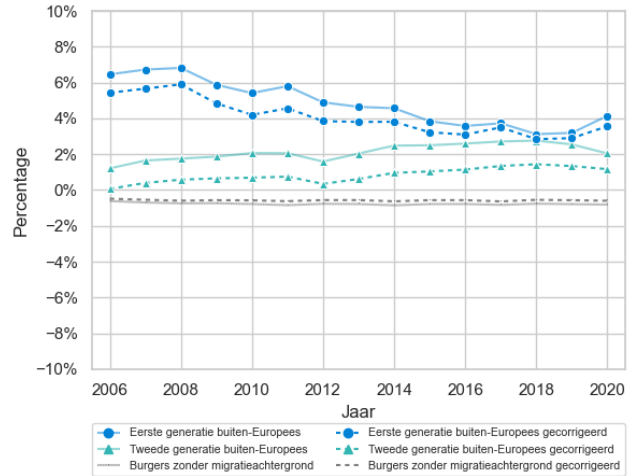
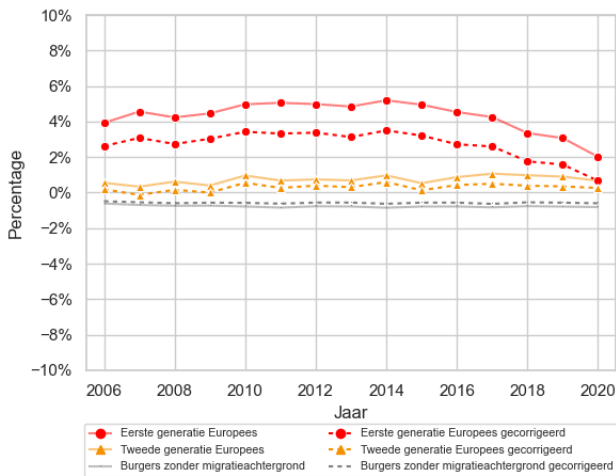
Figuur 103. Zzp'ers met een inkomen onder het **sociaal minimum** (links: percentage; rechts: index met basisjaar 2008) (Europees is exclusief Nederland)

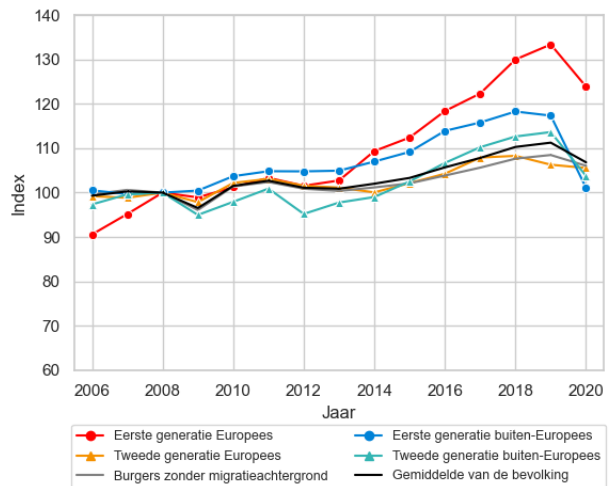
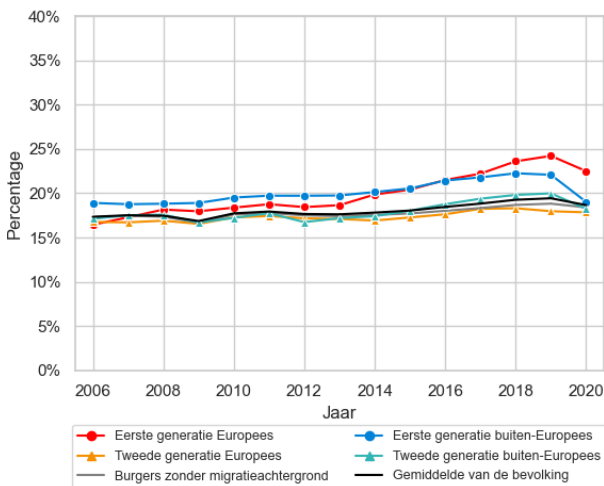
Figuur 104. Percentage zzp'ers met een inkomen onder het **sociaal minimum** (Europees is exclusief Nederland). Te zien is het verschil in percentages (ongecorrigeerd en gecorrigeerd voor persoonskenmerken) ten opzichte van de gemiddelde Nederlander.

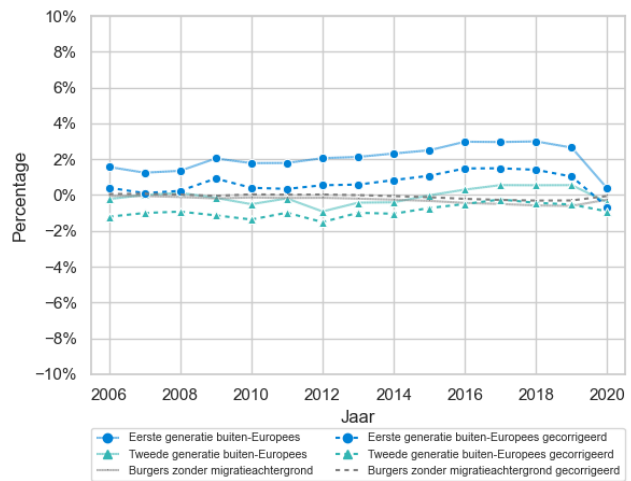
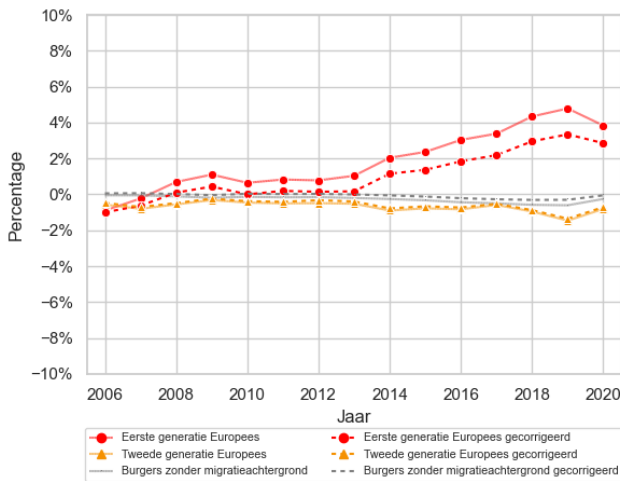
Figuur 105. Zp'ers met een inkomen in inkomenskwartiel 0 - 25 boven het sociaal minimum (links: percentage; rechts: index met basisjaar 2008) (Europees is exclusief Nederland)

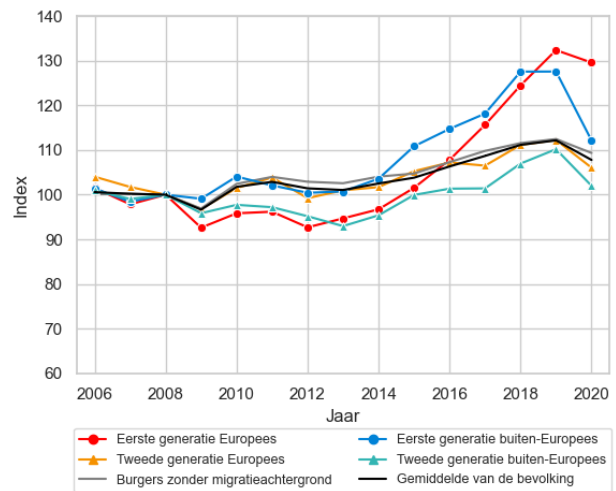
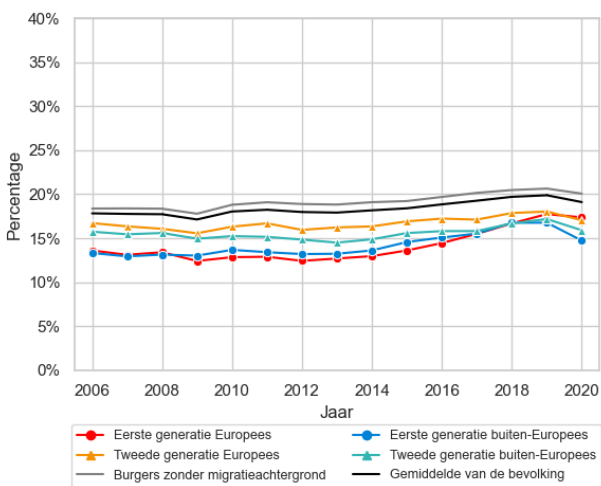
Figuur 106. Percentage Zp'ers met een inkomen in inkomenskwartiel 0 - 25 (Europees is exclusief Nederland). Te zien is het verschil in percentages (ongecorrigeerd en gecorrigeerd voor persoonskenmerken) ten opzichte van de gemiddelde Nederlander.

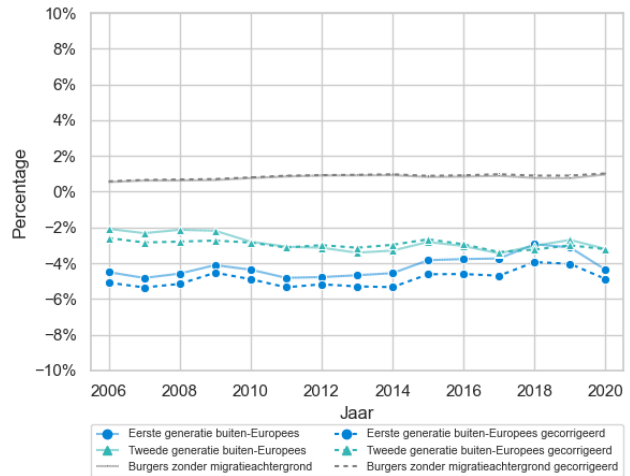
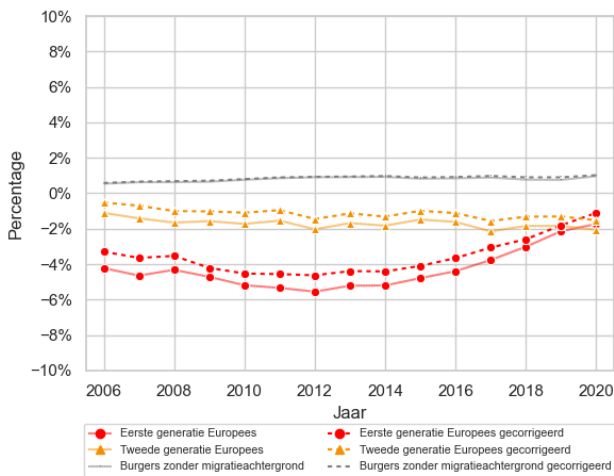
Figuur 107. Zp'ers met een inkomen in inkomenskwartiel 25 - 50 boven het sociaal minimum (links: percentage; rechts: index met basisjaar 2008) (Europees is exclusief Nederland)

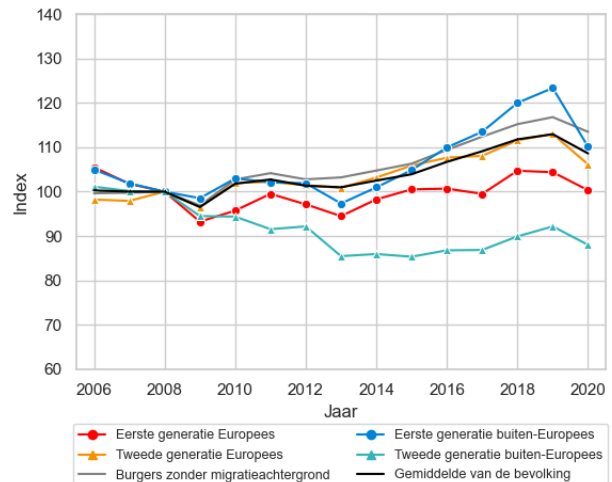
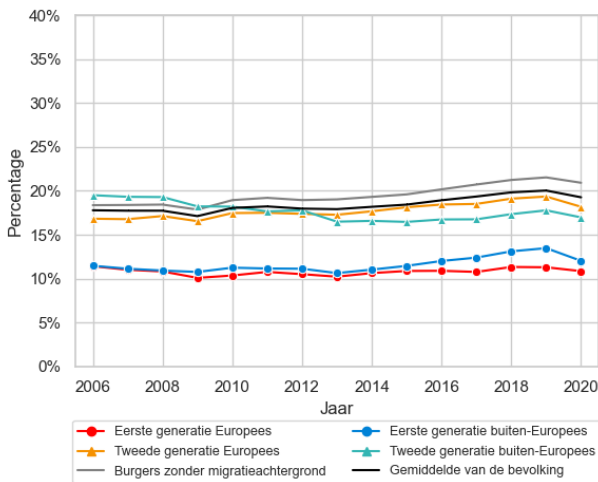
Figuur 108. Percentage Zp'ers met een inkomen in inkomenskwartiel 25 - 50 (Europees is exclusief Nederland). Te zien is het verschil in percentages (ongecorrigeerd en gecorrigeerd voor persoonskenmerken) ten opzichte van de gemiddelde Nederlander.

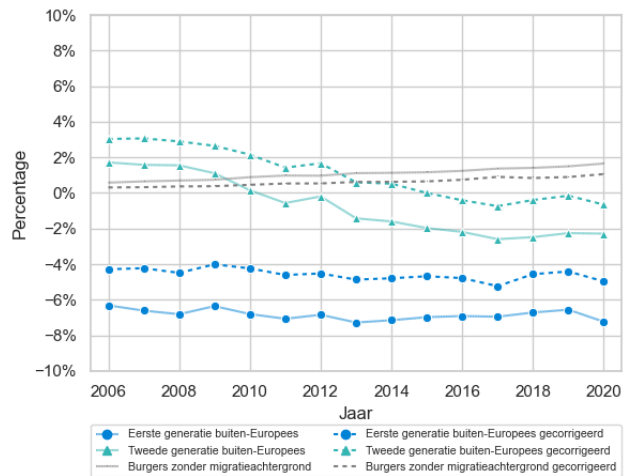
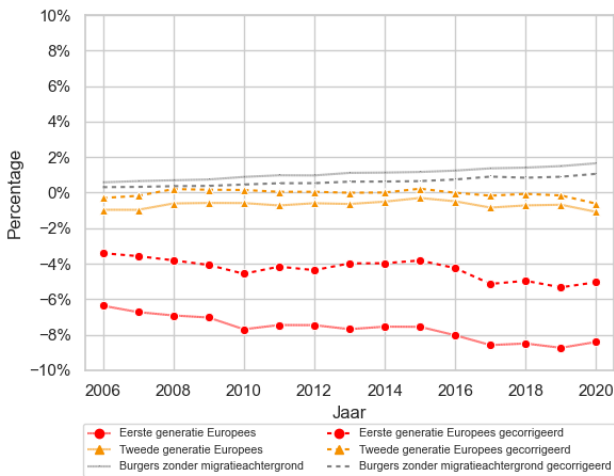
Figuur 109. Zzp'ers met een inkomen in inkomenskwartiel 50 - 75 boven het sociaal minimum (links: percentage; rechts: index met basisjaar 2008) (Europees is exclusief Nederland)

Figuur 110. Percentage zzp'ers met een inkomen in inkomenskwartiel 50 - 75 (Europees is exclusief Nederland). Te zien is het verschil in percentages (ongecorrigeerd en gecorrigeerd voor persoonskenmerken) ten opzichte van de gemiddelde Nederlander.

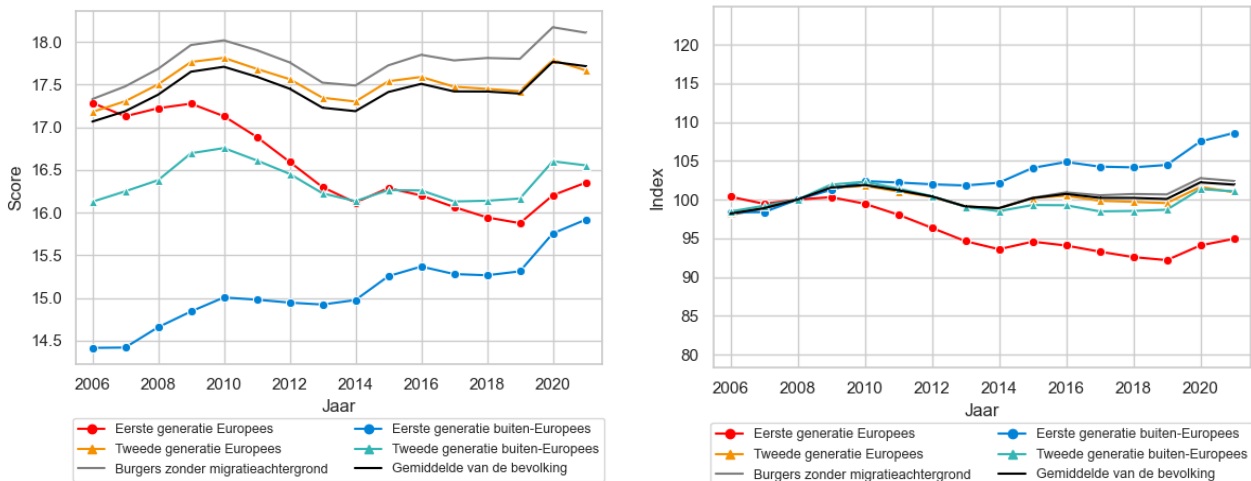
Figuur 111. Zp'ers met een inkomen in inkomenskwartiel 75 - 100 boven het sociaal minimum (links: percentage; rechts: index met basisjaar 2008) (Europees is exclusief Nederland)

Figuur 112. Verschil in percentage zpp'ers met een inkomen in inkomenskwartiel 75 - 100. Te zien is het verschil in percentages (ongecorrigeerd en gecorrigeerd voor persoonskenmerken) ten opzichte van de gemiddelde Nederlander

3.3 Uurloon

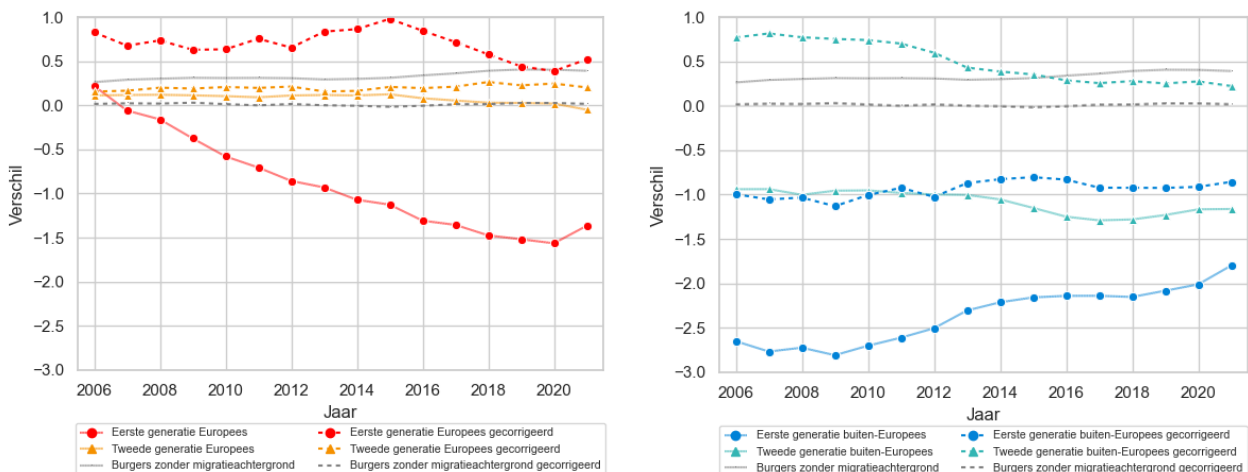
Vanaf hier focust dit hoofdstuk zich op mensen in loondienst. We presenteren cijfers over de hoogte van het uurloon van de verschillende hoofdgroepen in de periode 2006-2021. Daarna bespreken we de regionale spreiding van hoge en lage inkomens over Nederland voor iedere hoofdgroep.

Figuur 113. Het gemiddelde **uurloon** gecorrigeerd voor inflatie (links: gemiddeld uurloon; rechts: index met basisjaar 2008) (Europees is exclusief Nederland)⁵³

Voor de gehele bevolking schommelt het gemiddelde reële uurloon (uurloon gecorrigeerd voor inflatie) door de jaren heen rond de 17 tot 18 euro (Figuur 113). Het uurloon van de tweede generatie Europees volgt het gemiddelde van de bevolking. De uurlonen van burgers met een andere migratieachtergrond zijn naar elkaar toegetrokken omdat de eerste generatie Europees minder per uur is gaan verdienen en de eerste generatie buiten-Europees juist meer. **Figuur 114** laat zien dat burgers met een eerste generatie buiten-Europese migratieachtergrond in 2021 € 1,80 per uur minder ontvingen dan het gemiddelde; dat is een kleiner verschil dan in 2006 (€ 2,60 per uur). Voor 2021 zijn de verschillen voor alle groepen statistisch significant, behalve voor de groep 'tweede generatie Europees'. In 2006 zijn alle verschillen statistisch significant.

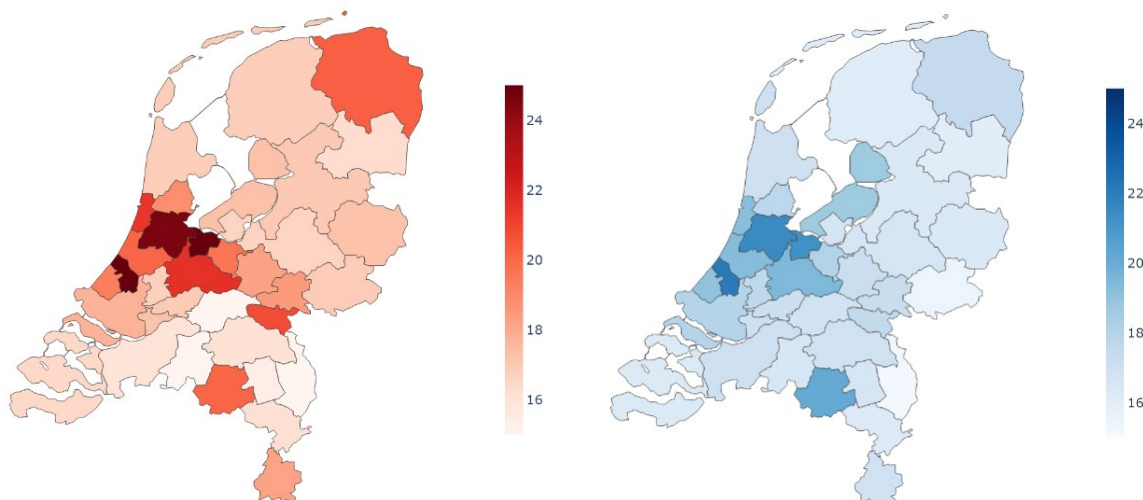
Net als bij het primair inkomen heeft het corrigeren van persoonskenmerken (zie Bijlage A) een groot effect op de gemeten verschillen. Het effect is dat de verschillen na correctie van persoonskenmerken voor alle herkomstgroepen aanzienlijk kleiner worden. Het verschil wordt zelfs positief voor de groepen eerste generatie en tweede generatie buiten-Europees. In 2006 zijn de gecorrigeerde verschillen voor alle groepen significant, behalve voor de groep burgers zonder migratieachtergrond. In 2021 zijn alle gecorrigeerde verschillen statistisch significant.

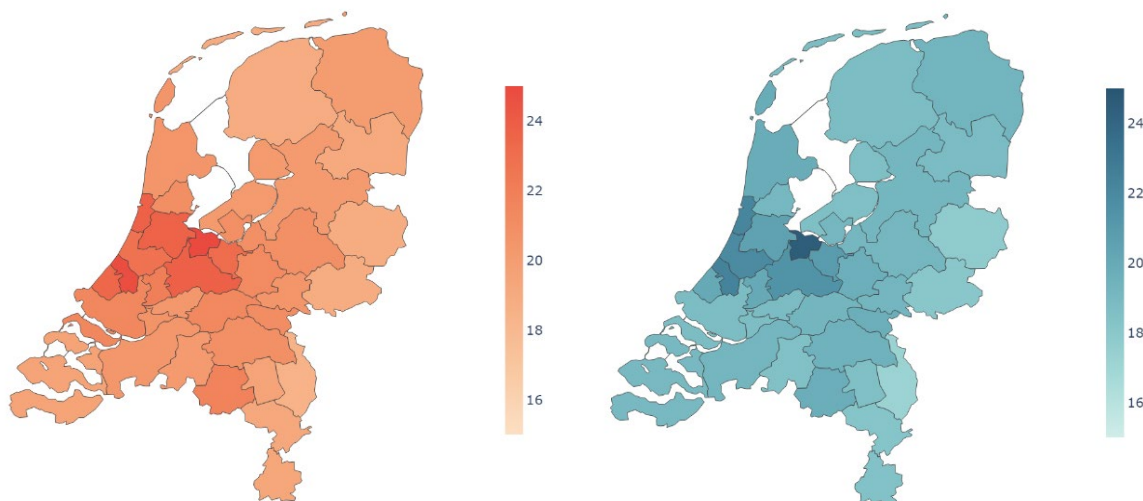
Figuur 114. Het gemiddelde **uurloon** gecorrigeerd voor inflatie ten opzichte van het gemiddelde van de bevolking (Europees is exclusief Nederland). Te zien is het verschil in euro's (ongecorrigeerd en gecorrigeerd voor persoonskenmerken) ten opzichte van de gemiddelde Nederlander.

⁵³ Voor correctie voor inflatie hebben we gebruikgemaakt van de consumentenprijsindex (cpi) van het CBS met als basisjaar 2008.

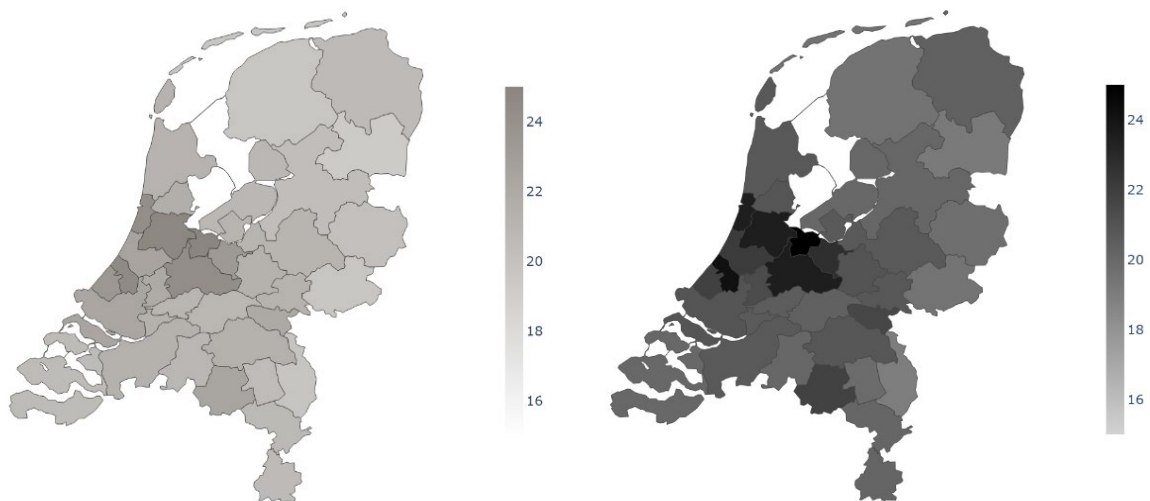
In Figuur 115, Figuur 116 en Figuur 117 is de regionale verdeling van het gemiddelde uurloon per migratiegroep per arbeidsmarktregio weergegeven voor 2021. In deze figuren is niet gecorrigeerd voor inflatie, wat ervoor zorgt dat de gemiddelde uurlonen in deze figuren hoger liggen dan in Figuur 113 en figuur 114. Vergelijkbaar met de regionale spreiding van het inkomen en het percentage zzp'ers zien we dat buitenste provincies in Nederland een lager uurloon hebben. Het gemiddelde uurloon ligt het hoogst in de arbeidsmarktregio's Groot Amsterdam, Gooi en Vechtstreek en Zuid-Holland Centraal, ongeacht migratieachtergrond. De verschillen tussen de arbeidsmarktregio's zijn groter voor burgers met een eerste generatie migratieachtergrond dan voor burgers met een tweede generatie migratieachtergrond.

Figuur 115. Het gemiddelde **uurloon** per arbeidsmarktregio voor de eerste generatie Europees (links) en de eerste generatie buiten-Europees (rechts)

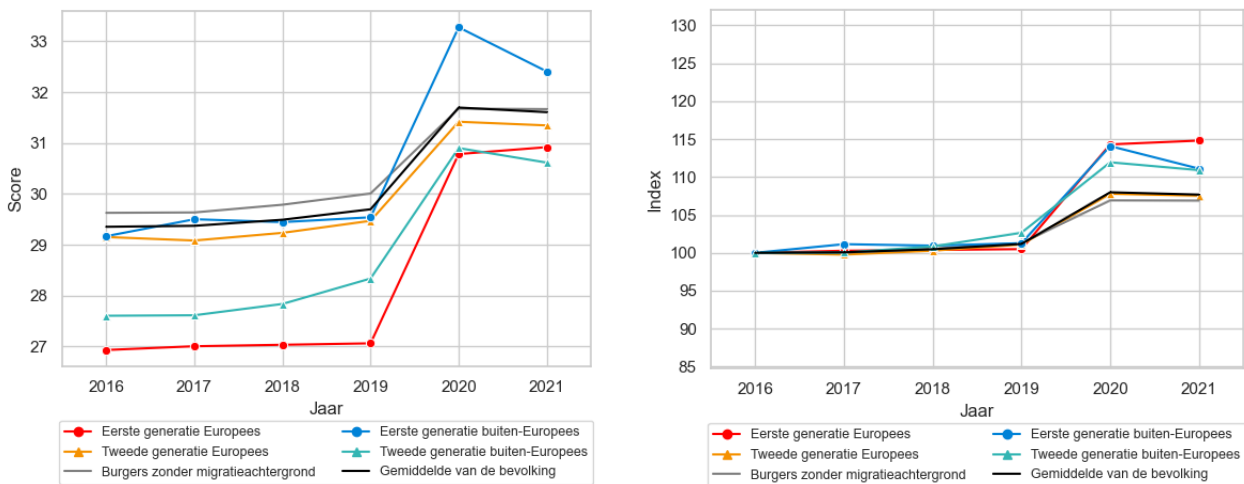

Figuur 116. Het gemiddelde **uurloon** per arbeidsmarktregio voor de tweede generatie Europees (links) en de tweede generatie buiten-Europees (rechts)

Figuur 117. Het gemiddelde **uurloon** per arbeidsmarktregio voor de burgers zonder migratieachtergrond (links) en het gemiddelde van de bevolking (rechts)

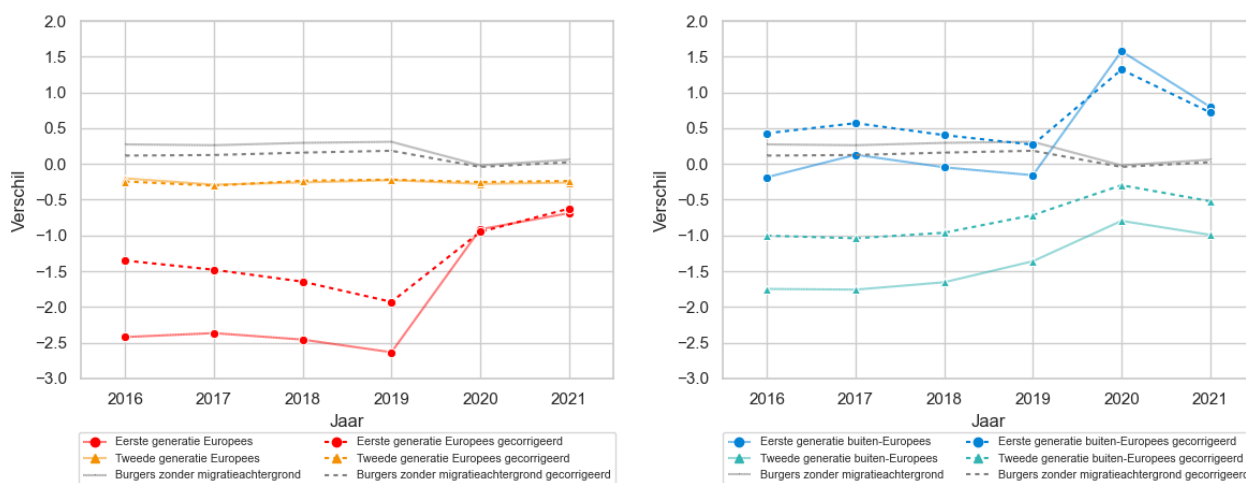
3.4 Contracturen, verloonde uren en overuren per week

Figuur 118. Het gemiddeld aantal **contracturen** per week (inclusief nulurencontracten) (links: percentage; rechts: index met basisjaar 2008) (Europees is exclusief Nederland)

Te zien in Figuur 118 is dat het aantal contractuele werkuren al jaren zeer stabiel is, maar in 2020 en 2021 hoger lag voor alle groepen. Met name de burgers met een eerste generatie migratieachtergrond kregen vanaf 2020 een grotere contractduur. Het gemiddeld aantal contracturen in 2016 lag op 29,4 uur per week, tegen 31,6 in 2021. Burgers zonder migratieachtergrond hadden in 2021 een contractduur conform het gemiddelde. De groep eerste generatie buiten-Europees hadden de langste gemiddelde contractduur met 32,4 uur per week. De tweede generatie van buiten Europa had juist de kortste contractduur (30,6), gevolgd door de groep eerste generatie Europees (30,9).

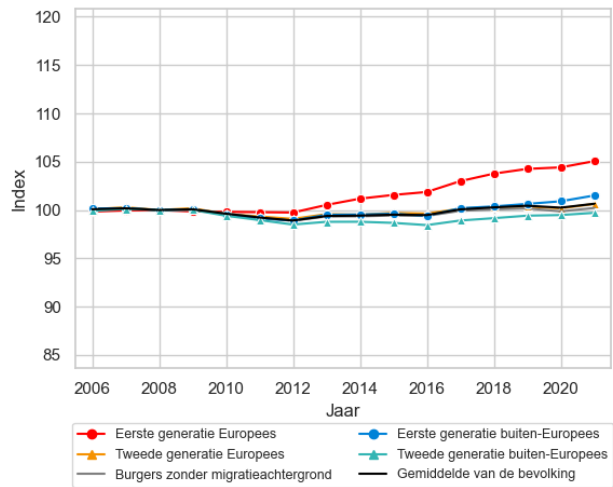
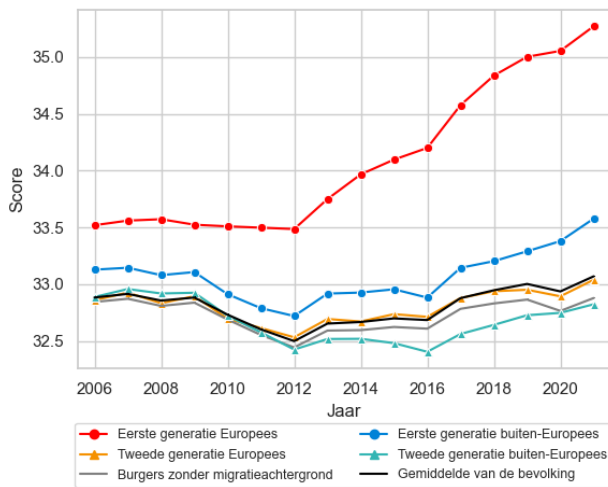
De ongecorrigeerde verschillen tussen de verschillende groepen (Figuur 119) zijn alle statistisch significant. Als er wordt gecontroleerd voor persoonskenmerken (zie Bijlage A), is te zien dat voor bijna alle groepen de verschillen ten opzichte van het gemiddelde kleiner worden. Dit is echter niet altijd het geval voor de groep eerste generatie buiten-Europees waarbij het verschil ten opzichte van de gemiddelde bevolking alleen in 2020 en 2021 kleiner was na correctie voor persoonskenmerken. De invloed van het meenemen van persoonskenmerken op het verschil in contracturen ten opzichte van het gemiddelde is in de meest recente jaren (2020 en 2021) voor de meeste groepen klein. De gecorrigeerde verschillen ten opzichte van het gemiddelde alle groepen zijn statistisch significant.

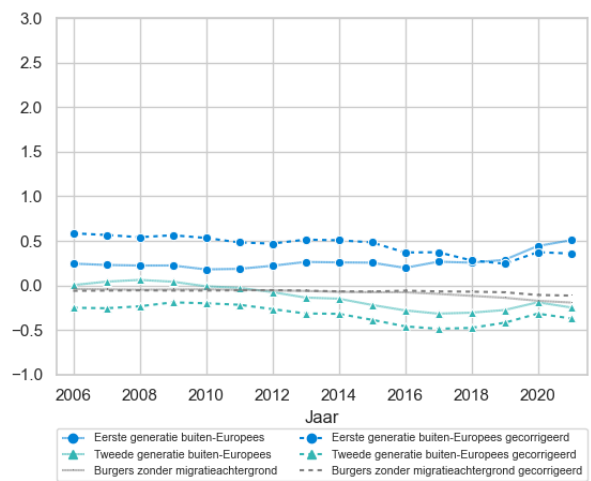
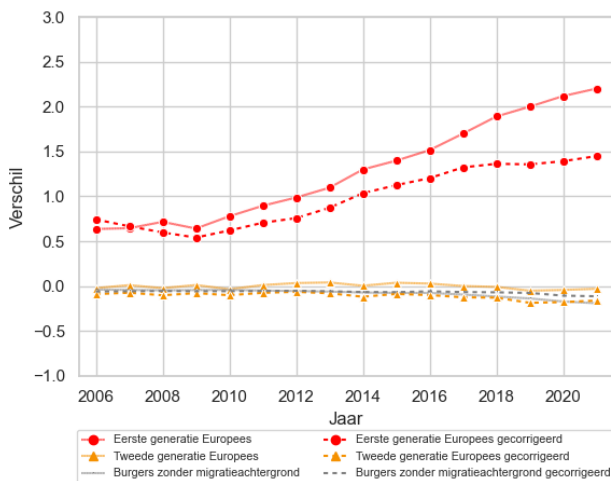
Figuur 119. Gemiddeld aantal **contracturen** per week inclusief nulurencontracten (Europees is exclusief Nederland). Te zien is het verschil in uren (ongecorrigeerd en gecorrigeerd voor persoonskenmerken) ten opzichte van de gemiddelde Nederlander.

Te zien in Figuur 120 is dat tussen 2006 en 2021 het gemiddelde aantal verloonde uren voor de Nederlandse bevolking gemiddeld genomen stabiel bleef rond de 33 uur. Voor de groep eerste generatie Europees was het aantal verloonde uren tot 2012 stabiel waarna het substantieel toenam tot 35 uur in 2021. Deze groep maakt het hoogst aantal verloonde uren per week, terwijl het aantal contracturen juist lager is dan gemiddeld. Dit duidt op een meer onzekere arbeidsrelatie. De groep mensen met een tweede generatie buiten Europese herkomst hebben het laagst aantal verloonde uren. Opvallend is dat burgers met een tweede generatie buiten-Europese migratieachtergrond minder contracturen en verloonde uren maken dan het gemiddelde van de bevolking, terwijl dit bij de eerste generatie juist meer dan gemiddeld is.

De ongecorrigeerde verschillen ten opzichte van het gemiddelde van de bevolking (Figuur 121) zijn in 2006 statistisch significant voor alle groepen behalve voor de groepen 'mensen met een tweede generatie Europese herkomst' en 'mensen met een tweede generatie buiten Europese herkomst'. In 2021 zijn de ongecorrigeerde verschillen statistisch significant voor alle groepen behalve de groep 'mensen met een tweede generatie Europese herkomst'. Als er gecontroleerd wordt voor persoonskenmerken wordt het verschil ten opzichte van het gemiddelde voor de meeste groepen groter. Dit geldt niet voor de groep eerste generatie Europees waarbij het verschil kleiner wordt. De invloed van het meenemen van persoonskenmerken in de analyse voor deze groep is ook sterker in de meest recente jaren (2019, 2020 en 2021). De gecorrigeerde verschillen zijn statistisch significant.

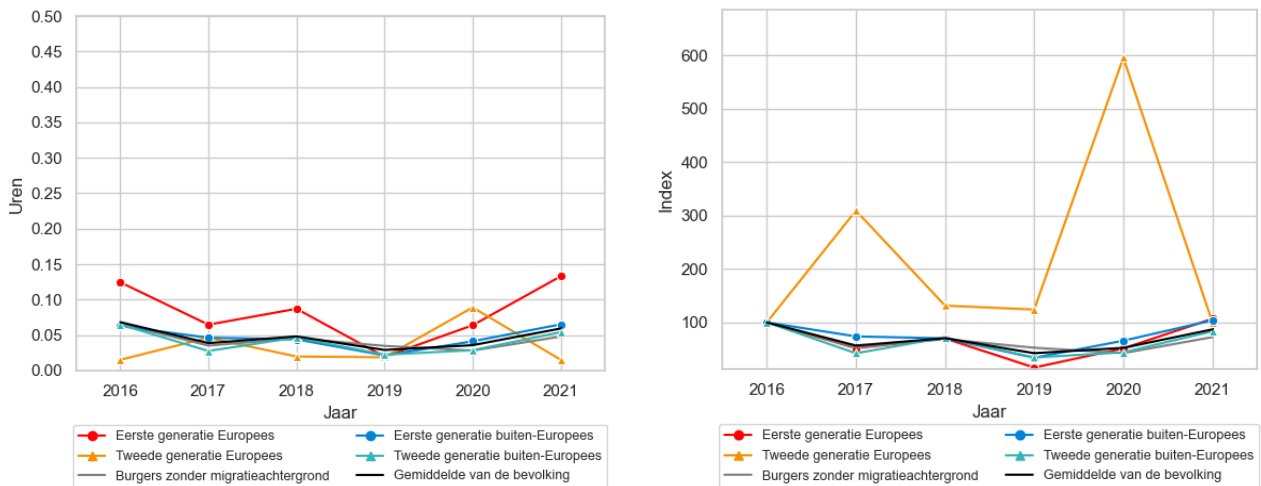
Figuur 120. Het gemiddeld aantal **verloonde** uren per week (inclusief nulurencontracten) (links: percentage; rechts: index met basisjaar 2008) (Europees is exclusief Nederland)

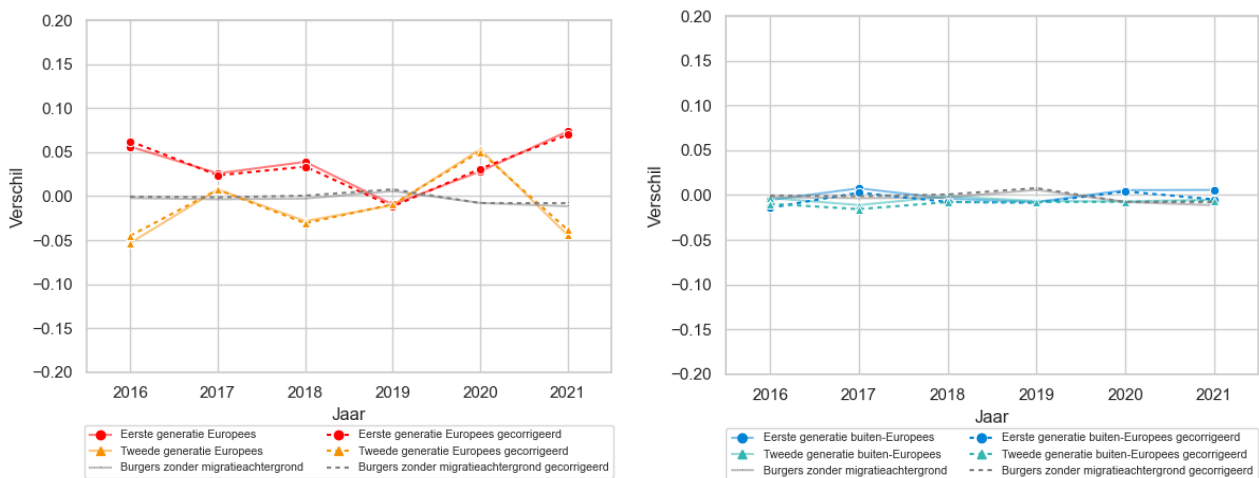
Figuur 121. Het gemiddeld aantal **verloonde** uren per week (inclusief nulurencontracten) (Europees is exclusief Nederland). Te zien is het verschil in uren (ongecorrigeerd en gecorrigeerd voor persoonskenmerken) ten opzichte van de gemiddelde Nederlander.

In Figuur 122 is het gemiddeld aantal overuren per week te zien bij een klein contract. Een klein contract is een contract waarbij iemand een contract heeft voor minimaal 12 en maximaal 24 uur. In de figuur is te zien dat het gemiddeld aantal overuren tussen 2016 en 2021 voor de Nederlandse bevolking met een klein contract afnam van 0,068 in 2016 naar 0,059 in 2021. Voor alle groepen was het aantal overuren per week het laagst in 2019. De groepen 'eerste generatie buiten-Europees' en 'tweede generatie buiten-Europees' en de groep zonder migratieachtergrond volgen de trend van de gemiddelde bevolking. De groep 'tweede generatie Europees' laat een sterke toename zien tussen 2019 en 2020 waarna het gelijk weer afneemt. Voor de groep 'eerste generatie Europees' nam het aantal overuren per week tussen 2016 en 2019 af waarna het sterk toenam tot 0,133 uur in 2021.

Figuur 123 tonen het verschil van de verschillende groepen ten opzichte van het gemiddelde van de bevolking. Het figuur laat zien dat de verschillen tussen de herkomstgroep en het gemiddelde van de bevolking fluctueert over tijd. In 2021 zijn de ongecorrigeerde en gecorrigeerde verschillen enkel voor de groepen 'mensen met een eerste generatie Europese herkomst' statistisch significant. De verschillen ten opzichte van de gemiddelde bevolking veranderen nauwelijks als er gecorrigeerd wordt voor persoonskenmerken.

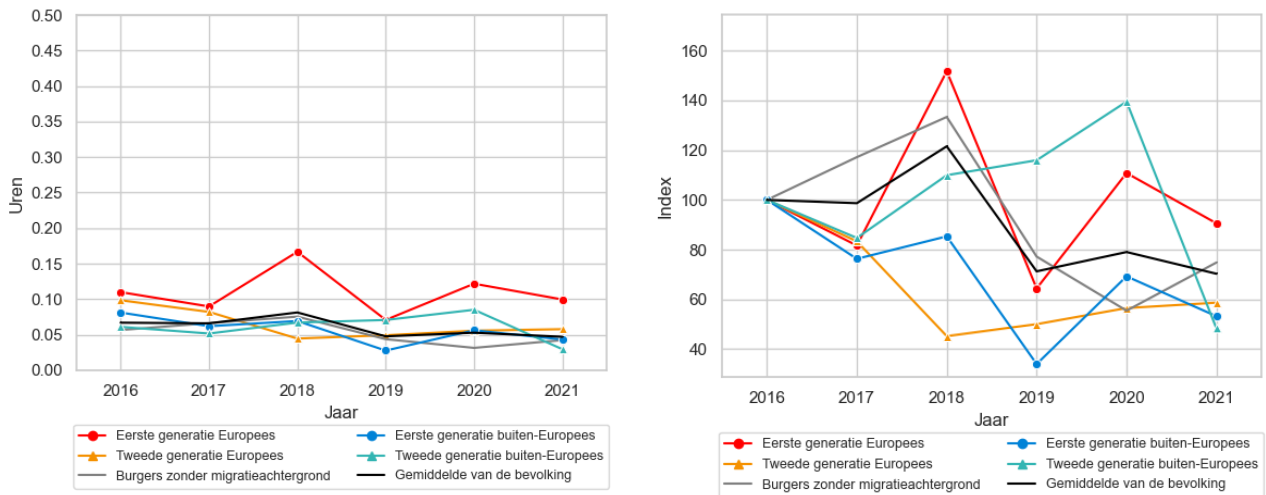
Figuur 122. Het gemiddeld aantal overuren per week bij een klein contract (12 tot en met 24 uur) (links: aantal overuren; rechts: index met basisjaar 2016) (Europees is exclusief Nederland)

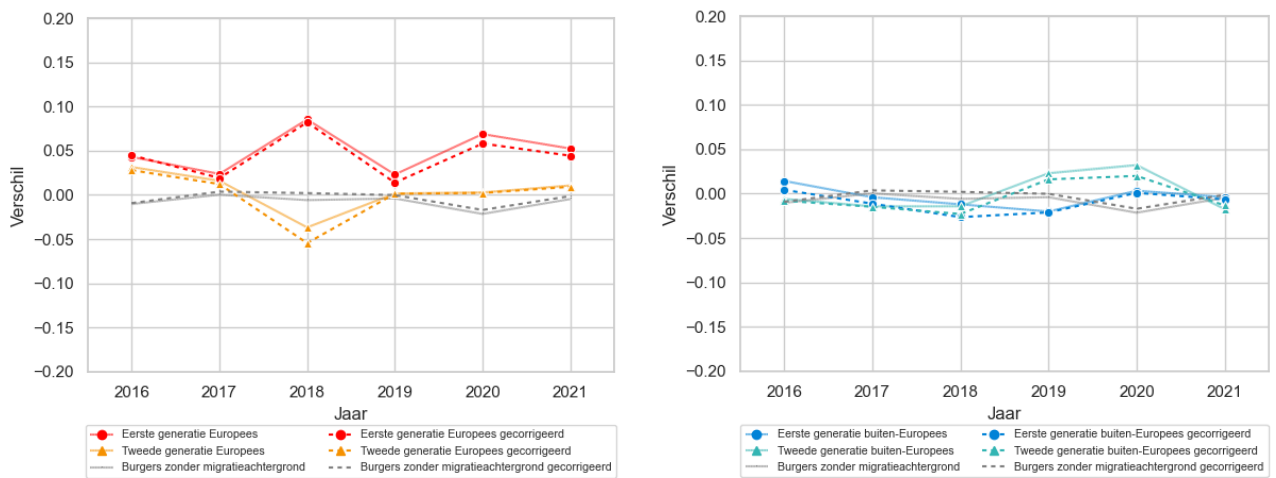
Figuur 123. Het gemiddeld aantal overuren per week bij een klein contract (12 tot en met 24 uur) (Europees is exclusief Nederland). Te zien is het verschil in uren (ongecorrigeerd en gecorrigeerd voor persoonskenmerken) ten opzichte van de gemiddelde Nederlander

In Figuur 124 is het gemiddeld aantal overuren te zien bij een middelgroot contract. Een middelgroot contract is een contract waarbij iemand een contract heeft voor meer dan 24 uur en maximaal 36 uur. In de figuur is te zien dat voor alle groepen het gemiddeld aantal overuren per week afneemt tussen 2016 en 2021. Gemiddeld neemt het aantal overuren voor mensen met een middelgroot contract af van 0,067 in 2016 naar 0,047 in 2021. De groep 'eerste generatie Europees' laat een sterke toename zien tussen 2017 en 2018 waarna het gelijk weer afneemt. Figuur 125 laat het verschil zien van de verschillende groepen ten opzichte aan het gemiddelde van de bevolking. Het figuur laat zien dat de verschillen tussen de herkomstgroep en het gemiddelde van de bevolking fluctueert over tijd.

Ook hierbij is te zien dat het controleren voor persoonskenmerken een klein effect heeft op de verschillen ten opzichte van de gemiddelde bevolking. Voor 2016 zijn de gecorrigeerde en ongecorrigeerde verschillen ten opzichte van het gemiddelde van de bevolking niet statistisch significant. In 2021 zijn de gecorrigeerde en ongecorrigeerde verschillen alleen statistisch significant voor de groep 'eerste generatie Europees'.

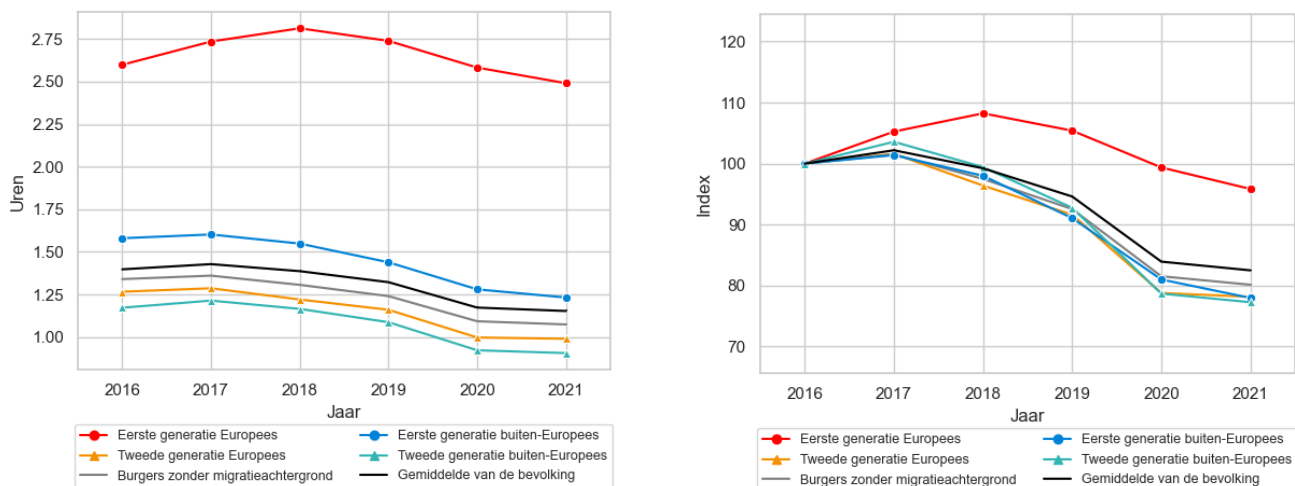
Figuur 124. Het gemiddeld aantal overuren per week bij een **middelgroot** contract (24-36 uur) (links: aantal overuren; rechts: index met basisjaar 2016) (Europees is exclusief Nederland)

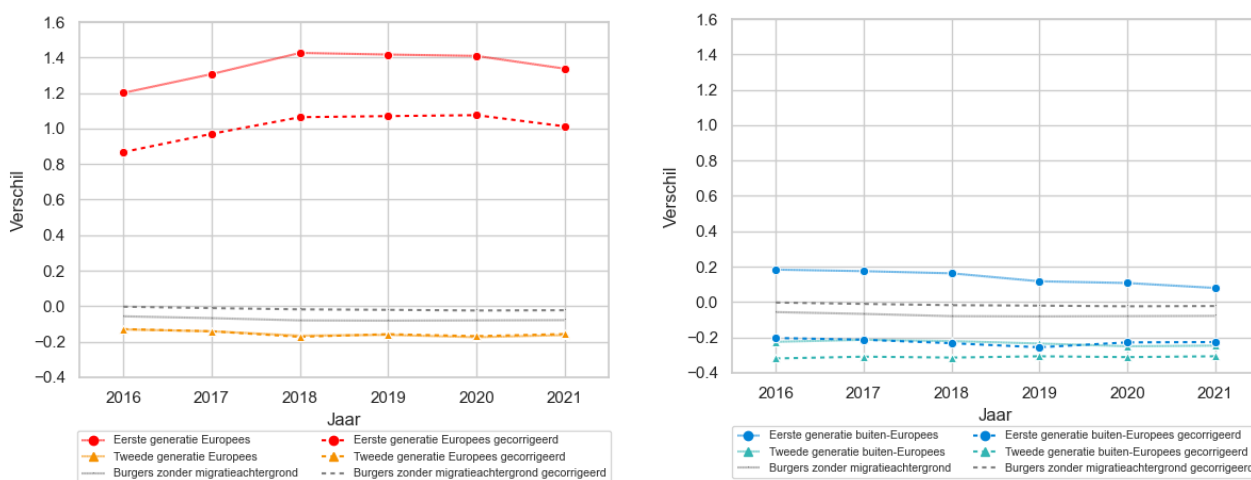
Figuur 125. Het gemiddeld aantal overuren per week bij een **middelgroot** contract (24 tot en met 36 uur) (inclusief nulurencontracten) (Europees is exclusief Nederland). Te zien is het verschil in uren (ongecorrigeerd en gecorrigeerd voor persoonskenmerken) ten opzichte van de gemiddelde Nederlander.

In Figuur 126 is het gemiddeld aantal overuren te zien bij een groot contract. Een groot contract is een contract waarbij iemand een contract heeft voor meer dan 36 uur. In het figuur is te zien dat het gemiddeld aantal overuren bij een groot contract aanzienlijk hoger ligt dan bij een klein en middelgroot contract. Het gemiddeld aantal overuren nam tussen 2016 en 2021 voor alle groepen af, gemiddeld van 1,4 uur in 2016 naar 1,15 in 2021. Het gemiddeld aantal overuren voor de groep "eerste generatie Europees" ligt substantieel boven dat van de andere groepen en ligt op een gemiddelde boven de 2,5 uur. Figuur 127 laat het verschil zien van de verschillende groepen ten opzichte van het gemiddelde van de bevolking. In dit figuur is te zien dat het verschil voor de groep 'eerste generatie Europees' ten opzichte van het gemiddelde van de bevolking over de jaren toeneemt, maar afneemt in 2021. Het verschil voor de groep 'eerste generatie buiten-Europees' ten opzichte van het gemiddelde neemt juist af over de jaren.

Wanneer er wordt gecorrigeerd voor persoonskenmerken (zie Bijlage A) is te zien dat het verschil ten opzichte van het gemiddelde voor de groepen eerste/tweede generatie Europees en de groep burgers zonder migratieachtergrond afneemt. Het verschil ten opzichte van de gemiddelde bevolking neemt na correctie voor persoonskenmerken bij de groep eerste generatie buiten-Europees toe. Door te corrigeren voor persoonskenmerken gaat het verschil ten opzichte van de gemiddelde bevolking voor deze groep van een positief verschil naar een negatief verschil. Het meenemen van persoonskenmerken betekent dus dat het aantal uren dat iemand overwerkt voor deze groep lager is dan dat voor de gemiddelde bevolking. De gecorrigeerde en ongecorrigeerde verschillen voor alle groepen zijn statistisch significant.

Figuur 126. Het gemiddeld aantal overuren per week bij een groot contract (meer dan 36 uur) (links: aantal overuren; rechts: index met basisjaar 2016) (Europees is exclusief Nederland)

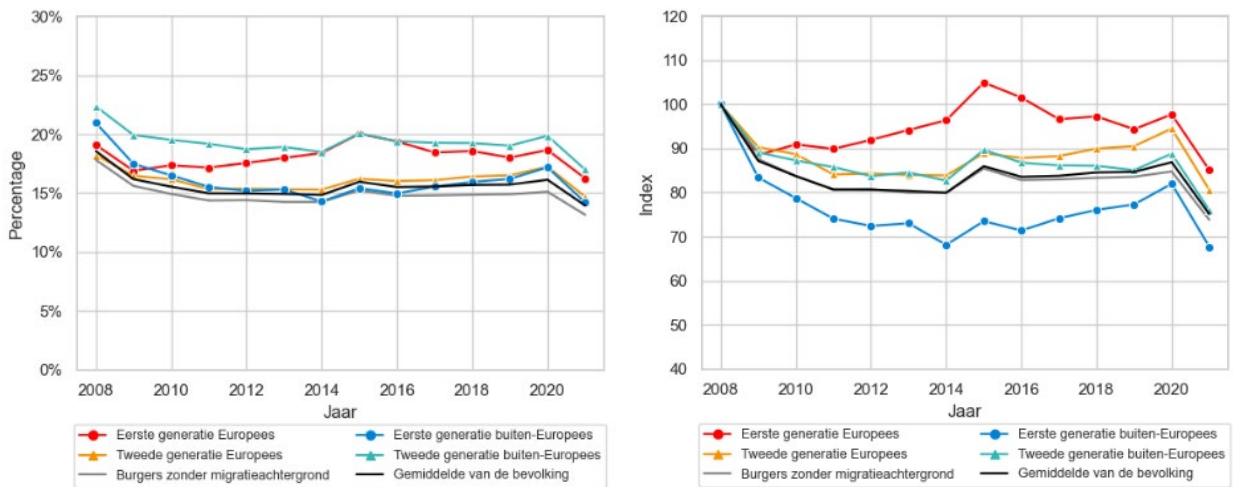

Figuur 127. Het gemiddeld aantal overuren per week bij een groot contract (meer dan 36 uur) ten opzichte van het gemiddelde van de bevolking (Europees is exclusief Nederland). Te zien is het verschil in uren (ongecorrigeerd en gecorrigeerd voor persoonskenmerken) ten opzichte van de gemiddelde Nederlander.

3.5 Stijging en daling uurloon uitgesplitst naar niveau uurloon

In deze paragraaf bekijken we onder welke groepen grote stijgingen en dalingen in het uurloon plaatsvinden van jaar op jaar. Om te bepalen wat een 'grote' stijging of daling is, hanteren we als grenswaarde 10% in een jaar. We bekijken deze grote loonmutaties per kwartiel van de uurlonen.

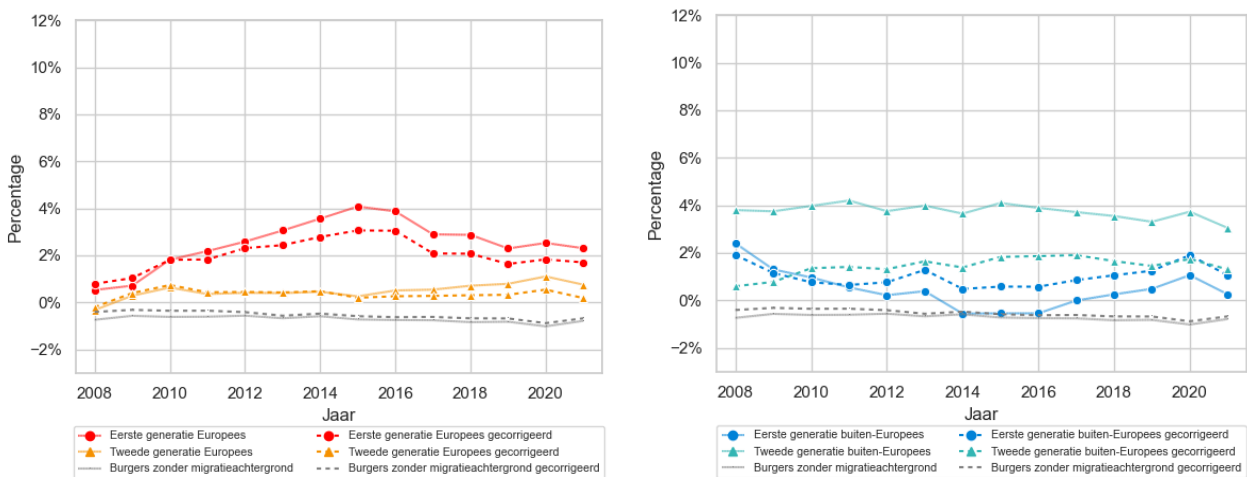
3.5.1 Uurloonstijgingen van meer dan 10%

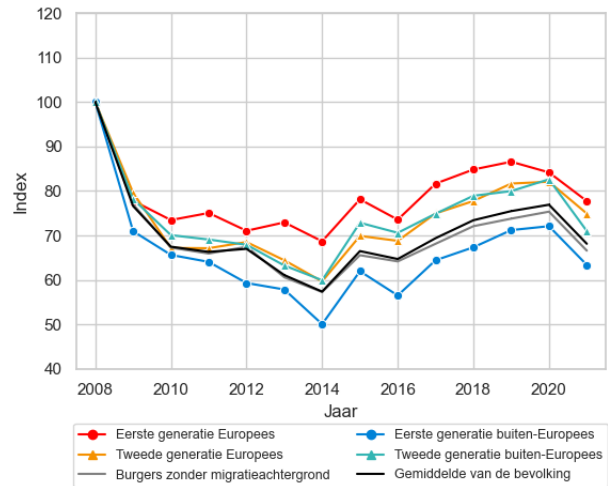
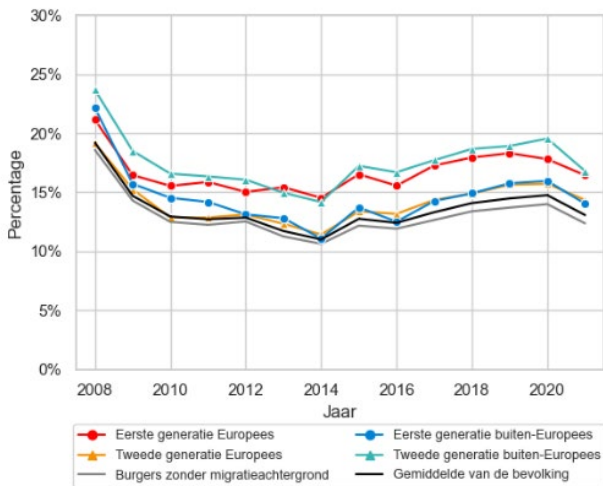
Figuur 128. Het percentage personen met een **stijging** in het uurloon van minstens 10% (Europees is exclusief Nederland), uurloonkwartiel 0 - 25% (links: gemiddelde stijging; rechts: index met basisjaar 2008)

Mensen zonder migratieachtergrond in het laagste uurloonkwartiel maken het minst vaak een uurloonsprong van minstens 10% omhoog (13% in 2021, Figuur 128). Gemiddeld gezien kwam dit onder 14% van de personen met een laag uurloon voor in 2021. Dat is lager dan in de jaren ervoor. In 2008 was de gemiddelde incidentie nog 19%. In 2021 maken de eerste generatie met een migratieachtergrond vanuit Europa en de tweede generatie van buiten Europa het vaakst een grote loonsprong in uurloonkwartiel 1, namelijk in 16% respectievelijk 17% van de gevallen. Er is niet veel verschil met het gemiddelde onder de andere groepen met een migratieachtergrond. De verschillen tussen groepen zijn relatief stabiel door de tijd.

Alle verschillen met het gemiddelde zijn significant, behalve voor de groep tweede generatie uit Europa: bij deze groep komen de verschillen namelijk door persoonskenmerken (Figuur 129). Ook bij andere groepen zijn persoonskenmerken een belangrijke reden achter verschillen in de incidentie van grote loonsprongen (zie bijlage A voor welke controlevariabelen hierbij is gecontroleerd).

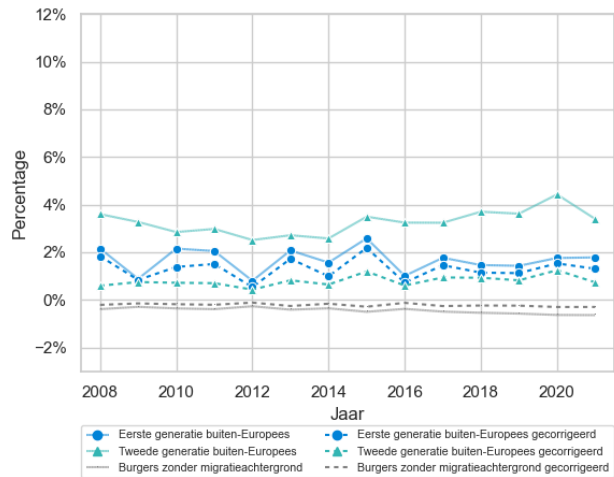
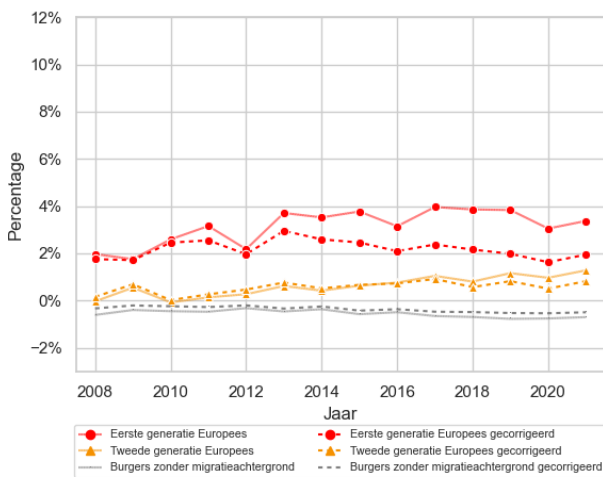

Figuur 129. Het aandeel personen met een **stijging** in het uurloon (Europees is exclusief Nederland), uurloonkwartiel 0 – 25%. Te zien is het verschil in percentages (ongecorrigeerd en gecorrigeerd voor persoonskenmerken) ten opzichte van de gemiddelde Nederlander.

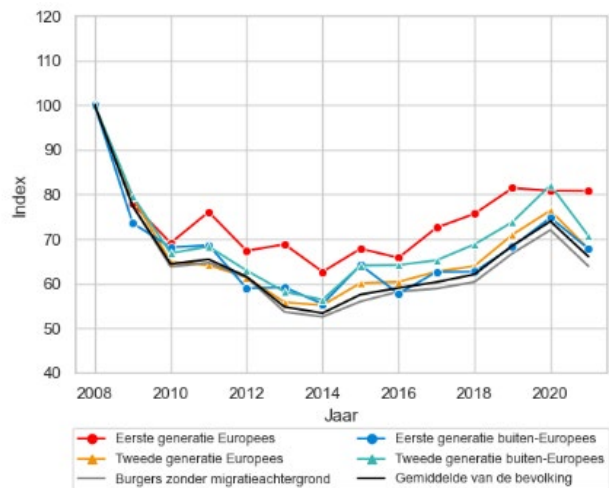
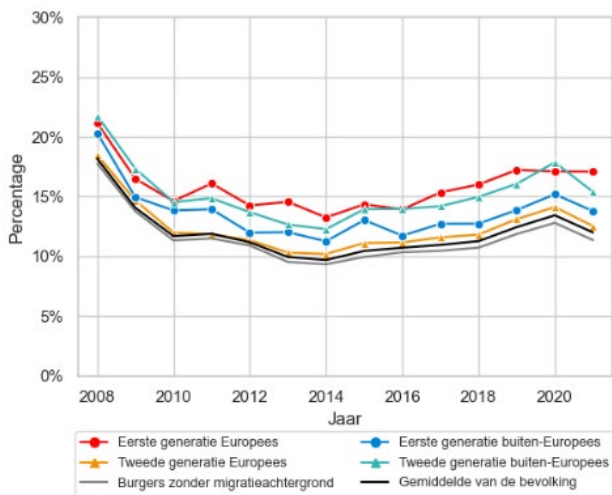
Figuur 130. Het percentage personen met een **stijging** in het uurloon van minstens 10% (Europees is exclusief Nederland), uurloonskwartiel 25 - 50% (links: gemiddelde stijging; rechts: index met basisjaar 2008)

In het tweede uurloonskwartiel zien we vergelijkbare patronen als bij het eerste uurloonskwartiel (Figuur 130 en Figuur 131), hoewel grote uurloonsprongen gemiddeld iets minder vaak voorkomen (13% om 14% in 2021). In 2008 waren er relatief grote loonsprongen, waardoor de indexcijfers iets uit het lood slaan. Alle verschillen zijn statistisch significant.

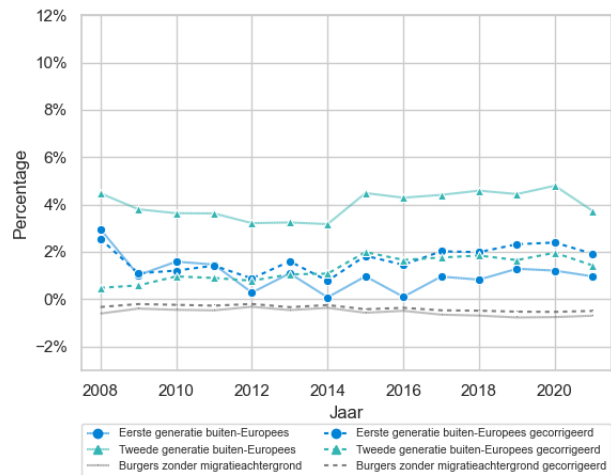
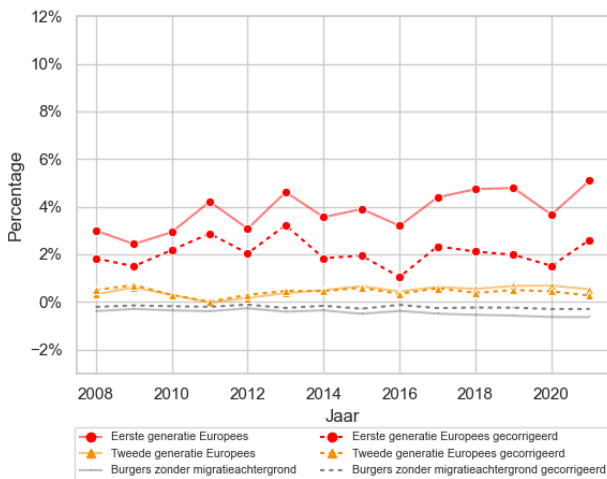

Figuur 131. Het aandeel personen met een **stijging** in het uurloon (Europees is exclusief Nederland), uurloonskwartiel 25 - 50%. Te zien is het verschil in percentages (ongecorrigeerd en gecorrigeerd voor persoonskenmerken) ten opzichte van de gemiddelde Nederlander.

Ook als we kijken naar het derde uurloonskwartiel, zien we vergelijkbare patronen als voorheen (Figuur 132 en Figuur 133). Alle verschillen zijn statistisch significant.

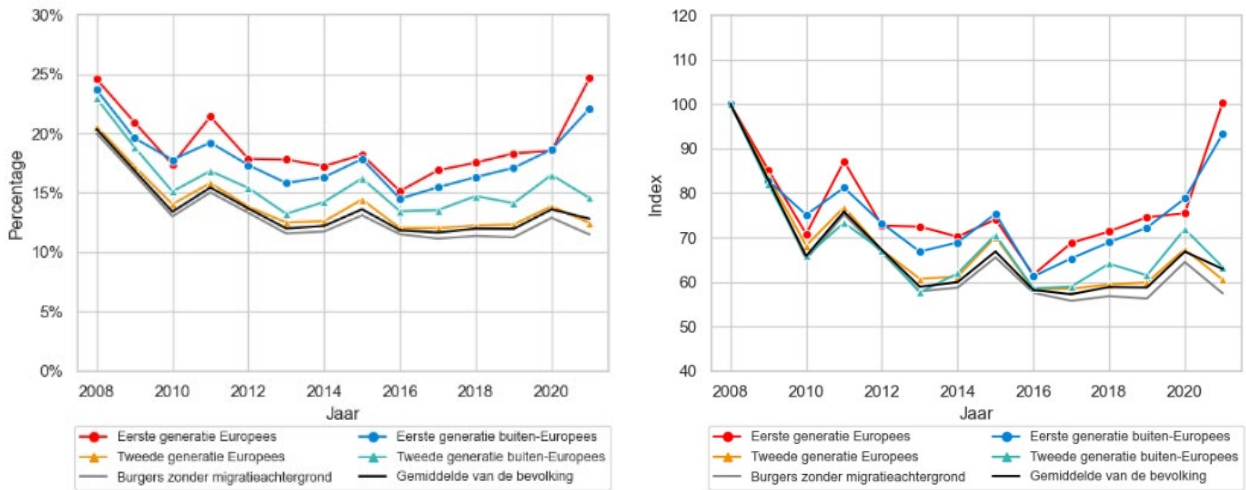

Figuur 132. Het percentage personen met een **stijging** in het uurloon van minstens 10% (Europees is exclusief Nederland), uurloonkwartiel 50 - 75% (links: gemiddelde stijging; rechts: index met basisjaar 2008)

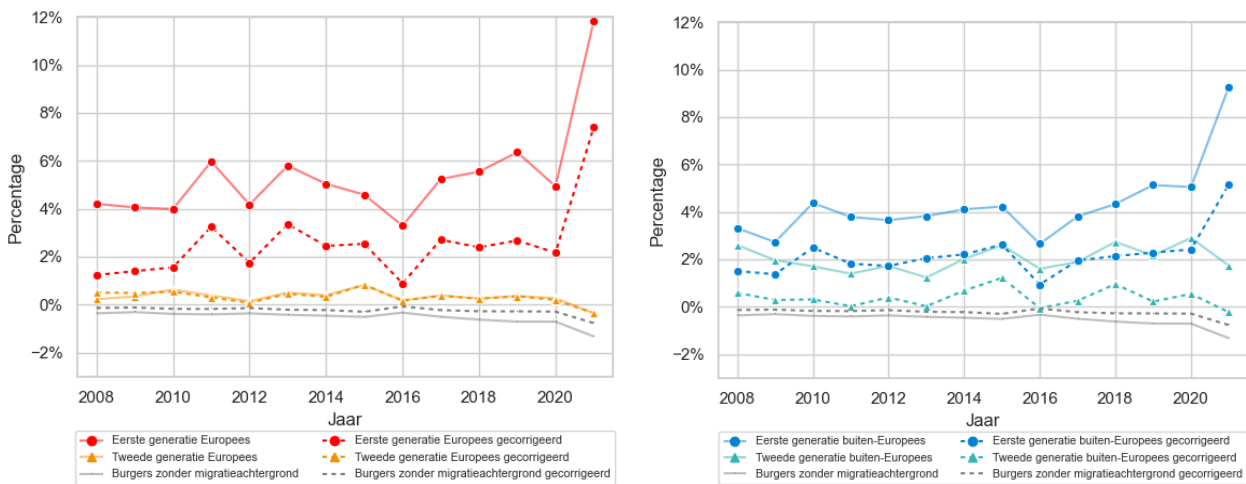

Figuur 133. Het aandeel personen met een **stijging** in het uurloon (Europees is exclusief Nederland), uurloonkwartiel 50 - 75%. Te zien is het verschil in percentages (ongecorrigeerd en gecorrigeerd voor persoonskenmerken) ten opzichte van de gemiddelde Nederlander.

In het vierde kwartiel zien we dezelfde patronen, maar de verschillen tussen groepen zijn groter. Met name in 2021 en met name onder burgers met een eerste generatie migratieachtergrond vinden er vaker grote loonsprongen plaats (Figuur 134 en Figuur 135). Waar in de eerste uurloonkwartielen de tweede generatie burgers met een migratieachtergrond van buiten Europa vaker een grote loonsprong maakten dan hun landgenoten van de eerste generatie, is dat hier omgekeerd. We zien dat een groot deel van de verschillen te verklaren zijn door persoonskenmerken (zie bijlage A voor welke controlevariabelen hierbij is gecontroleerd). Desalniettemin zijn alle verschillen statistisch significant.

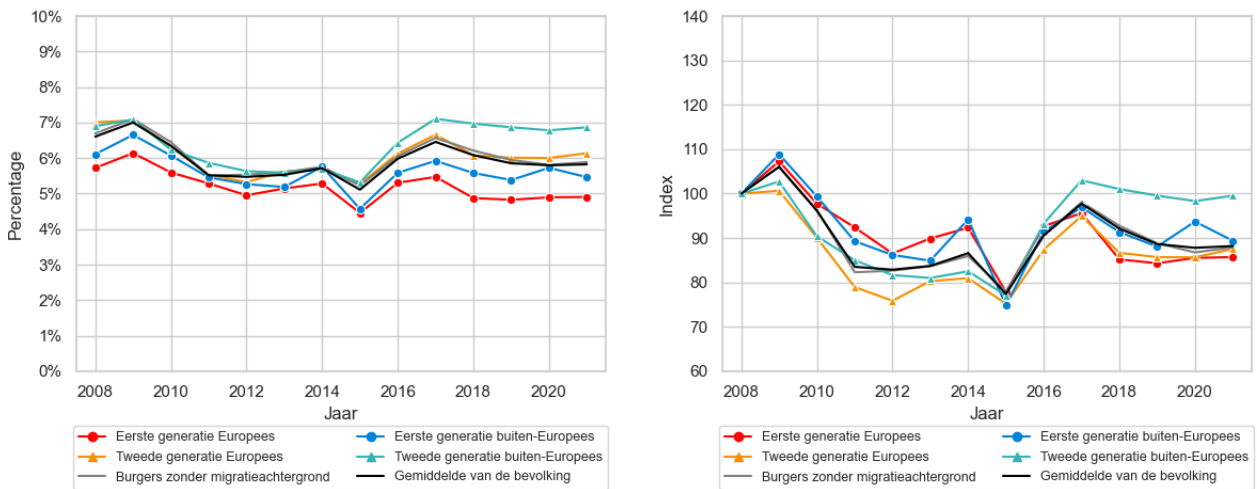

Figuur 134. Het percentage personen met een **stijging** in het uurloon van minstens 10% (Europees is exclusief Nederland), uurloonkwartiel 75 - 100% (links: gemiddelde stijging; rechts: index met basisjaar 2008)

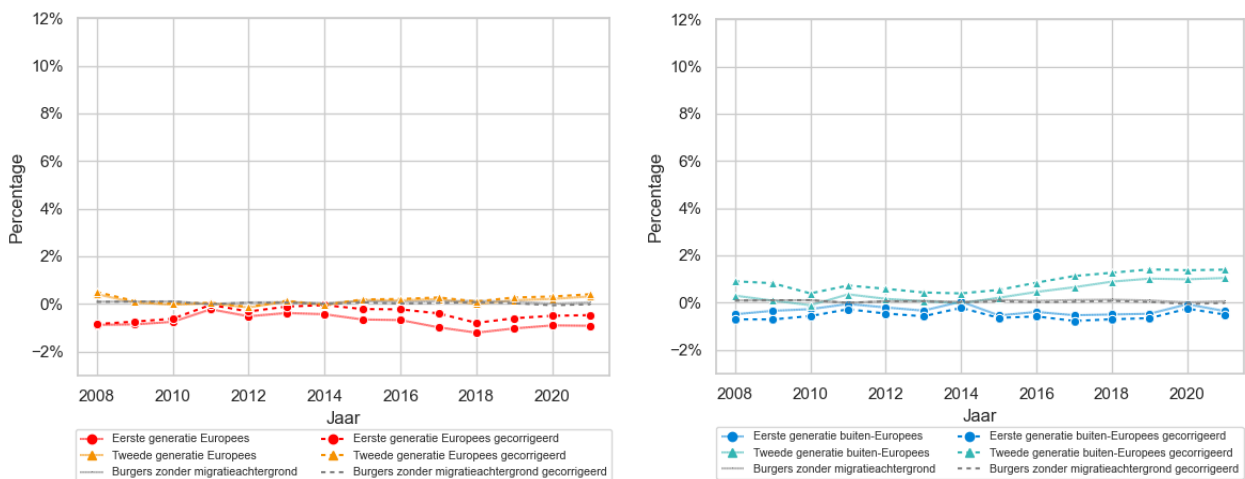
Figuur 135. Het aandeel personen met een **stijging** in het uurloon (Europees is exclusief Nederland), uurloonkwartiel 75 - 100%. Te zien is het verschil in percentages (ongecorrigeerd en gecorrigeerd voor persoonskenmerken) ten opzichte van de gemiddelde Nederlander.

3.5.2 Uurloondalingen van meer dan 10%

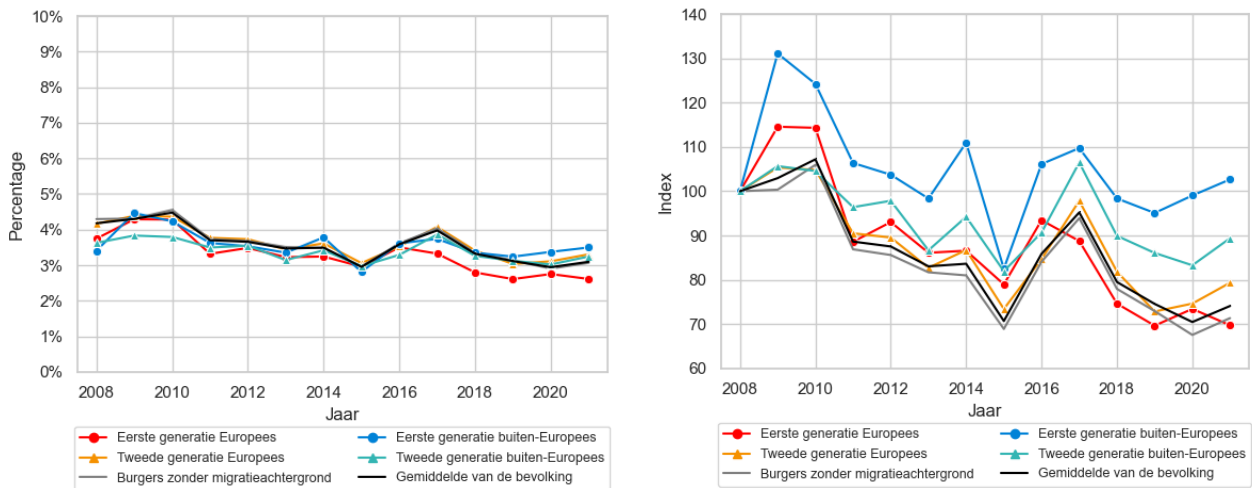
Figuur 136. Het percentage personen met een **daling** in het uurloon van minstens 10% (Europees is exclusief Nederland), uurloonkwartiel 0 - 25% (links: gemiddelde daling; rechts: index met basisjaar 2008)

In Figuur 136 zien we het aandeel personen in het eerste uurloonkwartiel dat een uurloondaling meemaakt van minstens 10%. Grote uurloondalingen komen aanmerkelijk minder vaak voor dan grote uurloonstijgingen. In 2021 kwam dit gemiddeld in 5,8% van de gevallen voor in dit uurloonkwartiel. In 2008 was dit nog 6,6%. Het minst vaak kwamen grote dalingen voor in 2015. Sindsdien zien we dat de tweede generatie met een migratieachtergrond van buiten Europa steeds vaker een grote uurloondaling maken (in 2021 6,9% van de personen), terwijl de eerste generatie uit Europa sindsdien (maar ook daarvoor) juist minder vaak te maken heeft met grote uurloondalingen (in 2021 4,9%).

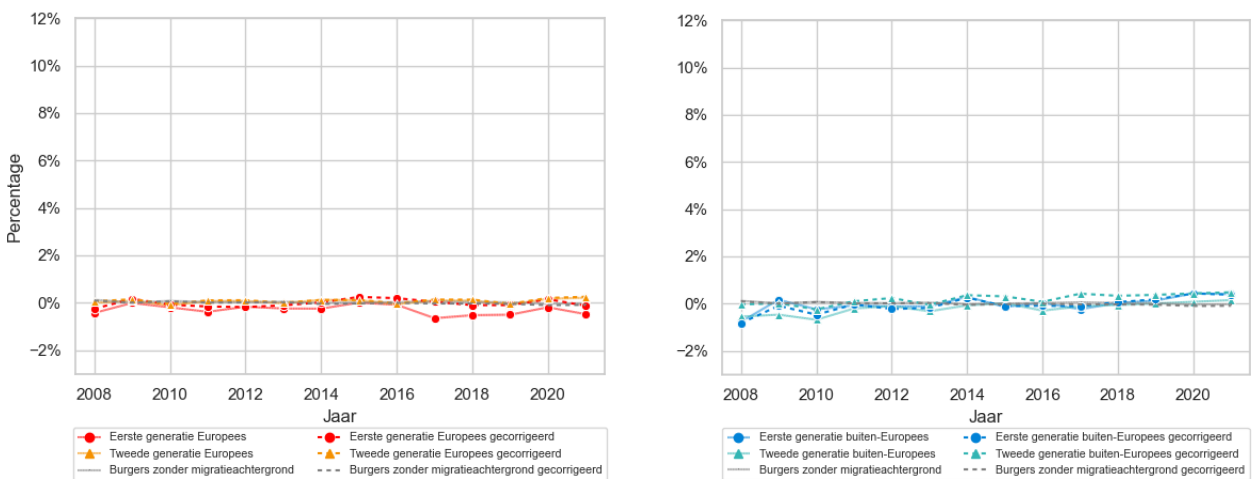
Figuur 137. Het aandeel personen met een **daling** in het uurloon (Europees is exclusief Nederland), uurloonkwartiel 0 - 25%. Te zien is het verschil in percentages (ongecorrigeerd en gecorrigeerd voor persoonskenmerken) ten opzichte van de gemiddelde Nederlander.

De verschillen tussen de 'kans' op een grote uurloonval zijn weergegeven in Figuur 137. De verschillen lijken op het oog klein en worden nog kleiner na correctie voor persoonskenmerken. Desalniettemin zien we dat alle verschillen met het gemiddelde statistisch significant zijn, behalve de gecorrigeerde verschillen voor burgers zonder migratieachtergrond (zie bijlage A voor een overzicht van de controlevariabelen).

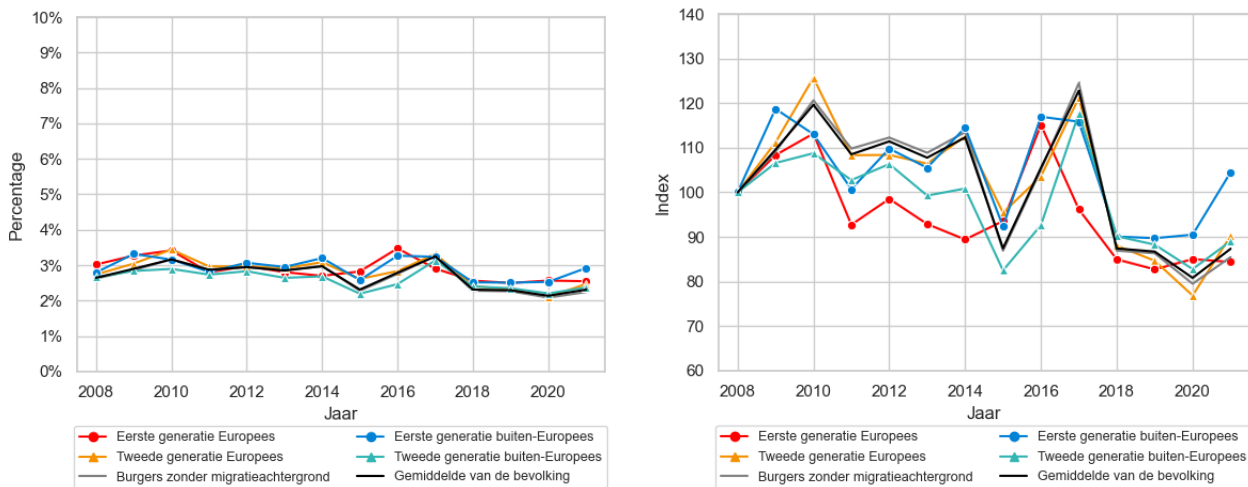

Figuur 138. Het percentage personen met een **daling** in het uurloon van minstens 10% (Europees is exclusief Nederland), uurloonkwartiel 25 - 50% (links: gemiddelde daling; rechts: index met basisjaar 2008)

Het tweede uurloonkwartiel maakt aanzienlijk minder vaak een forse uurloondaling mee dan het eerste uurloonkwartiel (Figuur 138), namelijk gemiddeld in 3,1% van de gevallen in 2021. Bovendien liggen de groepen een stuk dichterbij elkaar dan in het eerste uurloonkwartiel (Figuur 139). De gecorrigeerde verschillen zijn wel statistisch significant, met uitzondering van de groep zonder migratieachtergrond. De eerste generatie uit Europa maakt ook in dit kwartiel het minst vaak een grote uurloondaling mee (2,6% van de personen) (zie bijlage A voor een overzicht van de controlevariabelen).

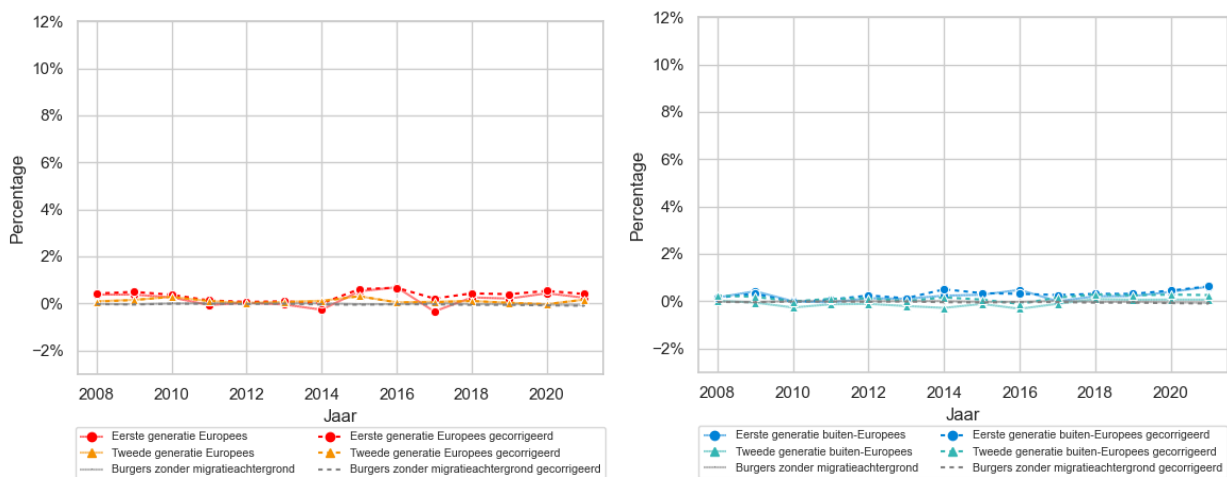

Figuur 139. Het aandeel personen met een **daling** in het uurloon (Europees is exclusief Nederland), uurloonkwartiel 25 - 50%. Te zien is het verschil in percentages (ongecorrigeerd en gecorrigeerd voor persoonskenmerken) ten opzichte van de gemiddelde Nederlander.

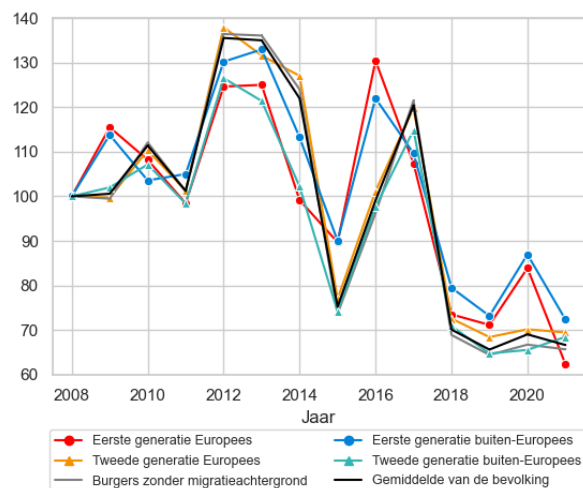
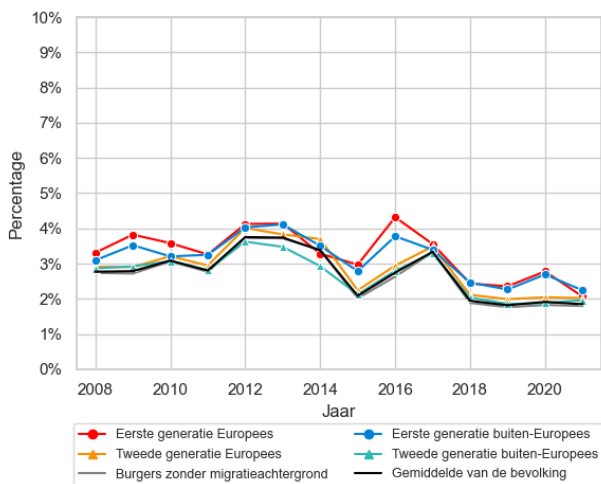

Figuur 140. Het percentage personen met een **daling** in het uurloon van minstens 10% (Europees is exclusief Nederland), uurloonkwartiel 50 - 75% (links: gemiddelde daling; rechts: index met basisjaar 2008)

In het derde uurloonkwartiel komt een grote uurloondaling binnen hetzelfde bedrijf nog minder vaak voor (gemiddeld 2,3% van de personen maakt dit mee). Verschillen tussen groepen zijn andermaal kleiner: alle groepen hebben tussen de 2,2 en 2,9% kans op een grote uurloondaling (Figuur 140). Hoewel deze verschillen op het oog klein lijken, zijn alle gecorrigeerde verschillen statistisch significant (Figuur 141) (zie bijlage A voor een overzicht van de controlevariabelen).

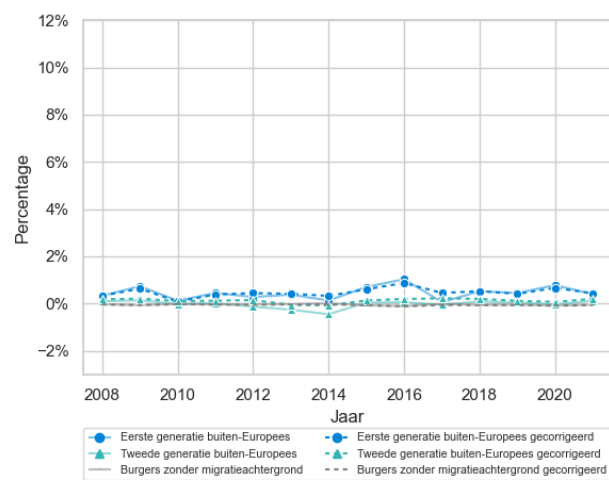
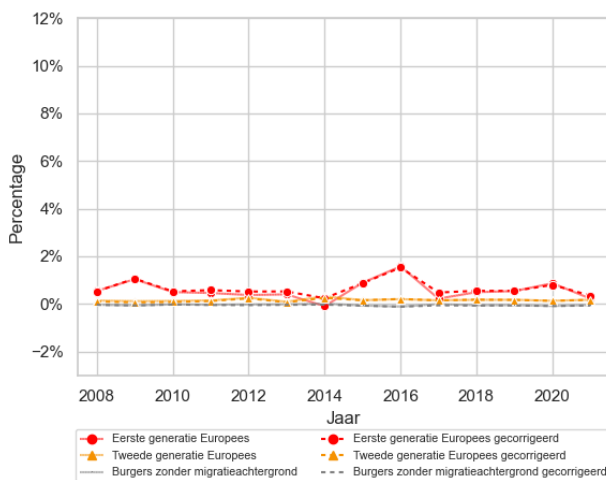

Figuur 141. Het aandeel personen met een **daling** in het uurloon (Europees is exclusief Nederland), uurloonkwartiel 50 - 75%. Te zien is het verschil in percentages (ongecorrigeerd en gecorrigeerd voor persoonskenmerken) ten opzichte van de gemiddelde Nederlander.

Figuur 142. Het percentage personen met een **daling** in het uurloon van minstens 10% (Europees is exclusief Nederland), uurloonkwartiel 75 - 100% (links: gemiddelde daling; rechts: index met basisjaar 2008)

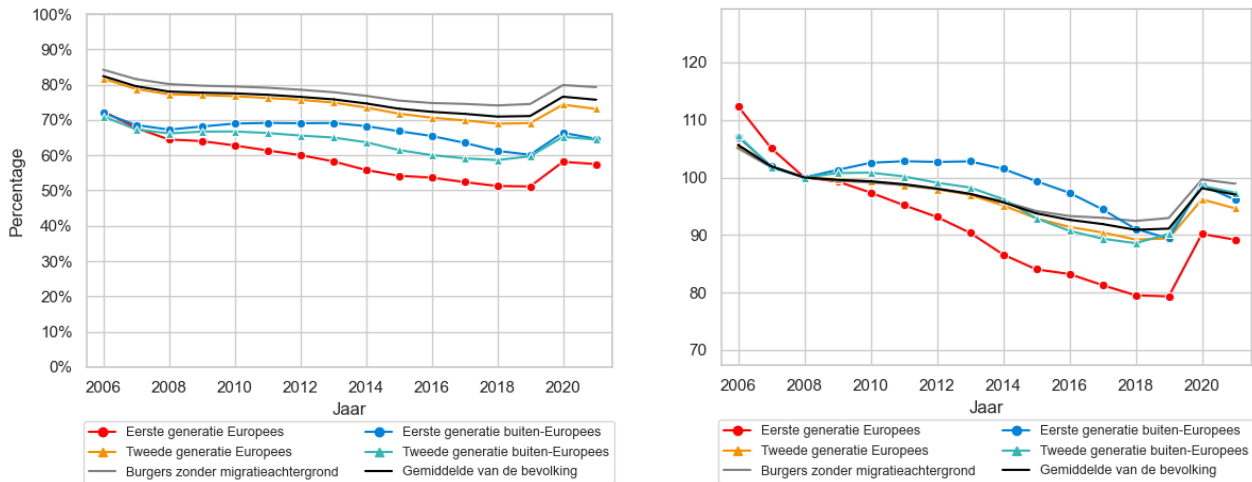
Onder de hoogste uurloongroep komt een grote daling in het uurloon binnen hetzelfde bedrijf gemiddeld 1,9% van de gevallen voor in 2021 (Figuur 142). De verschillen zijn groter dan in de vorige uurloonkwartielen. Met name de burgers met een eerste generatie migratieachtergrond maken vaker een grote uurloondaling (2,1% voor Europees, 2,2% voor buiten-Europees). Het verschil met het gemiddelde is in 2021 geslonken ten opzichte van de jaren ervoor. Desalniettemin zijn alle verschillen statistisch significant in 2021 (Figuur 143).

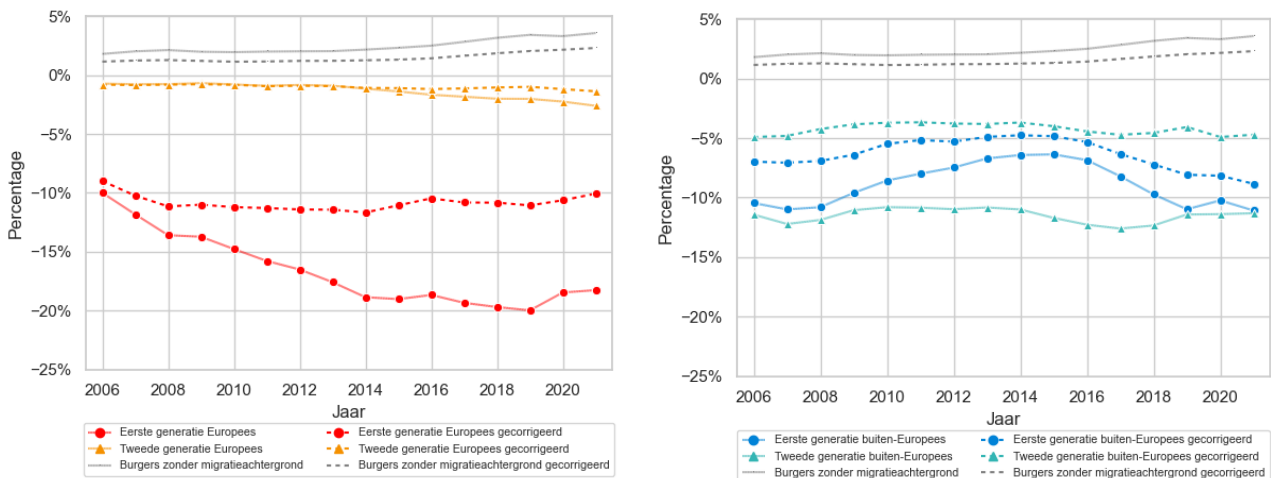
Figuur 143. Het aandeel personen met een **daling** in het uurloon (Europees is exclusief Nederland), uurloonkwartiel 75 - 100%. Te zien is het verschil in percentages (ongecorrigeerd en gecorrigeerd voor persoonskenmerken) ten opzichte van de gemiddelde Nederlander.

3.6 Percentage met vast contract en kans op doorstroom van een tijdelijk naar een vast contract in hetzelfde of een ander bedrijf

3.6.1 Percentage met vast contract

Figuur 144. Percentage burgers met een **vast contract** (links: percentage; rechts: index met basisjaar 2008) (Europees is exclusief Nederland)

Figuur 145. Percentage burgers met een **vast** (Europees is exclusief Nederland). Te zien is het verschil in percentages (ongecorrigeerd en gecorrigeerd voor persoonskenmerken) ten opzichte van de gemiddelde Nederlander.

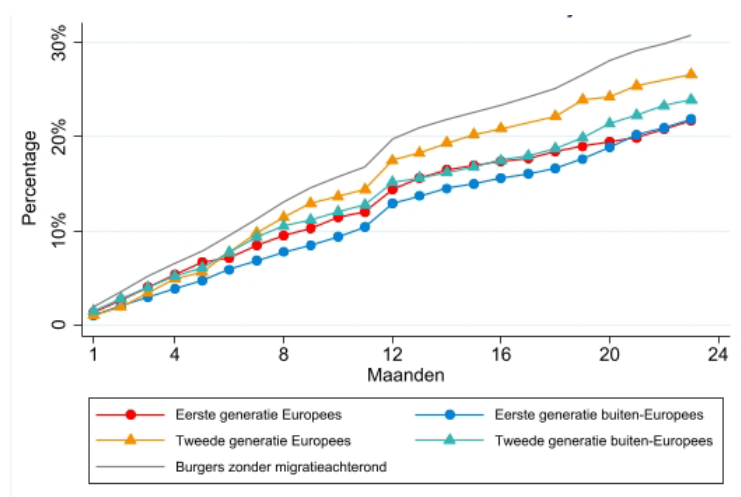
In Figuur 144 is te zien dat het aandeel vaste contracten tussen 2006 en 2019 sterk afnam. In 2020 is ten opzichte van 2019 het aandeel vaste contracten (ten opzichte van alle burgers met een baan) in alle groepen toegenomen. De toename kwam vooral door burgers met een eerste generatie Europese migratieachtergrond. Dit is echter ook de groep mensen die stelselmatig het minst vaak een vast contract heeft. In 2020 hadden zij 18% minder vaak een vast contract dan de gemiddelde bevolking.

Sociaaleconomische persoonskenmerken verklaren vooral voor de groepen eerste generatie Europees en tweede generatie buiten-Europees een groot deel van het verschil ten aanzien van het gemiddelde van de bevolking (Figuur 145). In 2020 heeft de groep eerste generatie Europees 11% minder vaak een vast contract dan het gemiddelde als persoonskenmerken worden meegenomen (in plaats van 18% als er geen persoonskenmerken worden meegenomen). Voor de groep tweede generatie buiten-Europees wordt het verschil ten opzichte van de gemiddelde bevolking gehalveerd als persoonskenmerken worden meegenomen. Alle verschillen zijn zowel ongecorrigeerd als gecorrigeerd statistisch significant.

Deze resultaten duiden erop dat de groepen eerste generatie Europees, eerste generatie buiten-Europees en tweede generatie buiten-Europees een meer onzekere arbeidsrelatie hebben dan gemiddeld over de bevolking. Dit beeld wordt bevestigd doordat deze groepen ook vaker dan gemiddeld meerdere banen tegelijkertijd hebben (zie sectie 3.8.).

3.6.2 Kans op doorstroom van een tijdelijk naar een vast contract in hetzelfde of een ander bedrijf

De kans op doorstroom van een tijdelijk naar een vast contract wordt bepaald aan de hand van het contract type van een werknemer. Hierbij wordt gekeken naar burgers die in een jaar een substantiële baan (minimaal twaalf uur per week voor meer dan twee weken) met een tijdelijk contract hebben, hetzelfde of het volgende jaar een substantiële baan met een vast contract krijgen.

Figuur 146. **Kans** op doorstroom van een tijdelijk naar een vast contract binnen hetzelfde bedrijf (Europees is exclusief Nederland)

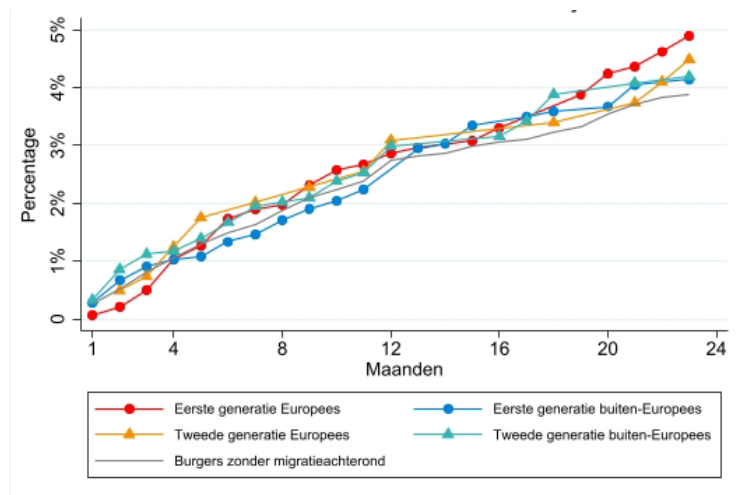
Na twee jaar heeft 30% van de burgers zonder migratieachtergrond bij hetzelfde bedrijf een vast contract gekregen waar zij eerder een tijdelijk contract hadden. Dit is te zien in Figuur 146. Voor de burgers met een migratieachtergrond ligt het percentage lager. Hierbij zien we dat burgers met een eerste generatie buiten-Europese migratieachtergrond gedurende de 24 maanden de laagste kans hebben op een vast contract. Daarnaast zien we dat aan het einde van 24 maanden dit percentage ongeveer gelijk ligt voor burgers met een eerste generatie Europese achtergrond en burgers met een andere migratieachtergrond tussen de laatstbenoemde en de burgers zonder migratieachtergrond vallen.

Jaar	Eerste generatie Europees	Tweede generatie Europees	Eerste generatie buiten-Europees	Tweede generatie buiten-Europees
2006 - 2007	0,81*	0,93	0,77*	0,87*
2007 - 2008	0,72*	0,86	0,64*	0,82*
2008 - 2009	0,68*	0,90	0,63*	0,82*
2009 - 2010	0,74*	0,88	0,70*	0,84
2010 - 2011	0,73*	0,89	0,71*	0,83*
2011 - 2012	0,73*	0,90	0,70*	0,79*
2012 - 2013	0,73*	0,91	0,71*	0,84
2013 - 2014	0,68*	0,86	0,70*	0,80*
2014 - 2015	0,66*	0,94	0,69*	0,79*
2015 - 2016	0,64*	0,86	0,64*	0,77*
2016 - 2017	0,60*	0,83	0,57*	0,75*
2017 - 2018	0,57*	0,87	0,59*	0,77*
2018 - 2019	0,58*	0,81	0,55*	0,75*
2019 - 2020	0,58*	0,86*	0,61*	0,69*
2020 - 2021	0,66*	0,87	0,65*	0,76*

Tabel 9. Hazard ratio's kans op doorstrom van een tijdelijk naar een vast contract binnen hetzelfde bedrijf (Europees is exclusief Nederland) * *betekent statistisch significant bij een significantieniveau van 5%*

In Tabel 9 zien we zogenaamde 'hazard ratio's' van verschillende groepen ten opzichte van burgers zonder migratieachtergrond. Hierbij is te zien dat voor alle groepen de hazard ratio onder de 1 ligt. Wat betekent dat alle groepen in de tabel minder kans hebben om van een tijdelijk naar een vast contract te gaan ten opzichte van burgers zonder een migratieachtergrond. We zien hierbij dat beide groepen met een eerste generatie migratieachtergrond een kleinere kans hebben op een vast contract na een tijdelijk contract en dat het altijd een significant verschil is ten opzichte van burgers zonder herkomst. Bovendien zien we dat burgers met een buiten-Europese migratieachtergrond minder kans hebben dan burgers met een Europese migratieachtergrond. Verder zien we dat voor personen met een tweede generatie migratieachtergrond in het geval dat deze achtergrond buiten-Europees is vaker significant is dan wanneer de achtergrond Europees is.

Deze lagere doorstrom van tijdelijk contract naar vast contract komt overeen met de resultaten uit de vorige sectie: het percentage vaste contracten onder de groepen eerste generatie Europees en eerste/tweede generatie buiten-Europees is lager dan het gemiddelde van de bevolking.

Figuur 147. Kans op doorstrom tijdelijk naar een vast contract bij een ander bedrijf (Europees is exclusief Nederland)

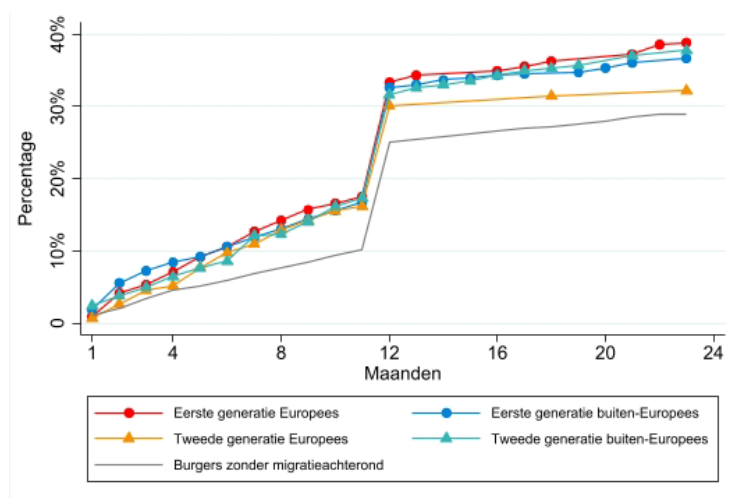
In Figuur 147 zien we het percentage van burgers dat in 2020 een tijdelijk contract had in hetzelfde of het volgende jaar bij een ander bedrijf een vast contract kregen. Dit is voor alle groepen een lager percentage dan in Figuur 146. Dit betekent dat de meeste burgers bij hetzelfde bedrijf een vast contract krijgen en minder overstappen voor een vast contract. Hierbij zien we dat alle groepen op elkaar lijken qua vaste contracten bij een ander bedrijf. Na 24 maanden zien we dat burgers met een eerste generatie Europese achtergrond het meest een vast contract bij een ander bedrijf hebben gekregen, rond de 5%, en burgers zonder migratieachtergrond het minst een vast contract hebben gekregen, onder de 4%. Verder valt te zien dat uiteindelijk de overige burgers met een migratieachtergrond in tussen de 4 en 5% van de gevallen een vast contract krijgen bij een ander bedrijf.

Uit een nadere analyse blijkt dat (na correctie voor persoonskenmerken (zie bijlage A voor welke controlevariabelen hierbij is gecontroleerd)) geen van de groepen met een migratieachtergrond een significant hogere/lagere kans heeft dan burgers zonder migratieachtergrond om van een tijdelijk contract door te stromen naar een vast contract bij een ander bedrijf.

3.7 Kans op baanbehoud (met een vergelijkbaar inkomen, met een vergelijkbaar uurloon en van dezelfde baan (bij dezelfde werkgever))

Bij kans op baanbehoud kijken we naar verschillende vormen van het verlies van (een deel) van een substantiële baan. Hierbij kijken we naar het behoud van een baan met een vergelijkbaar inkomen, waarbij het gemiddelde inkomen van een substantiële baan per jaar wordt bepaald. Daarnaast kijken we naar vergelijkbaar uurloon per substantiële baan, waar het uurloon wordt bepaald aan de hand van het gemiddelde uurloon per baan per jaar. Tot slot kijken we of burgers met een substantiële baan dezelfde baan behouden.

3.7.1 Kans op baanverlies met een vergelijkbaar inkomen

Figuur 148. Kans op verlies van een baan met een vergelijkbaar inkomen 2020-2021 (Europees is exclusief Nederland)

Bij 12 maanden is er een grote toename van burgers die niet een baan met een vergelijkbaar inkomen behouden. Dit komt doordat het gemiddelde inkomen wordt bepaald aan de hand van het gemiddeld inkomen per baan per jaar. Bij afname van het aantal gewerkte uren of baanverlies na 12 maanden neemt het aandeel burgers dat een baan met een vergelijkbaar inkomen verliest bij 12 maanden toe.

We zien hier dat de burgers met een eerste generatie Europese migratieachtergrond het vaakst een baan met een vergelijkbaar inkomen verliezen in twee jaar. Hierbij zien we dat burgers met een eerste en tweede generatie buiten-Europese migratieachtergrond over de tijd vaak kruisen met de eerst benoemde groep. In deze drie groepen behoudt tussen de 35 en 40% in twee jaar tijd niet een baan met een vergelijkbaar inkomen. Daarnaast zien we dat het percentage het laagst is voor burgers zonder migratieachtergrond, wat uitkomt op minder dan 30%. Voor de burgers met een tweede generatie Europese migratieachtergrond ligt dit percentage tussen de 30 en 35%.

Jaar	Eerste generatie Europees	Tweede generatie Europees	Eerste generatie buiten-Europees	Tweede generatie buiten-Europees
2006 - 2007	0,86	1,12	0,93	1,01
2007 - 2008	1,18	1,03	0,99	1,05
2008 - 2009	1,35	1,06	1,27	1,18
2009 - 2010	1,10	1,12	1,11	1,07
2010 - 2011	1,03	1,03	1,04	1,11
2011 - 2012	0,96	1,01	1,01	1,03
2012 - 2013	0,90	1,06	0,91	1,06
2013 - 2014	1,14	1,03	1,11	1,16
2014 - 2015	1,14	0,98	0,94	1,04
2015 - 2016	0,99	1,08	0,92	1,04
2016 - 2017	0,75	0,98	0,71*	0,97
2017 - 2018	1,02	1,05	0,95	1,11
2018 - 2019	1,08	1,04	1,02	1,17
2019 - 2020	1,32	1,15	1,35*	1,33*
2020 - 2021	1,20	1,02	1,13	1,20

Tabel 10. Hazard ratio's kans op verlies van een baan met een vergelijkbaar inkomen (Europees is exclusief Nederland)

* betekent statistisch significant bij een significantieniveau van 5%

In Tabel 10 staan de hazard ratio's. Als dit getal groter is dan 1, dan heeft de groep een grotere kans op het verliezen van een baan met een vergelijkbaar inkomen dan burgers zonder migratieachtergrond. In deze analyses is gecorrigeerd voor persoonskenmerken (zie bijlage A voor een overzicht van de controlevariabelen). De verschillen tussen de groepen met een migratieachtergrond en de burgers zonder migratieachtergrond zijn na correctie voor persoonskenmerken zelden significant. De periode 2019-2020 vormt hier een uitzondering op, waarschijnlijk ten gevolge van de COVID-pandemie. Burgers met een buiten-Europese migratieachtergrond hadden in die periode een hogere kans op baanverlies.

We hebben ook een analyse gedaan van de kans op baanverlies met een vergelijkbaar inkomen uitgesplitst naar de sectoren:

- Defensie, politie of rechterlijke macht;
- Gemeenten, provincies of waterschappen;
- Onderwijs;
- Particuliere sector;
- Rijksoverheid;
- Gesubsidieerde sector.

Jaar	Eerste generatie Europees	Tweede generatie Europees	Eerste generatie buiten-Europees	Tweede generatie buiten-Europees
2006 - 2007	1,03*	1,03*	1,07*	1,07*
2007 - 2008	1,12*	1,07*	1,12*	1,16*
2008 - 2009	1,18*	1,08*	1,14*	1,17*
2009 - 2010	1,15*	1,08*	1,12*	1,17*
2010 - 2011	1,04*	1,02	1,03*	1,06*
2011 - 2012	1,10*	1,03*	1,05*	1,10*
2012 - 2013	1,14*	1,09*	1,09*	1,19*
2013 - 2014	1,15*	1,09*	1,09*	1,18*
2014 - 2015	1,16*	1,08*	1,07*	1,16*
2015 - 2016	1,18*	1,09*	1,10*	1,20*
2016 - 2017	1,09*	1,06*	1,05*	1,15*
2017 - 2018	1,12*	1,10*	1,11*	1,22*
2018 - 2019	1,14*	1,11*	1,13*	1,24*
2019 - 2020	1,16*	1,14*	1,21*	1,27*
2020 - 2021	1,17*	1,12*	1,20*	1,26*

Tabel 11. Hazard ratio's kans op verlies van een baan in de **particuliere sector** met een vergelijkbaar inkomen (Europees is exclusief Nederland) * betekent statistisch significant bij een significantieniveau van 5%

Jaar	Eerste generatie Europees	Tweede generatie Europees	Eerste generatie buiten-Europees	Tweede generatie buiten-Europees
2006 - 2007	1,12*	1,04*	1,02	1,12*
2007 - 2008	1,15*	1,07*	1,10*	1,13*
2008 - 2009	1,09*	1,05*	1,01	1,09*
2009 - 2010	1,02	1,02	0,95	1,04*
2010 - 2011	0,99	1,02	1,01	1,07*
2011 - 2012	1,05	1,04	1,04	1,11*
2012 - 2013	1,06	1,07*	1,05	1,11*
2013 - 2014	1,05	1,03	1,02	1,11*
2014 - 2015	1,04	1,04	1,02	1,08*
2015 - 2016	1,06*	1,03	1,01	1,10*
2016 - 2017	1,08*	1,03	0,99	1,09*
2017 - 2018	1,16	1,04*	1,04*	1,14*
2018 - 2019	1,06*	1,02	0,96	1,13*
2019 - 2020	1,11*	1,05*	1,00	1,16*
2020 - 2021	1,11*	1,04	0,97	1,13*

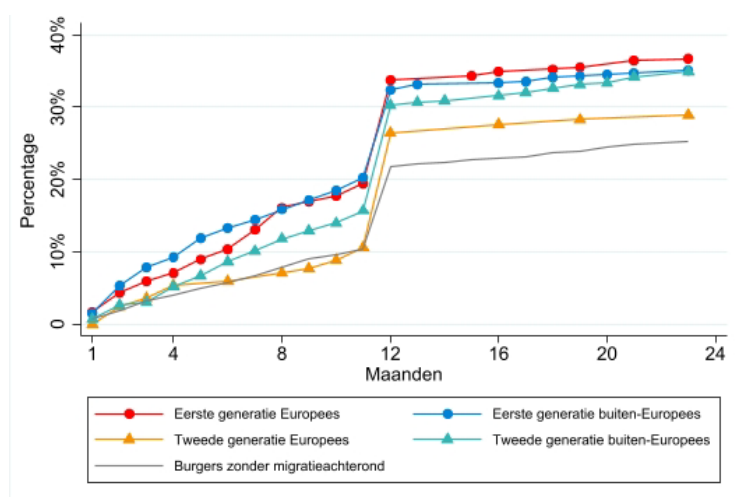
Tabel 12. Hazard ratio's kans op verlies van een baan in de **gesubsidieerde sector** met een vergelijkbaar inkomen (Europees is exclusief Nederland)⁵⁴ * *betekent statistisch significant bij een significantieniveau van 5%*

Alleen in de particuliere en gesubsidieerde sector vonden we significante verschillen tussen burgers met en zonder migratieachtergrond. De hazard ratio's voor deze sectoren zijn weergegeven in Gesubsidieerde sector.

Tabel 11 en Tabel 12.

Bij de particuliere sector zien we in de meeste periodes een significant hogere kans op verlies van een baan met een vergelijkbaar inkomen, waarin de kans ook toeneemt voor alle groepen met de tijd. Bij de gesubsidieerde sector zien we bij de tweede generatie buiten-Europees bij alle jaren een significant verschil ten opzichte van burgers zonder migratieachtergrond in kans op verlies van een baan met een vergelijkbaar inkomen. Ook burgers met een eerste generatie Europese migratieachtergrond lijken de afgelopen jaren een hogere kans op verlies van een baan met een vergelijkbaar inkomen te hebben in deze sector. Voor de andere twee groepen (tweede generatie Europees en eerste generatie buiten-Europees) is het beeld minder eenduidig.

3.7.2 Kans op baanverlies met een vergelijkbaar uurloon

Figuur 149. Kans op verlies van een baan met een vergelijkbaar **uurloon** 2020-2021 (Europees is exclusief Nederland)

⁵⁴ Gesubsidieerde sector (CBS): "Het gaat hierbij onder meer om het grootste deel van de gezondheids- en welzijnszorg, de uitvoeringsorganen voor de sociale verzekeringen en de sociale werkplaatsen."

In Figuur 149 zien we de kans dat burgers een lager of geen uurloon ontvangen na de start van een baan. De sprong op 12 maanden komt overeen met de uitleg bij Figuur 148. De eerste 11 maanden verliezen burgers met een tweede generatie Europese migratieachtergrond en burgers zonder migratieachtergrond ongeveer even vaak een baan met een vergelijkbaar uurloon. Na 24 maanden is het verlies van een baan met een vergelijkbaar uurloon echter het laagst voor burgers zonder migratieachtergrond (ongeveer 25 procent) en ligt dit voor burgers met een tweede generatie migratieachtergrond iets hoger (bijna 30 procent). Voor de overige groepen ligt dit percentage tussen de 35 en 40 procent.

Jaar	Eerste generatie Europees	Tweede generatie Europees	Eerste generatie buiten-Europees	Tweede generatie buiten-Europees
2006 - 2007	1,09	1,08	1,04	1,13
2007 - 2008	1,06	1,08	1,11	1,25
2008 - 2009	1,16	1,01	1,16	1,10
2009 - 2010	1,15	1,16	1,07	1,17
2010 - 2011	0,82	1,02	0,82	0,99
2011 - 2012	1,12	1,10	1,10	1,19
2012 - 2013	1,20	1,09	1,14	1,23
2013 - 2014	1,16	1,07	1,04	1,12
2014 - 2015	1,11	1,02	1,02	1,12
2015 - 2016	1,20	1,11	1,13	1,25
2016 - 2017	0,74	1,17	0,75	0,98
2017 - 2018	1,00	1,05	0,99	1,16
2018 - 2019	1,14	1,14	1,16	1,25
2019 - 2020	1,31	1,15	1,33*	1,33*
2020 - 2021	1,16	1,12	1,16	1,23

Tabel 13. Hazard ratio's kans op verlies van een baan met een vergelijkbaar uurloon (Europees is exclusief Nederland)

* betekent statistisch significant bij een significantieniveau van 5%

In Tabel 13 staan de hazard ratio's. Als dit getal groter is dan 1, dan heeft de groep een grotere kans op het verliezen van een baan met een vergelijkbaar uurloon dan burgers zonder migratieachtergrond. In deze analyses is gecorrigeerd voor persoonskenmerken (zie bijlage A voor een overzicht van de controlevariabelen). De verschillen tussen de groepen met een migratieachtergrond en de burgers zonder migratieachtergrond zijn na correctie voor persoonskenmerken zelden significant. Ook hier zien we een uitschieter voor de periode 2019-2020, net als in Tabel 10. Ook voor de kans op baanverlies met een vergelijkbaar uurloon hebben we de analyse uitgesplitst per sector. In dit geval vinden we - naast voor de particuliere en gesubsidieerde sector - ook significante verschillen voor de onderwijssector.

Jaar	Eerste generatie Europees	Tweede generatie Europees	Eerste generatie buiten-Europees	Tweede generatie buiten-Europees
2006 - 2007	1,39*	1,08*	1,14*	1,11*
2007 - 2008	1,20*	1,05	0,99	1,03
2008 - 2009	1,23*	1,11*	1,05	1,07
2009 - 2010	1,09	1,00	1,00	1,01
2010 - 2011	1,04	0,97	1,05	1,04
2011 - 2012	1,03	1,12*	1,12*	1,07*
2012 - 2013	1,12	1,08	1,11	1,02
2013 - 2014	0,86*	1,02	0,95	0,98
2014 - 2015	1,07	1,07	1,11	1,01
2015 - 2016	0,86*	1,04	1,00	0,94*
2016 - 2017	1,03	1,05	1,00	1,08*
2017 - 2018	1,13*	1,08	1,15*	1,04
2018 - 2019	1,28*	1,14*	1,25*	1,11*
2019 - 2020	1,37*	1,11*	1,45*	1,15*
2020 - 2021	1,19*	1,06	1,18*	1,04

Tabel 14. Hazard ratio's kans op verlies van een baan in de **onderwijssector** met een vergelijkbaar uurloon (Europees is exclusief Nederland) * betekent statistisch significant bij een significantieniveau van 5%

Jaar	Eerste generatie Europees	Tweede generatie Europees	Eerste generatie buiten-Europees	Tweede generatie buiten-Europees
2006 - 2007	1,08*	1,07*	1,11*	1,13*
2007 - 2008	1,13*	1,08*	1,12*	1,17*
2008 - 2009	1,20*	1,08*	1,14*	1,19*
2009 - 2010	1,13*	1,07*	1,08*	1,15*
2010 - 2011	1,12*	1,07*	1,08*	1,17*
2011 - 2012	1,16*	1,08*	1,07*	1,18*
2012 - 2013	1,15*	1,08*	1,07*	1,19*
2013 - 2014	1,16*	1,09*	1,08*	1,18*
2014 - 2015	1,20*	1,09*	1,07*	1,19*
2015 - 2016	1,17*	1,10*	1,09*	1,21*
2016 - 2017	1,16*	1,11*	1,09*	1,22*
2017 - 2018	1,12*	1,12*	1,10*	1,22*
2018 - 2019	1,15*	1,14*	1,14*	1,27*
2019 - 2020	1,20*	1,16*	1,24*	1,32*
2020 - 2021	1,19*	1,15*	1,22*	1,29*

Tabel 15. Hazard ratio's kans op verlies van een baan in de **particuliere sector** met een vergelijkbaar uurloon (Europees is exclusief Nederland) * *betekent statistisch significant bij een significantieniveau van 5%*

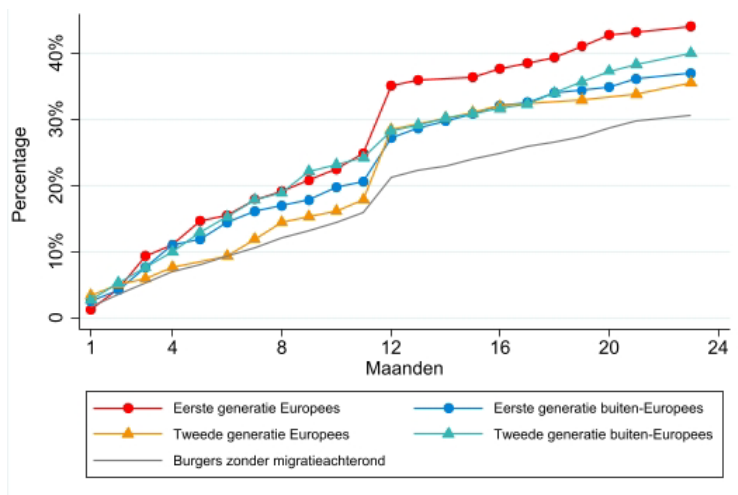
Jaar	Eerste generatie Europees	Tweede generatie Europees	Eerste generatie buiten-Europees	Tweede generatie buiten-Europees
2006 - 2007	1,12*	1,06*	1,01	1,13*
2007 - 2008	1,07	1,09*	1,01	1,13*
2008 - 2009	1,09*	1,06*	1,02	1,11*
2009 - 2010	1,03	1,03	0,99	1,10*
2010 - 2011	0,99	1,02	1,01	1,08*
2011 - 2012	1,06	1,07*	1,08*	1,17*
2012 - 2013	1,06	1,11*	1,05	1,14*
2013 - 2014	1,04	1,03	1,07*	1,14*
2014 - 2015	1,05	1,06*	1,03	1,13*
2015 - 2016	1,07*	1,05*	1,02	1,13*
2016 - 2017	1,03	1,05	0,95	1,06*
2017 - 2018	1,08*	1,05*	0,99	1,14*
2018 - 2019	1,05	1,07*	0,99	1,18*
2019 - 2020	1,12*	1,08*	1,03	1,20*
2020 - 2021	1,19*	1,09*	1,05	1,21*

Tabel 16. Hazard ratio's kans op verlies van een baan in de **gesubsidieerde sector** met een vergelijkbaar uurloon (Europees is exclusief Nederland)⁵⁵ * *betekent statistisch significant bij een significantieniveau van 5%*

In Tabel 15 en Tabel 16 betekent een getal boven de 1 een hoger kans op verlies van een baan met een vergelijkbaar uurloon in de genoemde periode ten opzichte van burgers zonder migratieachtergrond, waarbij de eerste baan een baan in de aangegeven sector moet zijn. In de particuliere sector hebben alle groepen jaarlijks een significant hogere kans op het verlies van een baan met een vergelijkbaar uurloon ten opzichte van burgers zonder migratieachtergrond. Net zoals het verlies op een baan met een vergelijkbaar inkomen is deze kans voor de particuliere sector in 2020 toegenomen t.o.v. 2008. Veder hebben burgers met een tweede generatie buiten-Europese migratieachtergrond in elk van de onderzochte jaren een significant hogere kans op het verlies van een baan met een vergelijkbaar uurloon in de gesubsidieerde sector. Tot slot hebben alle groepen in de periode 2018-2020 een significant grotere kans dan burgers zonder migratieachtergrond op baanverlies met een vergelijkbaar inkomen in de onderwijssector. In de andere jaren is dit beeld voor de onderwijssector diffuser.

3.7.3 Kans op baanverlies bij dezelfde werkgever

⁵⁵ Gesubsidieerde sector (CBS): "Het gaat hierbij onder meer om het grootste deel van de gezondheids- en welzijnszorg, de uitvoeringsorganen voor de sociale verzekeringen en de sociale werkplaatsen."

Figuur 150. Kans op verlies van dezelfde baan bij **dezelfde** werkgever 2020-2021 (Europees is exclusief Nederland)

In Figuur 150 zien we de kans op uitstroom bij dezelfde baan bij dezelfde werkgever. Burgers zonder migratieachtergrond behouden het vaakst dezelfde baan bij dezelfde werkgever, waarbij ongeveer 30 procent van de burgers zonder migratieachtergrond met een baan in 2020 van baan wisselde of zijn baan verloor. De burgers met een eerste generatie Europese migratieachtergrond behielden het minst vaak dezelfde baan bij dezelfde werkgever, gevolgd door de andere groepen.

Uit een nadere analyse blijkt dat (na correctie voor persoonskenmerken (zie bijlage A voor welke controlevariabelen hierbij is gecontroleerd)) geen van de groepen met een migratieachtergrond over de jaren een significant hogere/lagere kans heeft op baanverlies bij dezelfde werkgever dan burgers zonder migratieachtergrond. Deze analyse hebben we wederom opnieuw uitgevoerd per sector. Hieruit blijkt dat in de sectoren onderwijs, Rijksoverheid en particuliere en gesubsidieerde sector burgers met een migratieachtergrond soms een hogere kans hebben op het verlies van een baan bij dezelfde werkgever.

Jaar	Eerste generatie Europees	Tweede generatie Europees	Eerste generatie buiten-Europees	Tweede generatie buiten-Europees
2006 - 2007	1,05	0,96	1,11	1,14*
2007 - 2008	0,90*	1,03	1,04	1,03
2008 - 2009	0,92	1,01	1,14*	1,13*
2009 - 2010	1,01	1,01	1,01	1,02*
2010 - 2011	1,10*	1,01	1,12*	1,11*
2011 - 2012	1,23*	1,13*	1,29*	1,17*
2012 - 2013	1,20*	1,08	1,23*	1,12*
2013 - 2014	1,18*	1,07	1,21*	1,07
2014 - 2015	1,14	1,07	1,17*	1,08
2015 - 2016	1,04	1,07*	1,14*	1,07*
2016 - 2017	0,97	1,05	1,08	1,09*
2017 - 2018	1,03	1,07	1,04	1,05
2018 - 2019	1,04	1,05	1,09	1,08*
2019 - 2020	0,99	1,07	1,06	1,08*
2020 - 2021	1,10*	1,04	1,13*	1,05

Tabel 17. Hazard ratio's kans op verlies van dezelfde baan in de **onderwijssector** (Europees is exclusief Nederland) *

betekent statistisch significant bij een significantieniveau van 5%

Jaar	Eerste generatie Europees	Tweede generatie Europees	Eerste generatie buiten-Europees	Tweede generatie buiten-Europees
2006 - 2007	1,12*	1,06*	1,10*	1,15*
2007 - 2008	1,09*	1,05*	1,07*	1,16*
2008 - 2009	1,15*	1,09*	1,12*	1,22*
2009 - 2010	1,04*	1,02*	1,02*	1,05*
2010 - 2011	1,13*	1,08*	1,08*	1,18*
2011 - 2012	1,20*	1,08*	1,12*	1,21*
2012 - 2013	1,23*	1,10*	1,12*	1,21*
2013 - 2014	1,21*	1,09*	1,09*	1,17*
2014 - 2015	1,22*	1,09*	1,07*	1,18*
2015 - 2016	1,20*	1,08*	1,07*	1,17*
2016 - 2017	1,19*	1,09*	1,07*	1,18*
2017 - 2018	1,17*	1,08*	1,07*	1,16*
2018 - 2019	1,18*	1,09*	1,11*	1,18*
2019 - 2020	1,19*	1,11*	1,13*	1,20*
2020 - 2021	1,20*	1,10*	1,18*	1,19*

Tabel 18. Hazard ratio's kans op verlies van dezelfde baan in de **particuliere sector** (Europees is exclusief Nederland)

* betekent statistisch significant bij een significantieniveau van 5%

Jaar	Eerste generatie Europees	Tweede generatie Europees	Eerste generatie buiten-Europees	Tweede generatie buiten-Europees
2006 - 2007	1,16	1,03	1,00	1,06
2007 - 2008	1,56*	1,04	1,21*	1,18*
2008 - 2009	1,60*	1,09	1,34*	1,26*
2009 - 2010	1,02*	1,00	1,02*	1,02*
2010 - 2011	1,55*	0,89	1,23*	1,20*
2011 - 2012	1,44*	0,97	1,08	1,10*
2012 - 2013	1,46*	1,03	1,34*	1,07
2013 - 2014	1,42*	1,23	1,21	1,15
2014 - 2015	0,93	1,13	1,22	1,10
2015 - 2016	0,89	1,15	0,98	0,95
2016 - 2017	1,10	1,13	1,22*	1,05
2017 - 2018	1,02	1,05	1,02	1,01
2018 - 2019	1,24*	1,03	0,96	1,04
2019 - 2020	1,24*	0,95	1,17	1,17*
2020 - 2021	1,29*	0,98	1,20*	1,09

Tabel 19. Hazard ratio's kans op verlies van dezelfde baan bij de **Rijksoverheid** (Europees is exclusief Nederland)

* betekent statistisch significant bij een significantieniveau van 5%

Jaar	Eerste generatie Europees	Tweede generatie Europees	Eerste generatie buiten-Europees	Tweede generatie buiten-Europees
2006 - 2007	1,10*	1,07*	1,15*	1,16*
2007 - 2008	1,12*	1,06*	1,16*	1,15*
2008 - 2009	1,08*	1,04	1,09*	1,16*
2009 - 2010	1,01	1,00	0,99	1,03*
2010 - 2011	1,02	1,01	1,06*	1,10*
2011 - 2012	1,10*	1,06*	1,14*	1,16*
2012 - 2013	1,16*	1,12*	1,11*	1,18*
2013 - 2014	1,15*	1,11*	1,16*	1,24*
2014 - 2015	1,07	1,08*	1,09*	1,16*
2015 - 2016	1,17*	1,05*	1,10*	1,20*
2016 - 2017	1,09*	1,08*	0,98	1,10*
2017 - 2018	1,15*	1,10*	1,04	1,15*
2018 - 2019	1,19	1,08*	1,22*	1,26*
2019 - 2020	1,11*	1,07*	1,04	1,19*
2020 - 2021	1,22*	1,07*	1,14*	1,23*

Tabel 20. Hazard ratio's kans op verlies van dezelfde baan in de **gesubsidieerde sector** (Europees is exclusief Nederland)⁵⁶
**betekent statistisch significant bij een significantieniveau van 5%*

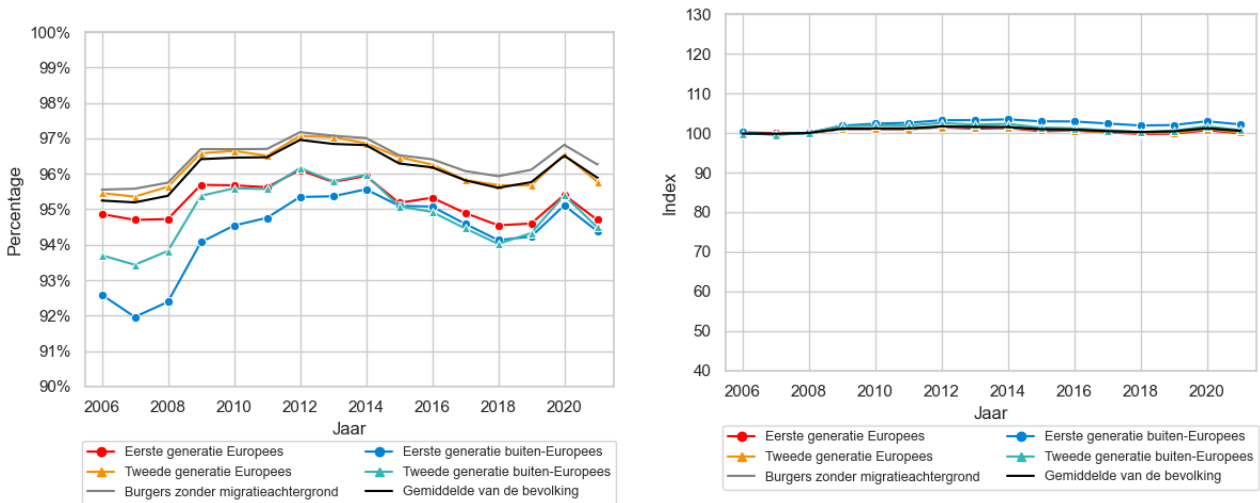
In Tabel 17, Tabel 18, Tabel 19 en Tabel 20 zien we de hazard ratio's van de kans op behoud van dezelfde baan bij dezelfde werkgever per sector. Binnen de particuliere sector is voor alle groepen voor alle jaren de kans op baanverlies bij dezelfde werkgever significant hoger dan voor burgers zonder migratieachtergrond. Binnen de Rijksoverheid valt het vooral op dat burgers met een eerste generatie Europese migratieachtergrond vaak een significant hogere kans hebben om hun baan bij dezelfde werkgever te verliezen ten opzichte van burgers zonder migratieachtergrond. In de gesubsidieerde sector hebben alle groepen in bijna alle jaren een lagere kans om een dezelfde baan te behouden bij dezelfde werkgever ten opzichte van burgers zonder migratieachtergrond. Tot slot zien we dat in de onderwijssector met name burgers met een buiten-Europese migratieachtergrond een hogere kans hebben op baanverlies bij dezelfde werkgever, maar dit deel varieert tussen de jaren.

3.8 Percentage werknemers met één baan of meerdere banen tegelijkertijd

In Figuur 151 tot en met Figuur 156 is weergegeven welk percentage van de werknemers in loondienst werken in één baan of in meerdere banen tegelijkertijd. Hierbij onderscheiden we drie categorieën: gemiddeld over het jaar een baan of minder, gemiddeld over het jaar een tot twee banen en gemiddeld over het jaar twee banen of meer. Ter illustratie, wanneer een persoon in een jaar 36 dagen bij werkgever A heeft gewerkt en 365 dagen bij werkgever B, dan valt deze persoon in de categorie 'gemiddeld over het jaar een tot twee banen'.

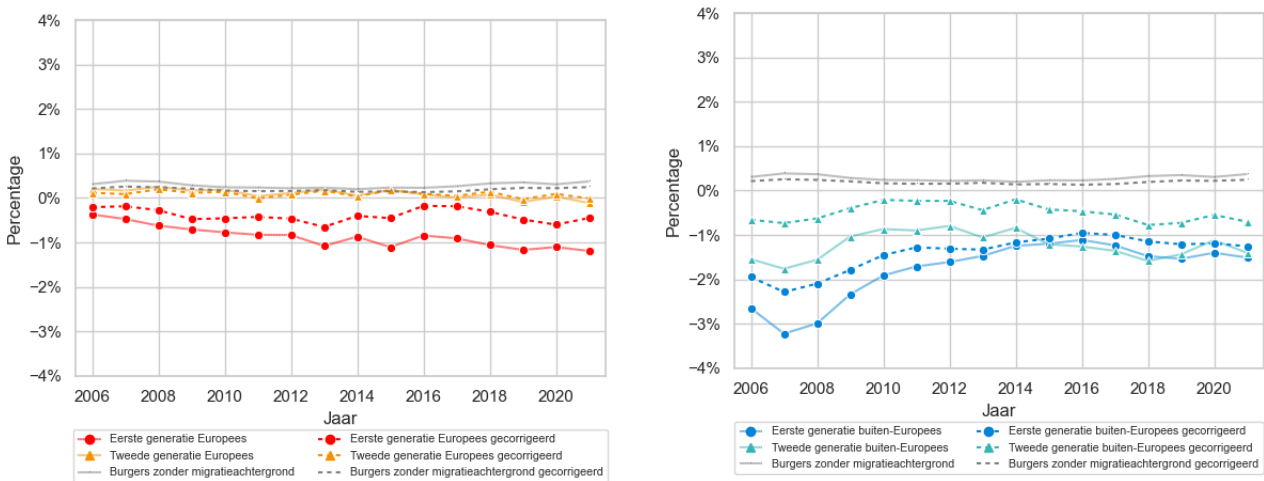
⁵⁶ Gesubsidieerde sector (CBS): "Het gaat hierbij onder meer om het grootste deel van de gezondheids- en welzijnszorg, de uitvoeringsorganen voor de sociale verzekeringen en de sociale werkplaatsen."

Het percentage mensen met gemiddeld één baan of minder was in 2006 95%, in 2021 was dit 96% (Figuur 151). Het laatste jaar is dit percentage gemiddeld genomen en voor alle groepen met een migratieachtergrond iets gedaald. Voor de groep eerste generatie personen met een Europese migratieachtergrond geldt dat het verschil met het gemiddelde in de periode 2006-2021 groter is geworden. Voor de overige groepen geldt dat dit verschil met het gemiddelde in deze periode juist kleiner is geworden. Als er wordt gecontroleerd voor persoonskenmerken worden de verschillen ten opzichte van de gemiddelde bevolking voor alle groepen kleiner. In 2021 verschillen de meeste groepen met een migratieachtergrond significant met het gemiddelde van de bevolking, ook al wordt er gecontroleerd voor persoonskenmerken. Echter is het gecorrigeerd verschil voor de groep tweede generatie buiten-Europees niet statistisch significant (Figuur 152; zie bijlage A).

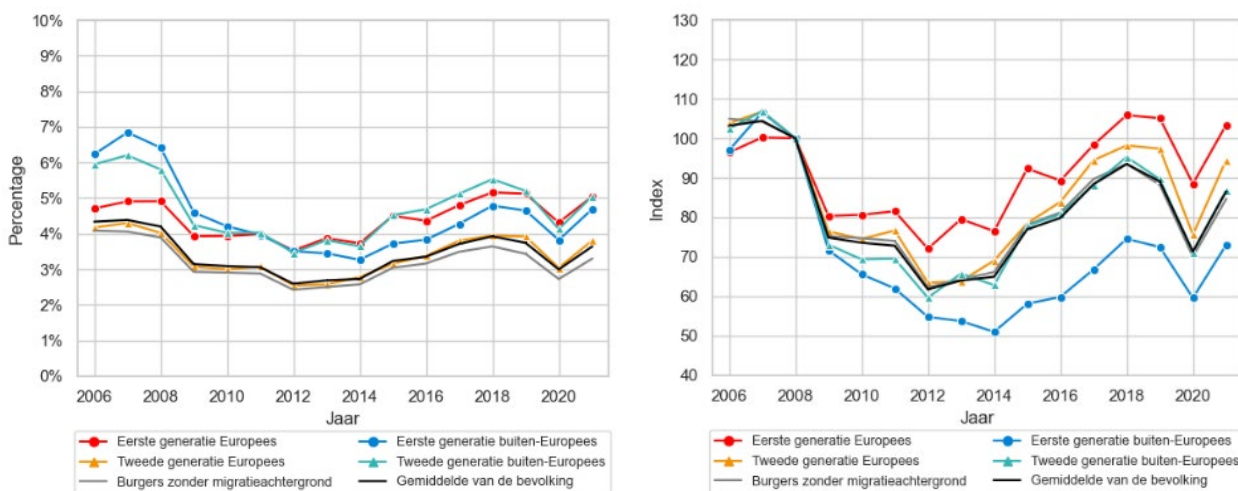
Figuur 151. Gemiddeld over het jaar **een baan of minder** (links: percentage; rechts: index met basisjaar 2008) (Europees is exclusief Nederland)

Figuur 152. Percentage burgers met gemiddeld over het jaar **een baan of minder** (Europees is exclusief Nederland). Te zien is

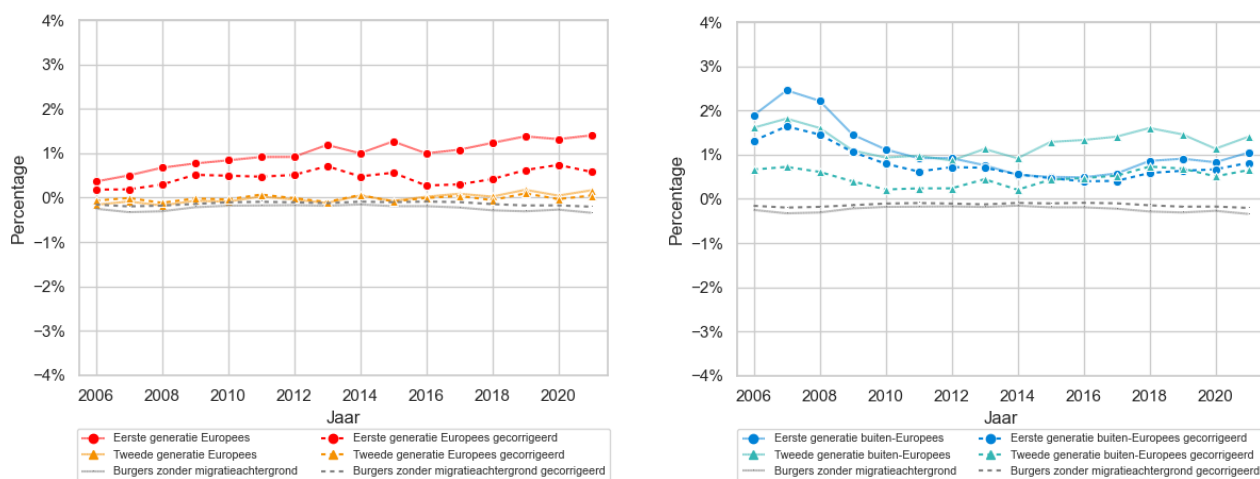

het verschil in percentages (ongecorrigeerd en gecorrigeerd voor persoonskenmerken) ten opzichte van de gemiddelde Nederlander.

Het percentage mensen met gemiddeld over het jaar een tot twee banen was in 2006 4,3%, in 2021 was dit 3,6% (Figuur 153). Voor de groep eerste generatie personen met een Europese migratieachtergrond geldt dat het verschil met het gemiddelde in de periode 2006-2021 en specifiek het laatste jaar groter is geworden. Voor de overige groepen geldt dat dit verschil met het gemiddelde in deze periode juist kleiner is geworden. Voor de groepen personen met een buiten-Europese migratieachtergrond is het verschil met het gemiddelde in 2021 weer wat groter geworden. Als er wordt gecontroleerd voor persoonskenmerken worden de verschillen ten opzichte van de gemiddelde bevolking voor alle groepen kleiner (Figuur 154; zie bijlage A voor welke controlevariabelen hierbij is gecontroleerd). In 2021 verschillen de meeste groepen met een migratieachtergrond significant met het gemiddelde van de bevolking, ook al wordt er gecontroleerd voor persoonskenmerken. Echter is het gecorrigeerd verschil voor de groep tweede generatie buiten-Europees niet statistisch significant.

Figuur 153. Gemiddeld over het jaar **een tot twee banen** (links: percentage; rechts: index met basisjaar 2008) (Europees is exclusief Nederland)

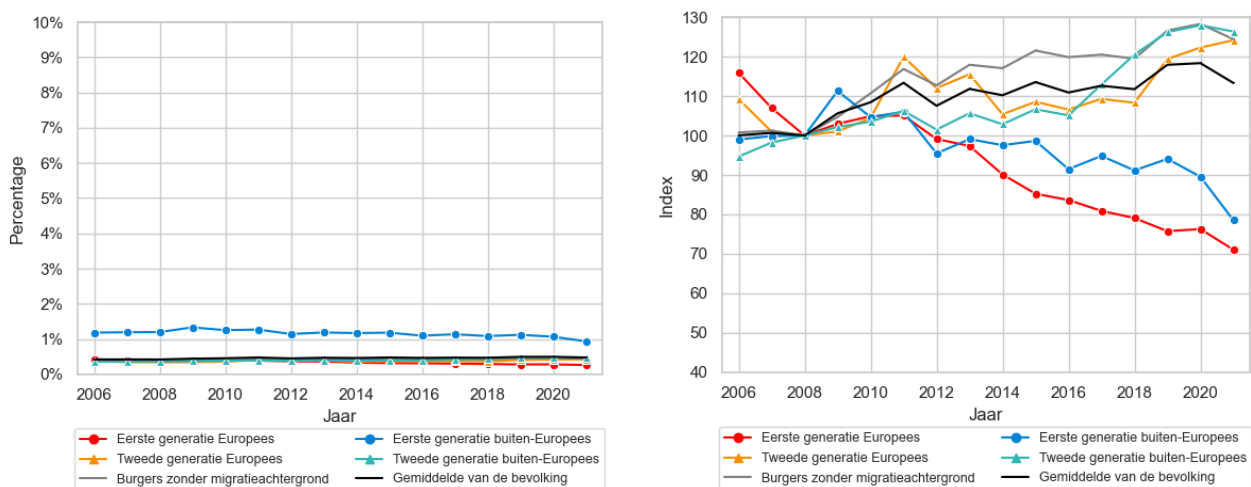

Figuur 154. Percentage burgers met gemiddeld over het jaar **een tot twee banen** (Europees is exclusief Nederland). Te zien is het verschil in percentages (ongecorrigeerd en gecorrigeerd voor persoonskenmerken) ten opzichte van de gemiddelde Nederlander.

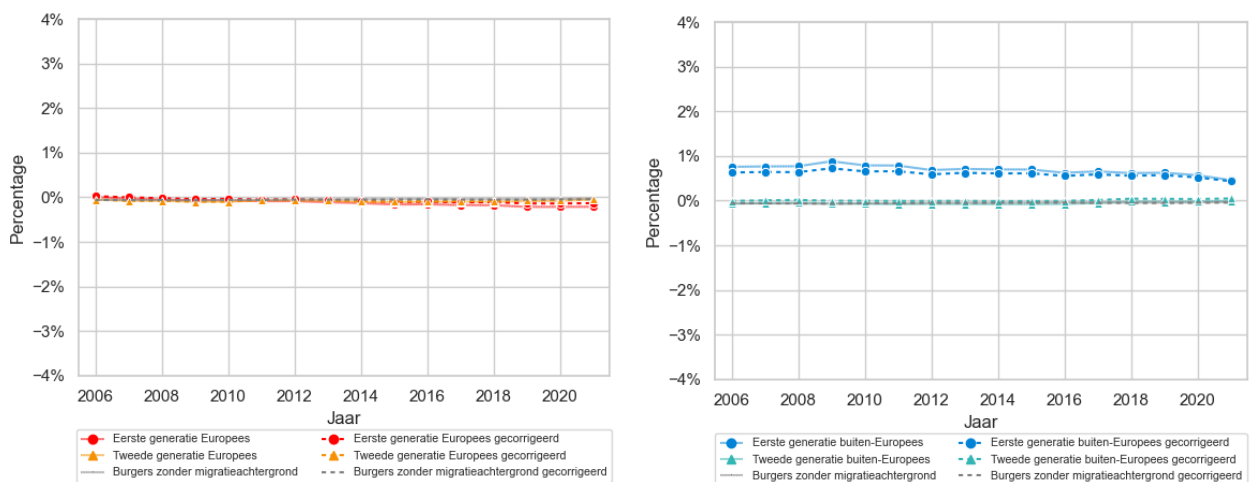
Het percentage mensen met gemiddeld over het jaar twee banen of meer was in 2006 0,4%, in 2021 was dit 0,5% (Figuur 155). Het laatste jaar is dit percentage gemiddeld genomen en voor alle groepen met een migratieachtergrond iets gestegen. Voor de groep eerste generatie personen met een Europese migratieachtergrond geldt dat het verschil met het gemiddelde in de periode 2006-2021 groter is geworden, voor de groep tweede generatie personen met een Europese migratieachtergrond is dit verschil ongeveer gelijk gebleven.

Voor de overige groepen geldt dat dit verschil met het gemiddelde in deze periode juist kleiner is geworden. Als er wordt gecontroleerd voor persoonskenmerken worden de verschillen ten opzichte van de gemiddelde bevolking voor alle groepen kleiner (Figuur 155; zie bijlage A voor welke controlevariabelen hierbij is gecontroleerd). In 2021 verschillen de meeste groepen met een migratieachtergrond significant met het gemiddelde van de bevolking, ook al wordt er gecontroleerd voor persoonskenmerken. Echter zijn het ongecorrigeerd verschil voor de groep tweede generatie buiten-Europees en het gecorrigeerde verschil voor de groep tweede generatie Europees niet statistisch significant.

Hoewel de percentages klein zijn, valt het vooral op dat burgers met een eerste generatie buiten-Europese migratieachtergrond relatief vaak twee of meer banen hebben. Het aantal mensen met twee of meer banen neemt bij deze groep harder af dan gemiddeld. In het laatste jaar laat deze daling zelfs een versnelling zien. Een vergelijkbare dynamiek is ook bij de burgers met een eerste generatie Europese migratieachtergrond te zien; zij hebben echter juist minder vaak twee of meer banen dan gemiddeld.

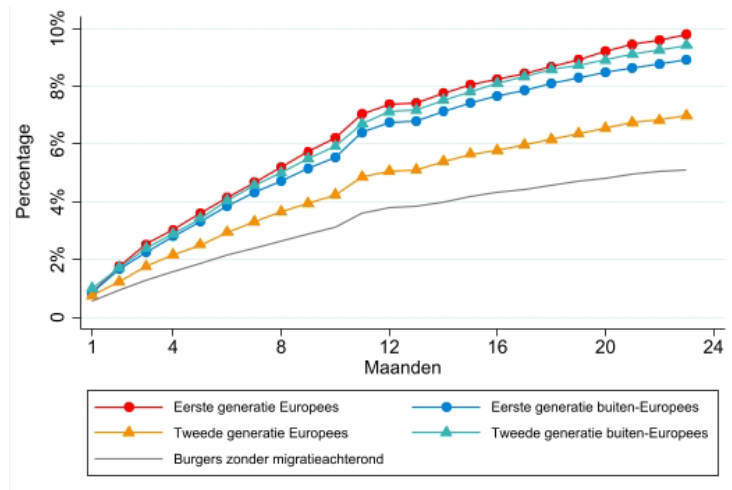
Figuur 155. Gemiddeld over het jaar **twee banen** of meer. (links: percentage; rechts: index met basisjaar 2008) (Europees is exclusief Nederland)

Figuur 156. Percentage burgers met gemiddeld over het jaar **twee banen** of meer (Europees is exclusief Nederland). Te zien is het verschil in percentages (ongecorrigeerd en gecorrigeerd voor persoonskenmerken) ten opzichte van de gemiddelde Nederlander.

3.9 Van werk naar WW, AO of bijstand

We onderzoeken in welke mate burgers met een substantiële baan of die zelfstandige zijn (en minimaal het minimumloon verdienen voor minimaal 12 uur per week) (hierna kortweg: burgers met een baan) in hetzelfde of het volgende jaar een WW-, AO- of bijstandsuitkering ontvangen.⁵⁷

Figuur 157. Van werk naar WW (Europees is exclusief Nederland)

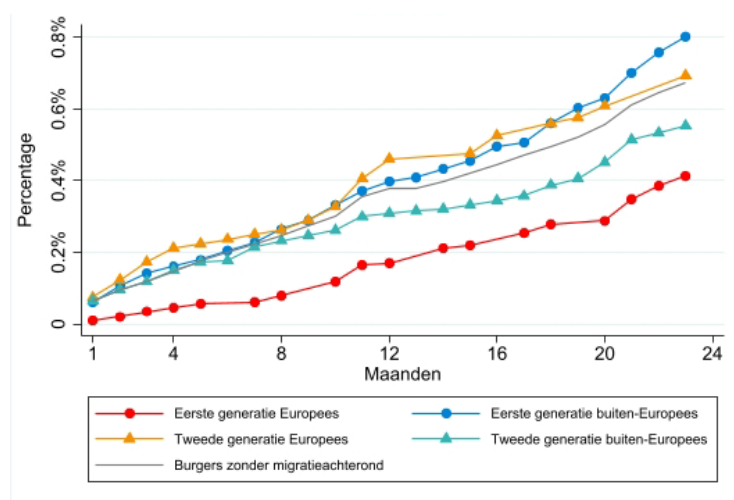
In Figuur 157 zien we het percentage van burgers met een baan in 2020 die vervolgens een WW-uitkering ontvangen. Burgers met een eerste generatie Europese migratieachtergrond ontvangen het vaakst van alle groepen een WW-uitkering 24 maanden nadat ze een baan hadden (bijna 10 procent). Burgers met een eerste en tweede generatie buiten-Europese migratieachtergrond ontvangen bijna net zo vaak een WW-uitkering in de twee jaar nadat ze een baan hadden (tussen de 9 en 10 procent). Burgers zonder migratieachtergrond ontvangen het minst vaak een WW-uitkering nadat ze een baan hadden in 2020 (ongeveer 5 procent).

Jaar	Eerste generatie Europees	Tweede generatie Europees	Eerste generatie buiten-Europees	Tweede generatie buiten-Europees
2006 - 2007	1,12	1,19*	1,33*	1,25*
2007 - 2008	1,16*	1,24*	1,39*	1,26*
2008 - 2009	1,21*	1,19*	1,30*	1,25*
2009 - 2010	1,10*	1,13*	1,13*	1,23*
2010 - 2011	1,08	1,12*	1,08	1,22*
2011 - 2012	1,15*	1,12*	1,09*	1,24*
2012 - 2013	1,11*	1,11*	1,02	1,20*
2013 - 2014	1,13*	1,11*	1,03	1,20*
2014 - 2015	1,14*	1,09*	0,97	1,20*
2015 - 2016	1,22	1,13	1,04	1,30
2016 - 2017	1,16*	1,17*	1,02	1,32*
2017 - 2018	1,17*	1,18*	1,07	1,40*
2018 - 2019	1,13*	1,19*	1,06	1,41*
2019 - 2020	1,18*	1,24*	1,23*	1,43*
2020 - 2021	1,12*	1,22*	1,22*	1,42*

Tabel 21. Hazard ratio's kans op werkloosheid (Europees is exclusief Nederland) * *betekent statistisch significant bij een significantieniveau van 5%*

⁵⁷ We hebben dit onderzocht met een competing risk duurmodel waarbij we als uitgangssituatie kijken naar alle mensen met een substantiële baan en vervolgens onderzoeken welke gebeurtenis zich als eerste voordoet: uitstroom naar een WW-uitkering, uitstroom naar een AO-uitkering of uitstroom naar een bijstandsuitkering. Zie voor meer informatie het technisch rapport.

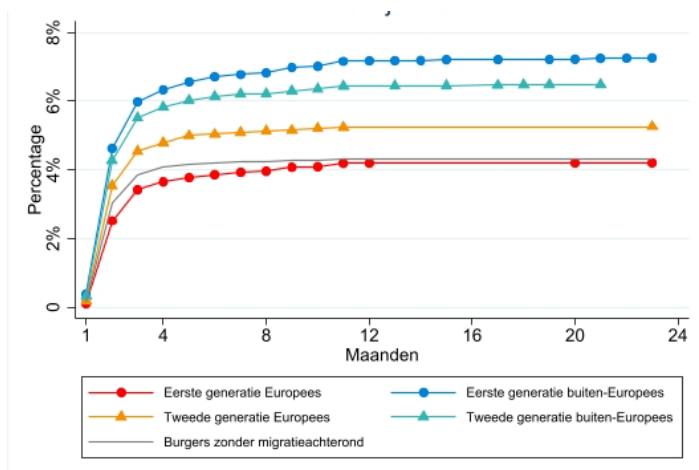
In Tabel 21 zien we de hazard ratio's. Als het getal groter is dan 1, dan heeft de groep een grotere kans om uit te stromen naar de WW dan burgers zonder migratieachtergrond. Hierbij is gecorrigeerd voor persoonskenmerken (zie bijlage A voor een overzicht van de controlevariabelen). Alle groepen werkenden hebben in de meeste jaren een significant grotere kans hebben op een WW-uitkering ten opzichte van burgers zonder migratieachtergrond. Uitzondering hierop zijn de werkenden met een eerste generatie buiten-Europese migratieachtergrond. Deze groep had alleen een significant hogere kans op een WW in te stromen als zij een baan hadden in 2006-2009, 2011 en 2019-2020. Opvallend is vooral dat de hazard ratio voor burgers met een tweede generatie buiten-Europese achtergrond is toegenomen tussen 2006 en 2020. Voor deze groep is de kans op uitstroom van werk naar WW dus toegenomen met de jaren.

Figuur 158. Van werk naar **AO- of ZW-uitkering** 2020-2021 (Europees is exclusief Nederland)

Figuur 158 laat zien welk deel van de werkzame burgers in 2020 in dat jaar of het jaar erna een arbeidsongeschiktheidsuitkering ontvangen. Voor alle groepen van burgers met verschillende migratieachtergronden ligt dit percentage onder de 1%, namelijk maximaal 0,8%. De burgers met een eerste generatie buiten-Europese migratieachtergrond die in 2020 werk hadden krijgen in de jaren 2020 en 2021 het vaakst een arbeidsongeschiktheidsuitkering (0,8%). Burgers met een eerste generatie Europese migratieachtergrond ontvangen juist het minst vaak een arbeidsongeschiktheidsuitkering na 12 maanden (0,4%).

Voor de andere groepen ligt het percentage dat een arbeidsongeschiktheidsuitkering ontvangt nadat ze werk hadden hier tussenin: burgers met een tweede generatie Europese migratieachtergrond en burgers zonder migratieachtergrond ongeveer 0,7%, burgers met een tweede generatie buiten-Europese migratieachtergrond minder dan 0,6%. Uit een nadere analyse blijkt dat (na correctie voor persoonskenmerken (zie bijlage A voor welke controlevariabelen hierbij is gecontroleerd) geen van de groepen met een migratieachtergrond een significant hogere/lagere kans heeft dan burgers zonder migratieachtergrond om van werk door te stromen naar een ziektewet- of arbeidsongeschiktheidsuitkering.

Figuur 159. Van werk naar **bijstand** 2020-2021 (Europees is exclusief Nederland)

In Figuur 159 zien we de uitstroom van burgers met een baan naar het ontvangen van een bijstandsuitkering. Hierbij is het belangrijk om te vermelden dat in 2020 de Tozo-uitkering valt onder bijstand, waardoor een aanzienlijk deel van de personen met werk een bijstandsuitkering ontvangt in hetzelfde jaar. We zien hierbij dat het percentage burgers met een bijstandsuitkering na werk te hebben gehad het hoogste is voor burgers met een eerste generatie buiten-Europese migratieachtergrond. Voor deze groep komt het aan het eind 2021 uit op een totale uitstroom naar de bijstand van meer dan 7%. Waarbij te zien valt dat burgers met een tweede generatie buiten-Europese migratieachtergrond net iets onder de eerste generatie uitkomen met een percentage van tussen de 6 en 7%. Verder zien we dat burgers met een eerste generatie Europese achtergrond het minst vaak een bijstandsuitkering ontvangen na werk te hebben gehad, met een percentage van boven de 4%. Deze groep lijkt sterk op de groep burgers zonder migratieachtergrond, waar over de tijd iets meer burgers een bijstandsuitkering ontvangen na werk. Van de burgers met een tweede generatie Europese migratieachtergrond ging twee jaar na het hebben van een baan 5% naar een bijstandsuitkering.

Jaar	Eerste generatie Europees	Tweede generatie Europees	Eerste generatie buiten-Europees	Tweede generatie buiten-Europees
2006 - 2007	1,15	1,32	1,86*	1,36*
2007 - 2008	1,33	1,40*	2,34*	1,61*
2008 - 2009	0,82	1,24	1,39*	1,15
2009 - 2010	1,08	1,30	1,90*	1,69*
2010 - 2011	0,92	1,38*	1,71*	1,60*
2011 - 2012	0,78	1,36*	1,53*	1,42*
2012 - 2013	0,75	1,33*	1,59*	1,58*
2013 - 2014	0,66*	1,37*	1,58*	1,62*
2014 - 2015	0,65*	1,39*	1,62*	1,73*
2015 - 2016	0,58	1,36	1,66	1,64
2016 - 2017	0,59*	1,39*	2,03*	1,80*
2017 - 2018	0,49*	1,33	1,87*	1,64*
2018 - 2019	0,56*	1,28	2,35*	1,76*
2019 - 2020	0,83*	1,18*	1,40*	1,41*
2020 - 2021	0,75*	1,20*	1,32*	1,49*

Tabel 22. Hazard ratio's kans op uitstroom uit werk naar de bijstand (Europees is exclusief Nederland)

* betekent statistisch significant bij een significantieniveau van 5%

In Tabel 22 zien we de hazard ratio's. Als dit getal groter is dan 1, dan heeft de groep een grotere kans om uit te stromen naar een bijstandsuitkering dan burgers zonder migratieachtergrond. Burgers met een eerste generatie Europese migratieachtergrond hebben vanaf 2013 significant minder kans op een bijstandsuitkering na werk dan burgers zonder migratieachtergrond. Alle andere groepen met een migratieachtergrond hebben in de meeste jaren juist significant meer kans om vanuit werk uit te stromen naar de bijstand dan burgers zonder migratieachtergrond. Het verschil is in de meeste jaren het grootst voor burgers met een eerste generatie buiten Europese migratieachtergrond.

4 Algemene arbeidsmarktindicatoren en sociale zekerheid (arbeidstoeleiding)

4.1 Inleiding

Tot dusver hebben we beschreven in hoeverre burgers met verschillende migratieachtergronden gelijkwaardige kansen hebben in het onderwijs en op de banenmarkt. In het vorige hoofdstuk zijn we geïndigd met de risico's die groepen hebben om in de WW, AO of bijstand te komen. In het huidige hoofdstuk staat de arbeidstoeleiding centraal. Het achterliggende VIA-thema gaat over wat er nodig is om diegenen in de bijstand of WW naar duurzaam werk te begeleiden. We presenteren eerst cijfers over werkloosheid en bruto en netto participatiegraad. Vervolgens bespreken we het percentage mensen in de WW, AO of ZW en onderzoeken we hoe lang het duurt voordat de betrokkenen weer langdurig aan het werk gaan. Bij de indicatoren in dit hoofdstuk wordt er in de evenredigheidsanalyses gecontroleerd voor leeftijd, geslacht, het totale inkomen van de ouder(s), de hoogst behaalde opleiding, sector van meest recente baan, burgerlijke staat en het aantal kinderen. Zie bijlage A voor een overzicht van de controlevariabelen per indicator. De volgende samenvatting staat ook in het hoofdstuk "Conclusies en samenvatting".

Hoofdpunten

Als het gaat om zaken als werkloosheid, participatie, afhankelijkheid van sociale zekerheid en uitstroom naar werk vanuit sociale zekerheid, dan hebben de eerste en tweede generatie met een buiten-Europese achtergrond een beduidend minder goede positie dan personen met een eerste generatie Europese achtergrond en personen zonder migratieachtergrond. De achterstanden van de eerste generatie buiten-Europees zijn daarbij groter dan die van de tweede. De uitsplitsing naar opleidingsniveau laat zien dat dit beeld (van een betere positie van de tweede generatie ten opzichte van de eerste) wel klopt voor de hoger opgeleiden. Bij de laagopgeleiden is echter een tegengesteld beeld zichtbaar: de tweede generatie is vaker werkloos dan de eerste, en is bovendien conjunctuurgevoeliger. Bij de Europese groep zijn de verschillen tussen de eerste en tweede generatie minder eenduidig.

Opvallend is dat de eerste generatie buiten-Europees het vaakst in de bijstand zit en het minst vaak een baan weet te vinden vanuit de bijstand. Indien gecorrigeerd wordt voor achtergrondkenmerken verdwijnt het verschil met de burgers zonder migratieachtergrond als het gaat om uitstroom naar werk.

Er zijn verder geen duidelijke lange termijn ontwikkelingen in verschillen tussen de groepen zichtbaar. Wel blijkt de positie van de personen met buiten-Europese achtergrond conjunctuurgevoeliger te zijn dan van de andere groepen. De ontwikkeling tussen 2020-2021 (corona) bevestigt dat deze conjunctuurgevoeligheid nog steeds aanwezig is. Deze conclusie verschilt van de inzichten uit de CBS Rapportage Samenleven en Integratie (2021). In de CBS-rapportage wordt voor indicatoren zoals werkloosheid een positieve ontwikkeling waargenomen voor de tweede generatie. Dit komt omdat het CBS (om technische redenen) werkloosheid in beeld brengt vanaf 2013, terwijl wij dit vanaf 2006 doen. Zoals we eerder hebben geconcludeerd is de arbeidsmarktpositie van burgers met een buiten-Europese migratieachtergrond bovengemiddeld afhankelijk van conjunctuur: de werkloosheid stijgt bij deze groep sneller in laagconjunctuur en daalt sneller in hoogconjunctuur. Als gekeken wordt naar de ontwikkeling tussen 2013 (laagconjunctuur) en 2021 (hoogconjunctuur) dan lijkt dus de werkloosheid van deze groep sneller af te nemen. Daarbij wordt echter de grote toename in werkloosheid tussen 2008 en 2013 buiten beschouwing gelaten. Als de hele periode tussen 2008 en 2021 in ogenschouw wordt genomen dan is geen sprake van bovengemiddelde afname in werkloosheid bij burgers met een buiten-Europese achtergrond.

Bovendien lijkt tussen 2020 en 2021 sprake te zijn van een trendbreuk voor wat betreft de positie van vrouwen met een migratieachtergrond. Tot 2020 was voor alle vrouwen (met en zonder migratieachtergrond) sprake van stijgende bruto en netto arbeidsparticipatie. Tussen 2020 en 2021 daalt echter de bruto en netto participatie voor de eerste generatie vrouwen (Europees en buiten-Europees). Daarnaast is er sprake van een sterke stijging (2 procentpunten) van de werkloosheid bij de eerste generatie met een Europese achtergrond. Deze trendbreuk is overigens niet te zien bij de tweede generatie vrouwen met een migratieachtergrond, want daar zet de positieve trend door.

We vatten de resultaten nu per hoofdgroep samen.

Eerste generatie Europees heeft een relatief goede positie aangaande werkloosheid en participatie

De arbeidstoeleiding van burgers met een eerste generatie Europese migratieachtergrond gaat relatief goed. De werkloosheid onder vrouwen van deze groep is iets hoger dan gemiddeld maar het percentage arbeidsongeschiktheids- en bijstandsuitkeringen is laag. Ten opzichte van burgers zonder migratieachtergrond stromen zij sneller door van een WW-uitkering naar werk.

- **Werkloosheid.** De werkloosheid onder de groep eerste generatie Europees is in de periode 2006-2021 hoger dan voor de algehele bevolking, maar een stuk lager dan voor burgers met een eerste generatie buiten-Europese migratieachtergrond. In 2021 was de werkloosheid onder de groep eerste generatie Europees 6,0% tegenover 4,0% voor de gehele bevolking. Dit verschil in werkloosheid is met name toe te schrijven aan de vrouwen in deze groep. De werkloosheid onder laagopgeleiden van deze groep was afgelopen jaren even hoog als gemiddeld voor laagopgeleiden. Voor middel- en hoogopgeleiden burgers met een eerste generatie Europese migratieachtergrond was de werkloosheid hoger dan gemiddeld.
- **Percentage sociale regelingen.** Gecorrigeerd voor achtergrondkenmerken heeft deze groep in 2020 1,3 procentpunt vaker een WW-uitkering in vergelijking met het gemiddelde van de bevolking (ca. 5% in 2020) en 2,1 procentpunt minder vaak een AO- of ZW-uitkering (ca. 5,5% in 2020). Dit lage percentage AO- of ZW-uitkeringen is stabiel over de periode 2006-2002. Daarnaast had deze groep in 2006 ongeveer even vaak een bijstandsuitkering als het gemiddelde van de bevolking, in 2019 was dit afgenomen tot -2,8 procentpunt en in 2020 (coronajaar) nam dit nog verder af tot -3,5 procentpunt. Het percentage AO-, ZW- en bijstandsuitkeringen onder deze groep is het laagst van alle onderzochte groepen.
- **Doorstroom van sociale regeling naar werk.** De groep eerste generatie Europees stroomt sneller door van WW naar werk en minder snel van WW naar bijstand ten opzichte van burgers zonder migratieachtergrond. Er is geen significant verschil in de doorstroom van bijstand naar werk voor deze groep. Deze groep krijgt minder vaak een vast contract na uitstroom uit de WW, het verschil met het gemiddelde van de bevolking (7,5%) bedraagt in 2021 2 procentpunt (gecorrigeerd voor achtergrondkenmerken). Dit is vergelijkbaar met de groep eerste generatie buiten-Europees. In de particuliere en gesubsidieerde sector heeft deze groep in 2020 een grotere kans dan burgers zonder migratieachtergrond op het verlies van een baan met een vergelijkbaar inkomen na uitstroom uit een sociale regeling (met correctie voor achtergrondkenmerken). Voor de particuliere sector is dit verschil toegenomen in de periode 2011-2021. In andere sectoren bestaat dit verschil niet.

Tweede generatie Europees verschilt nauwelijks van het gemiddelde in werkloosheid en participatie

De verschillen in arbeidstoeleiding tussen burgers met een tweede generatie Europese migratieachtergrond en het gemiddelde van de bevolking zijn relatief klein. De grootste verschillen zijn de hogere jeugdwerkloosheid en het hogere percentage WW-, AO-, of ZW-uitkeringen.

- **Werkloosheid.** Sinds 2013 is de werkloosheid onder burgers met een eerste en tweede generatie Europese migratieachtergrond erg vergelijkbaar. Voor de groep tweede generatie Europees was de werkloosheid in deze periode hoger dan het gemiddelde van de bevolking maar een stuk lager dan voor burgers met een niet-Europese migratieachtergrond. In 2021 bedroeg de werkloosheid onder burgers met een tweede generatie Europese migratieachtergrond 4,9% ten opzichte van 4,0% voor de gehele bevolking. Het hogere werkloosheidspercentage zit met name bij de jongeren tot 27 jaar. In vergelijking met het gemiddelde voor hun leeftijdsgenoten is de werkloosheid in 2021 onder deze groep ca. 2 procentpunt hoger.
- **Percentage sociale regelingen.** Gecorrigeerd voor achtergrondkenmerken heeft deze groep in 2020 0,5 procentpunt vaker een WW-uitkering in vergelijking met het gemiddelde van de bevolking (ca. 5% in 2020) en 0,9 procentpunt vaker een AO- of ZW-uitkering (ca. 5,5% in 2020). Het percentage WW-uitkeringen is lager dan onder de groep eerste generatie Europees maar het percentage AO- of ZW-uitkeringen is het hoogste percentage van alle groepen met een migratieachtergrond. Het percentage bijstandsuitkeringen is daarentegen ongeveer gelijk aan het gemiddelde van de bevolking (gecorrigeerd voor achtergrondkenmerken). Het aantal bijstandsuitkeringen is onder deze groep in coronajaar 2020 wel harder gestegen dan het gemiddelde (circa 0,5 procentpunt meer).
- **Doorstroom van sociale regeling naar werk.** Er zijn geen significant verschillen in de doorstroom van WW naar bijstand, of van WW/bijstand naar werk voor deze groep ten opzichte van burgers zonder migratieachtergrond. De groep tweede generatie Europees kreeg in de periode 2019-2021 ongeveer even vaak een vast contract na uitstroom van de WW als het gemiddelde van de bevolking. In de particuliere sector heeft deze groep een iets grotere kans dan burgers zonder migratieachtergrond op het verlies van een baan met een vergelijkbaar inkomen na uitstroom uit een sociale regeling (met correctie voor achtergrondkenmerken). In andere sectoren bestaat dit verschil niet.

Eerste generatie buiten-Europees zit vaker in de ww of de bijstand

Burgers met een eerste generatie buiten-Europese migratieachtergrond hebben een achterstand wat betreft arbeidstoeleiding: onder deze groep is de werkloosheid en het percentage bijstandsuitkeringen het hoogst. Dit geldt vooral voor burgers die korter dan vijf jaar in Nederland wonen en burgers met een achtergrond uit vluchtelinglanden als Eritrea en Somalië. Ook hebben zij een significant lagere kans om van een WW-uitkering door te stromen naar werk. Dit is een groot verschil met de groep eerste generatie Europees.

- **Werkloosheid.** De werkloosheid is in de periode 2006-2021 van alle onderzochte groepen het hoogst onder de burgers met een eerste generatie buiten-Europese migratieachtergrond. In 2021 bedroeg de werkloosheid onder deze groep 8,4% ten opzichte van 4,0% voor de gehele bevolking. Ook is de werkloosheid van deze groep extra conjunctuurgevoelig. Wanneer de werkloosheid in Nederland stijgt, wordt deze groep extra hard geraakt. Het verschil in werkloosheid tussen de groep eerste generatie buiten-Europees en het gemiddelde van de bevolking neemt af per leeftijdscategorie, voor jongeren van 15 t/m 26 jaar is dit 'gat' in 2021 circa 8%, voor de leeftijden 55 t/m de pensioengerechtigde leeftijd is dit verschil afgenomen tot 1,5%. Daarnaast is ook het verschil in werkloosheid tussen de groep eerste generatie buiten-Europees en het gemiddelde van de bevolking groter voor vrouwen dan voor mannen.
- **Percentage sociale regelingen.** Gecorrigeerd voor achtergrondkenmerken heeft deze groep in 2020 0,9 procentpunt vaker een WW-uitkering in vergelijking met het gemiddelde van de bevolking (ca. 5% in 2020) en 0,4 procentpunt minder vaak een AO- of ZW-uitkering (ca. 5,5% in 2020). In de periode 2006-2019 is het verschil in WW-uitkeringen flink afgenomen, van 1,8 procentpunt in 2006 naar 0,5 procentpunt in 2019. Van alle groepen heeft de groep eerste generatie buiten-Europees het vaakst een bijstandsuitkering, in 2020 had 25% van deze groep een bijstandsuitkering ten opzichte van het gemiddelde van de bevolking van 7%. Gecorrigeerd voor achtergrondkenmerken is het verschil tussen deze groep en het gemiddelde van de bevolking nog steeds substantieel, 9% in 2020. Ter vergelijking, de groep eerste generatie Europees had in 2020 juist minder vaak een bijstandsuitkering ten opzichte van het gemiddelde van de bevolking.

-
- **Doorstroom van sociale regeling naar werk.** Burgers met een eerste generatie buiten-Europese migratieachtergrond hebben significant lagere kans om van WW naar werk te stromen en een hogere kans om van WW naar bijstand te stromen in vergelijking met burgers zonder migratieachtergrond. Er zijn geen significante verschillen in de doorstroom van bijstand naar werk. Net als de groep eerste generatie Europees krijgt deze groep minder vaak een vast contract na uitstroom uit de WW. Het verschil met het gemiddelde van de bevolking (7,5%) is wel gedaald van -4% in 2006 naar -1% in 2021, gecorrigeerd voor achtergrondkenmerken. In de particuliere sector heeft deze groep een iets grotere kans dan burgers zonder migratieachtergrond op het verlies van een baan met een vergelijkbaar inkomen na uitstroom uit een sociale regeling (met correctie voor achtergrondkenmerken). In andere sectoren bestaat dit verschil niet.

Tweede generatie buiten-Europees heeft een lager werkloosheidspercentage dan de eerste generatie en zit ook minder vaak in de bijstand

Uit het bovenstaande blijkt dat de arbeidstoeleiding van burgers met een tweede generatie Europese migratieachtergrond nauwelijks verschilt van het gemiddelde van de bevolking. Dit is niet het geval voor burgers met een tweede generatie buiten-Europese migratieachtergrond. Net als voor de generatie voor hen, is het percentage werkloosheid en WW-uitkeringen relatief hoog. Daarentegen is het percentage bijstandsuitkeringen substantieel lager dan voor de eerste generatie.

- **Werkloosheid.** Over de periode 2006-2021 is de werkloosheid onder deze groep een stuk hoger dan voor het gemiddelde van de bevolking en slechts iets lager dan voor de groep eerste generatie buiten-Europees. In 2020 was de werkloosheid onder deze groep 8% (ten opzichte van circa 4,7% voor de gehele bevolking), dit nam in 2021 af tot 6%. Ook is de werkloosheid van deze groep extra conjunctuurgevoelig, net als voor de groep eerste generatie buiten-Europees. In 2021 is met name de werkloosheid ten opzichte van het gemiddelde van de bevolking hoog voor jongeren uit deze groep. Voor jongeren tot en met 26 jaar is het verschil met het gemiddelde van deze leeftijdscategorie ca. 4 procentpunt in 2021. Opvallend is het verschil in werkloosheid tussen mannen en vrouwen met een eerste of tweede generatie buiten-Europese migratieachtergrond. Voor mannen is de werkloosheid onder de eerste en tweede generatie ongeveer even hoog. Voor vrouwen is de werkloosheid substantieel lager voor de tweede generatie dan voor de eerste generatie. Tot slot is de werkloosheid onder hoogopgeleiden van deze groep ongeveer even hoog als voor het gemiddelde van de hoogopgeleide bevolking. Het verschil in werkloosheid met het gemiddelde van de samenleving ontstaat in het laag- en middelopgeleide segment.
- **Percentage sociale regelingen.** Gecorrigeerd voor achtergrondkenmerken heeft deze groep in 2020 2,2 procentpunt vaker een WW-uitkering in vergelijking met het gemiddelde van de bevolking (ca. 5% in 2020) en 0,5 procentpunt vaker een AO- of ZW-uitkering (circa 5,5% in 2020). Ook het percentage bijstandsuitkeringen is voor deze groep hoger dan voor het gemiddelde van de bevolking. Dit verschil was in 2019 gelijk aan 1,3 procentpunt en nam in 2020 (coronajaar) toe tot 3,7 procentpunt. Deze groep is dus, net als de groep tweede generatie Europees, extra hard geraakt door de coronapandemie. Sinds 2012 is het percentage WW-uitkeringen onder burgers met een tweede generatie buiten-Europese migratieachtergrond het hoogst van alle onderzochte groepen, zowel met als zonder correctie voor achtergrondkenmerken.

-
- **Doorstroom van sociale regeling naar werk.** Burgers met een tweede generatie buiten-Europese migratieachtergrond hebben een significant lagere kans om van WW naar werk te stromen en een hogere kans om van WW naar bijstand te stromen in vergelijking met burgers zonder migratieachtergrond. Er zijn geen significante verschillen in de doorstroom van bijstand naar werk. Dit patroon is vergelijkbaar met de groep eerste generatie buiten-Europees. De laatste vier jaar krijgt deze groep ongeveer even vaak een vast contract na uitstroom uit de WW als het gemiddelde van de bevolking. In de particuliere en gesubsidieerde sector⁵⁸ heeft deze groep een iets grotere kans dan burgers zonder migratieachtergrond op het verlies van een baan met een vergelijkbaar inkomen na uitstroom uit een sociale regeling (met correctie voor achtergrondkenmerken). In andere sectoren bestaat dit verschil niet. Opvallend is dat dit verschil groter is dan voor de groep eerste generatie buiten-Europees.

Burgers zonder migratieachtergrond hebben een voorsprong op vrijwel alle arbeidsmarktindicatoren

Burgers zonder migratieachtergrond hebben een voorsprong op bijna alle onderzochte indicatoren: de werkloosheid en het percentage WW- en bijstandsuitkeringen zijn structureel lager. Daarnaast krijgen zij vaker een vast contract na uitstroom uit de WW dan groepen met een migratieachtergrond.

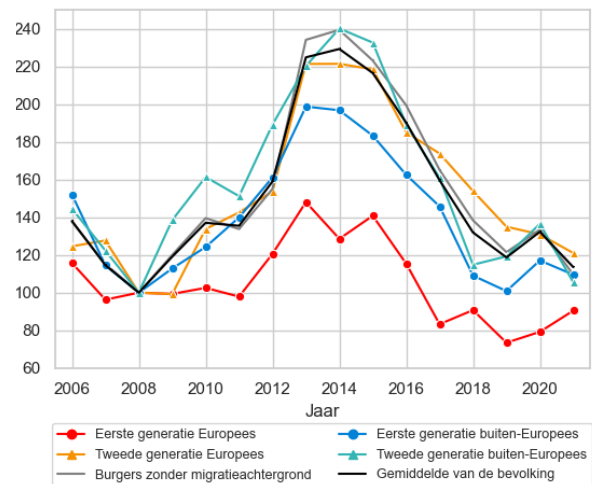
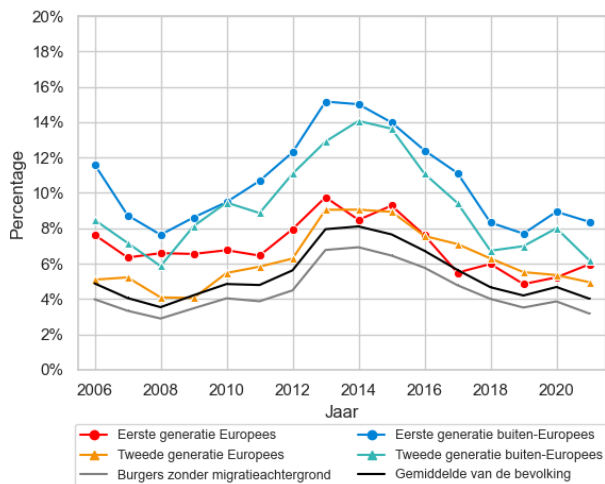
- **Werkloosheid.** De werkloosheid onder de burgers zonder migratieachtergrond is structureel lager dan voor het gemiddelde van de bevolking in de periode 2006-2021. In 2021 was de werkloosheid onder deze groep 3,2% ten opzichte van 4,0% voor de gehele bevolking. Deze voorsprong van burgers zonder migratieachtergrond bestaat voor alle onderzochte subgroepen: van jong tot oud en voor zowel hoog- als laagopgeleiden.
- **Percentage sociale regelingen.** Gecorrigeerd voor achtergrondkenmerken heeft deze groep in 2020 0,5 procentpunt minder vaak een WW-uitkering in vergelijking met het gemiddelde van de bevolking (ca. 5% in 2020), 0,2 procentpunt vaker een AO- of ZW-uitkering (ca. 5,5% in 2020) en 1,5 procentpunt minder vaak een bijstandsuitkering.
- **Doorstroom van sociale regeling naar werk.** Burgers zonder migratieachtergrond krijgen vaker een vast contract na uitstroom uit de WW. Gecorrigeerd voor achtergrondkenmerken kregen zij in 2021 1 procentpunt vaker een vast contract ten opzichte van het gemiddelde van de bevolking (7.5% in 2021).

4.2 Werkloosheid

Wanneer we kijken naar werkloosheid sluiten we niet volledig aan bij de definitie van het CBS. De hieronder omschreven populatie betreft burgers van 15 jaar tot de wettelijke pensioengerechtigde leeftijd. Deze leeftijd was 65 jaar in 2015 en opgelopen tot 66 jaar en 7 maanden in 2021 (Technisch rapport: Tabel 1). Personen zijn werkloos als zij geen betaald werk hebben, maar wel recent gezocht hebben naar betaald werk en direct beschikbaar zijn.⁵⁹

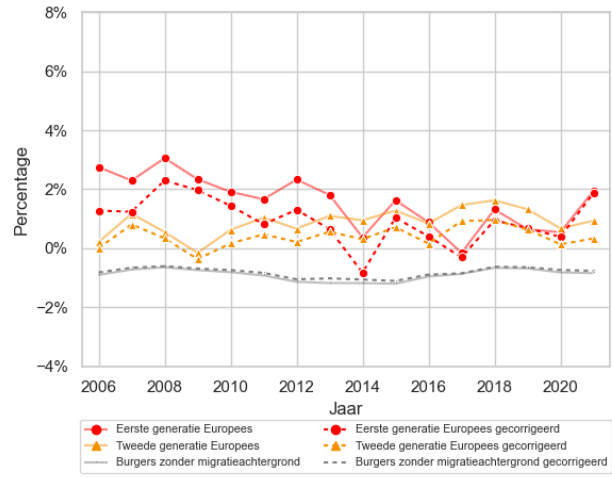
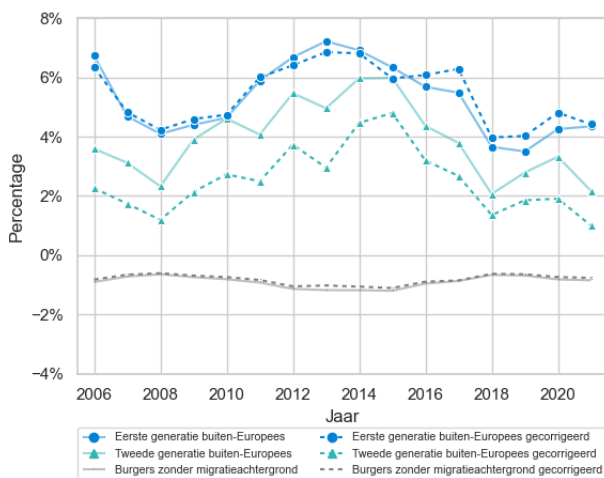
⁵⁸ Gesubsidieerde sector (CBS): “Het gaat hierbij onder meer om het grootste deel van de gezondheids- en welzijnszorg, de uitvoeringsorganen voor de sociale verzekeringen en de sociale werkplaatsen.”

⁵⁹ Zie het technisch rapport voor een uitgebreide definitie.

Figuur 160. Percentage **werkloosheid** (links: percentage; rechts: index met basisjaar 2008) (Europees is exclusief Nederland)

Figuur 160 laat de werkloosheidscijfers zien. De werkloosheid is voor alle groepen sinds 2008 eerst toegenomen, met een hoogtepunt in 2013/2014. Dit is de periode van de kredietcrisis. In 2020 is er opnieuw voor alle groepen een hoogtepunt in de werkloosheid. De werkloosheid van het gemiddelde van de bevolking is gezakt van 4,9% in 2006 naar 4,0% in 2021. Voor alle bevolkingsgroepen is het werkloosheidspercentage gedaald in 2021 t.o.v. 2006. Deze daling was het grootst voor burgers met een eerste generatie buiten-Europese migratieachtergrond (-3,2 procentpunt), gevolgd door burgers met een tweede generatie buiten-Europese migratieachtergrond (-2,3 procentpunt).

Figuur 161. **Werkloosheid** (Europees is exclusief Nederland). Te zien is het verschil in percentages (ongecorrigeerd en gecorrigeerd voor persoonskenmerken) ten opzichte van de gemiddelde Nederlander

Opvallend zijn de ontwikkelingen bij de burgers met een eerste generatie Europese migratieachtergrond. In de periode 2008-2013/2014 was de stijging van de werkloosheid in deze groep relatief klein t.o.v. andere groepen. Dit is ook de enige groep waar de werkloosheid in 2021 t.o.v. 2020 nog is toegenomen⁶⁰. Bij de andere groepen nam de werkloosheid weer af. De werkloosheid

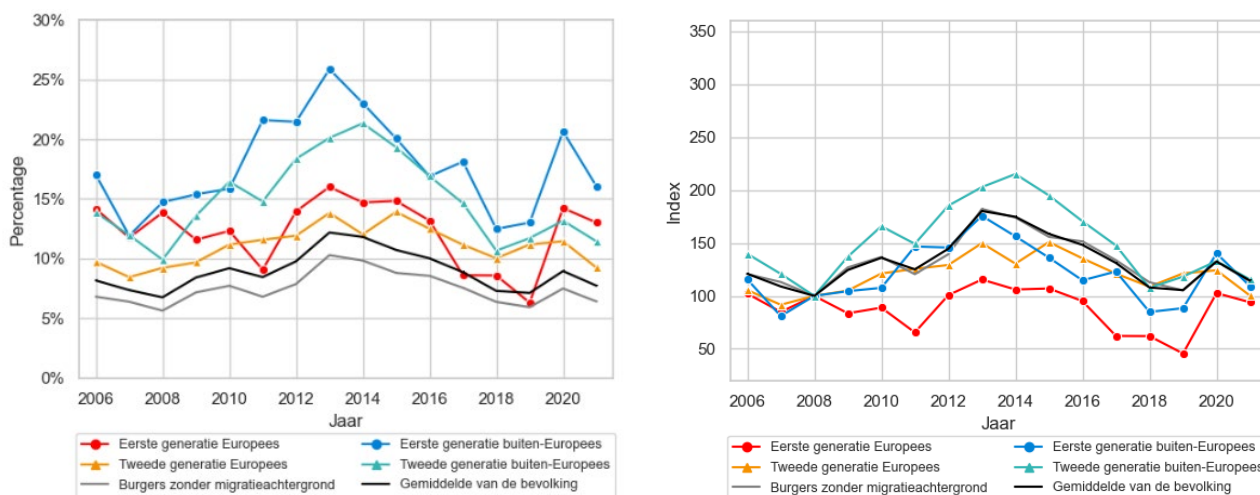
⁶⁰ In 2021 is de Enquête BeroepsBevolking (EBB) herijkt door het CBS in overeenstemming met Europese richtlijnen. Dit heeft geleid tot een methodologische breuk tussen de jaren voor 2021 en 2021. De cijfers in de periode voor 2021 zijn wel herijkt op basis van de nieuwe methode door een modelschatting van de systematische verschillen tussen de verschillende methodes. Echter, het is niet uitgesloten dat de daling in de werkloosheid in de periode tussen 2020 en 2021 een onderdeel is van de methodewijziging. Ook tussen 2011 en 2013 is de EBB veranderd van methode en zijn de cijfers vergelijkbaar gemaakt. Voor de volledigheid hebben we gekozen om wel alle cijfers op te nemen, maar enige terughoudendheid is hier wel op zijn plaats.

is het hoogst onder burgers met een eerste generatie buiten-Europese migratieachtergrond (8,4%), gevolgd door burgers met een tweede generatie buiten-Europese migratieachtergrond (6,2%), burgers met een eerste generatie Europese migratieachtergrond (6,0%), burgers met een tweede generatie Europese migratieachtergrond (4,9%). De werkloosheid van burgers zonder migratieachtergrond (3,2%) ligt als enige onder het landelijke gemiddelde.

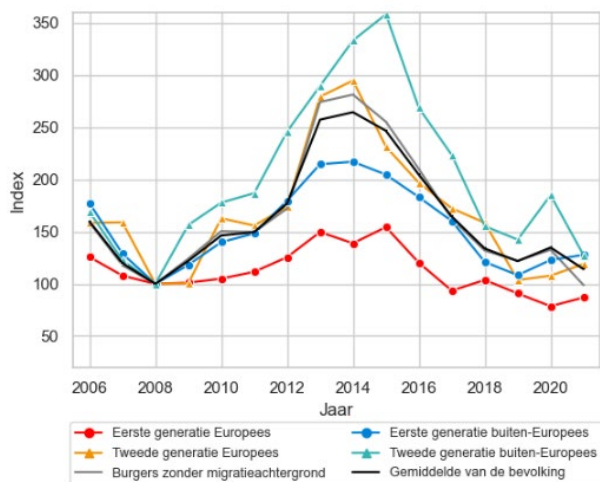
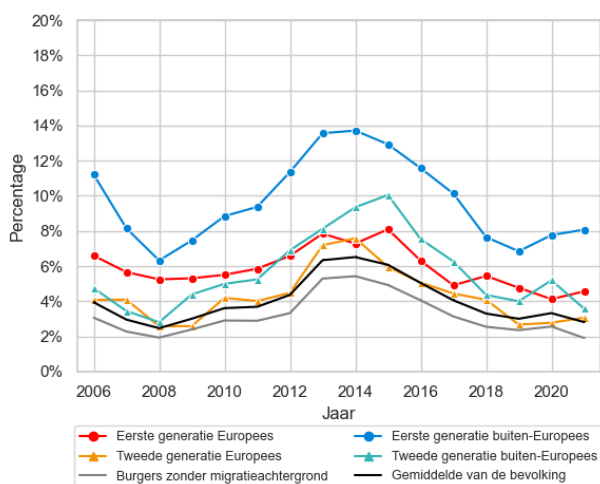
toont het verschil in werkloosheid ten opzichte van het gemiddelde van de bevolking, zowel met als zonder correctie voor achtergrondkenmerken (geslacht, leeftijd, totaalinkomen ouders, hoogst behaalde opleiding, sector meest recente baan, burgerlijke staat en aantal kinderen). Voor zowel de eerste als de tweede generatie burgers met een Europese migratieachtergrond worden de verschillen met het gemiddelde kleiner na correctie voor achtergrondkenmerken in de periode 2006-2021. Na correctie voor achtergrondkenmerken is het verschil met het gemiddelde in 2021 gelijk aan 1,9 procentpunt voor de groep eerste generatie Europees en slechts 0,3 procentpunt voor tweede generatie Europees. Over de gehele periode 2006-2021 zien we dat de gecorrigeerde verschillen voor de tweede generatie dicht bij nul liggen (maximaal 0,9 procentpunt). Met andere woorden, wanneer we corrigeren voor achtergrondkenmerken ligt de werkloosheid onder de groep tweede generatie Europees dicht bij de gemiddelde werkloosheid (zie bijlage A voor een overzicht van de controlevariabelen).

Voor burgers met een eerste generatie buiten-Europese migratieachtergrond zien we een omgekeerd beeld. Vanaf 2016 is het verschil in werkloosheid met het gemiddelde voor deze groep juist groter na correctie voor achtergrondkenmerken. Dit betekent dat deze groep een achterstand heeft op de arbeidsmarkt die niet verklaard kan worden door achterliggende kenmerken. Positief is dat dit verschil tussen gecorrigeerde en ongecorrigeerde werkloosheid in 2021 is verdwenen. Voor de groep tweede generatie buiten-Europees neemt het verschil in werkloosheid met het gemiddelde van de bevolking wel af na correctie voor achtergrondkenmerken. Toch is dit verschil na correctie nog groot, in 2020 bedraagt het verschil met het gemiddelde van de bevolking 1,9 procentpunt, in 2021 is dit afgenomen tot 1,0 procentpunt.

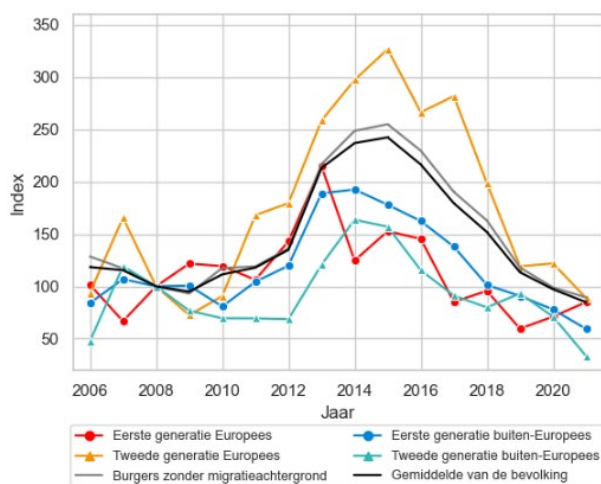
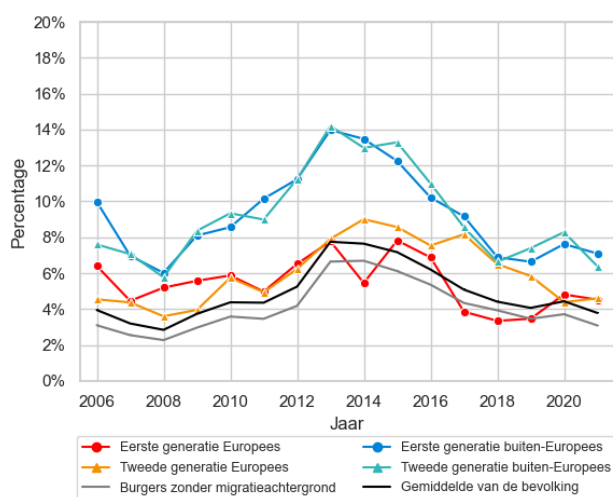
Hierna kijken we naar de werkloosheidcijfers uitgesplitst naar leeftijd, geslacht en opleidingsniveau.

Figuur 162. Percentage werkloosheid uitgesplitst voor de leeftijdsgroep 15 - 27 (links: percentage; rechts: index met basisjaar 2008) (Europees is exclusief Nederland)

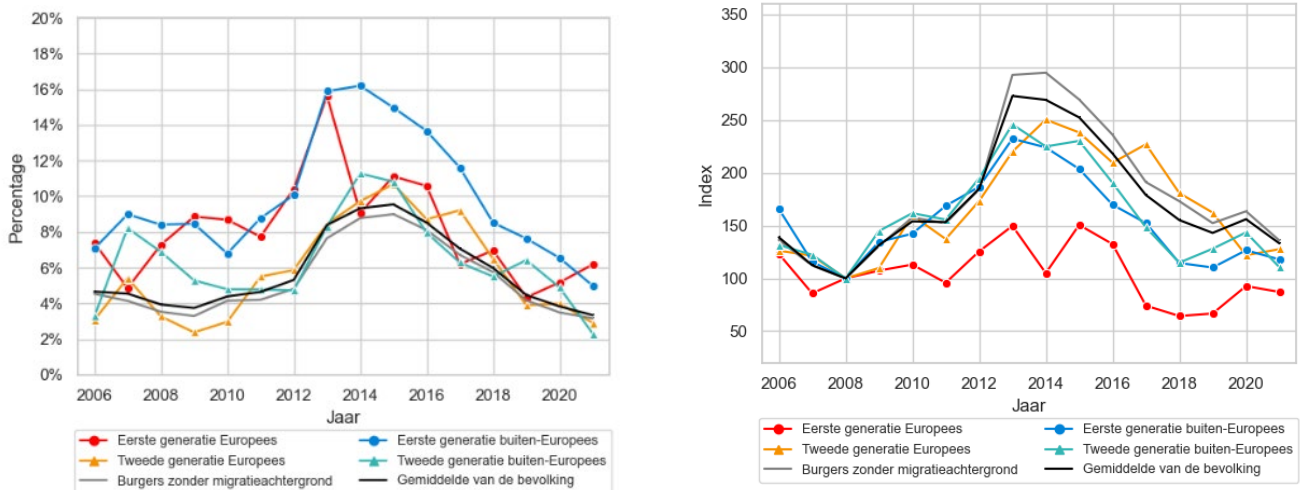

Figuur 163. Percentage werkloosheid uitgesplitst voor de leeftijdsgroep 27 - 55 (links: percentage; rechts: index met basisjaar 2008) (Europees is exclusief Nederland)

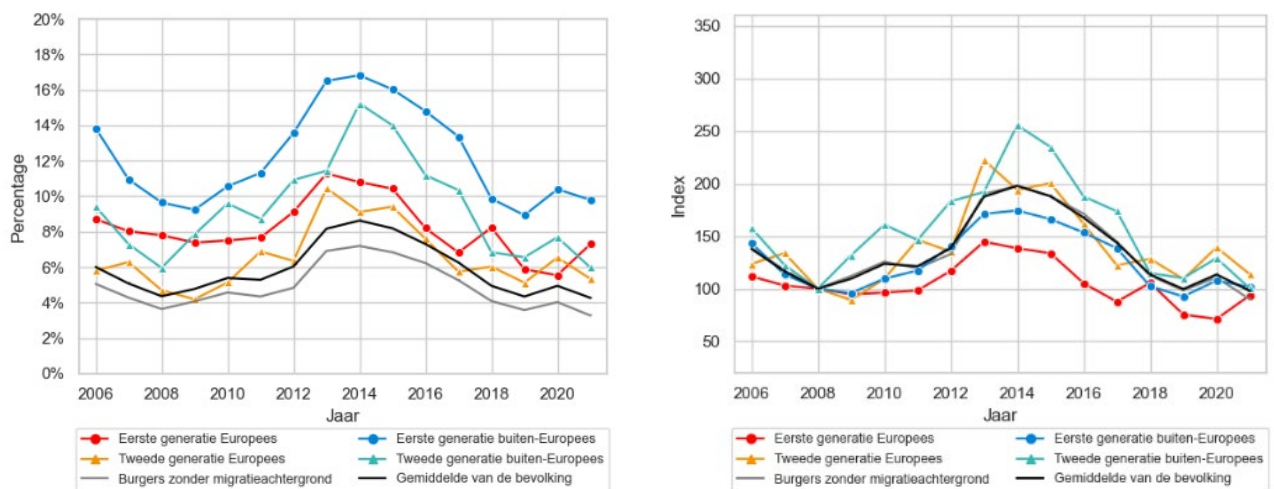

Figuur 164. Percentage werkloosheid uitgesplitst voor de leeftijdsgroep 55 - pensioenleeftijd (links: percentage; rechts: index met basisjaar 2008) (Europees is exclusief Nederland)

Figuur 162, Figuur 163 en Figuur 164 laten de werkloosheidcijfers per leeftijdscategorie zien. De werkloosheid is in 2021 het hoogst onder jongeren (15 tot 27 jaar, Figuur 162). Vooral de jongeren met een eerste generatie migratieachtergrond hebben een hoog werkloosheidspercentage: eerste generatie buiten-Europees 16,1% en eerste generatie Europees 13,0%. Deze twee groepen laten ook de grootste toename in werkloosheid zien in 2020 t.o.v. 2019: respectievelijk +7,6 procentpunt en +7,9 procentpunt. In alle andere groepen was de toename in werkloosheid in 2020 minder dan 2 procentpunt.

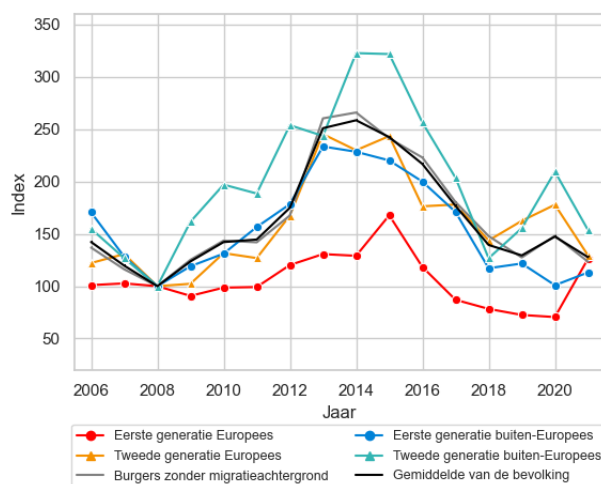
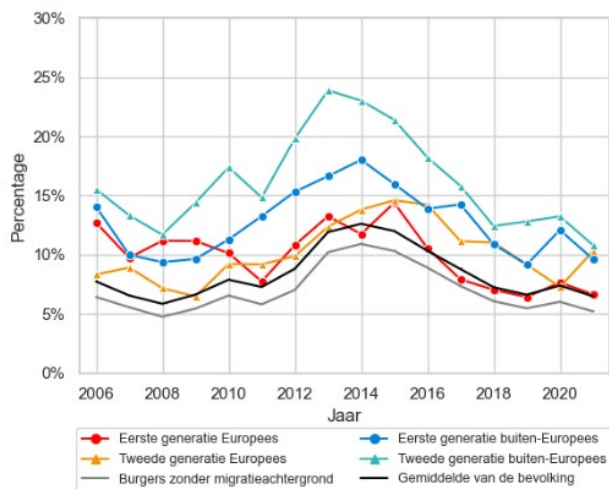

Figuur 165. Percentage werkloosheid uitgesplitst voor het geslacht **man** (links: percentage; rechts: index met basisjaar 2008) (Europees is exclusief Nederland)

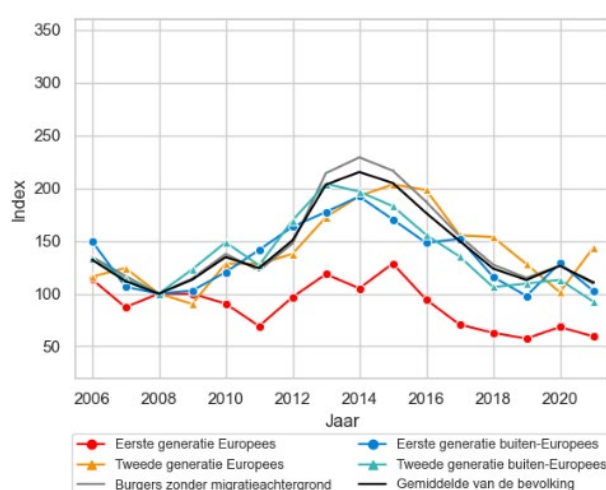
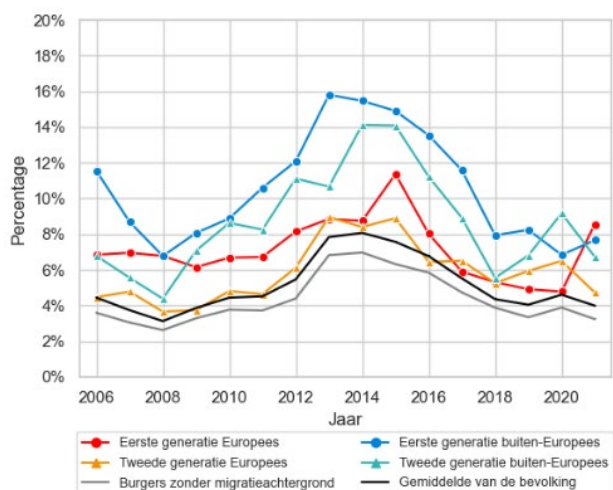

Figuur 166. Percentage werkloosheid uitgesplitst voor het geslacht **vrouw** (links: percentage; rechts: index met basisjaar 2008) (Europees is exclusief Nederland)

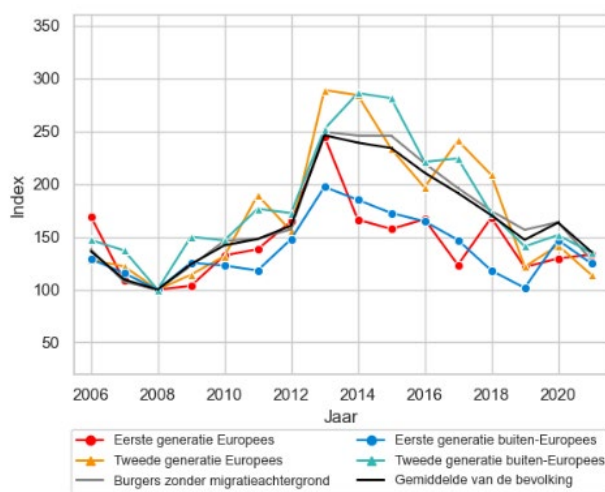
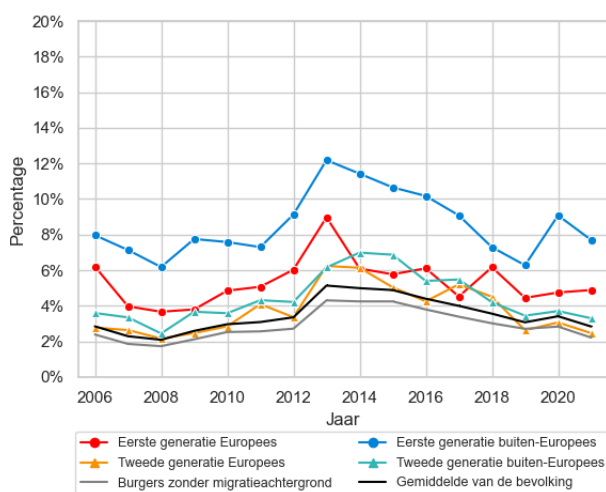
Figuur 165 en Figuur 166 laten de werkloosheidcijfers voor mannen en vrouwen zien. De werkloosheid is in 2021 in alle groepen groter onder vrouwen dan onder mannen, met uitzondering van de burgers met een tweede generatie Europese migratieachtergrond (6,0% van de vrouwen is werkloos en 6,4% van de mannen is werkloos). Het verschil is het grootst voor burgers met een eerste generatie Europese migratieachtergrond (7,3% van de vrouwen t.o.v. 4,5% van de mannen) en burgers met een eerste generatie buiten-Europese migratieachtergrond (9,8% van de vrouwen t.o.v. 7,1% van de mannen). In alle groepen is het verschil in werkloosheid tussen mannen en vrouwen sinds 2006 afgenomen met uitzondering van de groep burgers met een eerste generatie Europese migratieachtergrond (+0,5 procentpunt).

Figuur 167. Percentage werkloosheid uitgesplitst voor een laag opleidingsniveau (links: percentage; rechts: index met basisjaar 2008) (Europees is exclusief Nederland)

Figuur 168. Percentage werkloosheid uitgesplitst voor een middelbaar opleidingsniveau (links: percentage; rechts: index met basisjaar 2008) (Europees is exclusief Nederland)

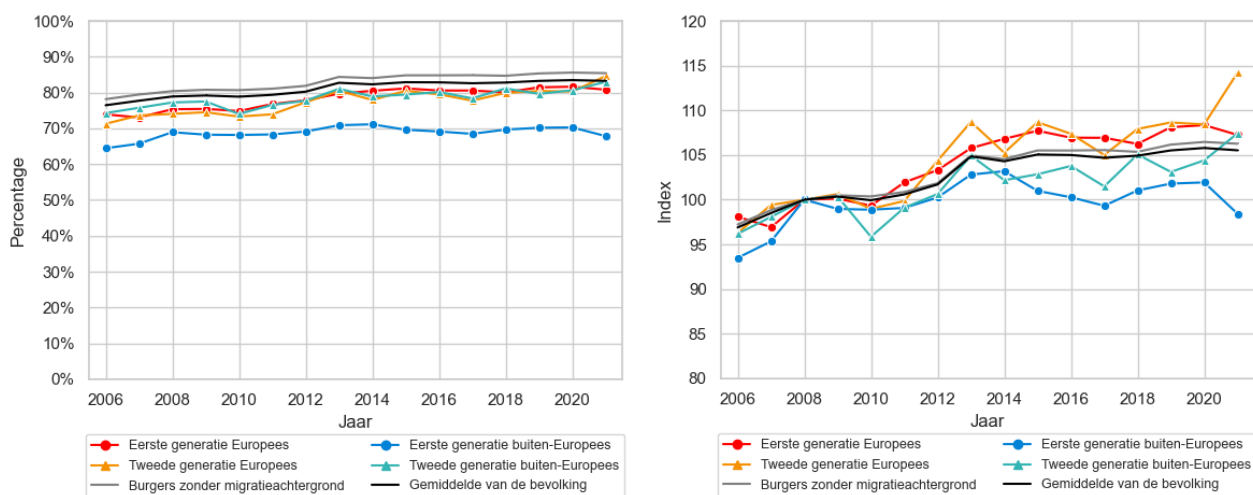
Figuur 169. Percentage werkloosheid uitgesplitst voor een hoog opleidingsniveau (links: percentage; rechts: index met basisjaar 2008) (Europees is exclusief Nederland)

Figuur 167, Figuur 168 en Figuur 169 laten de werkloosheidcijfers per opleidingsniveau zien⁶¹. Bij alle groepen zien we eenzelfde ontwikkeling in de werkloosheid: een toename tussen 2008 en 2013/2014 gevolgd door een afname. Uitzondering hierop zijn de burgers met een eerste generatie Europese migratieachtergrond die laag of midden opgeleid zijn (zie index-figuren rechts).

Voor alle groepen zien we in 2021 dat hoe hoger het opleidingsniveau is, hoe lager de werkloosheid is. Uitzondering hierop zijn de burgers met een eerste generatie migratieachtergrond. Van de burgers met een eerste generatie Europese migratieachtergrond is 6,7% van de laagopgeleiden, 8,6% van de midden opgeleiden en 4,9% van de hoogopgeleiden werkloos. Binnen de groep burgers met een eerste generatie buiten Europese migratieachtergrond is dit respectievelijk 9,6%, 7,7% en 7,7%.

4.3 Bruto en netto arbeidsparticipatie

Wanneer we kijken naar arbeidsparticipatie sluiten we niet volledig aan bij de definitie van het CBS. De hieronder omschreven populatie betreft burgers van 15 jaar tot de wettelijke pensioengerechtigde leeftijd. Deze leeftijd was 65 jaar in 2015 en opgelopen tot 66 jaar en zeven maanden in 2021 (Technisch rapport: Tabel 1). Bruto arbeidsparticipatie geeft aan welk percentage van de bevolking betaald werk wil en netto arbeidsparticipatie geeft aan welk deel van de bevolking betaald werk heeft.

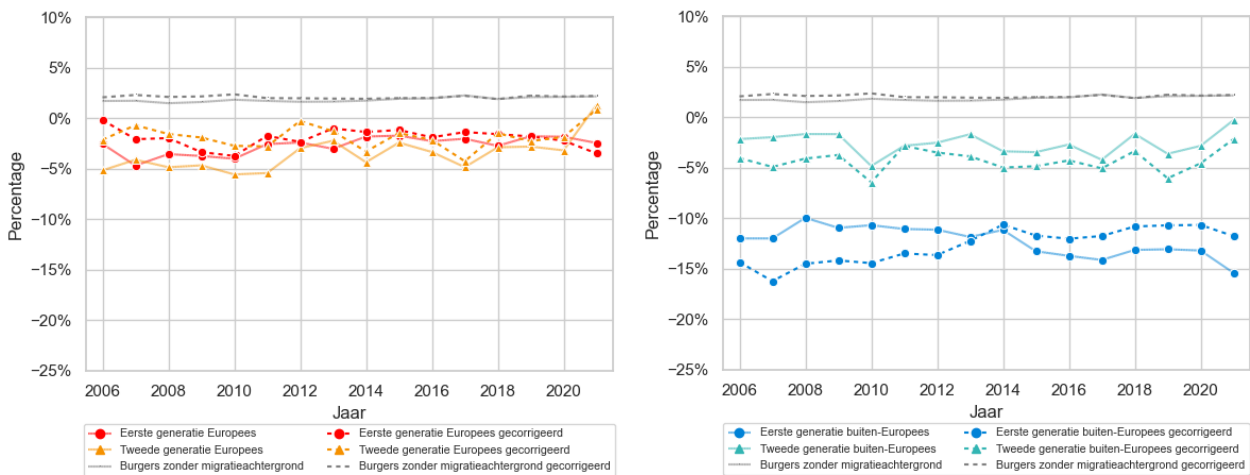

Figuur 170. **Bruto** arbeidsparticipatie (links: percentage; rechts: index met basisjaar 2008) (Europees is exclusief Nederland)

Figuur 170 geeft de bruto arbeidsparticipatie weer. In 2006 was de gemiddelde arbeidsparticipatie 76%. Deze steeg in 2021⁶² tot 82%. De bruto arbeidsparticipatie van de meeste groepen ligt in de buurt van de bruto arbeidsparticipatie van de gemiddelde bevolking, zowel in de hoogte als in de ontwikkeling. In alle groepen steeg de bruto arbeidsparticipatie. De groep burgers met een tweede generatie Europese migratieachtergrond kent de grootste stijging in de bruto arbeidsparticipatie (van 71% in 2006 naar 81% in 2021). De burgers met een eerste generatie buiten-Europese migratieachtergrond heeft de laagste bruto arbeidsparticipatie en ook de kleinste toename (van 64% in 2006 naar 68% in 2021).

⁶¹ In deze monitor verdelen wij de opleidingsniveaus in drie categorieën, te weten: laag, midden en hoog. Hierbij volgen wij de standaard onderwijsindeling gehanteerd door het CBS (https://www.cbs.nl/-/media/cbs/onze-diensten/methoden/classificaties/documents/2021/pubsoi2021_ed2122.pdf)

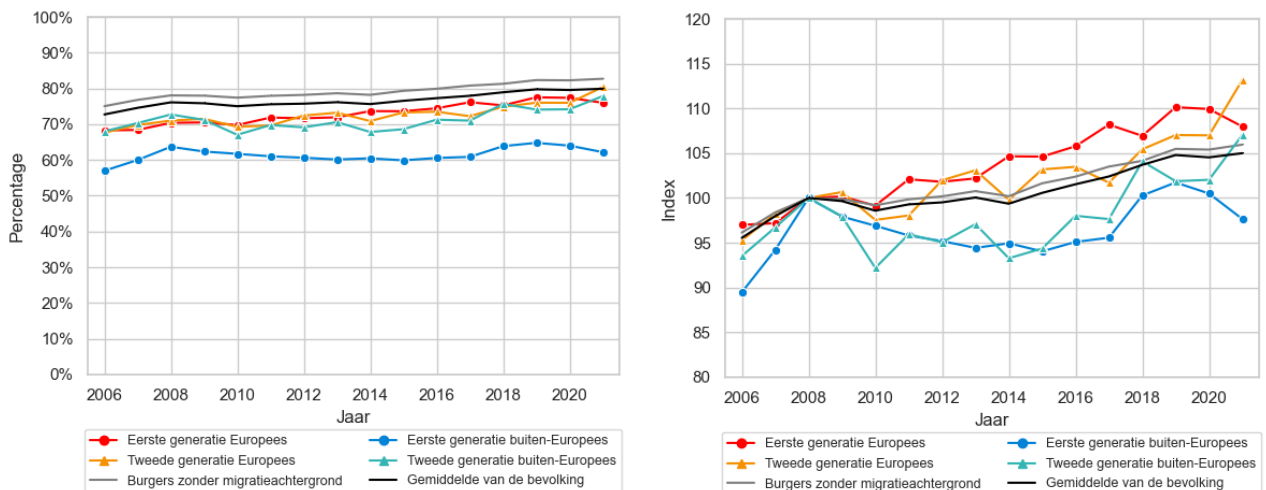
⁶² In overeenstemming met Europese richtlijnen is in 2021 de Enquête BeroepsBevolking (EBB) herijkt door het CBS. Dit heeft geleid tot een methodologische breuk tussen de jaren voor 2021 en 2021. De cijfers in de periode voor 2021 zijn wel herijkt op basis van de nieuwe methode op basis van een modelschatting van de systematische verschillen tussen de verschillende methodes. Het is echter niet uitgesloten dat de verandering in de bruto en netto arbeidsparticipatie in de periode tussen 2020 en 2021 een onderdeel is van de methodewijziging. Ook tussen 2011 en 2013 is de EBB veranderd van methode en zijn de cijfers vergelijkbaar gemaakt. Voor de volledigheid hebben we gekozen om wel alle cijfers op te nemen, maar als gevolg van de wijzigingen door het CBS is enige terughoudendheid hier wel op zijn plaats.

Figuur 171. **Bruto** arbeidsparticipatie (Europees is exclusief Nederland). Te zien is het verschil in percentages (ongecorrigeerd en gecorrigeerd voor persoonskenmerken) ten opzichte van de gemiddelde Nederlander

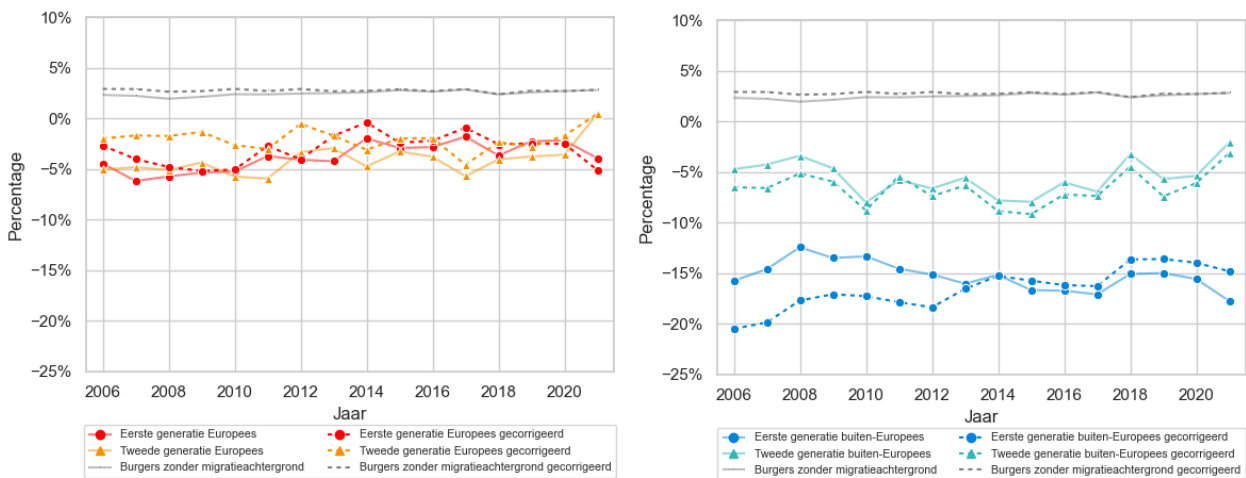
Figuur 171 toont het verschil in bruto arbeidsparticipatie met het gemiddelde van de bevolking met en zonder correctie voor achtergrondkenmerken (geslacht, leeftijd, totaalinkomen ouders, hoogst behaalde opleiding, sector meest recente baan, burgerlijke staat en aantal kinderen). In 2021 bedroeg het verschil in bruto arbeidsparticipatie met het gemiddelde (gecorrigeerd voor achtergrondkenmerken) -3,5 procentpunt voor de groep eerste generatie Europees en +0,9 procentpunt voor de tweede generatie Europees. Voor de eerste generatie betekent dit een afname ten opzichte van 2020 (gecorrigeerd verschil in 2020 -2,2 procentpunt), voor de tweede generatie juist een toename (gecorrigeerd verschil in 2020 -1,9 procentpunt) (zie bijlage A voor een overzicht van de controlevariabelen).

Voor de groep tweede generatie buiten-Europees zien we dat na correctie voor achtergrondkenmerken het verschil in bruto arbeidsparticipatie met het gemiddelde groter wordt. Het verschil in bruto arbeidsparticipatie met het gemiddelde van de bevolking (na correctie voor achtergrondkenmerken) neemt in de periode 2019-2021 wel af, van -6,0 naar -2,1 procentpunt. Voor de groep eerste generatie buiten-Europees zien we dat tot 2013 de correctie voor achtergrondkenmerken ervoor zorgt dat het verschil met het gemiddelde van de bevolking groter wordt, na 2013 zorgt de correctie juist voor een verkleining van het verschil met het gemiddelde van de bevolking. Dit houdt in dat de bruto arbeidsparticipatie van deze groep meer is gestegen dan van de 'gemiddelde burger' met vergelijkbare achtergrondkenmerken. Met correctie voor achtergrondkenmerken is het verschil in bruto arbeidsparticipatie met het gemiddelde van de bevolking afgenomen van -14,4 procentpunt in 2006 naar -11,8 procentpunt in 2021.

Figuur 172. **Netto** arbeidsparticipatie (links: percentage; rechts: index met basisjaar 2008) (Europees is exclusief Nederland)

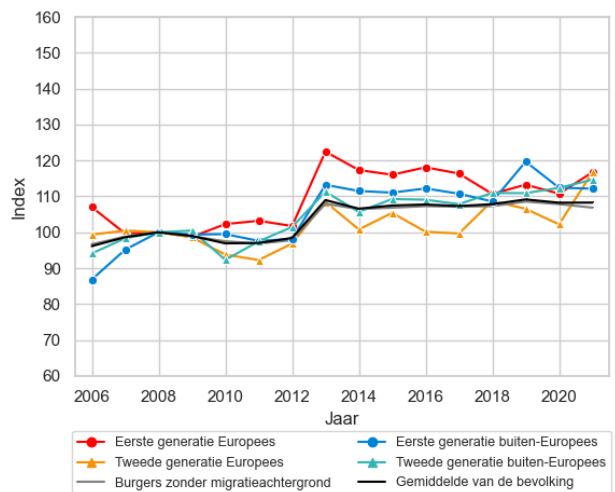
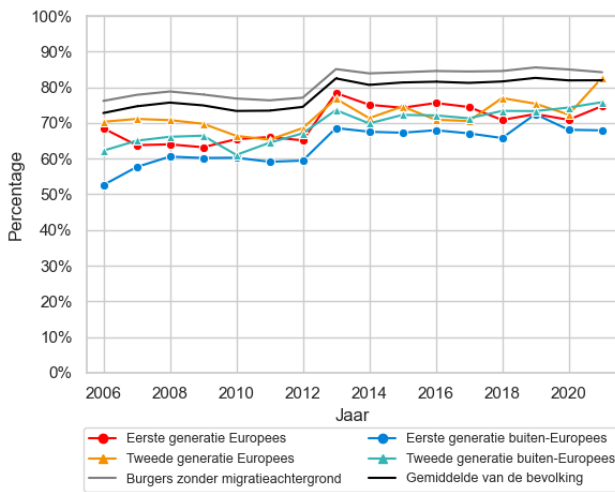
Figuur 172 laat de netto arbeidsparticipatie zien tussen 2006 en 2021 zien. De netto arbeidsparticipatie van de gemiddelde bevolking steeg van 73% in 2006 naar 80% in 2021. Het beeld komt overeen met het beeld bij de bruto arbeidsparticipatie.

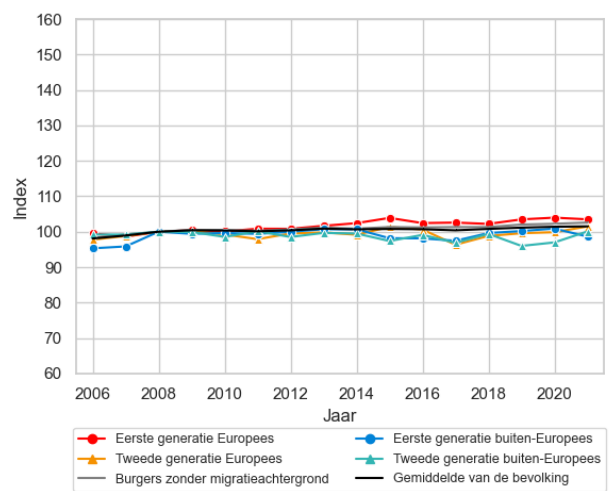
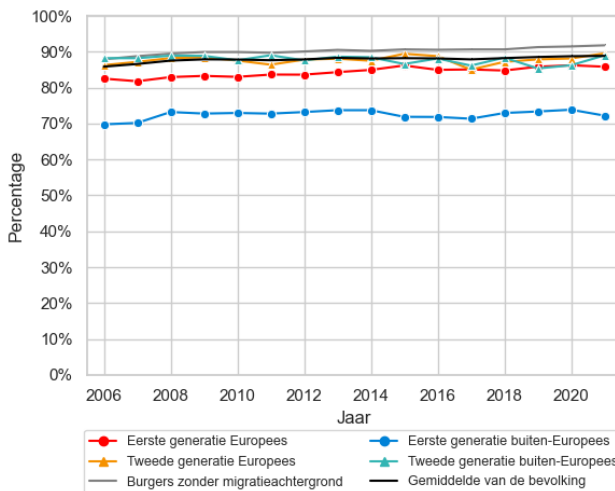
Figuur 173. **Netto** arbeidsparticipatie (Europees is exclusief Nederland). Te zien is het verschil in percentages (ongecorrigeerd en gecorrigeerd voor persoonskenmerken) ten opzichte van de gemiddelde Nederlander

Figuur 173 laat het verschil in netto arbeidsparticipatie ten opzichte van het gemiddelde van de samenleving, zowel met als zonder correctie voor achtergrondkenmerken (geslacht, leeftijd, totaalinkomen ouders, hoogst behaalde opleiding, sector meest recente baan, burgerlijke staat en aantal kinderen). Voor de groepen eerste generatie Europese, eerste generatie buiten-Europees en tweede generatie buiten-Europees valt op dat na correctie voor achtergrondkenmerken het verschil in netto arbeidsparticipatie met het gemiddelde van de bevolking groter is dan het verschil in bruto arbeidsparticipatie met het gemiddelde van de bevolking. Dit betekent dat er in deze groepen meer mensen zijn dan gemiddeld over de bevolking die wel willen werken maar toch geen baan hebben. Voor de groep eerste generatie Europees is in 2021 het verschil in netto arbeidsparticipatie met het gemiddelde van de bevolking gelijk aan -5,1 procentpunt en het verschil in bruto arbeidsparticipatie gelijk aan -3,4 procentpunt. Voor de groep eerste-generatie buiten-Europees is dit netto -14,8 procentpunt en bruto -11,8 procentpunt, en voor de groep tweede-generatie buiten-Europees is dit netto -3,1 procentpunt en bruto -2,2 procentpunt. Daarentegen, voor de tweede generatie Europees, is het verschil in bruto en netto arbeidsparticipatie met het gemiddelde van de bevolking ongeveer gelijk aan elkaar (afgezien van jaarlijkse fluctuaties).

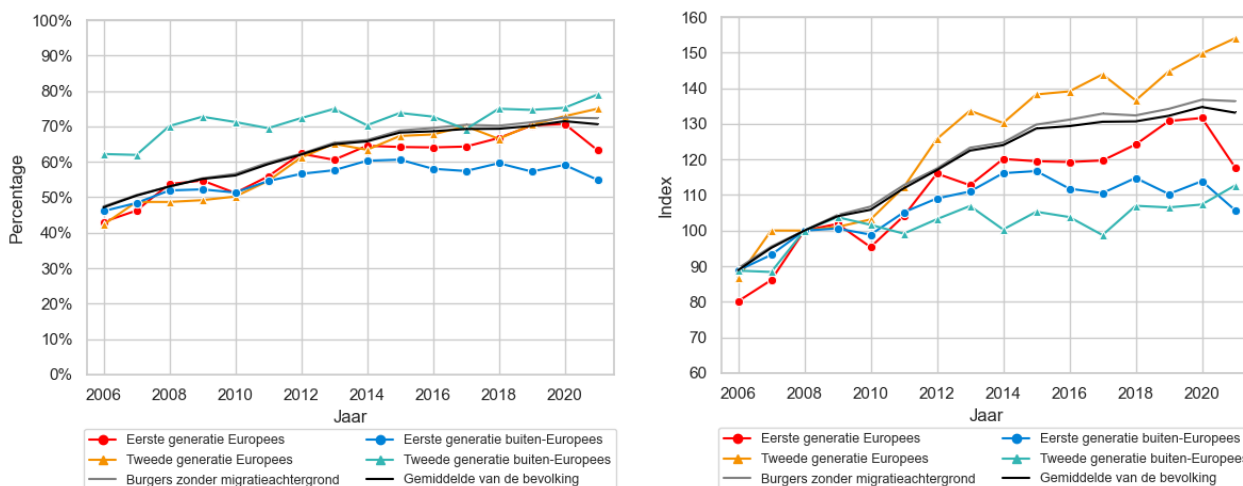
Hierna kijken we naar de bruto en netto arbeidsparticipatie uitgesplitst naar leeftijd, geslacht en opleidingsniveau.

Figuur 174. Bruto arbeidsparticipatie uitgesplitst voor de leeftijdsgroep 15 - 27 (links: percentage; rechts: index met basisjaar 2008) (Europees is exclusief Nederland)

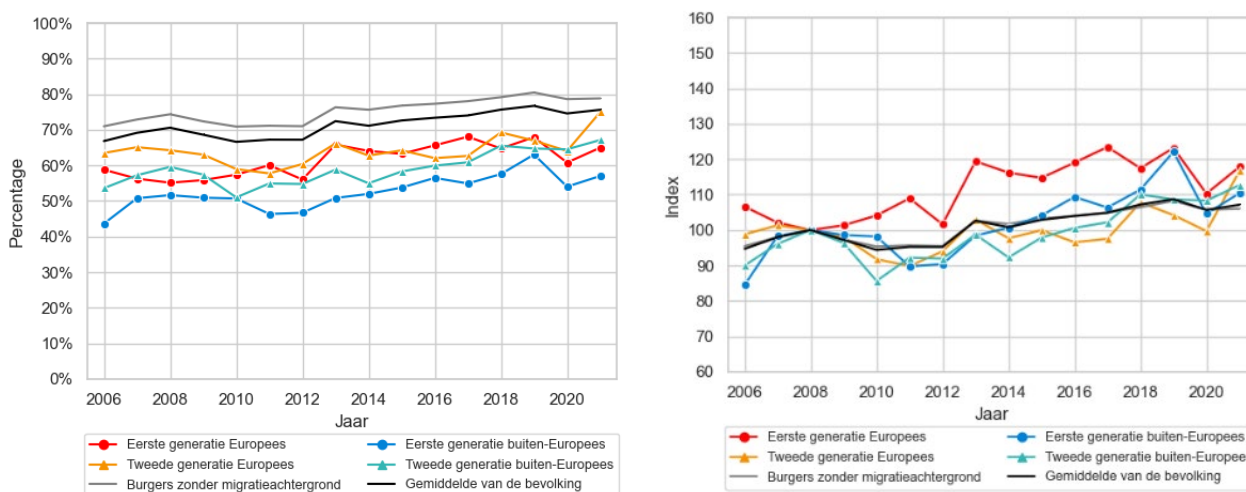
Figuur 175. Bruto arbeidsparticipatie uitgesplitst voor de leeftijdsgroep 27 - 55 (links: percentage; rechts: index met basisjaar 2008) (Europees is exclusief Nederland)

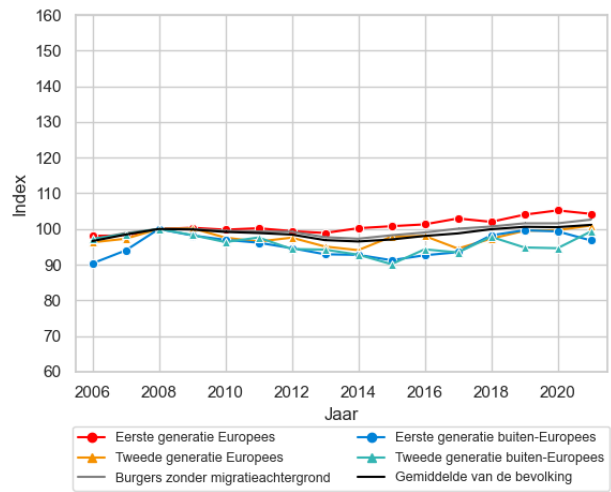
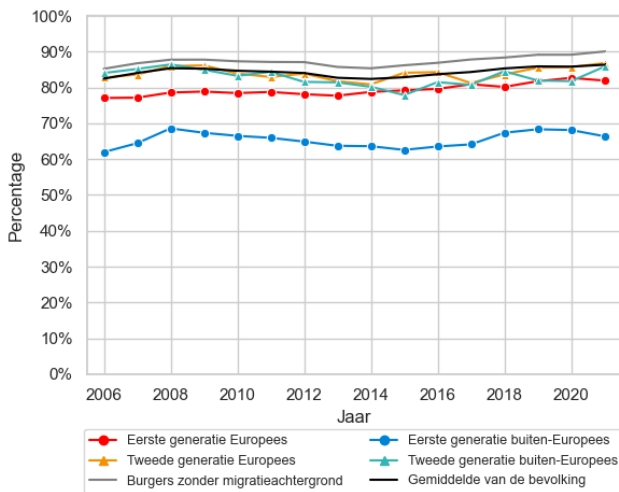
Figuur 176. Bruto arbeidsparticipatie uitgesplitst voor de leeftijdsgroep **55- pensioenleeftijd** (links: percentage; rechts: index met basisjaar 2008) (Europees is exclusief Nederland)

Figuur 174, Figuur 175 en Figuur 176 laten de bruto arbeidsparticipatie per leeftijdscategorie zien. De bruto arbeidsparticipatie is in alle leeftijdsgroepen voor alle verschillende migratieachtergronden toegenomen in 2021 t.o.v. 2006. De stijging van de bruto arbeidsparticipatie in procentpunten in 2021 t.o.v. 2006 is voor de meeste groepen het grootst voor de burgers van 55 tot de pensioengerechtigde leeftijd. Uitzondering hierop is de groep burgers met een eerste generatie buiten-Europese migratieachtergrond. Hier is de toename in bruto arbeidsparticipatie van jongeren het grootst: van 53% in 2006 naar 68% in 2021. De bruto arbeidsparticipatie onder burgers van 55 jaar tot aan de pensioengerechtigde leeftijd nam in deze groep toe van 46% naar 55%.

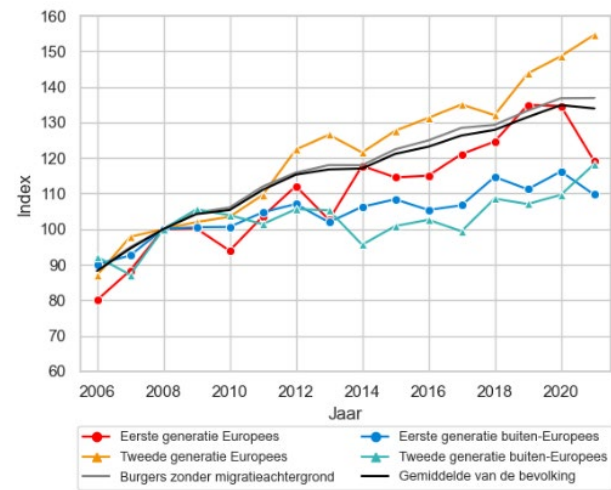
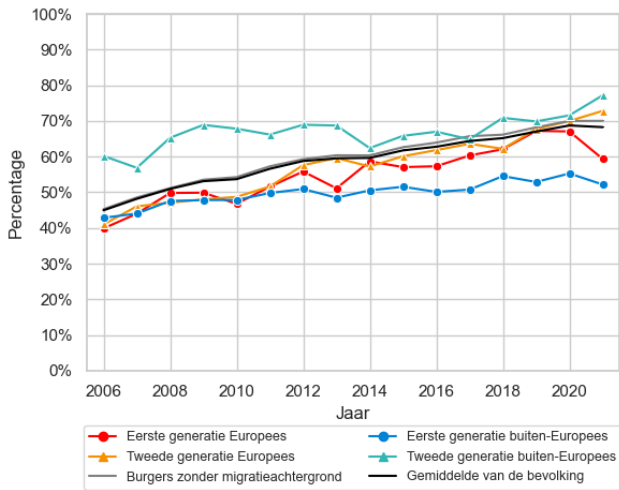
De bruto arbeidsparticipatie is in 2021 voor alle leeftijdsgroepen het laagst binnen de groep burgers met een eerste generatie buiten-Europese migratieachtergrond (68% onder jongeren, 72% in de leeftijdsgroep 27-55 en 55% in de leeftijdsgroep 55 jaar tot aan de pensioengerechtigde leeftijd).

Figuur 177. Netto arbeidsparticipatie uitgesplitst voor de leeftijdsgroep **15 - 27** (links: percentage; rechts: index met basisjaar 2008) (Europees is exclusief Nederland)

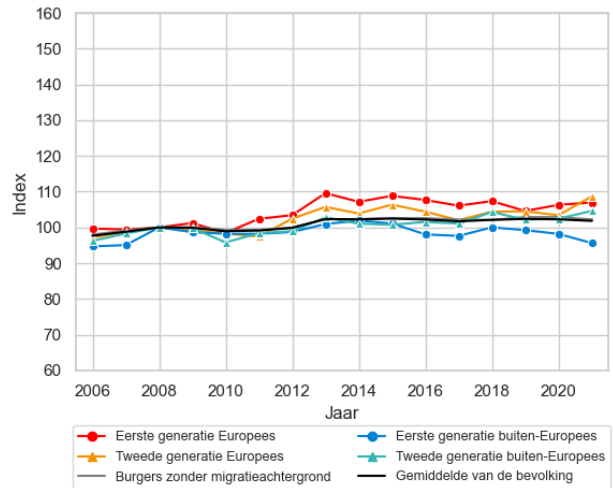
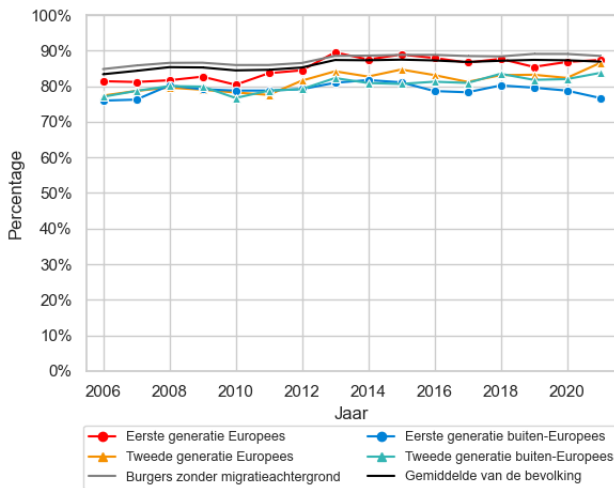

Figuur 178. Netto arbeidsparticipatie uitgesplitst voor de leeftijdsgroep 27 - 55 (links: percentage; rechts: index met basisjaar 2008) (Europees is exclusief Nederland)

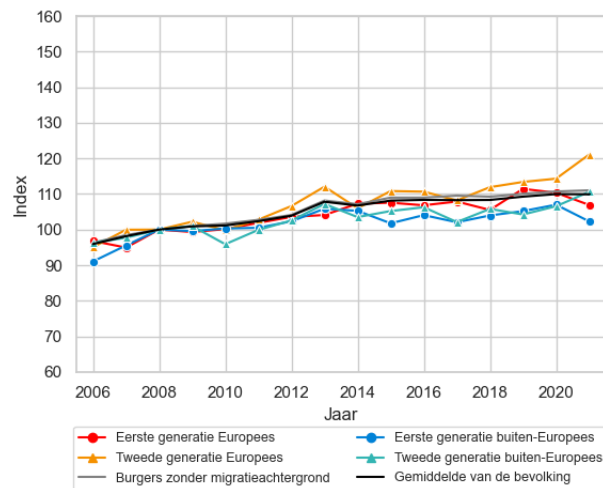
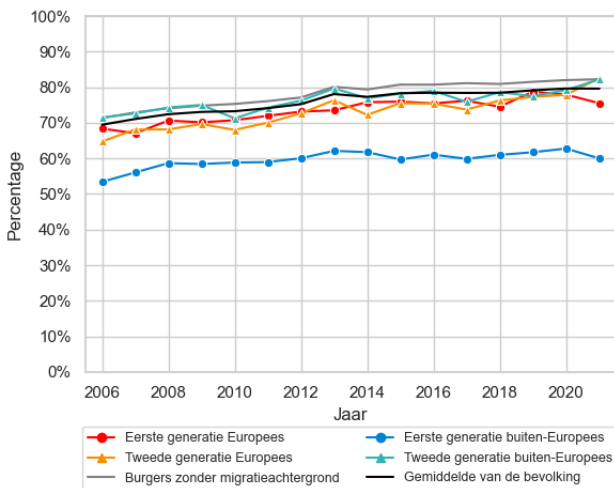

Figuur 179. Netto arbeidsparticipatie uitgesplitst voor de leeftijdsgroep 55- pensioenleeftijd (links: percentage; rechts: index met basisjaar 2008) (Europees is exclusief Nederland)

Figuur 177, Figuur 178 en Figuur 179 laten de netto arbeidsparticipatie per leeftijdscategorie zien. Bij de netto arbeidsparticipatie zien we eenzelfde beeld als bij de bruto arbeidsparticipatie.

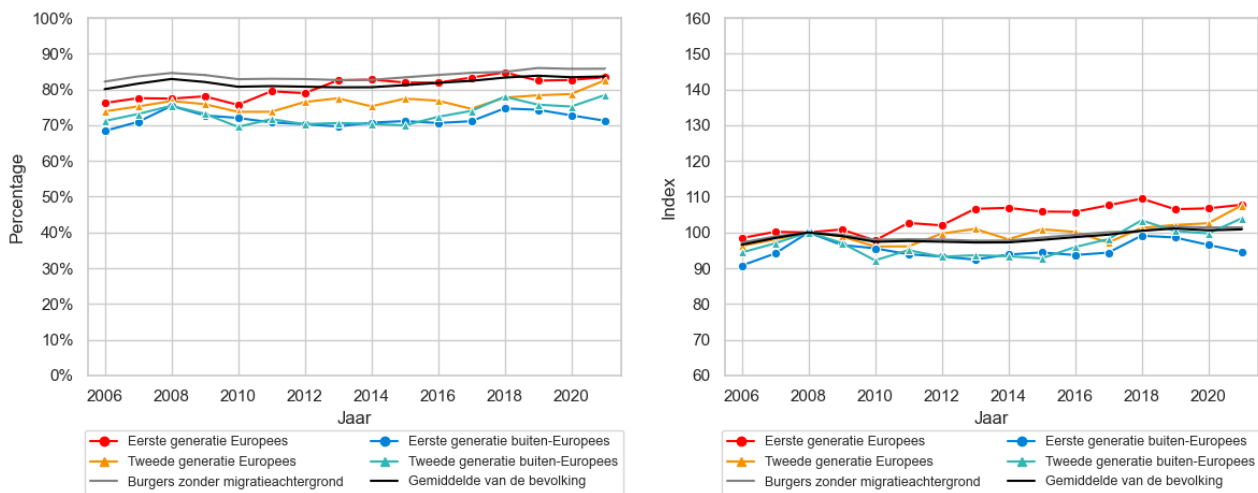

Figuur 180. Bruto arbeidsparticipatie uitgesplitst voor het geslacht **man** (links: percentage; rechts: index met basisjaar 2008) (Europees is exclusief Nederland)

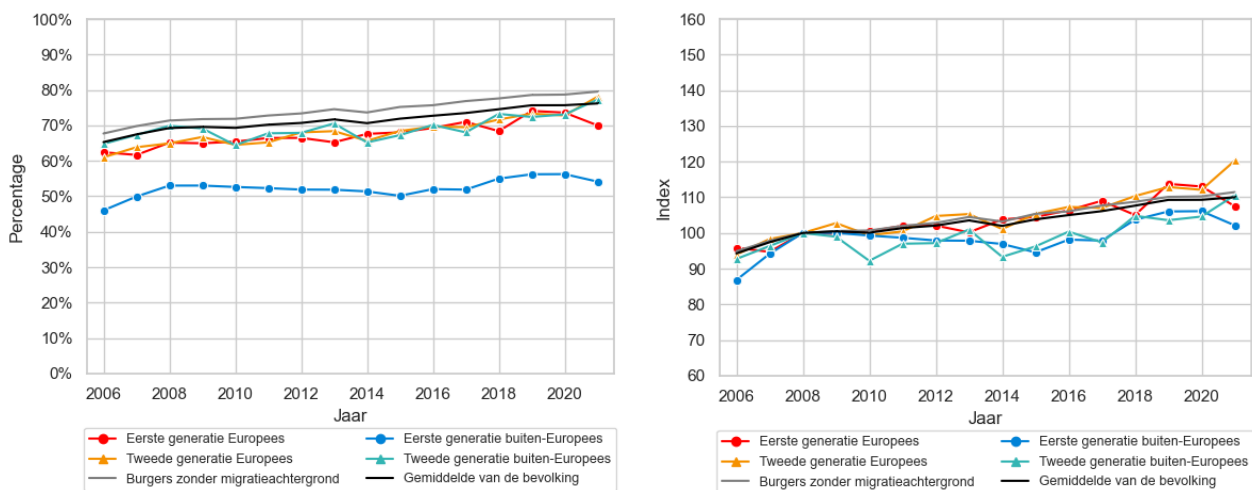

Figuur 181. Bruto arbeidsparticipatie uitgesplitst voor het geslacht **vrouw** (links: percentage; rechts: index met basisjaar 2008) (Europees is exclusief Nederland)

Figuur 180 en Figuur 181 laten de bruto arbeidsparticipatie voor mannen en vrouwen zien. De bruto arbeidsparticipatie is in alle groepen lager voor vrouwen dan voor mannen, maar het verschil is wel in alle groepen afgenomen. Het verschil in bruto arbeidsparticipatie tussen mannen en vrouwen is gedurende de hele periode het grootst voor de burgers met een eerste generatie buiten-Europese migratieachtergrond (22,6 procentpunt verschil in 2006; 16,7 procentpunt in 2021).

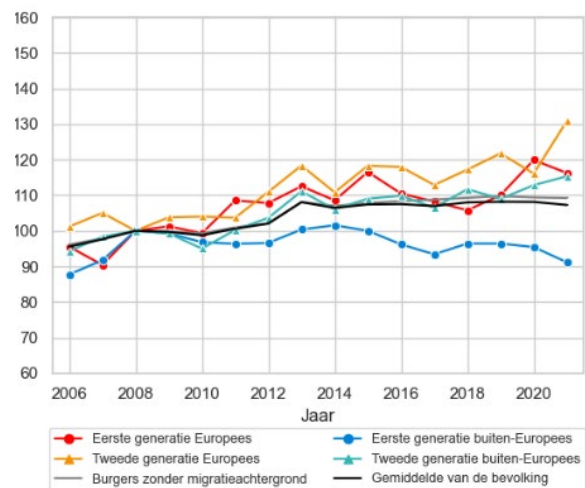
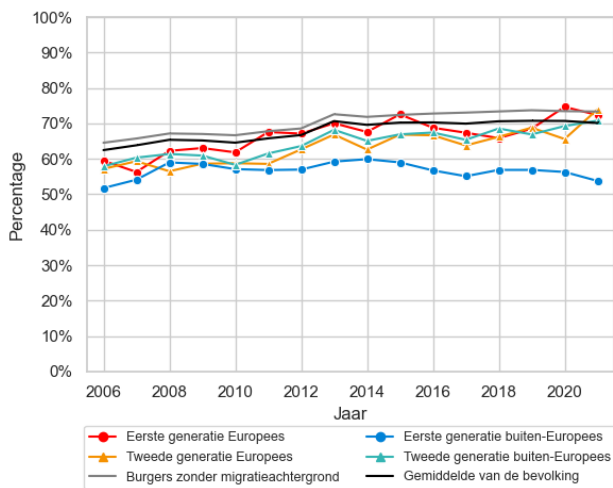

Figuur 182. Netto arbeidsparticipatie uitgesplitst voor het geslacht **man** (links: percentage; rechts: index met basisjaar 2008) (Europees is exclusief Nederland)

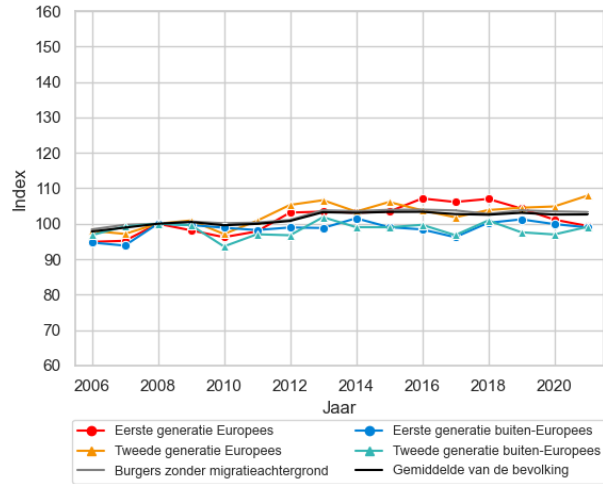
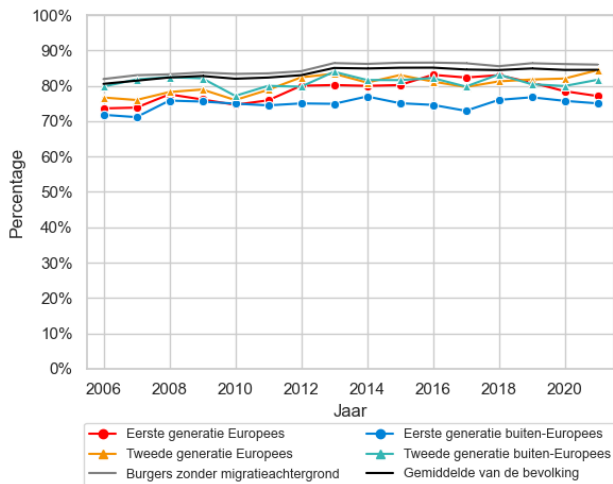

Figuur 183. Netto arbeidsparticipatie uitgesplitst voor het geslacht **vrouw** (links: percentage; rechts: index met basisjaar 2008) (Europees is exclusief Nederland)

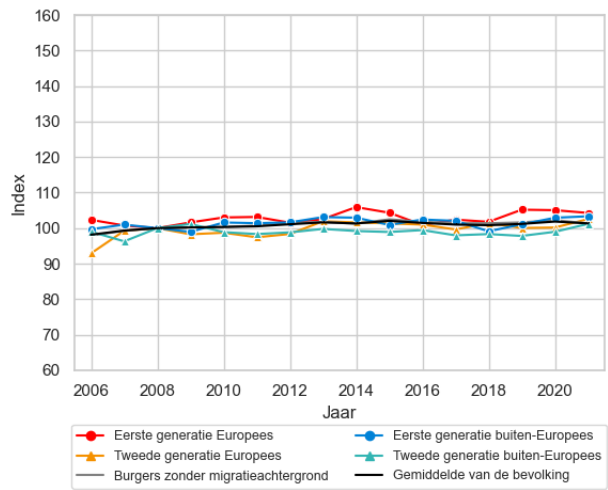
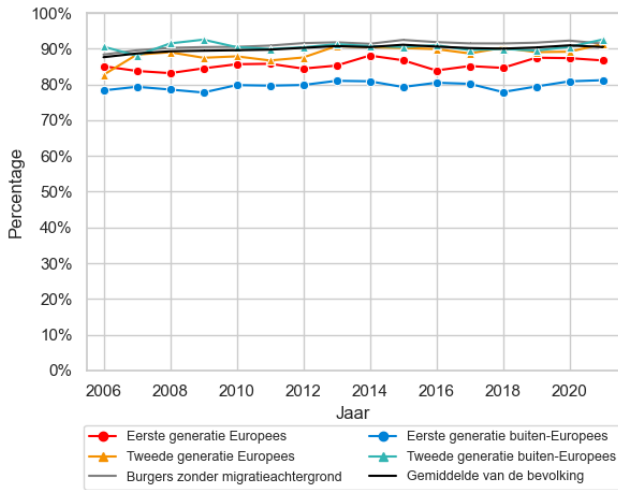
Bij de netto arbeidsparticipatie uitgesplitst naar geslacht zien we dezelfde ontwikkelingen als bij de bruto arbeidsparticipatie (Figuur 182 en Figuur 183).

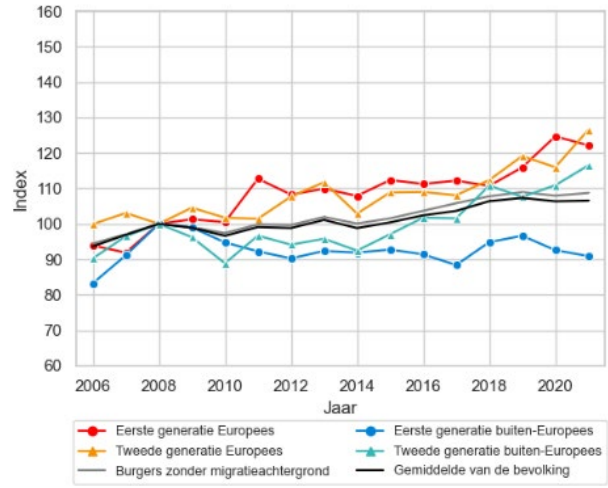
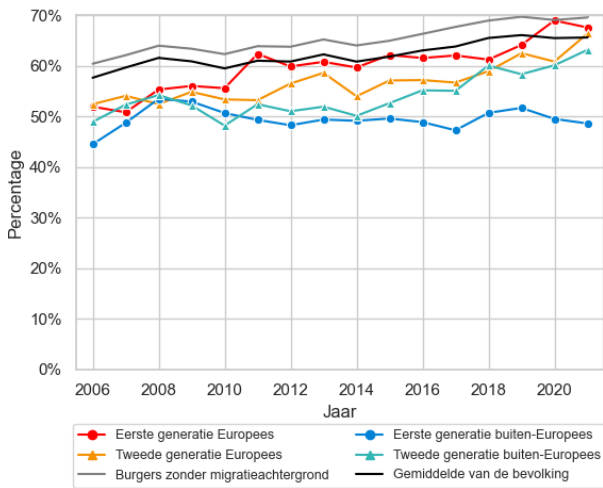
Figuur 184. Bruto arbeidsparticipatie uitgesplitst voor een laag opleidingsniveau (links: percentage; rechts: index met basisjaar 2008) (Europees is exclusief Nederland)

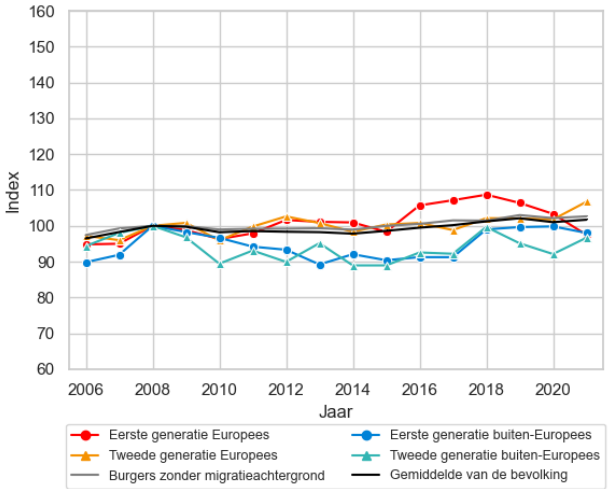
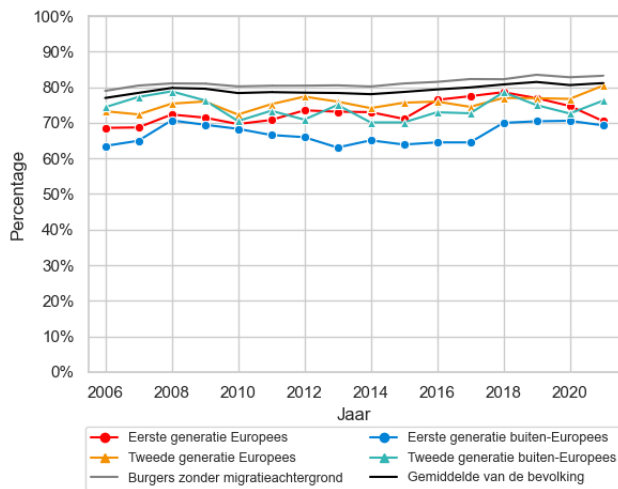
Figuur 185. Bruto arbeidsparticipatie uitgesplitst voor een middelbaar opleidingsniveau (links: percentage; rechts: index met basisjaar 2008) (Europees is exclusief Nederland)

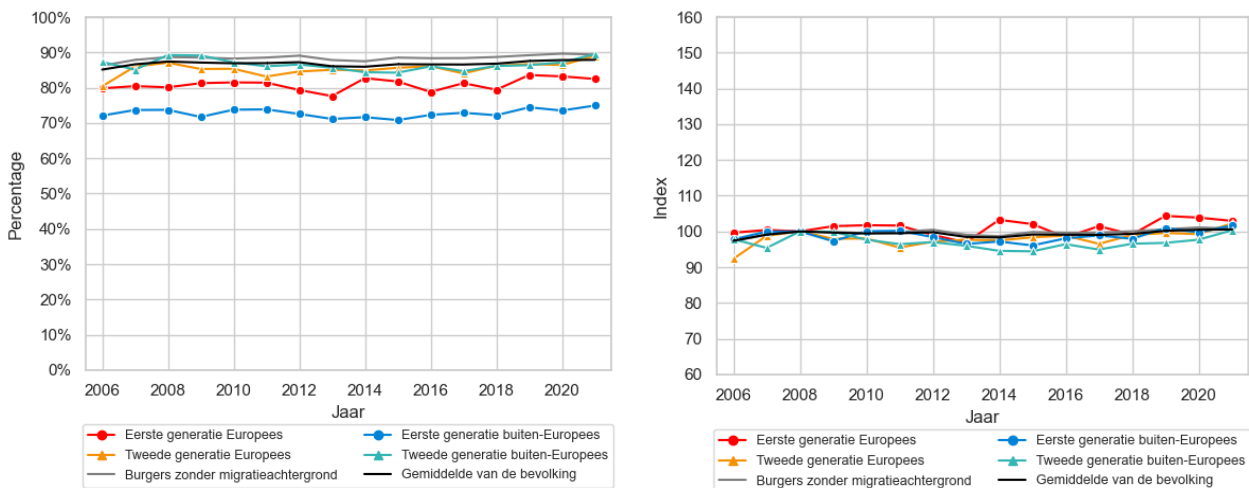
Figuur 186. Bruto arbeidsparticipatie uitgesplitst voor een **hoog** opleidingsniveau (links: percentage; rechts: index met basisjaar 2008) (Europees is exclusief Nederland)

Figuur 187. Netto arbeidsparticipatie uitgesplitst voor een **laag** opleidingsniveau (links: percentage; rechts: index met basisjaar 2008) (Europees is exclusief Nederland)

Figuur 188. Netto arbeidsparticipatie uitgesplitst voor een **middelbaar** opleidingsniveau (links: percentage; rechts: index met basisjaar 2008) (Europees is exclusief Nederland)

Figuur 189. Netto arbeidsparticipatie uitgesplitst voor een **hoog** opleidingsniveau (links: percentage; rechts: index met basisjaar 2008) (Europees is exclusief Nederland)

Figuur 184, Figuur 185 en Figuur 186 laten de bruto arbeidsparticipatie per opleidingsniveau zien⁶³. De netto arbeidsparticipatie per opleidingsniveau is weergegeven in Figuur 187, Figuur 188 en Figuur 189. Zowel de bruto als de netto arbeidsparticipatie neemt toe met het opleidingsniveau. Bij alle opleidingsniveaus en alle verschillende migratieachtergronden is er in 2021 t.o.v. 2006 een toename van zowel de bruto als de netto arbeidsparticipatie. Deze toename is vooral groot onder burgers met een laag opleidingsniveau. Alleen binnen de groep burgers met een eerste generatie buiten-Europese migratieachtergrond is deze toename kleiner (+2 procentpunt) dan in de andere groepen (+8-17 procentpunt).

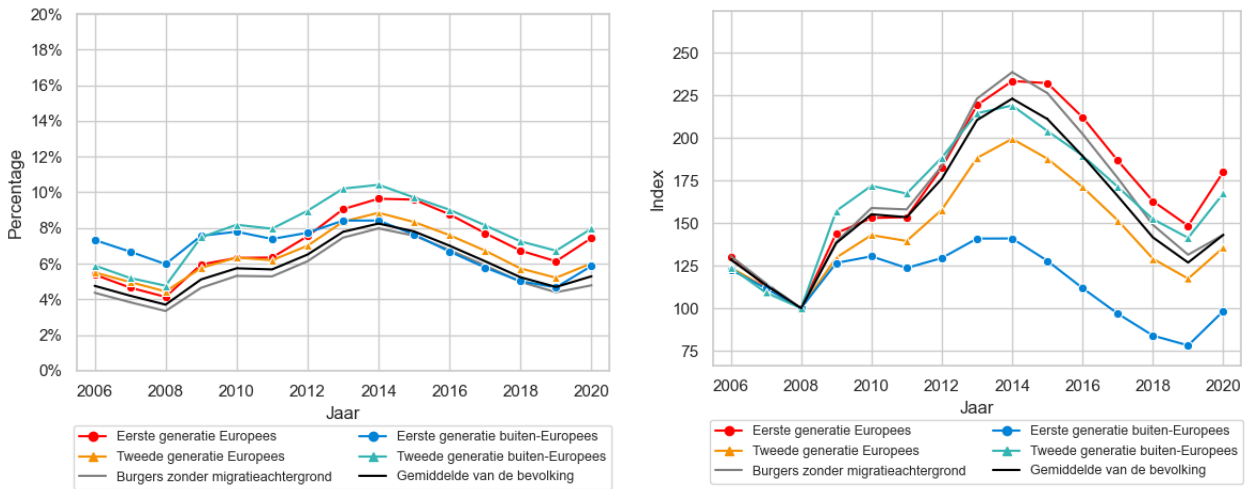
Bij alle opleidingsniveau is zowel de bruto als de netto arbeidsparticipatie het laagst voor de burgers met een eerste generatie buiten-Europese migratieachtergrond.

4.4 Percentage met WW, bijstand en AO of ZW en duur WW, AO, ZW of bijstand

Voor de analyse van indicatoren met een tijdscomponent wordt gebruikgemaakt van een Cox Proportional Hazard model. Bij deze analyses wordt altijd een referentiegroep gespecificeerd, wat door technische redenen in alle gevallen burgers zonder migratieachtergrond zijn. Dit wijkt af van de andere analyses in dit rapport waarbij steeds een vergelijking wordt gemaakt met de gemiddelde bevolking.

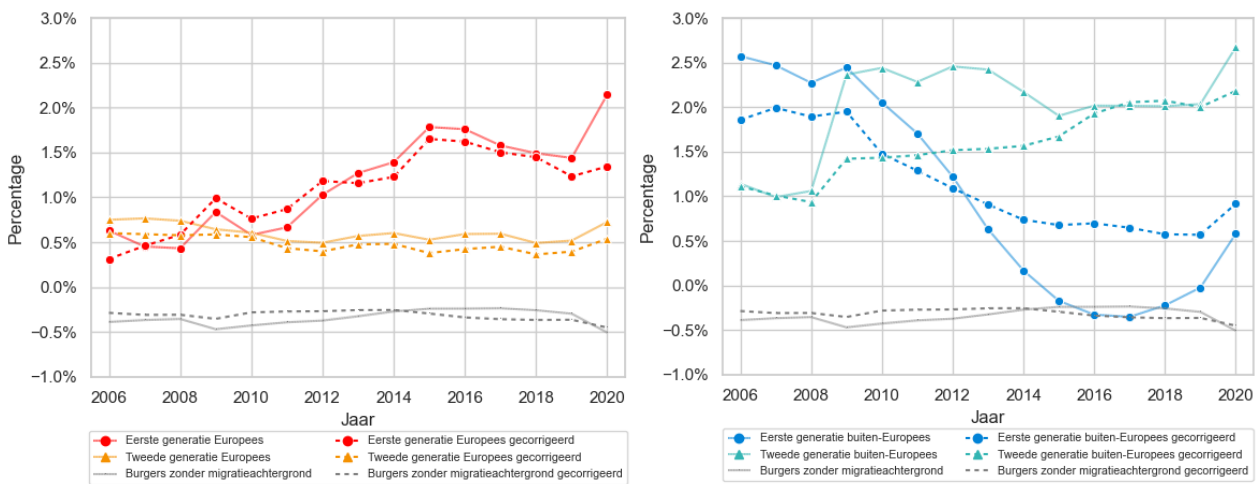
⁶³ In deze monitor verdelen wij de opleidingsniveaus in drie categorieën, te weten: laag, midden en hoog. Hierbij volgen wij de standaard onderwijsindeling gehanteerd door het CBS (https://www.cbs.nl/-/media/cbs/onze-diensten/methoden/classificaties/documents/2021/pubsoi2021_ed2122.pdf)

4.4.1 Percentage met WW

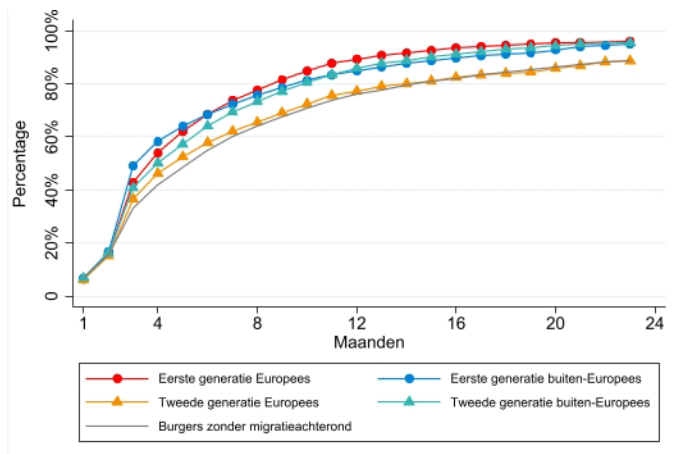
Figuur 190. Percentage burgers met een WW-uitkering (links: percentage; rechts: index met basisjaar 2008) (Europees is exclusief Nederland)

Sinds 2006 heeft gemiddeld genomen tussen de 4 en 8% van de burgers een WW-uitkering, Figuur 190). Door de jaren heen ligt het gemiddelde op zo'n 6%. Voor alle burgers met een migratieachtergrond geldt dat het percentage burgers met een WW-uitkering een paar procent hoger ligt dan dat van de gemiddelde bevolking. Vooral de trend voor de eerste generatie buiten-Europees is opvallend, want hier zien we tussen 2008 en 2014 een minder snelle toename dan bij de andere groepen, waardoor het verschil met het gemiddelde verkleind is (Figuur 191). Na 2014 zien we voor alle groepen een afname, behalve in 2020 t.o.v. waar weer een toename te zien is.

Figuur 191. Percentage burgers met een WW-uitkering (Europees is exclusief Nederland). Te zien is het verschil in percentages (ongecorrigeerd en gecorrigeerd voor persoonskenmerken) ten opzichte van de gemiddelde Nederlander

4.4.2 Uitstroom uit een WW-uitkering

Figuur 192. Aandeel (%) op uitstroom uit de WW (Europees is exclusief Nederland) 2019-2020

Figuur 192 laat zien hoe snel personen uitstromen uit de WW. Dit zijn burgers die in 2019 de WW zijn ingestroomd. In de eerste paar maanden is de uitstroom relatief hoog. Na 24 maanden is vrijwel iedereen uit de WW. Burgers met een tweede generatie Europese migratieachtergrond en burgers zonder migratieachtergrond stromen minder snel uit de WW dan de andere groepen.

Jaar	Eerste generatie Europees	Tweede generatie Europees	Eerste generatie buiten-Europees	Tweede generatie buiten-Europees
2006 - 2007	1,12*	0,98	1,01	1,02
2007 - 2008	1,10*	0,99	1,03	0,99
2008 - 2009	1,03	0,99	0,99	0,96
2009 - 2010	1,19*	0,99	1,00	0,93*
2010 - 2011	1,22*	1,04	0,99	0,95
2011 - 2012	1,26*	0,97	1,05	0,99
2012 - 2013	1,25*	1,06	1,08	1,01
2013 - 2014	1,33*	0,96	1,03	0,97
2014 - 2015	1,15*	0,98	1,02	0,94*
2015 - 2016	1,36*	1,04	1,16*	1,03
2016 - 2017	1,16*	1,03	1,09*	0,94*
2017 - 2018	1,24*	1,06	1,21*	0,97
2018 - 2019	1,19*	1,03	1,21*	0,98
2019 - 2020	1,18*	0,98	1,26*	0,97*

Tabel 23. Hazard ratio's kans op uitstroom uit de WW (Europees is exclusief Nederland)

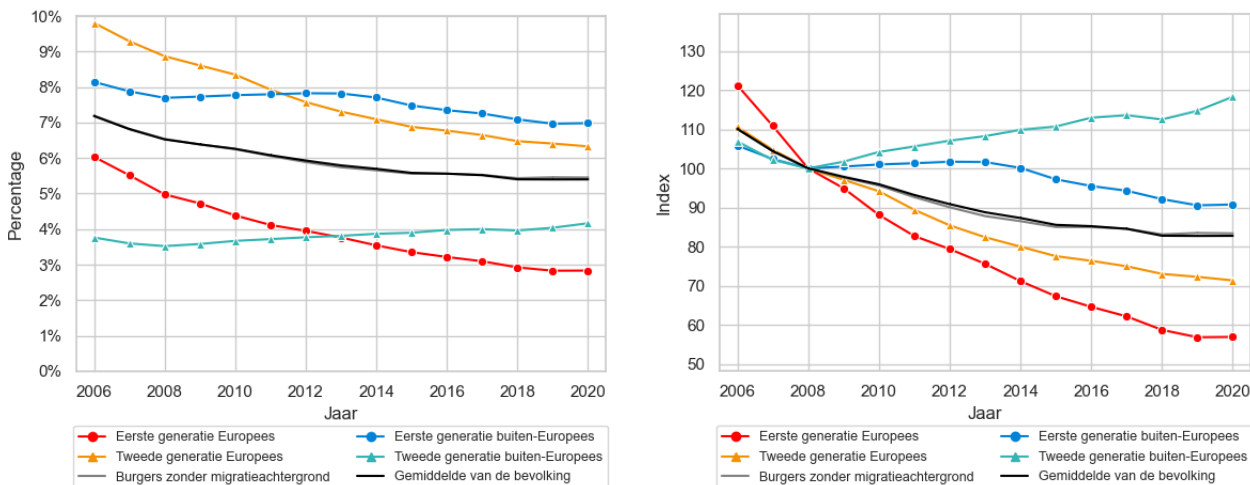
* betekent statistisch significant bij een significantieniveau van 5%

Tabel 23 laat per jaar zien hoe groot de kans is op uitstroom uit de WW voor burgers met een migratieachtergrond ten opzichte van burgers zonder migratieachtergrond. Hierbij is gecorrigeerd voor persoonskenmerken (zie Bijlage A voor een overzicht van de persoonskenmerken waarvoor gecorrigeerd is). Als het getal groter is dan 1, dan heeft de groep een grotere kans om uit te stromen dan burgers zonder migratieachtergrond. De burgers met een eerste generatie Europese migratieachtergrond die in 2019 de WW zijn ingestroomd hebben bijvoorbeeld gemiddeld per maand 18 procent meer kans om de WW uit te stromen ten opzichte van personen zonder migratieachtergrond. De burgers met een eerste generatie migratieachtergrond hebben in alle instroomjaren m.u.v. 2008 een significant hogere kans om de WW uit te stromen. Burgers met een eerste generatie buiten-Europese migratieachtergrond die na 2015 de WW zijn ingestroomd hebben ook een significant hogere kans om de WW uit te stromen dan burgers zonder migratieachtergrond. De burgers met een tweede generatie buiten-Europese migratieachtergrond hebben in enkele instroomjaren (2009, 2014 en 2016) juist een significant lagere kans om uit de WW te stromen.

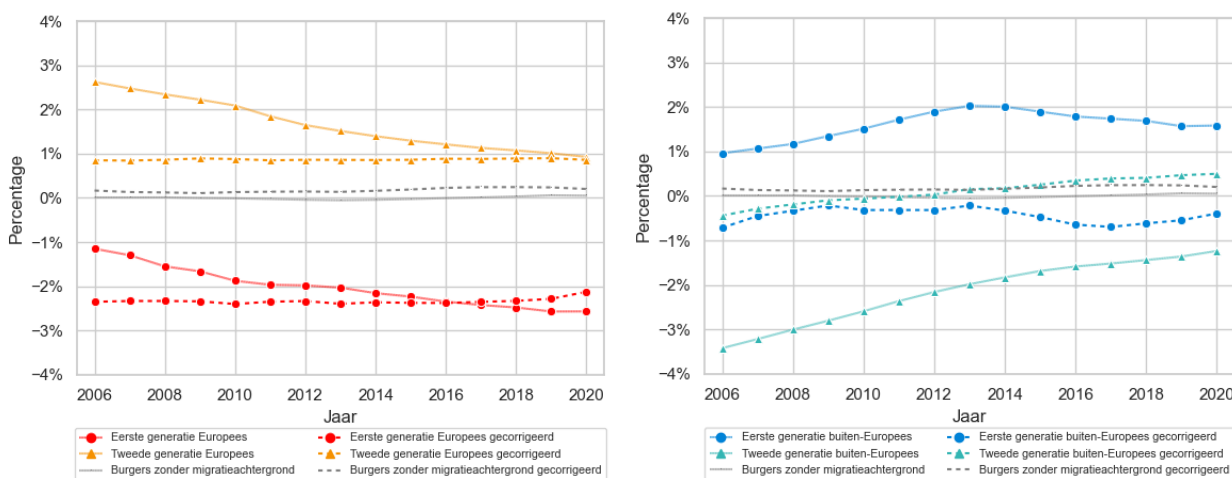
Uitstroom uit de WW kan onder andere betekenen dat er een nieuwe baan is gevonden of dat de persoon de bijstand in gaat. Hier gaan we in paragraaf 4.5 verder op in.

4.4.3 Percentage met een arbeidsongeschiktheids- of ziektebewijzing

Het percentage burgers met een arbeidsongeschiktheids- of ziektebewijzing is gedaald van zo'n 7% in 2006 tot 5.5% in 2020 (Figuur 193). Deze daling heeft minder sterk plaatsgevonden bij de mensen met een eerste generatie buiten-Europese migratieachtergrond (Figuur 194). Burgers met een eerste generatie migratieachtergrond uit Europa en met een tweede generatie achtergrond van buiten Europa hebben minder vaak een arbeidsongeschiktheids- of ziektebewijzing dan gemiddeld.

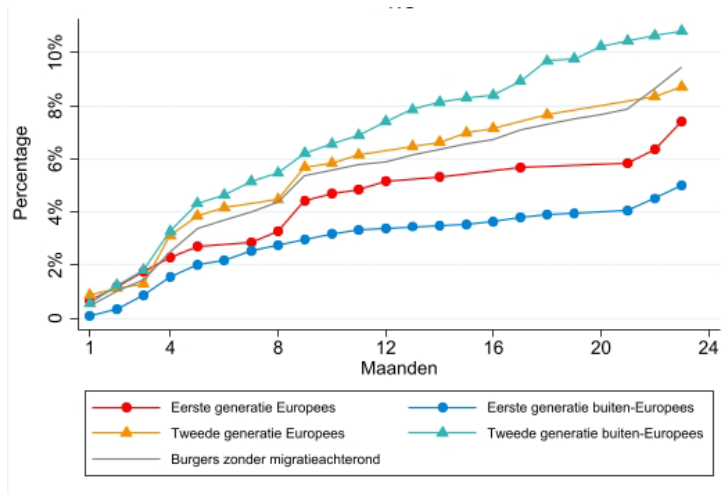

Figuur 193. Percentage personen met een AO- of ZW-uitkering (links: percentage; rechts: index met basisjaar 2008) (Europees is exclusief Nederland)

Figuur 194. Percentage personen met een AO- of ZW-uitkering (Europees is exclusief Nederland). Te zien is het verschil in percentages (ongecorrigeerd en gecorrigeerd voor persoonskenmerken) ten opzichte van de gemiddelde Nederlander.

4.4.4 Uitstroom uit de arbeidsongeschiktheidsuitkering

Figuur 195. Kans op uitstroom uit de **AO-uitkering** 2020-2021 (Europees is exclusief Nederland) (Europees is exclusief Nederland)

Figuur 195 toont voor iedere maand na de start van een AO- of ZW-uitkering wat de kans is dat men zal uitstromen. Vooral mensen met een tweede generatie buiten-Europese migratieachtergrond hebben de grootste kans om geen gebruik meer te maken van de uitkering, met een uiteindelijke uitstroomkans van meer dan 10%. De eerste generatie buiten-Europees heeft juist een lagere kans op uitstroming. De uitstroom van tweede generatie Europees en burgers zonder migratieachtergrond ligt vaak dicht bij elkaar. Het percentage dat geen AO-uitkering meer ontvangt na 24 maanden van de groep die een AO-uitkering had in 2020 ligt tussen de 8 en 10%.

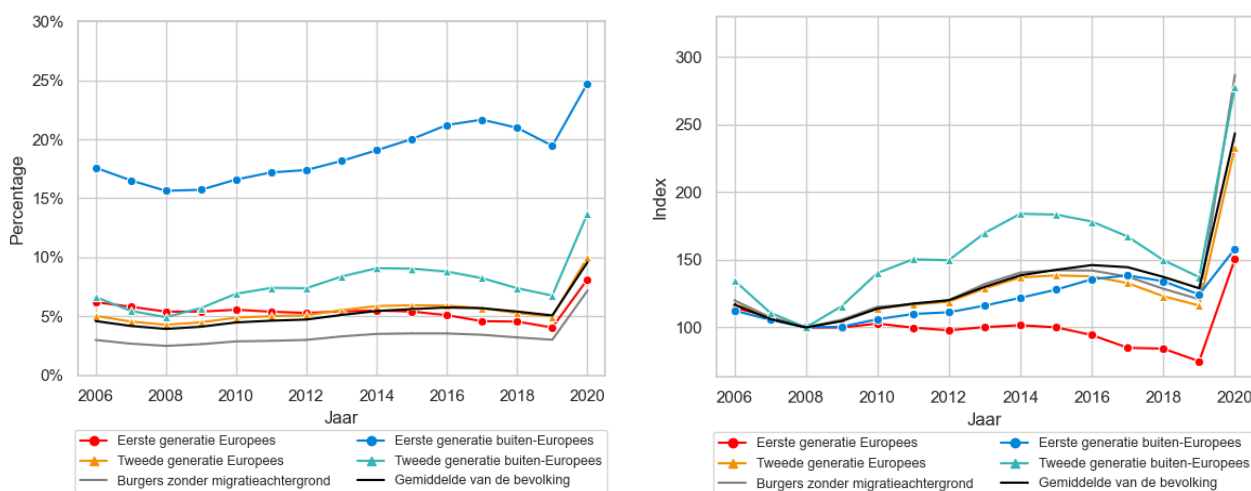
Jaar	Eerste generatie Europees	Tweede generatie Europees	Eerste generatie buiten-Europees	Tweede generatie buiten-Europees
2006 - 2007	0,71	0,93	0,70*	0,97
2007 - 2008	0,83	0,99	0,79	1,03
2008 - 2009	0,86	0,97	0,81*	1,09
2009 - 2010	0,70	0,94	0,67*	1,09
2010 - 2011	0,63*	0,95	0,65*	1,10
2011 - 2012	0,60*	0,94	0,59*	1,01
2012 - 2013	0,57*	0,97	0,54*	0,98
2013 - 2014	0,52*	1,01	0,52*	0,94
2014 - 2015	0,49*	0,93	0,48*	0,87
2015 - 2016	0,56*	0,92	0,56*	0,97
2016 - 2017	0,87	0,99	0,86	1,24*
2017 - 2018	0,62*	0,99	0,62*	0,88
2018 - 2019	0,73	0,99	0,55*	0,99
2019 - 2020	0,95	1,00	0,68*	1,05
2020 - 2021	0,82	0,94	0,66*	1,02

Tabel 24. Hazard ratio's kans op uitstroom uit de AO ten opzichte van burgers zonder migratieachtergrond (Europees is exclusief Nederland). De asterisk (*) betekent statistisch significant bij een significantieniveau van 5%.

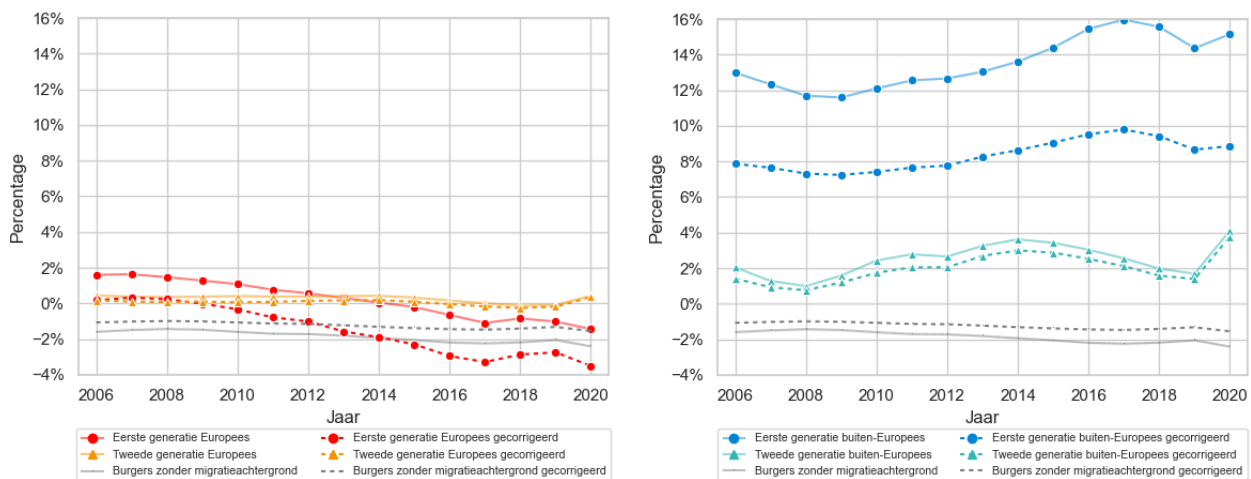
Tabel 24 zien we voor ieder jaar de kans op uitstroom uit de AO ten opzichte van burgers zonder migratieachtergrond. Als het getal groter is dan 1, dan heeft de groep een grotere kans om uit te stromen dan burgers zonder migratieachtergrond. Vooral de tweede generatie van buiten-Europa lijkt wat sneller de AO te verlaten in vergelijking met burgers zonder migratieachtergrond, al zijn de verschillen alleen statistisch significant in de periode 2016-2017. Bij de burgers met een eerste generatie migratieachtergrond zien we voor de meeste jaren een significant hogere kans om in de AO te blijven ten opzichte van burgers zonder migratieachtergrond.

4.4.5 Percentage met bijstand

Figuur 196 laat zien dat het percentage burgers met een bijstandsuitkering in 2020 flink is gestegen van 3% tussen 2006 en 2019 naar 7% in 2020. In de jaren 2020 en 2021 konden zelfstandigen als gevolg van de coronacrisis een Tozo-uitkering ontvangen.⁶⁴ Een groot deel stroomt binnen de eerste drie maanden of binnen een jaar uit. Ten aanzien van het gemiddelde van de bevolking maakt vooral de eerste generatie buiten-Europees een stuk vaker gebruik van de bijstand (Figuur 197). De eerste generatie burgers met een migratieachtergrond uit Europa zijn in de loop der jaren juist minder vaak dan gemiddeld in de bijstand terecht gekomen en al helemaal als we corrigeren voor persoonskenmerken (zie bijlage A). Deze groep maakt, als we corrigeren voor persoonskenmerken, zelfs minder gebruik van de bijstand dan de groep van burgers zonder migratieachtergrond.

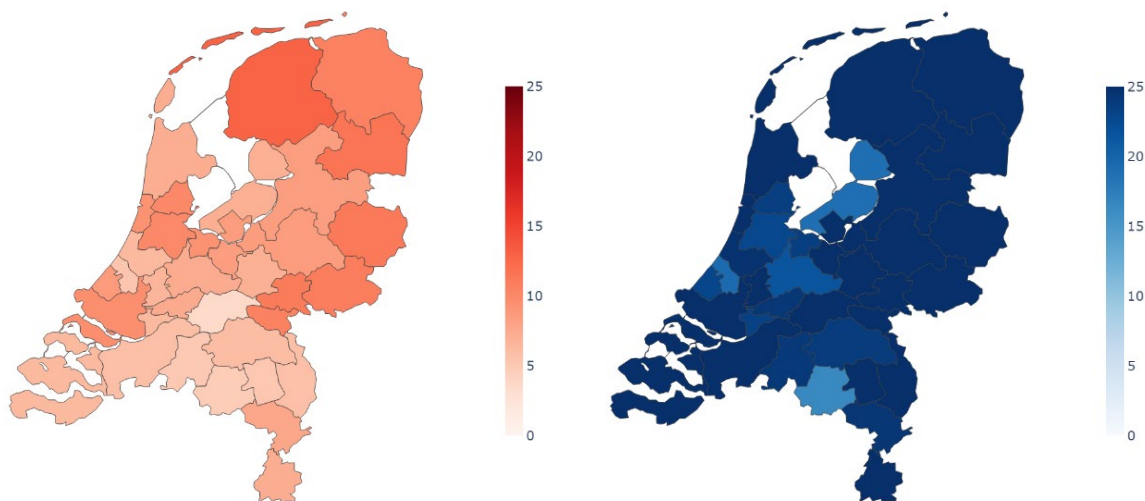
Figuur 196. Percentage personen met een **bijstandsuitkering** (links: percentage; rechts: index met basisjaar 2008) (Europees is exclusief Nederland)

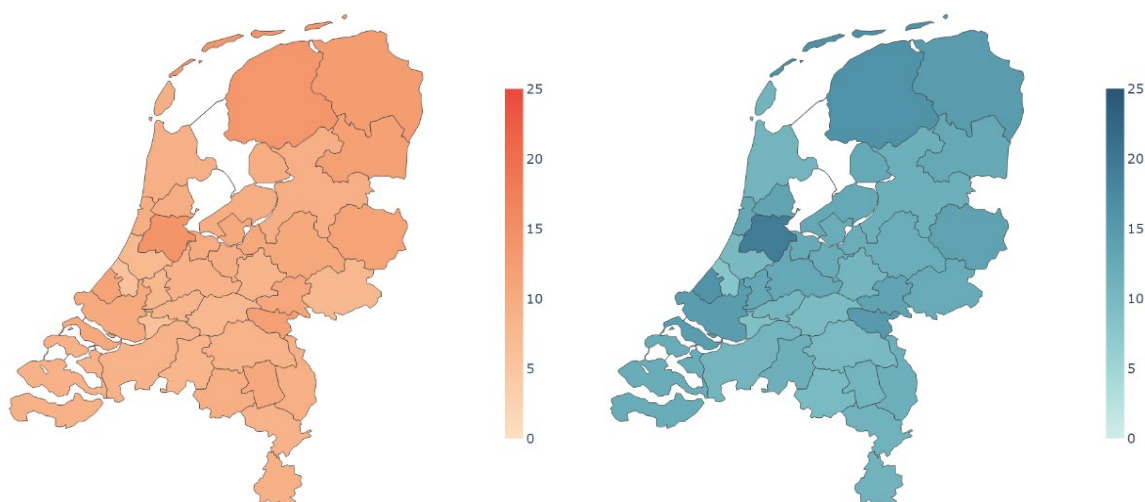
Figuur 197. Percentage personen met een **bijstandsuitkering** (Europees is exclusief Nederland). Te zien is het verschil in percentages (ongecorrigeerd en gecorrigeerd voor persoonskenmerken) ten opzichte van de gemiddelde Nederlander.

⁶⁴ De Tozo-uitkering is een uitkering die bestaat uit twee delen: een aanvullende uitkering voor levensonderhoud wanneer het inkomen als gevolg van de coronacrisis tot onder het sociaal minimum daalt en een lening voor bedrijfskapitaal om liquiditeitsproblemen als gevolg van de coronacrisis op te vangen ([Tozo en Bbz | ZFP Nederland \(zzp-nederland.nl\)](https://www.zzp-nederland.nl)).

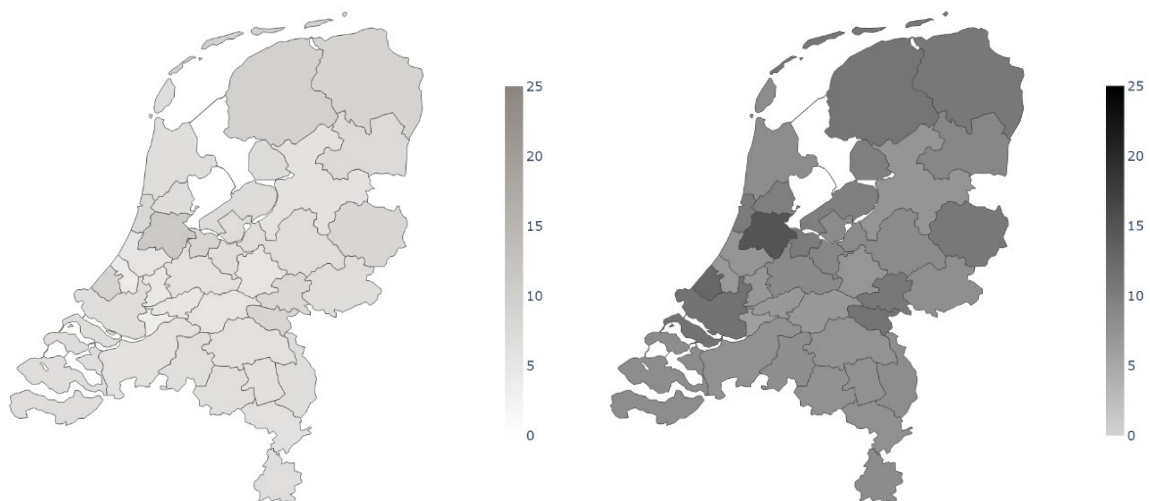
In Figuur 198, Figuur 199 en Figuur 200 is de regionale verdeling van het percentage personen met een bijstandsuitkering per migratiegroep per arbeidsmarktregio weergegeven voor 2020. Overeenkomstig met Figuur 197 en Figuur 198 zien we dat de eerste generatie buiten-Europees een hoger percentage aan personen met een bijstandsuitkering heeft dan de andere herkomstgroepen. Dit verschil is aanwezig in bijna alle arbeidsmarktregio's. Verder is het opvallend om te zien dat het regionale verschil voor de eerste generatie Europees duidelijk te zien is, waarbij vooral de noordelijke arbeidsmarktregio's een hoog percentage laten zien. Voor de tweede generatie geldt dit ook, echter is het aandeel bij de tweede generatie in Groot Amsterdam ook hoog.

Figuur 198. Percentage personen met een **bijstandsuitkering** per arbeidsmarktregio voor de eerste generatie Europees (links) en de eerste generatie buiten-Europees (rechts)

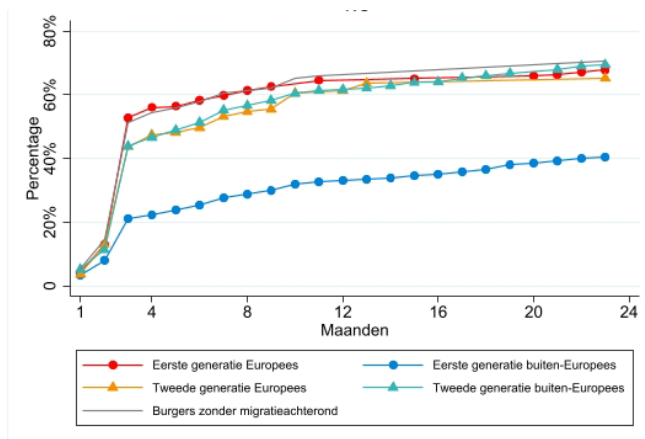

Figuur 199. Percentage personen met een **bijstandsuitkering** per arbeidsmarktregio voor de tweede generatie Europees (links) en de tweede generatie buiten-Europees (rechts)

Figuur 200. Percentage personen met een **bijstandsuitkering** per arbeidsmarktregio voor de burgers zonder migratieachtergrond (links) en het gemiddelde van de bevolking (rechts)

4.4.6 Uitstroom uit de bijstand

Figuur 201. Kans op uitstroom uit de **bijstand** (Europees is exclusief Nederland)

Figuur 201 toont het aandeel dat de bijstand verlaat. Deze grafiek gaat over de jaren 2020 en 2021, waar zelfstandigen een Tozo-uitkering⁶⁵ konden ontvangen en flexwerkers de bijstand instroomden omdat deze groep niet altijd direct aanspraak maakt op een WW-uitkering. Een groot deel stroomt binnen de eerste drie maanden of binnen een jaar uit. Alleen de eerste generatie buiten-Europa heeft meer dan 20 procentpunten minder uitstroom dan de andere groepen.

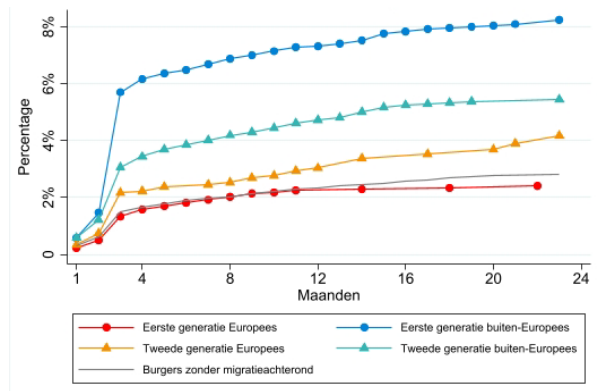
⁶⁵ De Tozo-uitkering is een uitkering die bestaat uit twee delen: een aanvullende uitkering voor levensonderhoud wanneer het inkomen als gevolg van de coronacrisis tot onder het sociaal minimum daalt en een lening voor bedrijfskapitaal om liquiditeitsproblemen als gevolg van de coronacrisis op te vangen ([Tozo en Bbz | ZFP Nederland \(zzp-nederland.nl\)](https://www.zzp-nederland.nl)).

Jaar	Eerste generatie Europees	Tweede generatie Europees	Eerste generatie buiten-Europees	Tweede generatie buiten-Europees
2006 - 2007	0,86	0,99	0,80	1,02
2007 - 2008	0,71	0,84	0,73	0,94
2008 - 2009	0,84	0,99	0,83	0,99
2009 - 2010	0,96	1,01	0,86	1,03
2010 - 2011	0,89	0,93	0,76	0,96
2011 - 2012	0,91	1,02	0,68*	0,91
2012 - 2013	1,01	0,93	0,77	1,00
2013 - 2014	0,96	0,92	0,76*	1,04
2014 - 2015	1,05	0,91	0,80	1,05
2015 - 2016	0,90	1,06	0,72*	1,02
2016 - 2017	0,99	1,06	0,84	1,04
2017 - 2018	0,63*	0,97	0,54*	0,77*
2018 - 2019	0,81	0,92	0,77	1,00
2019 - 2020	1,08	0,95	0,62*	1,01
2020 - 2021	1,23*	0,99	0,69*	0,98

Tabel 25. Hazard ratio's kans op uitstroom uit de **bijstand** (Europees is exclusief Nederland) * *betekent statistisch significant bij een significantieniveau van 5%*

Tabel 25 geeft de kans op uitstroom uit de bijstand weer ten opzichte van burgers zonder migratieachtergrond. Eerste generatie burgers met een migratieachtergrond van buiten Europa hebben vaak significant minder kans om uit te stromen dan burgers zonder migratieachtergrond. Voor de andere groepen zijn er doorgaans geen significant verschillen. In 2020-2021 had de eerste generatie burgers met een migratieachtergrond van uit Europa een significant grotere kans om uit de bijstand te stromen, maar drie jaar eerder was hun uitstroomkans significant kleiner.

4.5 Van WW naar werk of bijstand en van bijstand naar werk

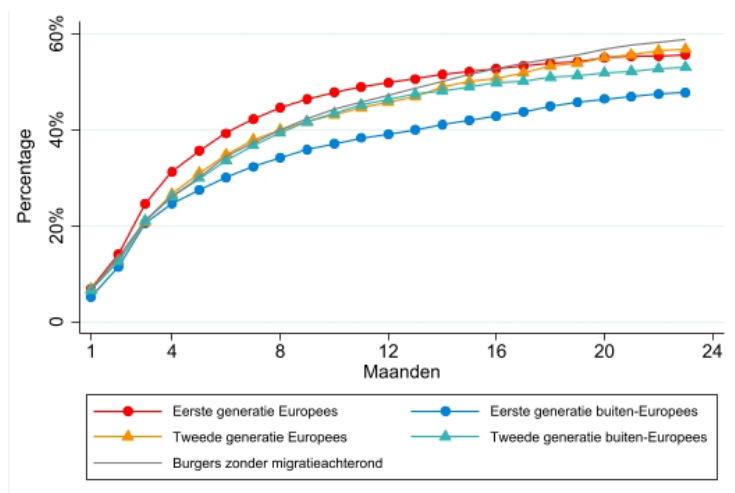
Figuur 202. Kans op uitstroom uit de **WW naar bijstand** (Europees is exclusief Nederland)

In Figuur 202 zien we het aandeel dat uitstroomt van de WW naar de bijstand. Het gaat om personen die in 2019 in de WW belandden en die binnen 24 maanden vanuit een WW-uitkering direct doorgingen naar een bijstandsuitkering. Het aandeel dat na een WW-uitkering direct een bijstandsuitkering ontvangt is het hoogste voor eerste generatie buiten-Europees, wat in 24 maanden boven de 8% ligt. Deze groep wordt gevolgd door tweede generatie buiten-Europees, met een percentage van minder dan 6% in 24 maanden. Verder zien we dat het aandeel het laagst (2-3%) is bij eerste generatie Europees en burgers zonder migratieachtergrond. Het aandeel voor tweede generatie Europees ligt met 4% iets hoger. Verder valt te zien dat het hoogste aandeel burgers binnen een aantal maanden doorstroomt naar een bijstandsuitkering vanuit de WW. Dit betekent dat de gespaarde WW-uitkering van deze groep ook maar een paar maanden is.

Jaar	Eerste generatie Europees	Tweede generatie Europees	Eerste generatie buiten-Europees	Tweede generatie buiten-Europees
2006 – 2008	0,92	0,99	1,75*	1,05
2007 – 2009	0,98	1,11	1,70*	1,17
2008 – 2010	1,03	0,96	1,77*	1,06
2009 – 2011	1,13	1,19	2,17*	1,31*
2010 – 2012	0,83	1,17	1,97*	1,32*
2011 – 2013	0,82	1,09	2,10*	1,38*
2012 – 2014	0,47*	1,05	1,31	1,14
2013 – 2015	0,72	1,21	1,91*	1,57*
2014 – 2016	0,68*	1,19	2,06*	1,64*
2015 – 2017	0,45*	1,09	1,63*	1,25*
2016 – 2018	0,46*	1,18	1,65*	1,50*
2017 – 2019	0,56*	1,15	2,02*	1,49*
2018 – 2020	0,54*	1,14	1,98*	1,34*
2019 – 2021	0,55*	1,24	2,36*	1,58*

Tabel 26. Hazard ratio's kans op uitstroom uit de **WW naar bijstand** (Europees is exclusief Nederland)
 * betekent statistisch significant bij een significantieniveau van 5%

In Tabel 26 zien we de hazard ratio's van de uitstroom uit de WW naar de bijstand, waar een getal boven de 1 betekent dat er een grotere kans is om vanuit de WW in de bijstand te stromen ten opzichte van burgers zonder migratieachtergrond. Het wordt gemeten aan de hand van burgers die in het eerste jaar van de genoemde periode de WW zijn ingestroomd en binnen 24 maanden vanuit een WW-uitkering direct doorgingen naar een bijstandsuitkering. De groep eerste generatie Europees heeft voornamelijk in de laatste jaren significant minder kans om de bijstand in te stromen. In de periode 2014-2016 is het verschil het grootst ten opzichte van burgers zonder migratieachtergrond. Voor de tweede generatie Europees zien we geen significante verschillen. Voor de eerste generatie burgers met een migratieachtergrond van buiten Europese zien we de hoogste kans om vanuit de WW naar de bijstand te gaan ten opzichte van burgers zonder migratieachtergrond. Hierbij is het laatste jaar een uitschieter. Voor de tweede generatie burgers met een migratieachtergrond van buiten-Europa zijn de kansen lager, maar nog steeds significant ten opzichte van burgers zonder migratieachtergrond.

Figuur 203. Kans op uitstroom uit de **WW naar werk** (Europees is exclusief Nederland)

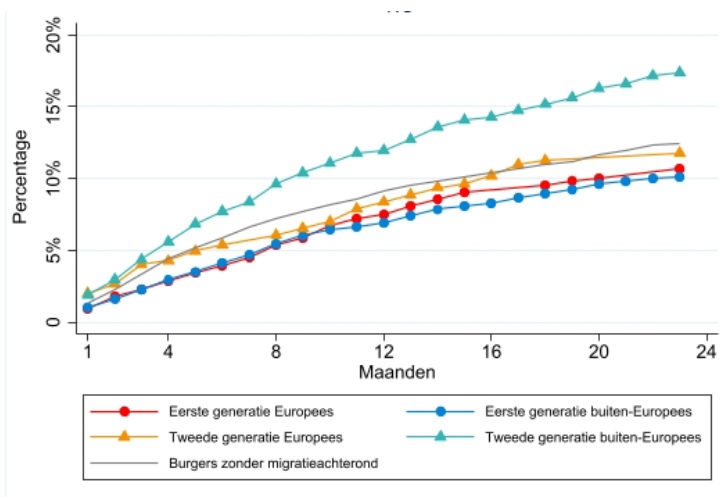
In Figuur 203 zien we het aandeel personen dat in 2019 een WW-uitkering kreeg én dat binnen 24 maanden direct na het ontvangen van een WW-uitkering werk had. Hierbij zien we dat het aandeel het laagst is voor de eerste generatie buiten-Europees. Na twee jaar heeft de helft van deze groep een baan gevonden. Voor de eerste 16 maanden in de WW ligt het aandeel het hoogst voor eerste generatie Europees, maar voor de rest liggen de groepen dicht bij elkaar.

Jaar	Eerste generatie Europees	Tweede generatie Europees	Eerste generatie buiten-Europees	Tweede generatie buiten-Europees
2006 - 2007	0,98	0,93*	0,88*	0,99
2007 - 2008	0,96	0,94*	0,89*	0,95*
2008 - 2009	0,90*	0,95	0,79*	0,90*
2009 - 2010	0,90*	0,92*	0,77*	0,90*
2010 - 2011	0,99	0,92*	0,74*	0,88*
2011 - 2012	1,09	0,94	0,79*	0,88*
2012 - 2013	1,15*	0,93	0,84*	0,88*
2013 - 2014	1,14*	0,90*	0,81*	0,86*
2014 - 2015	1,06	0,96	0,78*	0,83*
2015 - 2016	1,15*	0,97	0,88*	0,90*
2016 - 2017	1,13*	0,94*	0,91*	0,89*
2017 - 2018	1,05	0,99	0,89*	0,89*
2018 - 2019	1,09*	1,01	0,96	0,93*
2019 - 2020	1,09*	0,95	0,91*	0,90*

Tabel 27. Hazard ratio's kans op uitstroom uit de **WW naar werk** (Europees is exclusief Nederland)

* *betekent statistisch significant bij een significantieniveau van 5%*

In Tabel 27 zien we de hazard ratio om vanuit de WW uit te stromen naar werk. Hierbij betekent een getal boven de 1 dat er een hogere kans is om vanuit de WW uit te stromen naar werk ten opzichte van burgers zonder migratieachtergrond in dezelfde periode. We zien hierbij de omgekeerde resultaten qua waarden ten opzichte van tabel 51. Hierbij zien we dat de eerste generatie burgers met een migratieachtergrond uit Europa het meest uitstromen van de WW naar werk ten opzichte van burgers zonder migratieachtergrond. Wat opvalt is dat het voor de andere groepen de laatste 7-10 jaar een positieve trend is te zien, aangezien de kansen om vanuit de WW naar werk uit te stromen sinds 2014 zijn toegenomen ten opzichte van burgers zonder migratieachtergrond.

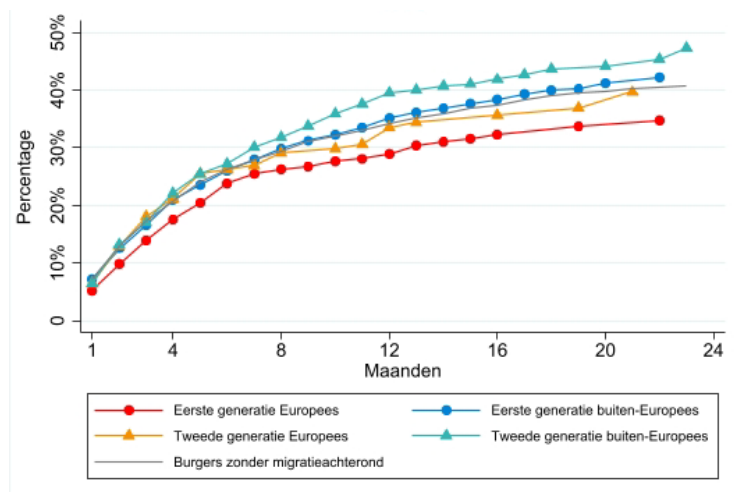

Figuur 204. Kans op uitstroom uit de **bijstand naar werk** (Europees is exclusief Nederland)

In Figuur 204 zien we het aandeel dat vanuit de bijstand direct substantieel werk heeft. Dit aandeel ligt het hoogst voor de tweede generatie buiten-Europees die in 2019 een bijstandsuitkering hadden en in 2019 of 2020 direct een substantiële baan vonden. Daarnaast zien we veel overlap tussen de andere groepen, maar het aandeel ligt over de tijd heeft meest op het laagste niveau voor eerste generatie buiten-Europees, wat net boven de 10% ligt. Net hierboven eindigt eerste generatie Europees en daarboven burgers zonder migratieachtergrond en tweede generatie Europees.

Uit een nadere analyse blijkt dat (na correctie voor persoonskenmerken (zie bijlage A voor welke controlevariabelen hierbij is gecontroleerd)) geen van de groepen met een migratieachtergrond een significant hogere/lagere kans heeft dan burgers zonder migratieachtergrond om uit te stromen van de bijstand naar werk.

4.6 Vinden baan na WW en bijstand

Figuur 205. Kans op het vinden van een baan na WW en bijstand 2020-2021 (Europees is exclusief Nederland)

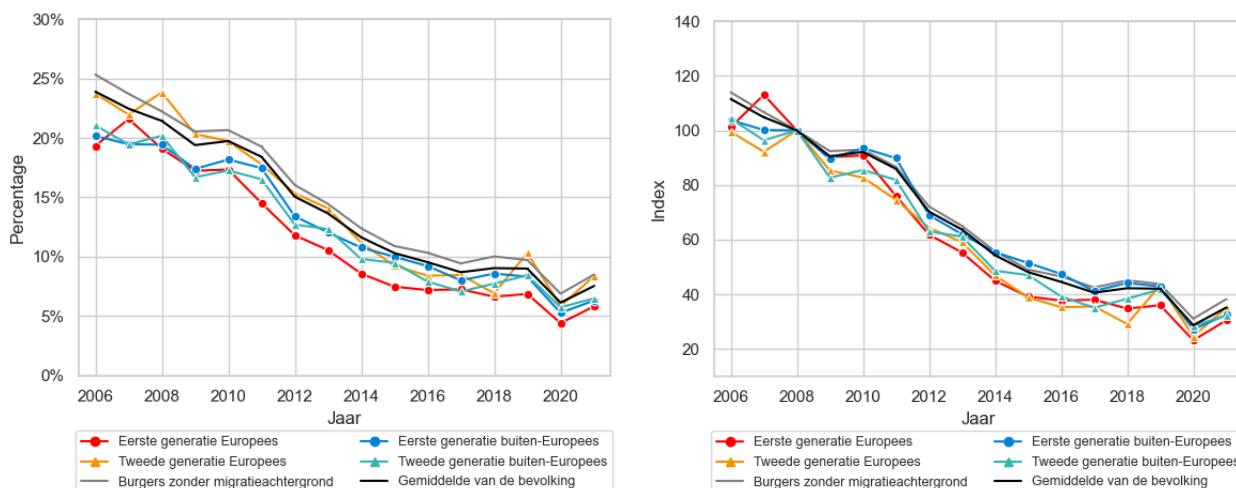
In Figuur 205 is de kans te zien op het vinden van een baan nadat iemand via de WW de bijstand is ingestroomd. Maand 1 is de eerste maand in de bijstand. We volgen de verschillende groepen twee jaar. Van alle burgers die via de WW de bijstand zijn ingestroomd heeft ongeveer 40 procent na bijna twee jaar vanaf dat zij een bijstandsuitkering ontvangen alsnog een baan. Opvallend is dat burgers met een migratieachtergrond van buiten Europa (eerste en tweede generatie) meer zijn uitgestroomd na 24 maanden, terwijl de uitstroom naar een baan van burgers met een migratieachtergrond uit Europa onder de groep van burgers zonder migratieachtergrond zit.

Uit een nadere analyse blijkt dat (na correctie voor persoonskenmerken (zie bijlage A voor welke controlevariabelen hierbij is gecontroleerd)) geen van de groepen met een migratieachtergrond een significant hogere/lagere kans heeft op het vinden van een baan na WW en bijstand dan burgers zonder migratieachtergrond.

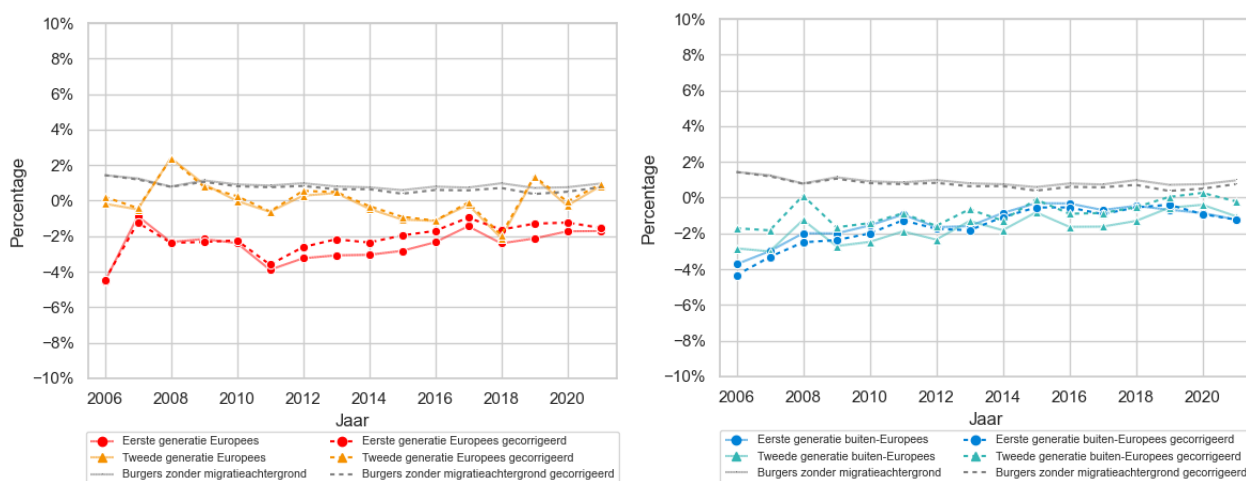
4.7 Type contract na uitstroom uit de WW of bijstand

Deze paragraaf geeft inzicht in het type contract dat personen krijgen na uitstroom uit de WW of de bijstand.

Figuur 206 en Figuur 207 gaan in op het percentage personen dat bij uitstroom uit de WW een vast contract krijgt. Het gemiddelde percentage personen dat bij uitstroom uit de WW een vast contract krijgt is in de periode 2006-2021 gedaald van 24% naar 7,5%. Deze daling geldt ook voor alle groepen met een migratieachtergrond. In het laatste jaar is dit percentage weer iets gestegen. Op de groep tweede generatie personen met een Europese migratieachtergrond na is het verschil tussen de groepen personen met een migratieachtergrond en het gemiddelde in de periode 2006-2021 afgenomen, waarbij deze verschillen in 2021 weer iets zijn toegenomen voor alle groepen. Het verschil met het gemiddelde is in 2021 voor de groepen eerste generatie personen met een migratieachtergrond significant lager, ook als wordt gecontroleerd voor persoonskenmerken (zie bijlage A voor een overzicht van de controlevariabelen). Bij de groep tweede generatie personen met een buiten-Europese migratieachtergrond is dit verschil met het gemiddelde alleen significant lager als niet wordt gecorrigeerd voor persoonskenmerken. Voor de groep tweede generatie personen met een Europese migratieachtergrond ligt het percentage personen met een vast contract na uitstroom uit de WW zelfs iets boven het gemiddelde, maar dit verschil is niet significant.

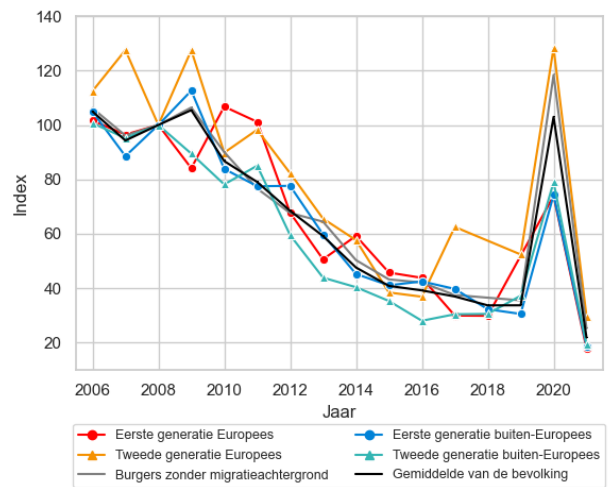
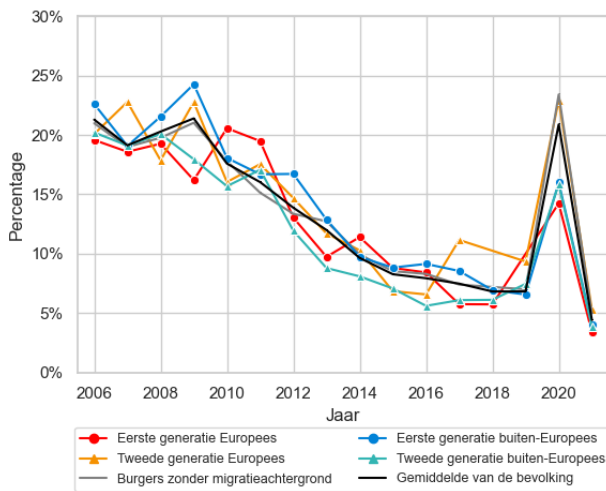

Figuur 206. Percentage burgers met een vast contract na uitstroom uit de **WW** (links: percentage; rechts: index met basisjaar 2008) (Europees is exclusief Nederland)

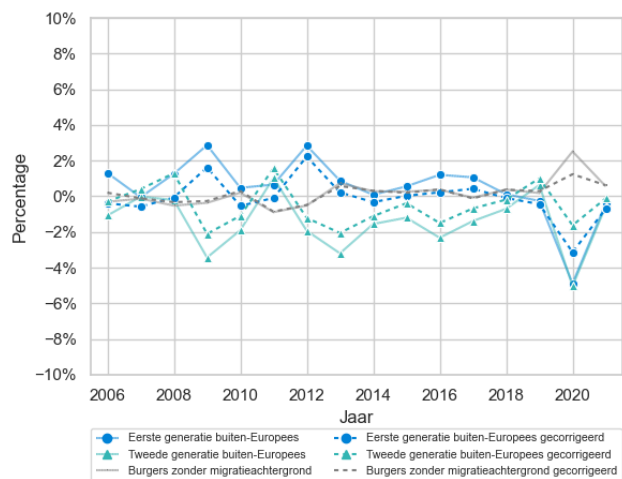
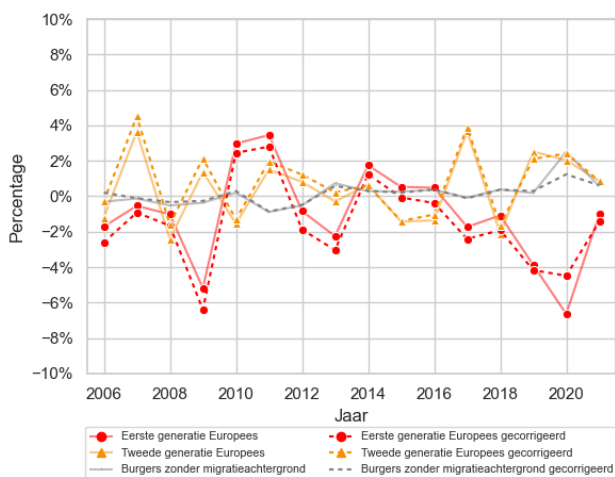

Figuur 207. Percentage burgers met een vast contract na uitstroom uit de **WW** (Europees is exclusief Nederland). Te zien is het verschil in percentages (ongecorrigeerd en gecorrigeerd voor persoonskenmerken) ten opzichte van de gemiddelde Nederlander.

Figuur 208 en Figuur 209 gaan in op het percentage personen dat bij uitstroom uit de bijstand een vast contract krijgt. Het gemiddelde percentage personen dat bij uitstroom uit de bijstand een vast contract krijgt, is in de periode 2006-2021 gedaald van 21% naar 4,4%. Deze daling geldt ook voor alle groepen met een migratieachtergrond. In 2020 was sprake van een eenmalige stijging voor alle groepen. In 2021 is dit percentage weer gedaald naar een niveau dat beter past in de trend van de voorgaande jaren. Op de groep tweede generatie personen met een Europese migratieachtergrond na is het verschil tussen de groepen personen met een migratieachtergrond en het gemiddelde in de periode 2006-2021 afgenomen, waarbij moet worden opgemerkt dat de verschillen in de tussenliggende periode sterk hebben gefluctueerd. De verschillen tussen de groepen personen met een migratieachtergrond verschillen in 2021 niet significant van het gemiddelde.

Figuur 208. Percentage burgers met een vast contract na uitstroom uit de **bijstand** (links: percentage; rechts: index met basisjaar 2008) (Europees is exclusief Nederland)

Figuur 209. Percentage burgers met een vast contract na uitstroom uit de **bijstand** (Europees is exclusief Nederland). Te zien is het verschil in percentages (ongecorrigeerd en gecorrigeerd voor persoonskenmerken) ten opzichte van de gemiddelde Nederlander.

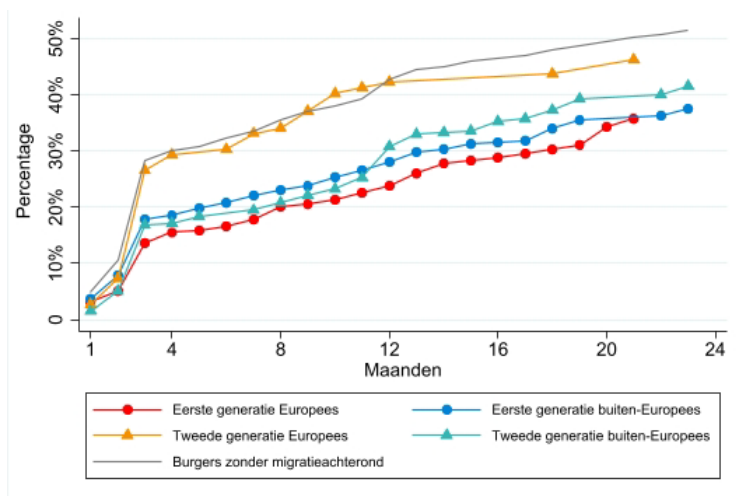
Om de bovenstaande figuren over de hoofdgroepen verder uit te diepen, onderzoeken we in Tabel 28 verder welke subgroepen⁶⁶ een groot verschil hebben met het gemiddelde. Hiervoor zijn top-20 subgroepen met de grootste effectgrootte geselecteerd (zie Bijlage C voor een verdere toelichting). In Figuur 209 zagen we dat de verschillen met het gemiddelde in het laatste jaar niet enorm zijn en daarom is het des te opvallender dat er bij de specifieke subgroepen hoog percentueel verschil te zien zijn ten opzichte van de referentiegroep. Vrouwen met een Aziatische migratieachtergrond die lang in Nederland wonen krijgen vaker dan gemiddeld een vast contract na uitstroom uit de bijstand. De andere subgroepen met een hoge effectgrootte krijgen dit minder vaak dan het gemiddelde. De subgroepen uit overig Afrika, de Nederlandse Cariben en Suriname zijn hierin minder in staat om na uitstroom uit de bijstand een vast contract te bemachtigen. In Figuur 216 in H5 wordt de precieze status van alle subgroepen op de arbeidsmarkt verder onderzocht.

Herkomstgroep	Verskil ongecorrigeerd	Verskil gecorrigeerd	Effectgrootte
Afrika	-12%	-6%	-4
Afrika, 27 tot 47 jaar	-14%	-9%	-4
Afrika, eerste generatie	-14%	-8%	-6
Afrika, > 5 jaar in Nederland	-10%	-6%	-4
Afrika, twee ouders geboren in het buitenland	-13%	-7%	-4
Amerika Oceanië, eerste generatie	-6%	-6%	-3
Amerika Oceanië, < 5 jaar in Nederland	-10%	-12%	-4
Azië, < 5 jaar in Nederland	-12%	-6%	-4
Azië, > 5 jaar in Nederland	5%	5%	5
Azië, tweede generatie	4%	8%	4
Azië, vrouw	7%	7%	4
Nederlandse Cariben, eerste generatie	-17%	-13%	-6
Nederlandse Cariben, > 5 jaar in Nederland	-12%	-7%	-4
Nederlandse Cariben, twee ouders geboren in het buitenland	-17%	-12%	-4
Suriname	-8%	-6%	-4
Suriname, man	-13%	-9%	-4
Suriname, > 5 jaar in Nederland	-9%	-6%	-5
Suriname, twee ouders geboren in het buitenland	-9%	-7%	-4
Suriname, tweede generatie	-10%	-6%	-4
Syrië, eerste generatie	-12%	-6%	-4

Tabel 28. Top-20 groepen met een middelgroot (effectgrootte>0,5) of groot (effectgrootte>0,8) verschil in percentage met een vast contract na uitstroom uit de **bijstand** in 2020

⁶⁶ De getoonde subgroepen bestaan uit een combinatie van een herkomstland en een uitsplitsing. Bijvoorbeeld een man uit Turkije of een burger uit de herkomstgroep Suriname uit de tweede generatie. De getoonde verschillen zijn ten opzichte van de beste referentiegroep. Zo wordt een man uit Turkije vergeleken met de gemiddelde Nederlandse man. Als er geen passende referentiegroep aanwezig is (< vijf jaar in Nederland), wordt er vergeleken met de gemiddelde Nederlandse burger.

4.8 Duur tot een vast contract voor burgers die uitstromen uit een sociale regeling

Figuur 210. Duur tot een vast contract na uitstroom uit een **sociale regeling** (Europees is exclusief Nederland)

In Figuur 210 zien we het aandeel mensen dat in 2020 is uitgestroomd uit een sociale regeling en een baan heeft in 2020 of 2021 een vast contract heeft gekregen. Hierbij zien we dat dit aandeel voor tweede generatie Europees en burgers zonder migratieachtergrond voor de eerste twaalf maanden bij elkaar in de buurt ligt. Uiteindelijk hebben burgers zonder migratieachtergrond het hoogste aandeel vaste contracten. Namelijk, meer dan 50%. Het aandeel ligt het laagst voor eerste generatie Europees, wat eindigt boven de 35%. Daarboven ligt het aandeel van beide generaties buiten-Europees.

Jaar	Eerste generatie Europees	Tweede generatie Europees	Eerste generatie buiten-Europees	Tweede generatie buiten-Europees
2006 - 2007	1,02	0,95	0,90	0,90
2007 - 2008	1,32	1,12	1,47*	1,14
2008 - 2009	0,51*	0,78	0,58*	0,67*
2009 - 2010	0,81	0,90	0,79	0,86
2010 - 2011	1,10	1,08	1,01	1,01
2011 - 2012	0,85	0,92	0,93	0,91
2012 - 2013	0,66	0,86	0,71	0,78
2013 - 2014	1,22	1,09	1,45	1,18
2014 - 2015	0,59*	0,92	0,76	0,78
2015 - 2016	0,57*	0,85	0,78	0,75*
2016 - 2017	0,85	1,00	1,00	0,90
2017 - 2018	0,78	0,91	0,85	0,88
2018 - 2019	0,87	1,00	0,85	0,93
2019 - 2020	0,63*	0,94	0,62*	0,79
2020 - 2021	0,92	1,04	0,97	0,99

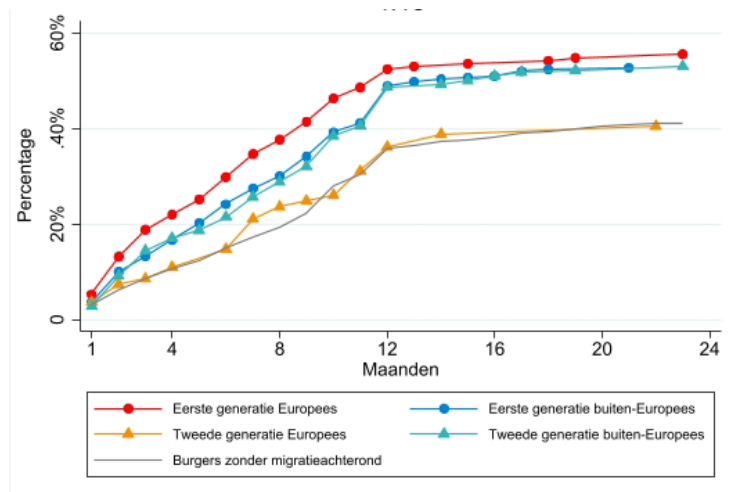
Tabel 29. Hazard ratio's kans op een vast contract na uitstroom uit een **sociale regeling** (Europees is exclusief Nederland)

* betekent statistisch significant bij een significantieniveau van 5%

In Tabel 29 zien we de hazard ratio van kans op vast contract na uitstroom uit een sociale regeling. Hierbij meten we de kans dat iemand in het eerste jaar van de benoemde periode uit een sociale regeling is gekomen en in dat jaar ook een baan heeft, in hetzelfde op het opvolgende jaar een vast contract heeft gekregen. We zien hierbij veel insignificante verschillen over de jaren, ondanks relatief hoge waarden, wat duidt op een hoge variatie in de groep. Echter zijn er enkele jaren met name voor eerste generatie Europees waar er meermaals significant minder kans is op een baan ten opzichte van burgers zonder migratieachtergrond.

4.9 Kans op baanbehoud (met een vergelijkbaar inkomen, met een vergelijkbaar uurloon en van dezelfde baan (bij dezelfde werkgever)) na uitstroom uit een sociale regeling

4.9.1 Kans op baanbehoud met een vergelijkbaar inkomen na uitstroom uit een sociale regeling

Figuur 211. Kans op verlies van een baan met een vergelijkbaar inkomen na uitstroom uit een sociale regeling 2020-2021 (Europees is exclusief Nederland)

In Figuur 211 zien we het aandeel van de groepen dat in 2020 uitstroomde uit een sociale regeling, een baan kregen en tijdens de opvolgende maanden hun inkomen niet behield.⁶⁷ We zien in de grafiek dat het aandeel burgers dat geen baan behoudt met een vergelijkbaar inkomen het hoogst is voor de burgers met een eerste generatie Europese migratieachtergrond. Na 24 maanden heeft iets minder dan 60% geen baan meer met een vergelijkbaar inkomen. Voor de burgers met een eerste of tweede generatie buiten-Europese achtergrond is dit iets meer dan 50%. En voor burgers met een tweede generatie Europese migratieachtergrond en burgers zonder migratieachtergrond is dit iets meer dan 40%.

Uit een nadere analyse blijkt dat (na correctie voor persoonskenmerken (zie bijlage A voor welke controlevariabelen hierbij is gecontroleerd)) geen van de groepen met een migratieachtergrond een significant hogere/lagere kans heeft dan burgers zonder migratieachtergrond op het verlies van een baan met een vergelijkbaar inkomen na uitstroom uit een sociale dan burgers zonder migratieachtergrond.

Hierna laten we dezelfde analyses zien uitgesplitst per sector. We tonen de resultaten voor de particuliere sector (Tabel 30) en de gesubsidieerde sector⁶⁸ (Tabel 31). Bij de onderwijssector waren er geen significante verschillen en bij de overige sectoren waren er te weinig waarnemingen om de resultaten te laten zien.

⁶⁷ We volgen de personen 12 tot 24 maanden. De personen die in het begin van 2020 een baan kregen en een sociale regeling verlieten volgen we 24 maanden. De personen die juist aan het einde van 2020 een baan kregen en een sociale regeling verlieten volgen we 12 maanden. Dit is ook terug te zien in de grafiek: de toename in het deel van de burgers dat geen baan met een vergelijkbaar inkomen heeft behouden vlakkt af.

⁶⁸ Gesubsidieerde sector (CBS): "Het gaat hierbij onder meer om het grootste deel van de gezondheids- en welzijnszorg, de uitvoeringsorganen voor de sociale verzekeringen en de sociale werkplaatsen."

Jaar	Eerste generatie Europees	Tweede generatie Europees	Eerste generatie buiten-Europees	Tweede generatie buiten-Europees
2006 - 2007	0,98	1,05*	1,08*	1,09*
2007 - 2008	1,04	1,08*	1,12*	1,06*
2008 - 2009	1,13*	1,05*	1,17*	1,17*
2009 - 2010	1,05	1,01	1,06*	1,08*
2010 - 2011	1,02	1,03	1,08*	1,06*
2011 - 2012	0,99	1,01	1,05	1,07*
2012 - 2013	1,03	1,04	1,06*	1,04*
2013 - 2014	1,07*	1,04	1,10*	1,09*
2014 - 2015	1,09*	1,03	1,06*	1,08*
2015 - 2016	1,10*	1,02	1,07*	1,10*
2016 - 2017	1,09*	1,04*	1,02	1,09*
2017 - 2018	1,09*	1,07*	1,01	1,11*
2018 - 2019	1,12*	1,07*	1,00	1,14*
2019 - 2020	1,12*	1,04	1,06*	1,15*
2020 - 2021	1,10*	1,10*	1,10*	1,16*

Tabel 30. Hazard ratio's kans op verlies van een baan in de **particuliere sector** met een vergelijkbaar inkomen na uitstroom uit een sociale regeling (Europees is exclusief Nederland)

* *betekent statistisch significant bij een significantieniveau van 5%*

Jaar	Eerste generatie Europees	Tweede generatie Europees	Eerste generatie buiten-Europees	Tweede generatie buiten-Europees
2006 - 2007	1,21*	1,00	1,05	1,11
2007 - 2008	0,94	1,14	0,93	1,02
2008 - 2009	1,16	1,14*	1,12	1,09
2009 - 2010	1,04	0,96	0,99	1,12
2010 - 2011	1,10	1,06	1,12	1,11*
2011 - 2012	1,02	1,07	0,99	0,97
2012 - 2013	1,05	1,06	1,11	1,11
2013 - 2014	0,97	1,05	0,98	1,11*
2014 - 2015	0,96	0,97	0,91	1,02
2015 - 2016	1,11	1,07	1,11	1,09
2016 - 2017	1,08	1,02	0,96	1,05
2017 - 2018	1,07	1,03	0,91	1,02
2018 - 2019	1,04	0,99	0,88	1,09
2019 - 2020	1,28*	1,09	1,08	1,17*
2020 - 2021	1,15*	0,99	1,00	1,14*

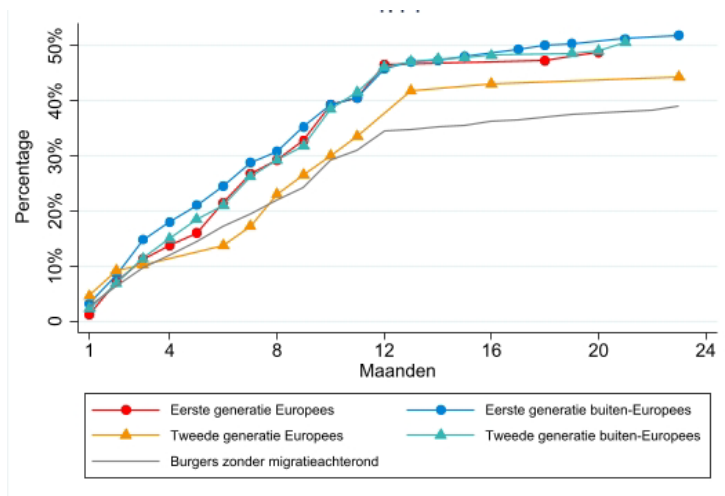
Tabel 31. Hazard ratio's kans op verlies van een baan in de **gesubsidieerde sector** met een vergelijkbaar inkomen na uitstroom uit een sociale regeling (Europees is exclusief Nederland)⁶⁹

* *betekent statistisch significant bij een significantieniveau van 5%*

Het valt vooral op dat in de particuliere sector de kans op verlies van een baan met een vergelijkbaar inkomen elk jaar significant hoger is voor burgers met een tweede generatie buiten-Europese migratieachtergrond dan voor burgers zonder migratieachtergrond. Voor de andere groepen ligt in deze sector de kans op verlies van een baan met een vergelijkbaar inkomen ook regelmatig significant hoger dan voor burgers zonder migratieachtergrond, maar niet in alle jaren.

⁶⁹ Gesubsidieerde sector (CBS): "Het gaat hierbij onder meer om het grootste deel van de gezondheids- en welzijnszorg, de uitvoeringsorganen voor de sociale verzekeringen en de sociale werkplaatsen."

4.9.2 Kans op baanbehoud met een vergelijkbaar uurloon na uitstroom uit een sociale regeling

Figuur 212. Kans op verlies van een baan met een vergelijkbaar uurloon na uitstroom uit een sociale regeling 2020-2021 (Europees is exclusief Nederland)

In Figuur 212 zien we aandeel dat een verlies in uurloon van meer dan 10% had na het hebben van substantieel werk na een sociale regeling. Hierbij zien we dat voor alle groepen het aandeel na 12 maanden niet sterk toeneemt, dit kan mogelijk komen door het feit dat personen eerst uit een sociale regeling kwamen en vervolgens een baan moesten hebben, wat een deel van 2020 opneemt en daardoor niet altijd voor 24 maanden gevolgd worden. Daarnaast valt te zien dat beide eerste generaties en tweede generatie buiten-Europees gedurende het aandeel dat uurloon verloor veel overlap heeft. Uiteindelijk hebben alle drie de groepen een uitstroom van rond de 50%. Tweede generatie Europees heeft een lager aandeel dan de vorige drie groepen, voor de eerste 12 maanden ligt dit in de buurt van burgers zonder migratieachtergrond en eindigt boven de 40%. Voor burgers zonder migratieachtergrond eindigt het aandeel onder de 40%.

Uit een nadere analyse blijkt dat (na correctie voor persoonskenmerken (zie bijlage A voor welke controlevariabelen hierbij is gecontroleerd)) geen van de groepen met een migratieachtergrond een significant hogere/lagere kans heeft dan burgers zonder migratieachtergrond op het verlies van een baan met een vergelijkbaar uurloon na uitstroom uit een sociale regeling.

In Tabel 32 en Tabel 33 staan de hazard ratio's van behoud van baan uitgesplitst per sector. We tonen de resultaten voor de particuliere sector en de gesubsidieerde sector. Bij de onderwijssector waren er geen significante verschillen en bij de overige sectoren waren er te weinig waarnemingen om de resultaten te laten zien. In de particuliere sector zien we voor alle groepen een significant hogere kans op verlies van een baan met vergelijkbaar uurloon ten opzichte van burgers zonder migratieachtergrond. Hierbij gaat het bij de tweede generatie Europees en eerste generatie buiten-Europees vaak om kleinere verschillen met de burgers zonder migratieachtergrond ten opzichte van de andere twee groepen. In de gesubsidieerde sector zien we met name in de laatste vier jaar vaker een significant hogere kans op het verlies van een baan met een vergelijkbaar uurloon na uitstroom uit een sociale regeling voor de groepen eerste generatie Europees en tweede generatie buiten-Europees.

Jaar	Eerste generatie Europees	Tweede generatie Europees	Eerste generatie buiten-Europees	Tweede generatie buiten-Europees
2006 - 2007	1,02	1,07*	1,11*	1,13*
2007 - 2008	1,02	1,07*	1,09*	1,04
2008 - 2009	1,10*	1,06*	1,15*	1,15*
2009 - 2010	1,06	0,99	1,06	1,08*
2010 - 2011	1,03	1,03	1,06*	1,06*
2011 - 2012	1,05	1,02	1,09*	1,09*
2012 - 2013	1,07*	1,05*	1,06*	1,03
2013 - 2014	1,10*	1,02	1,08*	1,07*
2014 - 2015	1,08*	1,04*	1,03	1,05*
2015 - 2016	1,14*	1,03	1,08*	1,10*
2016 - 2017	1,13*	1,07*	1,05*	1,09*
2017 - 2018	1,11*	1,06*	1,02	1,10*
2018 - 2019	1,12*	1,10*	1,02	1,14*
2019 - 2020	1,17*	1,06*	1,11*	1,17*
2020 - 2021	1,10*	1,12*	1,10*	1,16*

Tabel 32. Hazard ratio's kans op verlies van een baan in de **particuliere sector** met een vergelijkbaar uurloon na uitstroom uit een sociale regeling (Europees is exclusief Nederland)

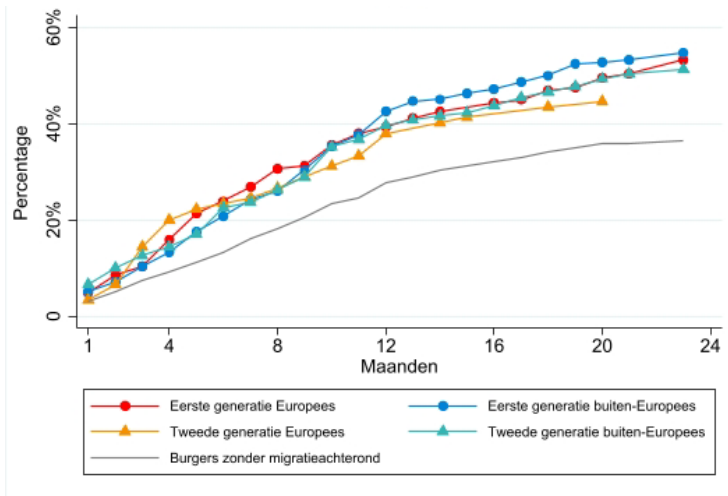
* betekent statistisch significant bij een significantieniveau van 5%

Jaar	Eerste generatie Europees	Tweede generatie Europees	Eerste generatie buiten-Europees	Tweede generatie buiten-Europees
2006 - 2007	1,12	1,05	1,03	1,15*
2007 - 2008	1,01	1,15*	1,00	1,06
2008 - 2009	1,04	1,15*	1,06	1,05
2009 - 2010	0,99	0,92	0,94	1,10
2010 - 2011	1,08	1,03	1,12	1,12*
2011 - 2012	0,93	1,08	1,01	1,05
2012 - 2013	1,12	1,09	1,14*	1,12*
2013 - 2014	1,07	0,99	1,06	1,09
2014 - 2015	0,91	1,02	0,93	1,08
2015 - 2016	1,02	1,06	1,03	1,07
2016 - 2017	1,03	1,06	1,01	1,07
2017 - 2018	1,17*	0,99	0,96	1,07
2018 - 2019	1,15	0,99	0,92	1,13*
2019 - 2020	1,21*	1,09	1,06	1,11
2020 - 2021	1,20*	1,04	1,07	1,18*

Tabel 33. Hazard ratio's kans op verlies van dezelfde baan in de **gesubsidieerde sector** (Europees is exclusief Nederland)

* betekent statistisch significant bij een significantieniveau van 5%

4.9.3 Kans op baanbehoud bij dezelfde werkgever na uitstroom uit een sociale regeling

Figuur 213. Kans op verlies van dezelfde baan bij **dezelfde werkgever** na uitstroom uit een sociale regeling (Europees is exclusief Nederland)

In Figuur 213 zien we het aandeel van groepen dat na uitstroom uit sociale regeling dezelfde werkgever en baan behoudt na een baan te hebben in 2020. Hierbij zien we dat alle groepen met migratieachtergrond bij elkaar in de buurt liggen. Uiteindelijk eindigen beide eerste generaties en tweede generatie buiten-Europees tussen de 50 en 60%. Dit aandeel ligt lager voor tweede generatie Europees, waar het aandeel onder de 50% ligt. Gedurende de hele periode ligt het aandeel voor burgers zonder migratieachtergrond lager en eindigt onder de 50%.

Jaar	Eerste generatie Europees	Tweede generatie Europees	Eerste generatie buiten-Europees	Tweede generatie buiten-Europees
2006 - 2007	1,11	1,11	1,07	1,16
2007 - 2008	0,93	0,95	0,96	1,08
2008 - 2009	0,99	0,97	1,08	1,05
2009 - 2010	1,06	1,01	1,00	1,09*
2010 - 2011	1,02	1,06	0,97	1,04
2011 - 2012	1,20	1,01	1,10	1,19
2012 - 2013	1,01	1,07	0,86	1,02
2013 - 2014	1,14	1,05	1,06	1,03
2014 - 2015	1,63*	1,12	1,36*	1,40*
2015 - 2016	1,15	1,12	0,89	1,11
2016 - 2017	1,36*	1,15	1,23	1,37*
2017 - 2018	0,97	0,82	0,90	0,99
2018 - 2019	1,11	1,00	1,02	1,20
2019 - 2020	1,27	1,22	1,09	1,17
2020 - 2021	1,39	1,39*	1,59*	1,34*

Tabel 34. Hazard ratio's op verlies van dezelfde baan bij **dezelfde werkgever** na uitstroom uit een sociale regeling (Europees is exclusief Nederland)

* betekent statistisch significant bij een significantieniveau van 5%

In Tabel 34 staan de 'hazard ratio's' van de kans op behoud van dezelfde baan bij dezelfde werkgever voor burgers uit sociale regelingen. Een getal onder de 1 staat voor een grotere kans op behoud van een baan bij dezelfde werkgever na uitstroom uit een sociale regeling ten opzichte van burgers zonder migratieachtergrond. De groepen verschillen doorgaans niet significant van burgers zonder migratieachtergrond. Burgers met een tweede generatie Europese migratieachtergrond hebben in sommige jaren een significant hogere kans om dezelfde baan bij dezelfde werkgever te verliezen ten opzichte van personen zonder migratieachtergrond.

Opvallend is dat in 2020 – 2021 het verschil tussen burgers met en zonder migratieachtergrond lijkt te zijn toegenomen: over deze periode is de kans op baanverlies bij dezelfde werkgever significant hoger voor drie van de vier groepen met een migratieachtergrond dan voor burgers zonder migratieachtergrond.

In Tabel 35 en Tabel 36 zien we de zogenaamde hazard ratio van de kans op behoud van dezelfde baan uitgesplitst over verschillende sectoren. Niet alle sectoren worden getoond wegens gebrek aan voldoende data bij de verschillende groepen. In de onderwijssector zijn er nauwelijks significant verschillen ten opzichte van burgers zonder migratieachtergrond, daarom is deze tabel niet weergegeven. Voor de particuliere sector en gesubsidieerde sector zien we voornamelijk bij tweede generatie buiten-Europa veel significant hogere kans om dezelfde baan te verliezen. In de gesubsidieerde sector hebben vooral burgers met een tweede generatie buiten-Europese migratieachtergrond een significant hogere kans om een baan te verliezen ten opzichte van burgers zonder migratieachtergrond.

Jaar	Eerste generatie Europees	Tweede generatie Europees	Eerste generatie buiten-Europees	Tweede generatie buiten-Europees
2006 - 2007	1,11*	1,09*	1,16*	1,15*
2007 - 2008	1,11*	1,11*	1,15*	1,12*
2008 - 2009	1,14*	1,08*	1,20*	1,23*
2009 - 2010	1,10*	1,02	1,01	1,10*
2010 - 2011	1,14*	1,11*	1,08*	1,10*
2011 - 2012	1,15*	1,05	1,13*	1,18*
2012 - 2013	1,14*	1,01	1,07*	1,08*
2013 - 2014	1,23*	1,07*	1,10*	1,12*
2014 - 2015	1,29*	1,11*	1,08*	1,11*
2015 - 2016	1,23*	1,09*	1,00	1,12*
2016 - 2017	1,17*	1,15*	1,07*	1,13*
2017 - 2018	1,12*	1,05	1,04	1,11*
2018 - 2019	1,17*	1,08*	1,10*	1,21*
2019 - 2020	1,18*	1,08*	1,06	1,14*
2020 - 2021	1,27*	1,12*	1,25*	1,20*

Tabel 35. Hazard ratio's kans op verlies van dezelfde baan in de **particuliere sector** na uitstroom uit een sociale regeling (Europees is exclusief Nederland)

* betekent statistisch significant bij een significantieniveau van 5%

Jaar	Eerste generatie Europees	Tweede generatie Europees	Eerste generatie buiten-Europees	Tweede generatie buiten-Europees
2006 - 2007	0,93	1,05	0,96	1,22*
2007 - 2008	1,04	1,02	1,02	1,14
2008 - 2009	1,11	1,05	1,15	1,15
2009 - 2010	1,01	1,01	1,04	1,08
2010 - 2011	1,05	1,14	1,06	1,20*
2011 - 2012	1,13	1,13	1,07	1,16*
2012 - 2013	1,11	1,06	1,20	1,29*
2013 - 2014	1,11	1,10	1,20*	1,26*
2014 - 2015	0,99	1,08	0,94	1,10
2015 - 2016	1,10	1,09	0,97	1,08
2016 - 2017	1,21	1,12	1,03	1,20*
2017 - 2018	1,33*	1,02	1,19*	1,23*
2018 - 2019	0,82	0,88	0,80*	1,08
2019 - 2020	1,19	1,03	1,02	1,22*
2020 - 2021	1,22*	1,04	1,21*	1,19*

Tabel 36. Hazard ratio's kans op verlies van dezelfde baan in de gesubsidieerde sector (Europees is exclusief Nederland)

* betekent statistisch significant bij een significantieniveau van 5%

5 Verdere analyse van subgroepen

5.1 Inleiding

In de voorgaande hoofdstukken hebben we ons vooral gericht op de vijf hoofdgroepen die op tal van indicatoren vergeleken werden met het gemiddelde van de Nederlandse bevolking. Zo zijn we erachter gekomen dat burgers met een tweede generatie migratieachtergrond van buiten-Europa op veel indicatoren minder gelijkwaardige kansen hebben. Nu is de groep 'buiten-Europa' nogal groot. Wat kunnen we zeggen over subgroepen? Hoe verhouden mannen met een achtergrond van buiten-Europa zich tot het gemiddelde van de mannen in Nederland? Bij welke specifieke herkomstlanden (Turkije, Polen, Indonesië, etc.) zijn de problemen in ongelijkwaardige kansen het grootst en bij welke herkomstlanden doet de tweede generatie het juist beter?

Dit hoofdstuk is erop gericht om hier meer duidelijkheid over te geven. We bespreken allereerst indicatoren die betrekking hebben op onderwijskansen en de overgang van onderwijs naar werk. Daarna richten we ons op inkomen en baanzekerheid. Bij beide onderwerpen vergelijken we allereerst alle herkomstlanden en -regio's in onze dataset. Daarna kijken we meer gedetailleerd naar subgroepen:

- Vluchtelingelanden: Afghanistan, Syrië, Eritrea, Irak, Iran;
- Klassieke migratielanden: Turkije, Marokko, Suriname, Nederlandse Cariben, Indonesië;
- Oost-Europa (Polen) t.o.v. Europa;
- Geslacht en opleidingsniveau bij binnen en buiten-Europa.

Door het hele hoofdstuk heen maken we gebruik van de laatst beschikbare data over de ongecorrigeerde verschillen ten opzichte van het gemiddelde van de bevolking. De volgende samenvatting staat ook in het hoofdstuk "Conclusies en samenvatting".

Hoofdpunten

Het eerste deel, paragraaf 5.2, gaat dus over onderwijskansen en de overgang van onderwijs naar werk. De groep met evident betere kansen in het onderwijs bestaat uit burgers zonder migratieachtergrond, en burgers met een migratieachtergrond uit Duitsland, Indonesië en overig Amerika en Oceanië (zonder Nederlandse Cariben en Suriname).⁷⁰ Deze groep doet vaker havo of vwo dan vmbo en stopt doorgaans minder vaak zonder diploma met een opleiding. De overige herkomstlanden binnen en buiten Europa hebben een stuk minder kansen in het onderwijs, al moet gezegd worden dat de tweede generatie het vaak wat beter doet dan de eerste. Een opmerkelijke uitzondering hierop is de groep met een achtergrond uit Turkije. In vergelijking met de eerste generatie doet de tweede generatie vaker vmbo-overig in plaats van havo.

Bij de overgang van opleiding naar werk is het belangrijk om onderscheid te maken tussen de overgang van mbo naar werk en de overgang van een bachelor of master naar werk. Onder mbo-studenten is de overgang naar werk opvallend slecht voor burgers met een migratieachtergrond uit Somalië en Syrië. Bij bachelor- en masterstudenten hebben burgers uit deze herkomstlanden juist de snelste overgang naar werk van alle herkomstgroepen. Ook bachelor-/masterstudenten met een achtergrond uit Marokko, Turkije en Suriname gaan opvallend snel aan de bak na het afronden van hun bachelor of master. Na een mbo-opleiding is de overgang naar een baan bij deze herkomstgroepen echter rond het gemiddelde. Verder moet vrijwel iedere subgroep met een migratieachtergrond van buiten-Europa gemiddeld vaker solliciteren om een stage- of leerplek op het mbo te krijgen.

⁷⁰ Wij volgen de CBS-indeling voor overig Azië, overig Amerika en Oceanië en overig Europa.

In het tweede deel over inkomen en baan zekerheid komen sommige structuren terug die we ook in het eerste deel over onderwijs tegenkwamen. Allereerst wordt het nog duidelijker hoe slecht de positie van specifieke vluchtelingengroepen zijn. Zo is het bijstandsperscentage bij de groepen met een migratieachtergrond uit Eritrea en Somalië zo'n 50 procentpunten hoger dan gemiddeld. De arbeidssituatie van de tweede generatie met een achtergrond uit Eritrea is bovendien nauwelijks beter dan de eerste generatie. Bij andere vluchtelingenlanden (Afghanistan, Irak en Iran) zien we wel dat de tweede generatie het beter vergaat dan de eerste. Burgers met een achtergrond uit deze vluchtelingenlanden hebben in het algemeen een veel betere positie in het onderwijs en op de banenmarkt.

Bij de klassieke herkomstlanden valt vooral de zeer gunstige positie van de Turkse herkomstgroep op als het gaat om baan zekerheid. De gemeenschap presteert als geheel zo goed omdat vooral de eerste generatie een hoog percentage met een vast contract heeft. Een ander klassiek migratieland, Nederlandse Cariben, vertoont eveneens een opmerkelijk patroon. Deze herkomstgroep heeft één van de minst gunstige posities in het onderwijs. Als het gaat om inkomen en baan zekerheid dan is hun positie meer vergelijkbaar aan de andere klassieke herkomstlanden. Alleen burgers met een migratieachtergrond uit de Nederlandse Cariben die korter dan vijf jaar in Nederland verblijven hebben een opvallend slechte arbeidsmarktpositie.

Om de situatie van de Poolse herkomstgroep in kaart te brengen is een vergelijking tussen de eerste en tweede generatie cruciaal. In het algemeen scoort de Poolse herkomstgroep slecht. Het uurtarief is € 7 lager dan gemiddeld, maar dat is niet het meest opvallende. Het is vooral het extreme gebrek aan baan zekerheid dat beklijft na het zien van de cijfers. De Poolse herkomstgroep heeft 26% minder vaak een vast contract dan het gemiddelde van de bevolking. Nadere inspectie toont aan dat dit beeld alleen relevant is voor de eerste generatie met een migratieachtergrond uit Polen. Bij de tweede generatie is het inkomen namelijk dicht bij het gemiddelde en is de baan zekerheid zelfs hoger dan gemiddeld. Zo heeft de tweede generatie 4% vaker dan gemiddeld een vast contract.

Ten slotte hebben we onderzocht in hoeverre het geslacht en het opleidingsniveau een rol speelt bij Europese en buiten-Europese herkomstgroepen. Het voornaamste wat hierin opvalt is dat mannen met een migratieachtergrond van buiten-Europa het aanzienlijk moeilijker hebben dan het gemiddelde van de mannelijke bevolking. Dat geldt vooral in het onderwijs, waar ze 8% vaker dan gemiddeld vmbo-overig doen en minder vaak havo (-4%) of vwo (-5%). Ook als het gaat om het solliciteren voor een stage- of leerplek op het MBO valt het op dat de mannen van buiten Europa gemiddeld 1,1 keer vaker moeten solliciteren dan het gemiddelde van de mannelijke bevolking.

5.2 Onderwijskansen en overgang naar werk

We onderzoeken allereerst de kansen van specifieke subgroepen voor de vele indicatoren die betrekking hebben op onderwijs en de overgang van onderwijs naar werk. Hiervoor maken we allereerst een voorselectie van indicatoren die goed bij deze thema's passen.⁷¹ Vervolgens voegen we de indicatoren die verbonden zijn aan 'onderwijskansen' samen tot één component.⁷² Bij de aansluiting van de vervolgopleiding naar een baan maken we twee componenten, 'mbo naar baan' en 'master/bachelor naar baan'. De reden hiervoor is dat herkomstgroepen die een slechte aansluiting hebben vanuit de mbo soms een zeer goede aansluiting hebben vanuit de bachelor of master.

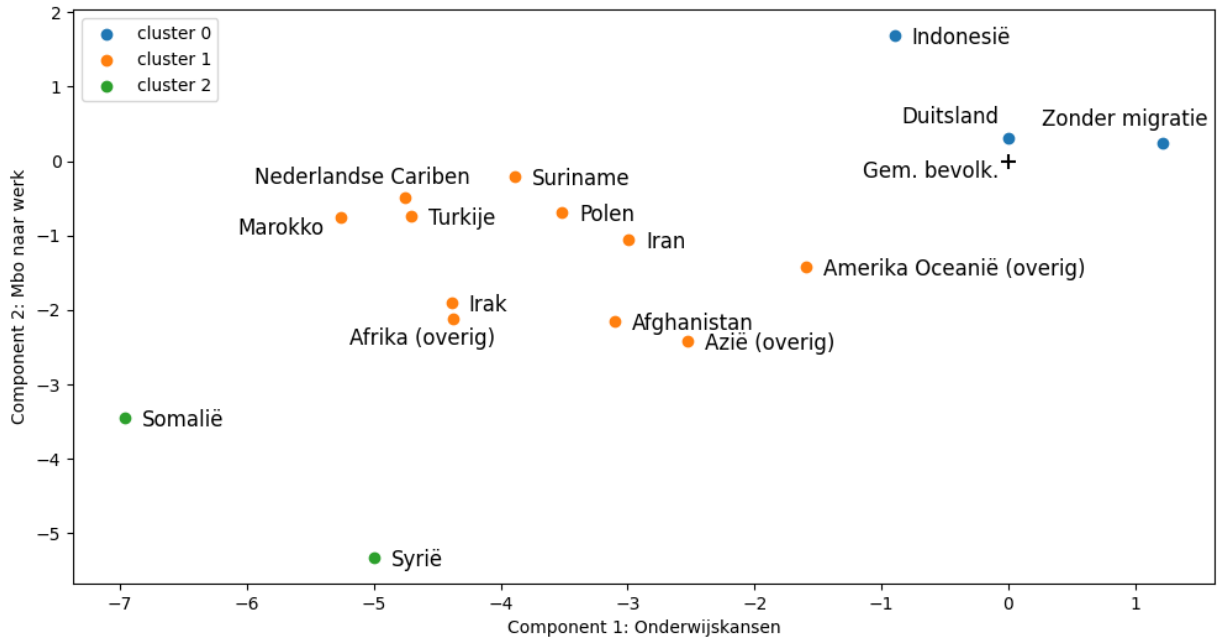
⁷¹ De volledige lijst van indicatoren waarvan we een selectie hebben gemaakt is te vinden in bijlage A. Sommige indicatoren hebben we weggelaten omdat hier geen voor relevant subgroepen geen data over beschikbaar waren.

⁷² We hebben principale componenten analyse toegepast om de indicatoren tot één component samen te vatten.

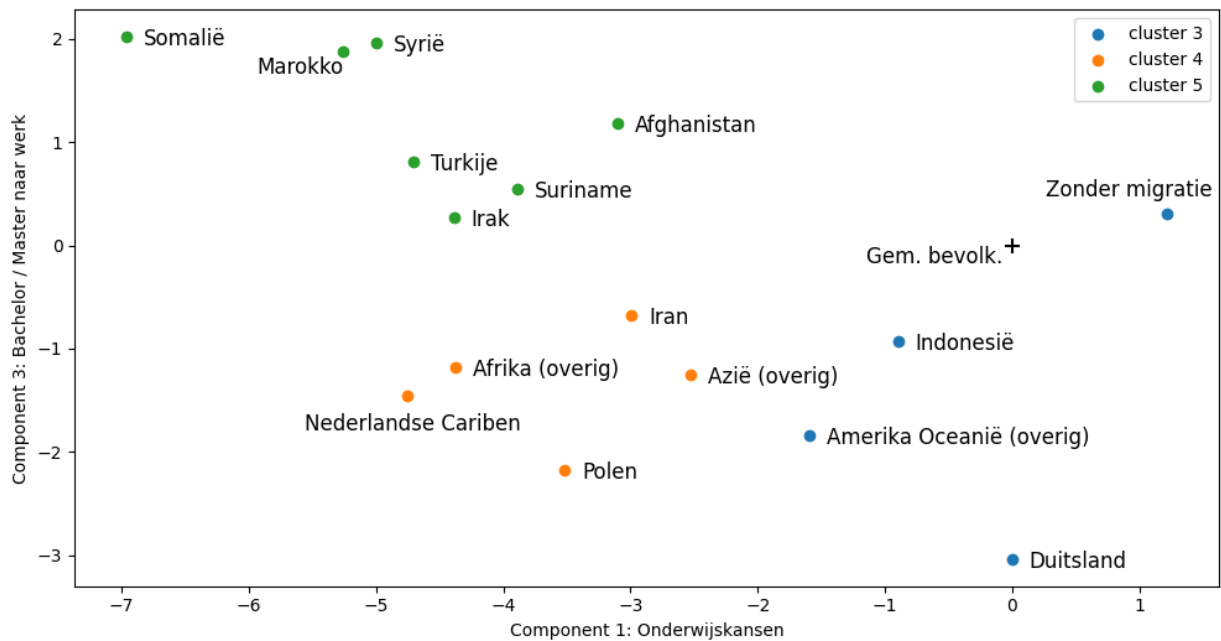
	Correlatie		Correlatie
<i>Indicator bij component 1 'onderwijskansen'</i>		<i>Indicatoren bij component 3 'bachelor/master naar werk'</i>	
gestopt zonder diploma (%) - mbo (bol)	-0,4	duur (dagen) vaste baan na bachelor diploma	-0,2
gestopt zonder diploma (%) - mbo (bbl)	-0,2	duur (dagen) vaste baan na master diploma	-0,2
gestopt zonder diploma (%) - bachelor	-0,2	personen (%) met baan na minder dan drie jaar bachelor	0,5
gestopt zonder diploma (%) - master	-0,2	personen (%) met baan na minder dan drie jaar master	0,2
vmbo overige aantal studenten (%)	-0,4	personen (%) met vast contract na minder dan drie jaar bachelor	0,4
van vmbo overige naar mbo (bol)	-0,2	personen (%) met vast contract na minder dan drie jaar master	0,4
stapeling na vmbo overig	0,2	uurloon eerste baan na bachelor	0,4
van vmbo overige naar mbo (bbl)	0,2	uurloon eerste baan na master	0,4
vmbo theoretisch aantal studenten (%)	-0,2		
van vmbo theoretisch naar mbo (bol)	0,0		
van vmbo theoretisch naar mbo (bbl)	0,2		
havo aantal studenten (%)	0,4		
vwo aantal studenten (%)	0,4		
<i>Indicatoren bij component 2 'mbo naar werk'</i>			
duur (dagen) vaste baan na mbo-diploma	-0,5		
personen (%) met baan na minder dan drie jaar mbo	0,5		
personen (%) met vast contract na minder dan drie jaar mbo	0,5		
uurloon eerste baan na mbo (bol)	0,2		
uurloon eerste baan na mbo (bbl)	0,5		

Tabel 37. Correlaties ('factor loadings') tussen componenten en indicatoren. De indicatoren bevatten het ongecorrigeerde verschil ten opzichte van het gemiddelde van bevolking.

Tabel 37 toont hoe iedere component correleert met de indicatoren die daarvoor zijn voorgeselecteerd. Herkomstgroepen die hoog scoren op de component 'onderwijskansen' doen vaker havo of vwo dan vmbo. Ook doen ze gemiddeld vaker een mbo-opleiding na afronding van de vmbo en stoppen ze minder vaak zonder diploma met een opleiding. Herkomstgroepen die hoog scoren op de tweede component, 'mbo naar werk', of de derde component, 'bachelor/master naar werk', hebben sneller een vaste baan na het behalen van een diploma, hebben vaker een (vaste) baan nadat ze drie jaar geleden zijn afgestuurd, en hebben doorgaans een hoger uurloon bij de eerste baan na de opleiding.

Figuur 214. Scores van verschillende herkomstlanden op 'Onderwijskansen' (component 1) en 'Mbo naar werk' (component 2). Bij Azië (overig) zijn Turkije en Indonesië niet meegenomen, bij Afrika (overig) is Marokko niet meegenomen en bij Amerika Oceanië (overig) zijn Nederlandse Cariben en Suriname niet meegenomen

Figuur 215. Scores van verschillende herkomstlanden op 'Onderwijskansen' (component 1) en 'Bachelor/Master naar werk' (component 3). Bij Azië (overig) zijn Turkije en Indonesië niet meegenomen, bij Afrika (overig) is Marokko niet meegenomen en bij Amerika Oceanië (overig) zijn Nederlandse Cariben en Suriname niet meegenomen.

Figuur 214 toont hoe verschillende herkomstlanden scoren op 'onderwijskansen' en 'mbo naar werk'. Figuur 215 laat vervolgens hetzelfde zien maar dan voor 'bachelor/master naar werk' in plaats van 'mbo naar werk'. Men kan allereerst opmerken dat het gemiddelde van de bevolking op alle componenten een score van 0 heeft. Alle scores op de componenten 'onderwijskansen', 'mbo naar werk' en 'bachelor /master naar werk' zijn namelijk relatief gemaakt aan het gemiddelde van de bevolking. Om uit te leggen hoe deze scores geïnterpreteerd kunnen worden, richten we ons op de herkomstgroep Indonesië. Burgers met een migratieachtergrond uit Indonesië gaan wat vaker naar vwo dan gemiddeld (7%) en wat minder vaak naar vmbo, maar de groep stopt ook vaker dan gemiddeld met een opleiding zonder een diploma. Vandaar dat de score op onderwijs net onder het gemiddelde ligt. De overgang van het mbo naar werk verloopt voor hen het best van alle subgroepen. Zo hebben burgers met een Indonesische migratieachtergrond 4% vaker dan gemiddeld een vast contract nadat ze drie jaar geleden van een mbo-opleiding zijn afgestudeerd. Na een mbo(bbl)-opleiding doen ze er bovendien zo'n 64 dagen minder lang over om het eerste vaste contract te krijgen. Ten slotte is het uurloon van de eerste baan na mbo (bbl) € 1.56 hoger dan gemiddeld. Als we echter kijken naar de overgang van bachelor/master naar werk, dan zien we dat de groep met een Indonesische herkomst iets minder dan gemiddeld scoort. De groep heeft minder vaak dan gemiddeld een vast contract binnen drie jaar na de bachelor of master en ontvangt een wat lager dan gemiddeld uurloon voor de bachelor. Daar staat tegenover dat het zo'n dertig dagen sneller dan gemiddeld een (vaste) baan heeft.

Om niet alle herkomstlanden individueel af te gaan, hebben we de herkomstlanden in groepen ingedeeld ('geclusterd').⁷³ Indonesië is onderdeel van cluster 0 in Figuur 214 en dit cluster onderscheidt zich door de goede onderwijskansen en een goede overgang van mbo naar werk. In cluster 0 zitten ook burgers zonder migratieachtergrond en burgers met een migratieachtergrond uit Duitsland. In cluster 1 zitten de meeste herkomstlanden. Zij hebben beperkte onderwijskansen en een gemiddeld tot slechte overgang van mbo naar werk. De echte uitschieters, Syrië en Somalië, zitten in cluster 2. Burgers met een migratieachtergrond uit deze landen hebben slechte onderwijskansen en een slechte overgang van mbo naar werk.

Indien we echter kijken naar de overgang van 'bachelor/master naar werk', dan zien we dat de burgers met een migratieachtergrond uit Somalië, Syrië, Afghanistan, Irak, Suriname, Marokko en Turkije juist een betere aansluiting hebben op de arbeidsmarkt dan de andere herkomstgroepen. Zo heeft de groep met een achtergrond uit Marokko na het afronden van een masteropleiding wel 100 dagen eerder dan gemiddeld een vaste baan (gemiddelde ligt rond de 350 dagen). Bovendien krijgen zij bij de eerste baan een uurloon dat gemiddeld ruim € 1 hoger is dan het gemiddelde van de bevolking. Ook hebben ze 3% vaker dan gemiddeld een vast contract nadat ze drie jaar geleden zijn afgestudeerd van een bachelor of master. Negatieve uitschieters bij de overgang van 'bachelor/master naar werk' zijn Duitsland en Polen. Die laatste groep zal nog in detail aan bod komen nu we ingaan op de vluchtelingenlanden, klassieke migratielanden, de Oost-Europese herkomstgroepen en de verschillen in geslacht en opleidingsniveau.

Vluchtelingenlanden

Bij burgers met een migratieachtergrond uit een vluchtelingenland is er soms niet voldoende data om de gegevens over middelbare onderwijs en de aansluiting naar werk verder uit te splitsen naar personen die korter dan vijf jaar in Nederland wonen. Zoals al is opgemerkt bij Figuur 215 zijn de onderwijskansen van de groep met een vluchtelingenachtergrond slechter en is ook de overgang van mbo naar een baan minder voorspoedig. De herkomstlanden Afghanistan en Syrië laten zien dat de aansluiting naar het mbo slechter is voor burgers die korter dan vijf jaar in Nederland wonen. Het eerste uurloon na de mbo (bbl) ligt € 2 lager dan gemiddeld voor de groep Syriërs die korter dan vijf jaar in Nederland woont, en ze hebben 33 % minder kans om een vast contract te krijgen wanneer ze in de afgelopen drie jaar zijn afgestuurd van de mbo. Bij de herkomstgroepen uit een vluchtelingenland hebben burgers met een bachelor of master ten opzichte van het gemiddelde van de bevolking een gemiddeld tot snelle overgang naar de banenmarkt.

⁷³ Voor het clusteren hebben we k-means clustering toegepast.

	onderwijs- kansen	mbo naar werk	bachelor/ master naar werk		onderwijs- kansen	mbo naar werk	bachelor/ master naar werk
Afghanistan	-3	-2	1	Syrië	-5	-5	2
Afghanistan, korter dan vijf jaar in Nederland		-4		Syrië, korter dan vijf jaar in Nederland	-6	-6	
Irak	-4	-2	0	Iran	-3	-1	-1

Tabel 38. Vluchtelingenlanden. Scores op de component 'Hoge onderwijskansen' en 'Overgang naar werk'. Deze componenten zijn samengesteld op basis van verschillen ten aanzien van het gemiddelde van de bevolking die *niet* zijn gecorrigeerd op persoonsmerken.

Klassieke migratielanden

Tabel 39 richt zich op de 'klassieke' migratielanden. Op Indonesië na liggen de kansen in het onderwijs fors lager voor burgers met een achtergrond uit de klassieke migratielanden. Bij Marokko, Suriname en de Nederlandse Cariben heeft de tweede generatie meer kansen in het onderwijs dan de eerste. Studenten met een tweede generatie achtergrond uit de Nederlandse Antillen doen bijvoorbeeld bijna 10% minder vaak vmbo overig dan de eerste generatie. Personen met een tweede generatie migratieachtergrond uit Turkije hebben het echter moeilijk in het onderwijs. De tweede generatie gaat 5 procentpunten minder vaak naar de havo dan de eerste generatie en 3 procentpunten vaker naar vmbo overig. Bij burgers met een achtergrond uit Suriname, de Nederlandse Cariben en Indonesië maakt het voor de onderwijskansen niet uit of ze korter dan vijf jaar in Nederland wonen.

Bijzonder opvallend is dat de tweede generatie een slechtere overgang heeft van opleiding naar werk in vier van de vijf herkomstlanden (Indonesië is de uitzondering). De eerste generatie burgers met een migratieachtergrond uit Marokko die mbo hebben gestudeerd hebben in vergelijking tot de tweede generatie een uurloon van gemiddeld 76 cent meer. Ook hebben zij 14% vaker een vast contract na drie jaar geleden afgestudeerd te zijn en 140 dagen eerder een baan.

	onderwijs- kansen	mbo naar werk	bachelor/ master naar werk		onderwijs- kansen	mbo naar werk	bachelor / master naar werk
Turkije	-5	-1	1	Suriname	-4	0	1
Turkije, korter dan vijf jaar in Nederland	-6	-1		Suriname, korter dan vijf jaar in Nederland	-4	-3	
Turkije, eerste generatie	-4	2	-1	Suriname, eerste generatie	-6	3	0
Turkije, tweede generatie	-5	-1	1	Suriname, tweede generatie	-4	-2	1
Marokko	-5	-1	2	Ned. Cariben	-5	0	-1
Marokko, korter dan vijf jaar	-7	-5		Ned. Cariben, korter dan vijf jaar in Nederland	-5	-3	-1
Marokko, eerste generatie	-7	2	3	Ned. Cariben, eerste generatie	-6	0	-2
Marokko, tweede generatie	-5	-2	2	Ned. Cariben, tweede generatie	-4	-1	-1
Indonesië	-1	2	-1				
Indonesië, eerste generatie	-3	2	-4				

	onderwijs- kansen	mbo naar werk	bachelor/ master naar werk	onderwijs- kansen	mbo naar werk	bachelor / master naar werk
Indonesië, tweede generatie	-1	2	0			

Tabel 39. Klassieke migratielanden. Scores op de component 'Hoge onderwijskansen' en 'Overgang naar werk'. Deze componenten zijn samengesteld op basis van verschillen ten aanzien van het gemiddelde van de bevolking die *niet* zijn gecorrigeerd op persoonsmerken.

Polen en Europa

Tabel 40 vergelijkt de migratieachtergronden uit Polen en Europa met elkaar. Dit doen we om een indruk te krijgen van hoe burgers met een Oost-Europese migratieachtergrond zich verhouden tot alle burgers met een migratieachtergrond uit Europa. Vooral opvallend zijn de slechte onderwijskansen van de eerste generatie burgers met een achtergrond uit Polen. De eerste generatie studenten doet bijvoorbeeld 17% vaker dan gemiddeld vmbo overig en 12% minder vaak vwo, terwijl deze percentages bij de tweede generatie niet van het gemiddelde van de bevolking afwijken. De tweede generatie heeft na afronding van een mbo echter een stroevare overgang naar werk. Dat komt vooral omdat de tweede generatie er 133 dagen langer dan de eerste generatie over doet om na de mbo-opleiding een baan te vinden. Bovendien verdient de tweede generatie bij de eerste baan ongeveer € 1 minder. Voor burgers met een migratieachtergrond uit Europa wordt het bekende beeld bevestigd dat personen die korter dan vijf jaar in Nederland verblijven aanzienlijk minder goede kansen hebben in het onderwijs.

	onderwijs- kansen	mbo naar werk	bachelor / master naar werk		onderwijs- kansen	mbo naar werk	bachelor / master naar werk
Polen	-4	-1	-2	Europa	-1	0	-3
Polen, korter dan vijf jaar in Nederland	-5	0		Europa, korter dan vijf jaar in Nederland	-5	-1	-6
Polen, eerste generatie	-5	0	-2	Europa, eerste generatie	-3	0	-4
Polen, tweede generatie	-2	-2	-2	Europa, tweede generatie	0	-1	-1

Tabel 40. Polen ten opzichte van Europa. Scores op de component 'Hoge onderwijskansen' en 'Overgang naar werk'. Deze componenten zijn samengesteld op basis van verschillen ten aanzien van het gemiddelde van de bevolking die *niet* zijn gecorrigeerd op persoonsmerken.

Man en vrouw, hoog en laag opgeleid

Tabel 41 vergelijkt subgroepen van burgers met een migratieachtergrond van binnen en buiten Europa. Bij de uitsplitsing 'Buiten-Europa, man' meten we het (ongecorrigeerde) verschil ten opzichte van de gemiddelde man in de bevolking. We zien dat vooral mannelijke studenten met een migratieachtergrond van buiten-Europa het moeilijk hebben in het onderwijs. Ze doen 8% vaker vmbo-overig dan het gemiddelde van de mannen in de bevolking en minder vaak havo (-4%) of vwo (-5%).

	onderwijs- kansen	mbo naar werk	bachelor/master naar werk		onderwijs- kansen	mbo naar werk	bachelor/master naar werk
Europa	-1	0	-3	Buiten-Europa	-4	-1	0
Europa, vrouw	-1	0	-2	Buiten-Europa, vrouw	-3	-1	0
Europa, man	-1	0	-3	Buiten-Europa, man	-5	-1	0

Tabel 41. Europa en buiten-Europa; mannen en vrouwen. Scores op de component 'Hoge onderwijskansen' en 'Overgang naar werk'. Deze componenten zijn samengesteld op basis van verschillen ten aanzien van het gemiddelde van de bevolking die *niet* zijn gecorrigeerd op persoonsmerken. Bij de uitsplitsing 'Europa, vrouw' meten we het (ongecorrigeerde) verschil ten opzichte van de gemiddelde vrouw in de bevolking.

5.3 Inkomen en baan zekerheid

Uit de vorige paragraaf is gebleken dat Indonesië de beste onderwijskansen heeft van de klassieke migratielanden en dat Marokko, Turkije en Suriname opvallend snel zijn in het vinden van een baan na een opleiding. Daarnaast bleek dat de onderwijskansen van de tweede generatie Polen beter zijn dan de eerste generatie. Bij de huidige paragraaf over inkomen en baan zekerheid zien we vergelijkbare patronen. Daarnaast komt een zorgwekkend beeld naar voren over de arbeidskansen van vluchtelingen uit Somalië en Eritrea.

Indicator bij component 1 'hoog inkomen'	Correlatie	Indicatoren bij component 2 'baan zekerheid'	Correlatie
WW-uitkering	-0,2	wekelijkse overuren bij 36+ uur contract	-0,2
bijstandsuitkering	-0,4	na bijstand flexibel contract	-0,4
zzp uurloonkwartiel 1	-0,4	na WW vast contract	-0,3
zzp uurloonkwartiel 2	-0,1	twee banen of meer	0,0
zzp uurloonkwartiel 3	0,3	één tot twee banen	-0,4
zzp uurloonkwartiel 4	0,4	één baan of minder	0,4
persoonlijk primair inkomen	0,4	personen (%) met vast contract	0,4
uurloon	0,4	na bijstand vast contract	0,4
AO-uitkering	0,2	na WW vast contract	0,3

Tabel 42. Correlaties ('loadings') tussen componenten en indicatoren. De indicatoren bevatten het ongecorrigeerde verschil ten opzichte van het gemiddelde van bevolking.

Tabel 42 toont wederom onze voorselectie van indicatoren.⁷⁴ Ditmaal hebben de indicatoren betrekking op het hebben van een 'hoog inkomen' en 'baan zekerheid'. We voegen de indicatoren over 'hoog inkomen' ook weer samen tot één component en het zelfde doen we voor baan zekerheid.⁷⁵ De getallen in de tabel laten zien hoe iedere indicator gecorreleerd is aan de component 'hoog inkomen'. Herkomstgroepen die hoog scoren op deze component zijn vertegenwoordigd in de hoge zzp uurloonkwartielen, hebben een hoog uurloon en primair inkomen en hebben doorgaans minder vaak een bijstands- of WW-uitkering.⁷⁶ Herkomstgroepen die hoog scoren op de component, 'baan zekerheid', maken niet veel overuren, hebben vaak één baan en hebben een vast contract, ook als ze uit de bijstand of de WW komen.

⁷⁴ We hebben principale componenten analyse toegepast om de indicatoren tot één component samen te vatten.

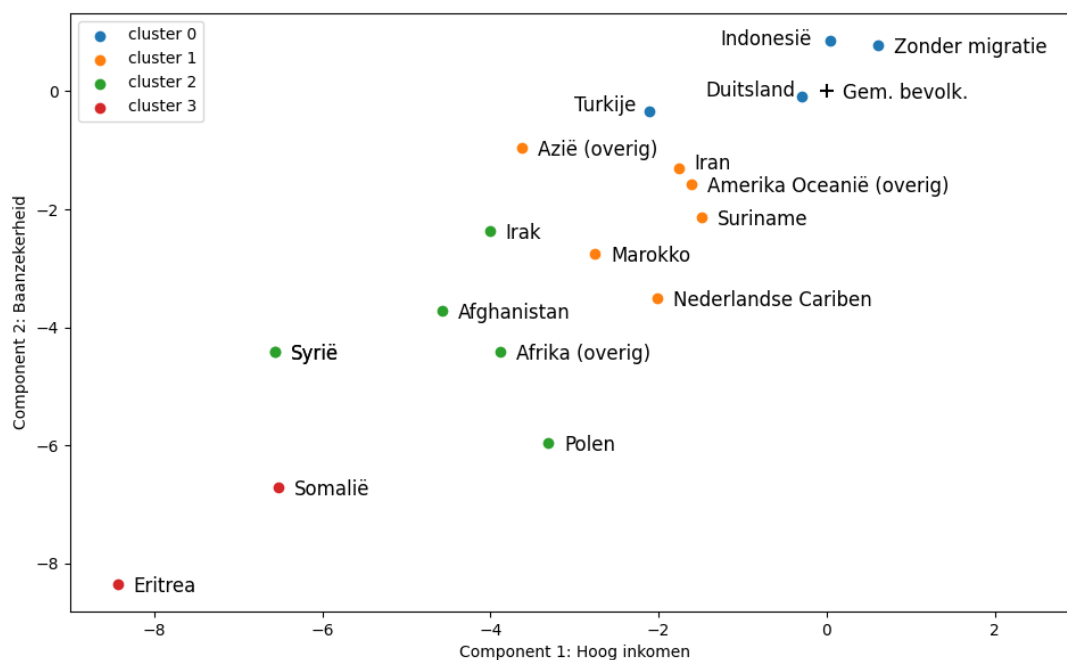
⁷⁵ We hebben principale componenten analyse toegepast om de indicatoren tot één component samen te vatten.

⁷⁶ Gezien we hier geen vergelijkingen over de tijd bestuderen zijn uurloon en inkomen niet gecorrigeerd voor veranderingen in het prijsniveau (inflatie).

Figuur 216 laat voor verschillende herkomstlanden zien hoe zij scoren op hoog inkomen en baan zekerheid. We tonen het verschil in scores ten opzichte van het gemiddelde van de bevolking. Voor het vertelgemak hebben we de herkomstlanden in vier groepen verdeeld ('geclusterd').⁷⁷ In cluster 0 zitten de herkomstlanden die de meeste baan zekerheid hebben en het hoogste inkomen. Dit zijn burgers met een migratieachtergrond uit Indonesië, Duitsland, Turkije en burgers zonder migratieachtergrond. De groep met een achtergrond uit Indonesië heeft een primair inkomen dat ruim € 2800 hoger ligt dan het gemiddelde van de bevolking. Daarnaast heeft het 2,7% vaker dan gemiddeld een vast contract en maakt het 0.35 minder overuren per week bij een contract van 36 uur of meer.

De herkomstgroep Turkije is ook ingedeeld bij cluster 0, en dat komt vooral omdat de baan zekerheid van burgers met een migratieachtergrond uit Turkije zo hoog is. Als we enkel naar het inkomen kijken zijn zij bijvoorbeeld vooral vertegenwoordigd in de onderste twee zzp-inkomenskwartielen. De herkomstgroep Turkije verschilt daarin niet wezenlijk van de Poolse herkomstgroep. De baan zekerheid bij de groep met een achtergrond uit Polen is echter zo slecht dat het in één van de minst kansrijke clusters terechtkomt. Zoals later in de tekst zal blijken, geldt dit gebrek aan baan zekerheid alleen voor de eerste generatie.

Figuur 216 brengt ook duidelijk in beeld dat Eritrea en Somalië een zeer laag inkomen combineren met zeer weinig baan zekerheid. Burgers met een migratieachtergrond uit Eritrea zitten bijvoorbeeld 13% vaker dan gemiddeld in het laagste zzp-uurloonkwartiel, hebben 50% vaker dan gemiddeld een bijstandsuitkering, hebben 60% minder vaak dan gemiddeld een vast contract, en als ze een 36+ uur contract hebben, dan maken ze wekelijks 1.35 meer overuren dan gemiddeld.

Figuur 216. Scores van verschillende herkomstlanden op 'Hoog inkomen' (component 1) en 'Baan zekerheid' (component 2). Overig Azië is zonder Turkije en Indonesië, overig Afrika zonder Marokko en overig Amerika en Oceanië is zonder de Nederlandse Cariben en Suriname.

Nu we een eerste indruk hebben gegeven van de verschillende herkomstgroepen, zullen we in het vervolg specifieke landen en regio's bespreken.

⁷⁷ Voor het clusteren hebben we k-means clustering toegepast.

Vluchtelingenlanden

Tabel 43 richt zich op mensen met een migratieachtergrond uit de vluchtelingenland Afghanistan, Syrië, Irak, Iran en Eritrea.. Burgers met een achtergrond uit vluchtelingenlanden hebben in het algemeen aanzienlijk minder inkomen en baan zekerheid dan burgers zonder migratieachtergrond. Dit geldt in het bijzonder voor vluchtelingen die korter dan vijf jaar in Nederland wonen. Bij de herkomstgroep Irak verdient de subgroep die korter dan vijf jaar in Nederland woont € 14.000 per jaar minder. Daarnaast heeft de groep die korter in Nederland verblijft 36 procentpunten minder vaak een vast contract en 3,6 procentpunten minder vaak een AO-uitkering. Ook bij Afghanistan en Iran hebben burgers die korter dan vijf jaar in Nederland wonen aanzienlijk meer moeite op de arbeidsmarkt. Bij Eritrea is het verschil tussen burgers die korter dan vijf jaar in Nederland wonen en het gemiddelde echter opvallend beperkt.

	Hoog inkomen	Baan-zekerheid		Hoog inkomen	Baan-zekerheid
Afghanistan	-5	-4	Syrië	-7	-4
Afghanistan, korter dan vijf jaar in Nederland	-7	-6	Syrië, korter dan vijf jaar in Nederland	-8	-5
Irak	-4	-2	Iran	-2	-1
Irak, korter dan vijf jaar in Nederland	-6	-6	Iran, korter dan vijf jaar in Nederland	-4	-3
Eritrea	-8	-8	Somalië	-6	-7
Eritrea, korter dan vijf jaar in Nederland	-10	-8			

Tabel 43. Vluchtelingenlanden. Scores ten opzichte van burgers zonder migratieachtergrond op de componenten 'Hoog inkomen' en 'Baan zekerheid'. Deze componenten zijn samengesteld op basis van verschillen ten aanzien van het gemiddelde van de bevolking die *niet* zijn gecorrigeerd op persoonsmerken.

Klassieke migratielanden

Tabel 44 richt zich op de 'klassieke' migratielanden. We zien over het algemeen dat burgers met deze migratieachtergrond na vijf jaar dicht bij het gemiddelde van de bevolking komen als het gaat om het hebben van een hoog inkomen en baan zekerheid, aangezien het gemiddelde van de eerste generatie een positiever beeld geeft dan het beeld van de groep die korter dan 5 jaar in Nederland is. Bij de achtergronden Turkije, Suriname en Marokko vergaat het de eerste generatie beter dan de tweede. De eerste generatie met een achtergrond uit Suriname verdient bijvoorbeeld meer dan de tweede generatie (primair persoonlijk inkomen € 3000 hoger), heeft veel minder vaak een WW-uitkering, heeft 20% vaker dan de tweede generatie een vast contract en maakt minder overuren per week.

	Hoog inkomen	Baan-zekerheid		Hoog inkomen	Baan-zekerheid
Turkije	-2	0	Suriname	-1	-2
Turkije, korter dan vijf jaar in Nederland	-3	-1	Suriname, korter dan vijf jaar in Nederland	-4	-7
Turkije, eerste generatie	-2	1	Suriname, eerste generatie	-1	-1
Turkije, tweede generatie	-3	-2	Suriname, tweede generatie	-2	-3
Marokko	-3	-3	Nederlandse Cariben	-2	-4
Marokko, korter dan vijf jaar in Nederland	-5	-6	Nederlandse Cariben, korter dan vijf jaar in Nederland	-6	-6
Marokko, eerste generatie	-3	-1	Nederlandse Cariben, eerste generatie	-2	-4
Marokko, tweede generatie	-3	-4	Nederlandse Cariben, tweede generatie	-2	-3
Indonesië	0	1			
Indonesië, korter dan vijf jaar in Nederland	-1	1			

	Hoog inkomen	Baan- zekerheid		Hoog inkomen	Baan- zekerheid
Indonesië, eerste generatie	-2	1			
Indonesië, tweede generatie	0	1			

Tabel 44. Klassieke migratielanden. Scores op de component 'Hoog inkomen' en 'Baanzekerheid'. Deze componenten zijn samengesteld op basis van verschillen ten aanzien van het gemiddelde van de bevolking die *niet* zijn gecorrigeerd op persoonsmerken.

Polen en Europa

In Tabel 45 worden de migratieachtergronden Polen en Europa met elkaar vergeleken. We zien dat burgers met een migratieachtergrond uit Polen doorgaans geconfronteerd worden met een lager inkomen en aanzienlijk minder baanzekerheid. Het uurloon van personen met een migratieachtergrond uit Polen ligt bijna € 7 lager dan het gemiddelde van de bevolking en zij hebben 26% minder vaak een vast contract dan gemiddeld. De tweede generatie met een achtergrond uit Polen doet het echter een stuk beter. Het inkomen is dicht bij het gemiddelde en de baanzekerheid is bij verschillende indicatoren zelfs hoger dan gemiddeld. Zo hebben zij 4% vaker een vast contract dan het gemiddelde van bevolking.

	Hoog inkomen	Baan- zekerheid		Hoog inkomen	Baan- zekerheid
Polen	-3	-6	Europa	-1	-2
Polen, korter dan vijf jaar in Nederland	-4	-8	Europa, korter dan vijf jaar in Nederland	-3	-4
Polen, eerste generatie	-3	-7	Europa, eerste generatie	-2	-3
Polen, tweede generatie	-1	1	Europa, tweede generatie	0	0

Tabel 45. Polen ten opzichte van Europa (zonder Nederland). Scores op de component 'Hoog inkomen' en 'Baanzekerheid'. Deze componenten zijn samengesteld op basis van verschillen ten aanzien van het gemiddelde van de bevolking die *niet* zijn gecorrigeerd op persoonsmerken.

Man en vrouw, hoog en laag opgeleid

Tabel 46 bevestigt het eerdere beeld dat de baanzekerheid onder de groep buiten-Europees vergelijkbaar is aan het gemiddelde van de bevolking, terwijl het inkomen juist achterblijft. Merk op dat we bij de uitsplitsing 'Europa, vrouw' het (ongecorrigeerde) verschil meten ten opzichte van de gemiddelde vrouw in de bevolking. Wat voor geslacht geldt, geldt ook voor het opleidingsniveau. Wanneer we hetzelfde geslacht of opleidingsniveau met elkaar vergelijken, dan valt het op dat de verschillen in baanzekerheid voor de groep uit Europa vrij vergelijkbaar blijven ten aanzien van het gemiddelde van de bevolking met eenzelfde geslacht of opleidingsniveau. Mannen met een migratieachtergrond uit Europa hebben duidelijk een lager inkomen dan het gemiddelde van de mannen in de bevolking (primaire inkomen is € 2.700 lager) en ook bij buiten-Europa zien we dat de mannen minder verdienen (€ 14.000 lager).

	Hoog inkomen	Baan- zekerheid		Hoog inkomen	Baan- zekerheid
Europa	-1	-2	Buiten-Europa	-2	0
Europa, vrouw	-1	-2	Buiten-Europa, vrouw	-1	-1
Europa, man	-2	-2	Buiten-Europa, man	-3	-2
Europa, hoog opgeleid	-2	-2	Buiten-Europa, hoog opgeleid	-2	-1
Europa, midden opgeleid	-1	-2	Buiten-Europa, midden opgeleid	-2	-2
Europa, laag opgeleid	0	-2	Buiten-Europa, laag opgeleid	-2	0

Tabel 46. Europa (zonder Nederland) en buiten-Europa; mannen en vrouwen. Scores op de component 'Hoog inkomen' en 'Baanzekerheid'. Deze componenten zijn samengesteld op basis van verschillen ten aanzien van het gemiddelde van de bevolking die niet zijn gecorrigeerd op persoonsmerken. Bij de uitsplitsing 'Europa, vrouw' meten we het (ongecorrigeerde) verschil ten opzichte van de gemiddelde vrouw in de bevolking. Hetzelfde geldt voor opleidingsniveau.

A. Overzicht outcome-indicatoren

In onderstaande tabel geven we een overzicht van de outcome-indicatoren, welke controlevariabelen zijn gebruikt in de evenredigheidsanalyse en de populatie waar de analyse betrekking op heeft.

Overzicht van gebruikte controlevariabelen per indicator

Hier staat een overzicht van de controlevariabelen die we per indicator gebruiken om de verschillen op basis van migratieachtergrond te corrigeren voor sociaaleconomische persoonskenmerken.

Indicatoren	Controlevariabelen							Populatie
	Geslacht	Leeftijd	Totaal inkomen ouders	Hoogst behaalde opleiding	Studierichting	Sector meest recente baan	Burgerlijke staat	
Onderwijsprestaties en kansen op de arbeidsmarkt tijdens en na studie								
Percentage scholieren dat diploma haalt voor vmbo theoretisch, vmbo overig, havo, vwo	x		x					Eindexamenkandidaten in jaar t (schooljaar t-1/t)
Vervolgonderwijs na middelbaar onderwijs	x		x					Alle eindexamenkandidaten in jaar t (schooljaar t-1/t) -- wat gaan zij doen in schooljaar t/t+1 (1) vmbo t afgestudeerden; (2) vmbo overig afgestudeerden; (3) afgestudeerden havo; (4) afgestudeerden vwo
Gekozen studierichting	x		x					Alle eindexamenkandidaten in jaar t (schooljaar t-1/t) -- in welke richting gaan zij een studie doen in schooljaar t/t+1
Schooluitval uitgesplitst voor mbo (bol en bbl), hbo (bachelor), wo (master)	x		x					(1) alle mbo'ers; (2) alle hbo'ers; (3) alle wo'ers
Kansen op de arbeidsmarkt bij gekozen opleiding bol en bbl	x		x					Alle eindexamenkandidaten in jaar t (schooljaar t-1/t) -- wat gaan zij doen in schooljaar t/t+1
Problemen bij het vinden van een stageplaats	x		x					Mbo-afgestudeerden
Aantal keer solliciteren voor stageplaats	x		x					Mbo-afgestudeerden
Vinden van een (vast) contract binnen 3 jaar na afstuderen	x		x	x	x			(1) mbo-afgestudeerden; (2) bachelor- en ad-afgestudeerden; (3) master-afgestudeerden
Duur vinden van een baan na afstuderen	x		x	x	x			(1) mbo-afgestudeerden; (2) bachelor- en ad-afgestudeerden; (3) master-afgestudeerden
Uurloon eerste baan uitgesplitst naar onderwijsniveau en studierichting	x		x					24 groepen: 3 opleidingsniveaus x 8 studierichtingen (1) mbo-afgestudeerden; (2) bachelor- en ad-afgestudeerden; (3) master-afgestudeerden 8 groepen studierichtingen
Aansluiting huidige baan bij gevolgde opleiding	x		x	x	x			(1) vo- en mbo-gediplomeerden of vsv'ers

Controlevariabelen									
Indicatoren	Controlevariabelen							Populatie	
	Geslacht	Leeftijd	Totaal inkomen ouders	Hoogst behaalde opleiding	Studierichting	Sector meest recente baan	Burgerlijke staat		Aantal kinderen
Culturele diversiteit op het werk en verschillen in posities tussen groepen									
Percentage met vast contract	x	x	x	x		x	x	x	15-pensioenleeftijd, zonder studenten
Percentage werkzaam als zzp'er (uitgesplitst naar inkomen)	x	x	x	x		x	x	x	15-pensioenleeftijd, zonder studenten
Overwerk	x	x	x	x		x	x	x	15-pensioenleeftijd, zonder studenten
Contracturen per week	x	x	x	x		x	x	x	werkenden in de leeftijd 15-pensioenleeftijd, zonder studenten
Verloonde uren per week	x	x	x	x		x	x	x	werkenden in de leeftijd 15-pensioenleeftijd, zonder studenten
Uurloon	x	x	x	x		x	x	x	werkenden in de leeftijd 15-pensioenleeftijd, zonder studenten
Persoonlijk primair inkomen uit arbeid/onderneming	x	x	x	x		x	x	x	15-pensioenleeftijd, zonder studenten
Percentage met een baan, een tot twee banen, meer dan twee banen	x	x	x	x		x	x	x	15-pensioenleeftijd, zonder studenten
Duur van tijdelijk naar vast in hetzelfde bedrijf	x	x	x	x		x	x	x	iedereen met een tijdelijk contract in de leeftijd 15-pensioenleeftijd, zonder studenten
Duur van tijdelijk naar vast bij een ander bedrijf	x	x	x	x		x	x	x	iedereen met een tijdelijk contract in de leeftijd 15-pensioenleeftijd, zonder studenten
Van werk naar WW	x	x	x	x		x	x	x	werkenden in de leeftijd 15-pensioenleeftijd, zonder studenten
Van werk naar Bijstand	x	x	x	x		x	x	x	werkenden in de leeftijd 15-pensioenleeftijd, zonder studenten
Van werk naar AO of ZW	x	x	x	x		x	x	x	werkenden in de leeftijd 15-pensioenleeftijd, zonder studenten
Functionieniveau (uurloonkwartiel) per sector	x	x	x	x		x	x	x	werkenden in de leeftijd 15-pensioenleeftijd, zonder studenten
Stijging en daling uurloon uitgesplitst naar niveau uurloon	x	x	x	x		x	x	x	werkenden in de leeftijd 15-pensioenleeftijd, zonder studenten
Behoud van een baan met een vergelijkbaar inkomen (per sector)	x	x	x	x		x	x	x	personen met een substantiële baan, 15-pensioenleeftijd zonder studenten
Behoud van een baan met een vergelijkbaar uurloon (per sector) (extra)	x	x	x	x		x	x	x	personen met een substantiële baan, 15-pensioenleeftijd zonder studenten
Behoud van dezelfde baan (bij dezelfde werkgever) (per sector)	x	x	x	x		x	x	x	personen met een substantiële baan, 15-pensioenleeftijd zonder studenten

Controlevariabelen									
Indicatoren	Controlevariabelen							Populatie	
	Geslacht	Leeftijd	Totaal inkomen ouders	Hoogst behaalde opleiding	Studierichting	Sector meest recente baan	Burgerlijke staat		Aantal kinderen
Algemene arbeidsmarktindicatoren en sociale zekerheid (arbeidstoeliding)									
Werkloosheid	x	x	x	x		x	x	x	15-pensioenleeftijd, zonder studenten
Bruto arbeidsparticipatie	x	x	x	x		x	x	x	15-pensioenleeftijd, zonder studenten
Netto arbeidsparticipatie	x	x	x	x		x	x	x	15-pensioenleeftijd, zonder studenten
Percentage met WW	x	x	x	x		x	x	x	15-pensioenleeftijd, zonder studenten
Percentage met Bijstand	x	x	x	x		x	x	x	15-pensioenleeftijd, zonder studenten
Percentage met AO of ZW	x	x	x	x		x	x	x	15-pensioenleeftijd, zonder studenten
Duur WW	x	x	x	x		x	x	x	iedereen die minimaal 1 dag in jaar ww had van 15-pensioenleeftijd, zonder studenten
Duur AO of ZW	x	x	x	x		x	x	x	iedereen die minimaal 1 dag in jaar ao of zw had van 15-pensioenleeftijd, zonder studenten
Duur bijstand	x	x	x	x		x	x	x	iedereen die minimaal 1 dag in jaar bijstand had van 15-pensioenleeftijd, zonder studenten
Kans van WW naar werk	x	x	x	x		x	x	x	iedereen die minimaal 1 dag in jaar ww had van 15-pensioenleeftijd, zonder studenten
Kans van WW naar bijstand	x	x	x	x		x	x	x	iedereen die minimaal 1 dag in jaar ww had van 15-pensioenleeftijd, zonder studenten
Kans van bijstand naar werk	x	x	x	x		x	x	x	iedereen die minimaal 1 dag in jaar bijstand had van 15-pensioenleeftijd, zonder studenten
Duur vinden baan na WW en bijstand	x	x	x	x		x	x	x	Mensen die maximaal 4 jaar in de bijstand hebben gezeten (na ww), 15-pensioenleeftijd, zonder studenten
Type contract na uitstroom uit de WW of bijstand	x	x	x	x		x	x	x	iedereen die minimaal 1 dag in jaar ww of bijstand had en daarna weer gaat werken van 15-pensioenleeftijd, zonder studenten
Duur tot een vast contract na uitstroom uit sociale regelingen	x	x	x	x		x	x	x	iedereen die minimaal 1 dag in jaar ww of bijstand had en daarna weer gaat werken van 15-pensioenleeftijd, zonder studenten
Baanbehoud met vergelijkbaar inkomen na uitstroom uit sociale regelingen (per sector)	x	x	x	x		x	x	x	iedereen die minimaal 1 dag in jaar ww of bijstand had en daarna ten minste 12 uur per week werkt van 15-pensioenleeftijd, zonder studenten
Baanbehoud met vergelijkbaar uurloon na uitstroom uit sociale regelingen (per sector) (extra)	x	x	x	x		x	x	x	iedereen die minimaal 1 dag in jaar ww of bijstand had en daarna ten minste 12 uur per week werkt van 15-pensioenleeftijd, zonder studenten
Baanbehoud van dezelfde baan na uitstroom uit sociale regelingen (bij dezelfde werkgever) (per sector)	x	x	x	x		x	x	x	iedereen die minimaal 1 dag in jaar ww of bijstand had en daarna ten minste 12 uur per week werkt van 15-pensioenleeftijd, zonder studenten

Tabel 47. Overzicht van de controlevariabelen per indicator

B. Uitgewerkte deelvragen

Onderzoeksvraag 1: Hoe ontwikkelt de algemene arbeidsmarktpositie van mensen met een migratieachtergrond zich?

Deelvragen:

- a. Hoe ontwikkelt de werkloosheid van personen met een migratieachtergrond?
- b. Hoe ontwikkelt de (bruto en netto) participatie van personen met een migratieachtergrond?
- c. Hoe ontwikkelt het aantal gewerkte uren (op basis van het contract versus daadwerkelijk gewerkte uren) van personen met een migratieachtergrond?
- d. Hoe ontwikkelt de arbeidszekerheid (zoals vast, tijdelijk, zzp1 en gedetacheerde arbeidsovereenkomst) van personen met een migratieachtergrond?
- e. Hoe ontwikkelt de afhankelijkheid van sociale zekerheidsvoorzieningen (type en duur) van personen met een migratieachtergrond?
- f. Hoe ontwikkelt het inkomen van personen met een migratieachtergrond?
- g. Hoe ontwikkelt het stapelen van meerdere (deeltijd)banen van personen met een migratieachtergrond?
- h. Hoe ontwikkelt de omvang van het overwerk van personen met een migratieachtergrond?

Onderzoeksvraag 2: In hoeverre is vooruitgang te zien op de thema's die onderdeel waren van de pilots in het programma VIA⁷⁸?

Deelvragen:

- a. Wat is de ontwikkeling in de studiekeuzes (naar niveau en richting), en in hoeverre sluiten deze studiekeuzes aan bij kansen op de arbeidsmarkt?
- b. Wat zijn de ontwikkelingen met betrekking tot het vinden van stageplaatsen voor mbo bol-studenten en leerbanen voor bbl-studenten? En wat zijn de ontwikkelingen met betrekking tot het vinden van stageplaatsen van hbo en wo studenten?
- c. In hoeverre en hoe snel weten de recent afgestudeerden met een migratieachtergrond een baan te vinden na het afstuderen? Hoe ziet het dienstverband eruit (vast of flexcontract)? En is deze baan passend bij het opleidingsniveau?
- d. Wat zijn de ontwikkelingen met betrekking tot de (kans op) baanbehoud, uitgesplitst per sector?
- e. Wat zijn de ontwikkelingen over de (kans op) doorstroom (binnen de organisatie of bij een andere werkgever)?
- f. In hoeverre verandert de (kans op) uitstroom uit werk door de tijd? Kan dit uitgesplitst worden naar verschillende soorten uitstroom (denk hierbij aan uitstroom door bijstandsuitkering, WW-uitkering, een andere baan of anders)?
- g. In hoeverre weten personen met een migratieachtergrond vaker en sneller, of juist minder vaak en minder snel, een nieuwe baan te vinden na uitstroom uit werk, of vanuit de bijstand? En hoe duurzaam is die uitstroom?
- h. Hoe ontwikkelt de diversiteit op verschillende functieniveaus zich bij de werkgevers, uitgesplitst per sector?
- i. Neemt de arbeidsmarktdiscriminatie toe of af?

⁷⁸ De 8 VIA-pilots zijn: Studiekeuze VMBO, Overgang MBO-arbeidsmarkt, Nudging in werving en selectie, Barometer culturele diversiteit, Behoud en doorstroom, Leren en werken, Intensieve begeleiding van langdurig werkzoekenden, Uitstroom uit WW.

C. Criterium effectgrootte

In de rapportage lichten we alleen relevante verschillen uit. Hiervoor kijken we naar de effectgrootte voor het laatst bekende jaar. Hiervoor nemen we het verschil tussen de gemiddelden van de twee subgroepen, en delen we die door de standaarddeviatie van de regressie:

$$d = \frac{\mu_2 - \mu_1}{\sigma}$$

Hoe groter het verschil (of het verschil van het verschil) is tussen de gemiddelden van de groepen, hoe groter de effectgrootte. Hoe kleiner de standaarddeviatie, hoe groter de effectgrootte.

Cohen suggereerde dat $d = 0,2$ een 'kleine' effectgrootte is, $0,5$ een 'gemiddelde' effectgrootte en $0,8$ een 'grote' effectgrootte. Dit betekent dat als het verschil tussen de gemiddelden van twee groepen kleiner is dan $0,2$ standaarddeviatie, het verschil verwaarloosbaar is, zelfs als het statistisch significant is⁷⁹.

⁷⁹ Cohen, J. (1977). *Statistical power analysis for the behavioural sciences*. New York: Academic Press.

D. Gecorrigeerde verschillen

Onderwijsprestaties en kansen op de arbeidsmarkt tijdens en na studie⁸⁰

Indicator	Eerste jaar buiten-EU Gen. 1	Laatste jaar buiten-EU Gen. 1	Eerste jaar buiten-EU Gen. 2	Laatste jaar buiten-EU Gen. 2	Eerste jaar EU Gen. 1	Laatste jaar EU Gen. 1	Eerste jaar EU Gen. 2	Laatste jaar EU Gen. 2	Eerste jaar zonder migratie	Laatste jaar zonder migratie
Gemiddelde minimale aantal sollicitaties voor een stageplaats	0,77**	0,18**	0,89**	0,68**	0,49**	0,2	0,11	0,03	-0,19**	-0,14**
Ondervonden problemen bij het vinden van een stageplaats	0,06**	0,05**	0,08**	0,08**	0,06**	0,02	0,02	0,01	-0,02**	-0,02**
Binnen drie jaar na bachelor-diploma een baan	-0,12**	-0,06**	0,01*	0	-0,24**	-0,12**	-0,02*	-0,01	0,01**	0,01**
Binnen drie jaar na master-diploma een baan	-0,25**	-0,06**	0,03*	0	-0,21**	-0,06**	-0,01	0	0,03**	0,01**
Binnen drie jaar na mbo-diploma een baan	-0,01	0	0	-0,03**	0,02	0,02	-0,01	-0,01	0	0,01**
Duur in dagen vanaf bachelor-diploma tot vinden baan	38**	20**	7**	2	40**	30**	10*	11**	-3**	-2*
Duur in dagen vanaf master-diploma tot vinden baan	38**	31**	10*	9**	33**	12**	-4	6	-4*	-5**
Duur in dagen vanaf mbo-diploma tot vinden baan	-16**	-31**	3	3	-15*	-22**	-3	8	2	2
Duur in dagen vanaf bachelor-diploma tot vinden vaste baan	13	-10	8	-19**	-35*	7	-3	-1	-1	3
Duur in dagen vanaf masterdiploma tot vinden vaste baan	-11	14	16	-13	12	-4	-20	-17	-1	1
Duur in dagen vanaf mbo-diploma tot vinden vaste baan	-17**	-23**	24**	15**	-27**	-17	-4	2	0	0
Binnen drie jaar na bachelor-diploma een vaste baan	-0,11**	-0,09**	-0,02	-0,03**	-0,19**	-0,13**	-0,04*	-0,04**	0,01**	0,01**
Binnen drie jaar na master-diploma een vaste baan	-0,24**	-0,08**	0,01	0	-0,17**	-0,09**	-0,02	-0,03*	0,03**	0,02**
Binnen drie jaar na mbo-diploma een vaste baan	-0,04**	-0,07**	-0,08**	-0,12**	0,01	0	-0,02	-0,05**	0,01**	0,03**
Gemiddelde uurloon eerste baan na bachelor	0,16*	0,26**	-0,09	0,25**	0,31**	-0,47**	-0,04	-0,32**	0	-0,02
Gemiddelde uurloon eerste baan na master	0,61**	0,38**	-0,03	0,24**	1,37**	-0,49**	0,02	-0,22	-0,09	-0,01
Gemiddelde uurloon eerste baan na mbo bbl	0,13	-0,05	-0,26**	0,12	0,32*	-0,01	0,04	-0,12	0	0
Gemiddelde uurloon eerste baan na mbo bol	0,03	0,06	-0,07	0,19**	0,16	-0,24*	-0,12	-0,1	0,01	-0,03
Gestopt met bachelorstudie zonder diploma	0,03**	0,02**	0,02**	0,01**	0,01*	0**	0,01**	0**	-0,01**	0**
Gestopt met masterstudie zonder diploma	0,03**	0,02**	0,02**	0	0,01	0	0,01	0	-0,01**	0**
Gestopt met mbo-bbl-studie zonder diploma	0,04**	0,03**	0,05**	0,05**	0,02	0,02*	0,02**	0,02**	-0,01**	-0,01**
Gestopt met mbo-bol-studie zonder diploma	0,07**	0,04**	0,04**	0,02**	0,04**	0,04**	0,02**	0,01**	-0,02**	-0,01**
Aansluiting van de opleiding met werk	0	0,02	-0,12**	-0,12**	0,05	0,05	-0,07	-0,01	0,01	0,01
Vroegtijdige schoolverlaters mbo bbl	0,06**	0,06**	0,04**	0,02**	0,03**	0,04**	0,02**	0,01**	0**	0**
Vroegtijdige schoolverlaters mbo bol	0,07**	0,05**	0,034**	0,01**	0,04**	0,03**	0,02**	0,01**	-0,02**	-0,01**
Scholieren met onderwijsrichting havo	-0,06**	-0,09**	-0,04**	-0,03**	-0,04**	-0,04**	0	0	0,01**	0,01**
Stapeling na havo	0,03**	0,02**	0,01*	0,01**	0,01	0,02**	0,01*	0	0	0*
Geen vervolgopleiding na havo	-0,02	0,05**	-0,01	0,02**	-0,02	0,09**	0,05**	0,06**	0	-0,01**

⁸⁰ Het kan voorkomen dat ook verschillen die bijna 0 zijn, significant verschillen van 0. Dit komt doordat bij een erg grote sample de standaarddeviatie ook richting 0 gaat. Hierdoor worden zelfs enorm kleine effecten significant gemeten. Het praktische nut van p-waardes en significantie is dus bij enorm grote samples niet gelijk duidelijk en wordt altijd in context met de grootte van de verschillen gepresenteerd.

Indicator	Eerste jaar buiten-EU Gen. 1	Laatste jaar buiten-EU Gen. 1	Eerste jaar buiten-EU Gen. 2	Laatste jaar buiten-EU Gen. 2	Eerste jaar EU Gen. 1	Laatste jaar EU Gen. 1	Eerste jaar EU Gen. 2	Laatste jaar EU Gen. 2	Eerste jaar zonder migratie	Laatste jaar zonder migratie
Hoger onderwijs na havo	0,02	-0,04*	0,03**	0	0,02	-0,09**	-0,05**	-0,04**	0	0
Stapeling na vmbo overig	0**	0*	0	0	0	0	0	0	0	0
Geen vervolgopleiding na vmbo overig	0,01	0	-0,02**	-0,01**	0,05**	0,02*	0,03**	0,01**	0	0
Vergoopleiding bbl na vmbo overig	-0,14**	-0,11**	-0,13**	-0,1**	-0,08**	-0,04**	-0,03**	-0,03**	0,04**	0,04**
Vergoopleiding bol na vmbo overig	0,13**	0,1**	0,14**	0,11**	0,03	0,02	0	0,02*	-0,04**	-0,04**
Scholieren met onderwijsrichting vmbo overig	0,14**	0,17**	0,08**	0,06**	0,01	0,06**	-0,02*	-0,03**	-0,02**	-0,02**
Stapeling na vmbo theoretisch	0,05**	0,05**	0,02**	0,02**	0,04**	0,01	0,02*	0,02**	-0,01**	-0,01**
Geen vervolgopleiding na vmbo theoretisch	0,03**	0,12**	0,01*	0,06**	0,06**	0,08**	0,03*	0,02**	0	-0,02**
Vergoopleiding bbl na vmbo theoretisch	-0,03**	-0,03**	-0,02**	-0,02**	-0,01	-0,02*	0	-0,01**	0**	0,01**
Vergoopleiding bol na vmbo theoretisch	-0,06**	-0,15**	-0,01	-0,06**	-0,09**	-0,07**	-0,05**	-0,03**	0,01*	0,02**
Scholieren met onderwijsrichting vmbo theoretisch	-0,01	-0,01	0,01**	0,03**	0,02*	-0,01	-0,01	0	0	0**
Scholieren met onderwijsrichting vwo	-0,06**	-0,05**	-0,04**	-0,04**	0,02*	0	0,03**	0,05**	0,01**	0**
Geen vervolgopleiding na vwo	-0,04**	0,01	0,01	-0,02*	0,02	0,06**	0,06**	0,04**	0	0
Hoger onderwijs na vwo	0,04*	-0,02	-0,01	0,01*	-0,02	-0,06**	-0,06**	-0,04**	0	0

Tabel 48. Gecorrigeerde verschillen en p-waardes voor indicatoren van H2: Onderwijsprestaties en kansen op de arbeidsmarkt tijdens en na studie

Culturele diversiteit op het werk en verschillen in posities tussen groepen

Indicator	Eerste jaar buiten-EU Gen. 1	Laatste jaar buiten-EU Gen. 1	Eerste jaar buiten-EU Gen. 2	Laatste jaar buiten-EU Gen. 2	Eerste jaar EU Gen. 1	Laatste jaar EU Gen. 1	Eerste jaar EU Gen. 2	Laatste jaar EU Gen. 2	Eerste jaar zonder migratie	Laatste jaar zonder migratie
Het gemiddeld persoonlijk inkomen gecorrigeerd voor inflatie	-2170**	-4095**	1758**	-58	-211**	1244**	359**	170*	139**	467**
Het gemiddeld persoonlijk bruto inkomen gecorrigeerd voor inflatie	-2617**	-4767**	2081**	-321**	-233**	1179**	370**	93	169**	583**
Het gemiddeld persoonlijk primair inkomen gecorrigeerd voor inflatie	-3261**	-5367**	1715**	-1406**	297**	2039**	107	-272**	258**	731**
Zzp'ers met een inkomen in inkomenskwartiel 0 - 25	0,05**	0,04**	0	0,01**	0,03**	0,01**	0	0	0**	-0,01**
Zzp'ers met een inkomen in inkomenskwartiel 25 - 50	0*	-0,01**	-0,01**	-0,01**	-0,01**	0,03**	0	-0,01**	0	0
Zzp'ers met een inkomen in inkomenskwartiel 50 - 75	-0,05**	-0,05**	-0,03**	-0,03**	-0,03**	-0,01**	-0,01*	-0,02**	0,01**	0,01**
Zzp'ers met een inkomen in inkomenskwartiel 75 - 100	-0,04**	-0,05**	0,03**	-0,01**	-0,03**	-0,05**	0	-0,01*	0**	0,01**
Zzp'ers met een inkomen onder het sociaal minimum	0,04**	0,07**	0,01**	0,04**	0,05**	0,03**	0,01**	0,03**	0**	-0,01**
Burgers werkend als zzp'er	-0,05**	-0,04**	0	0,01**	-0,04**	-0,01**	0**	0	0,01**	0,01**
Eén baan in het jaar	-0,02**	-0,01**	-0,01**	-0,01**	0**	0**	0*	0	0**	0**
Twee of meer banen in een jaar	0,01**	0**	0	0**	0	0**	0**	0	0**	0**
Tussen één en twee banen in een jaar	0,01**	0,01**	0,01**	0,01**	0**	0,01**	0	0	0**	0**
Gemiddeld aantal basisuren per week	0,65**	0,49**	-0,11**	-0,25**	0,75**	1,25**	-0,05*	-0,1**	-0,07**	-0,13**
Het gemiddelde uurloon gecorrigeerd voor inflatie	-0,96**	-1,06**	0,74**	0,28**	0,8**	0,64**	0,15**	0,25**	0,02	0,02**
Burgers met een vast contract	-0,07**	-0,09**	-0,05**	-0,05**	-0,09**	-0,1**	-0,01**	-0,01**	0,01**	0,02**
Gemiddelde aantal verloonde uren per week	0,59**	0,36**	-0,25**	-0,37**	0,74**	1,45**	-0,09**	-0,16**	-0,06**	-0,11**
Gemiddelde overuren bij een groot contract (> 36 uur)	0,09**	-0,23**	-0,31**	-0,31**	0,04**	1,01**	-0,11**	-0,16**	0,01**	-0,02**
Gemiddelde overuren bij een klein contract (12 - 24 uur)	0,03*	0	-0,03	-0,01	-0,01	0,07**	0,01	-0,04	0	-0,01

Indicator	Eerste jaar buiten-EU Gen. 1	Laatste jaar buiten-EU Gen. 1	Eerste jaar buiten-EU Gen. 2	Laatste jaar buiten-EU Gen. 2	Eerste jaar EU Gen. 1	Laatste jaar EU Gen. 1	Eerste jaar EU Gen. 2	Laatste jaar EU Gen. 2	Eerste jaar zonder migratie	Laatste jaar zonder migratie
Gemiddelde overuren bij een midden contract (24 - 36 uur)	-0,02	-0,01	-0,01	-0,01	-0,04	0,04*	-0,02	0,01	0,01	0
Daling uurloon met meer dan 10%, uurloonkwartiel 0 - 25	-0,01**	-0,01**	0,01**	0,01**	-0,01**	0**	0,01**	0**	0**	0
Daling uurloon met meer dan 10%, uurloonkwartiel 25 - 50	-0,01**	0**	0	0**	0**	0*	0	0**	0**	0**
Daling uurloon met meer dan 10%, uurloonkwartiel 50 - 75	0*	0,01**	0**	0**	0**	0**	0	0*	0	0**
Daling uurloon met meer dan 10%, uurloonkwartiel 75 - 100	0**	0**	0**	0**	0,01**	0**	0	0*	0*	0**
Stijging uurloon met meer dan 10%, uurloonkwartiel 0 - 25	0,02**	0,01**	0,01**	0,01**	0,01**	0,02**	0	0	0**	-0,01**
Stijging uurloon met meer dan 10%, uurloonkwartiel 25 - 50	0,03**	0,02**	0**	0,01**	0,02**	0,02**	0	0,01**	0**	0**
Stijging uurloon met meer dan 10%, uurloonkwartiel 50 - 75	0,02**	0,01**	0,01**	0,01**	0,02**	0,03**	0**	0	0**	0**
Stijging uurloon met meer dan 10%, uurloonkwartiel 75 - 100	0,02**	0,05**	0,01**	0*	0,01**	0,07**	0,01**	0*	0**	-0,01**

Tabel 49. Gecorrigeerde verschillen en p-waardes voor indicatoren van H3: Culturele diversiteit op het werk en verschillen in posities tussen groepen

Algemene arbeidsmarktindicatoren en sociale zekerheid (arbeidstoeleiding)

Indicator	Eerste jaar buiten-EU Gen. 1	Laatste jaar buiten-EU Gen. 1	Eerste jaar buiten-EU Gen. 2	Laatste jaar buiten-EU Gen. 2	Eerste jaar EU Gen. 1	Laatste jaar EU Gen. 1	Eerste jaar EU Gen. 2	Laatste jaar EU Gen. 2	Eerste jaar zonder migratie	Laatste jaar zonder migratie
Flexibel contract na uitstroom uit bijstand	0	0,01	0	0	0,03	0,01	0	-0,01	0	-0,01
Vast contract na uitstroom uit bijstand	0	-0,01	0	0	-0,03	-0,01	0	0,01	0	0,01
Flexibel contract na uitstroom uit WW	0,04**	0,01**	0,02*	0	0,04**	0,02**	0	-0,01	-0,01**	-0,01**
Vast contract na uitstroom uit WW	-0,04**	-0,01**	-0,02*	0	-0,04**	-0,02**	0	0,01	0,01**	0,01**
Burgers met een arbeidsongeschiktheids- of ziekteuitkering	-0,01**	0**	0**	0**	-0,02**	-0,02**	0,01**	0,01**	0**	0**
Burgers met een bijstand-uitkering	0,08**	0,09**	0,01**	0,04**	0**	-0,04**	0**	0**	-0,01**	-0,02**
Burgers met een WW-uitkering	0,02**	0,01**	0,01**	0,02**	0**	0,01**	0,01**	0,01**	0**	0**
Bruto arbeidsparticipatie	-0,14**	-0,12**	-0,04**	-0,02**	0	-0,03**	-0,02**	0,01	0,02**	0,02**
Netto arbeidsparticipatie	-0,2**	-0,15**	-0,07**	-0,03**	-0,03**	-0,05**	-0,02**	0	0,03**	0,03**
Werkloosheid	0,06**	0,04**	0,02**	0,01**	0,01**	0,02**	0	0	-0,01**	-0,01**

Tabel 50. Gecorrigeerde verschillen en p-waardes voor indicatoren van H4: Algemene arbeidsmarktindicatoren en sociale zekerheid (arbeidstoeleiding)